Π. Ι. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

31

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΠΑΝΑΓ. ΚΡΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟ
ΟΔΟΣ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ 67
ΤΗΛΕΦ. 593.644

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1947

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Φηφιοποιήθηκε στο Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θεόδ. Σαμπάς Ρένα Παπαγιαννοπούλου Ι

τ ε.

13 φ

18 + 13 = 31

21 + 13

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

22 + 43 φ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1947 ΗΛΙ

Π. Ι. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΠΑΝΑΓ. ΚΡΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ
Β ΒΙΛΙΟΧΑΡΤΟΠΩΛΗΣ
ΟΔΟΣ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡ ΡΧΩΝ 67
ΤΗΛΕΦ. 593 544

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1947

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΧΩΡΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΙ ΧΩΡΑΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν Μεσογειακὴν Εὐρώπην, εἶναι αἱ χερσόνησοι: Βαλκανική, Ἰταλικὴ καὶ Πυρηναϊκή.

Ι. Η ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

ΤΑ ΚΡΑΤΗ

Α'. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

Εἰσαγωγή.—Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία εἶναι τὸ τελευταῖον ὑπόλειμμα τῆς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, τὴν ὁποίαν κατεῖχον οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ τοῦ 15ου αἰῶνος. Αὕτη ἐξετείνετο ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου καὶ ἐπὶ ἑνὸς τμήματος τῆς περιοχῆς τῶν Καρπαθίων. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ 19ου αἰῶνος καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ (Βαλκανικὸς πόλεμος, παγκόσμιος πόλεμος) οἱ Τοῦρκοι ἀπώλεσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἐν Εὐρώπῃ κτήσεών των καὶ περιωρίσθησαν κυρίως εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. (Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία 23 975 τ. χμ., 1.250.000 κάτοικοι. Ἀσιατικὴ Τουρκία 738.761 τ. χμ., 14.900.000 κάτοικοι).

Φυσικὴ γεωγραφία. — 1) **Ὅρια.** Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην ἡ ὁποία ὁρίζεται πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος (κοιλὰς κάτω Ἕβρου) καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας. Ἀπὸ τὰς ἄλλας πλευρὰς βρέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χεται ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προποντίδος, τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους. Σαφῆ φυσικὰ ὅρια μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Βουλγαρίας δὲν ὑπάρχουν, διότι τὸ ἔδαφος τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἶναι συνέχεια τῆς Δυτικῆς καὶ Βορείου Θράκης.

2) Γεωλογικὴ κατασκευή. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν ἦτο ἡνωμένη μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν γεωλογικὴν σύστασιν τῶν δύο αὐτῶν περιοχῶν. Ἀργότερον ἔλαβον χώραν καθιζήσεις, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων εἶναι ὁ σχηματισμὸς τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, τῆς Προποντίδος, τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς λεκάνης τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἡ ὁποία ἀρχικῶς ἐκαλύφθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ θάλασσα αὕτη ἐπεκοινώνει μετὰ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἕβρου. Ἐκ τῶν καθιζήσεων ἐσχηματίσθησαν ἐπίσης καὶ ῥήγματα, ἀπὸ τὰ βαθύτερα τῶν ὁποίων ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς λυωμένα ὑλικά, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἡφαιστειογενῆ πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἀπαντῶνται εἰς τὴν παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον ὀρεινὴν περιοχὴν (Στράντζα ὄρ.). Ὁ πλήρης χωρισμὸς τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης ἀπὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔγινε διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν στενῶν Ἑλλησπόντου καὶ Βοσπόρου, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἀπετέλουν κοιλάδα ἑνὸς μεγάλου ποταμοῦ. Οὗτος ἔρρεεν ἀπὸ τὴν παλαιὰν χώραν, ἡ ὁποία εὑρίσκετο εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Τέλος ἡ λεκάνη τῆς Ἀδριανουπόλεως λόγῳ τοῦ σχετικῶς μικροτέρου βάθους της καὶ τῶν προσχώσεων τῶν εἰς αὐτὴν ῥεόντων ὑδάτων ἐκ τῶν πέριξ ὑψηλῶν περιοχῶν μετεβλήθη εἰς ξηράν.

3) Ἡ μορφὴ τοῦ ἐδάφους. Κατόπιν τῆς γεωλογικῆς του ἱστορίας, δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν τὸ ἔδαφος τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἰς δύο φυσικὰς περιοχάς:

α΄) Εἰς τὰς παρακτίους ὑψηλὰς περιοχάς,

β΄) Εἰς τὴν λεκάνην τῆς Ἀδριανουπόλεως.

α΄) **Αἱ παράκτιοι ὑψηλαὶ περιοχαὶ** περιβάλλουν τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἀποτελοῦνται, λόγῳ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν, ἀπὸ χαμηλὰς ὀροσειράς. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι: τῆς Στράντζας (Στράντζα-ντὰγ 1.030 μ.) παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον (πετρώματα κυρίως κρυσταλλικά) καὶ τοῦ Ἱεροῦ ὄρους (Τεκὶρ - ντὰγ 920 μ.) παρὰ τὴν Προποντίδα καὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος (πετρώματα κυρίως ἀσβεστολιθικά). Ἡ πρώτη, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν Ν. Α. κλάδον τοῦ Αἵμου, σχηματίζει τὴν χερσόνησον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ δὲ δευτέρα τὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως.

Ἡ χερσόνησος τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἓν χαμηλὸν ὀροπέδιον (250 μ. περίπου), τὸ ὁποῖον κλίνει ὁμαλῶς ἀπὸ Β. Δ. πρὸς Ν. Α. καὶ διασχίζεται ἀπὸ σειρὰν παραλλήλων κοιλάδων, τῶν ὁποίων τὸ στόμιον κατεκλύσθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Μία τῶν κοιλάδων αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν τὴν κλίσιν τοῦ ἐδάφους, εἶναι καὶ ἡ σχηματίζουσα τὸν **Κεράτιον κόλπον**.

Ἡ χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως εἶναι γενικῶς ὀρεινή, τὸ δὲ ὕψος ἀνέρχεται συνεχῶς ἀπὸ Ν. Δ. πρὸς Β. Α.

β') **Ἡ λεκάνη τῆς Ἀδριανουπόλεως** (μέσον ὕψος 40-100 μ.) εἶναι μία εὐρεῖα ταφροειδὴς περιοχή, ἡ ὁποία ὁμοιάζει ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν τοποθεσίαν μὲ τὴν Προποντίδα. Διαφέρει ὅμως ταύτης, διότι ὑπέστη μικροτέραν καθίζησιν (1).

Τὸ ἔδαφος τῆς λεκάνης τῆς Ἀδριανουπόλεως δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐπίπεδον, καθόσον ἐκ τῆς διαβρώσεως τῶν ὑδάτων, ἡ ὁποία ἤρχισεν εὐθὺς ὡς μετεβλήθη εἰς ξηράν, ἐσχηματίσθησαν μικραὶ κοιλάδες καὶ λοφοσειραί, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐκτείνονται περιοχαὶ συνήθως ἑλώδεις. Ἡ λεκάνη αὕτη συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Δυτ. Θράκης διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ κάτω Ἔβρου καὶ μετὰ τῆς Βουλγαρίας διὰ δύο στενωπῶν, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν τὰς κοιλάδας τοῦ Ἔβρου μεταξὺ Ροδόπης καὶ Ν. Α. διακλαδώσεων τοῦ Αἵμου, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖ ἡ διεθνὴς ὁδὸς Κωνσταντινουπόλεως—Σόφιας—Κεντρικῆς Εὐρώπης.

---

(1) Ἡ λεκάνη τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἡ Προποντὶς δύνανται νὰ παραβληθοῦν ὡς πρὸς τὴν γεωλογικὴν κατασκευὴν μὲ τὴν λεκάνην τῆς Βοιωτίας καὶ τὸν Βόρειον Εὐβοϊκὸν κόλπον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸ ἔδαφος τοῦ λεκανοπεδίου εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ὑπὸ ὑλικῶν, μεταφερομένων ὑπὸ τῶν ρεόντων ὑδάτων ἀπὸ τὰς πέριξ ὑψηλὰς περιοχάς.

Τὰ Στενά.—Τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ἔχει διεθνῆ σημασίαν ὄχι τόσον διὰ τὴν εὐφορίαν του, ὅσον διὰ τὴν θέσιν του, διότι δεσπόζει τῶν δύο στενῶν πορθμῶν, τοῦ Ἑλλησπόντου μήκους 60 χμ. περίπου καὶ πλάτους 1.200 ἕως 3.000 μ.,

Φυσικὸς χάρτης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

καὶ τοῦ Βοσπόρου, μήκους 30 χμ. περίπου καὶ πλάτους 750 ἕως 3.500 μ. Τὸ βάθος των εἶναι 50—60 μ.

Οἱ πορθμοὶ οὗτοι ἔχουν τεραστίαν οἰκονομικὴν καὶ στρατηγικὴν ἀξίαν, καθόσον συνδέουν τὰς πλουσίας εἰς γεωργικά, δασικά, καὶ ὀρυκτὰ προϊόντα χώρας τῆς Μαύρης Θαλάσσης μετὰ τῶν βιομηχανικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Καὶ τοὺς δύο πορθμοὺς διατρέχουν ἰσχυρὰ ρεύματα, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται εἰς τὴν εἰσροὴν τῆς Μαύρης Θαλάσσης, ἡ ὁποία, ἐπειδὴ ὑφίσταται ἀσθενεστέραν ἐξάτμισιν, λόγῳ τοῦ ψυχροτέρου κλί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ματός της, καὶ τροφοδοτεῖται ἀπὸ μεγάλους ποταμούς, χύνει τὰ πλεονάζοντα τῶν ὑδάτων της εἰς τὴν Μεσόγειον. Οἱ Β. Α. ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι ἐπικρατοῦν κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους, ἐπιταχύνουν τὰ ἀπὸ τῆς Μαύρης Θαλάσσης πρὸς τὴν Μεσόγειον ρεύματα.

Ποταμοί, κλῖμα, βλάστησις.— Τὰ περισσότερα ρέοντα ὕδατα τῆς Ἀνατολικῆς Θρᾴκης, λόγῳ τῆς λεκανοειδοῦς μορφῆς τοῦ ἐδάφους της, συλλέγονται παρὰ τοῦ ποταμοῦ Ἐργίνη, ὁ ὁποῖος εἶναι παραπόταμος τοῦ Ἔβρου.

Παρὰ τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῶν ἀκτῶν (1 χμ. ἀκτῶν ἀντιστοιχεῖ πρὸς 30 τ. χμ. ἐδάφους), τὸ κλῖμα τῆς Θρᾴκης εἶναι γενικῶς δριμύ. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αὕτη εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ψυχροὺς κατὰ τὸν χειμῶνα Β. καὶ Β. Α. ἀνέμους. Οὗτοι εἶναι ψυχροί, διότι ἔρχονται ἀπὸ τὴν Ρωσίαν καὶ Σιβηρίαν.

Ἡ μέση ἐτησία θερμοκρασία τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι 14 βαθμῶν (Ἀθῆναι 16 βαθμοί). Γενικῶς ἡ θερμοκρασία κατέρχεται ἀπὸ Ν. πρὸς Β. Ἡ διανομὴ τῶν βροχῶν δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος. Περισσοτέρας βροχὰς δέχονται αἱ ψυχραὶ καὶ ὑψηλαὶ παράκτιοι περιοχαὶ καὶ κυρίως ἡ τῆς Στράντζας, διότι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ὑγροὺς θαλασσίους ἀνέμους (600—800 χιλιοστομ.). Εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀδριανουπόλεως τὸ ὕψος τῆς ἐτησίας βροχῆς εἶναι ὀλιγώτερον τῶν 500 χιλιοστομ., καθόσον οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως.

Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ νότια παράλια (παράλια τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, χερσόνησος τῆς Καλλιπόλεως, ἀκταὶ τῆς Προποντίδος, πρὸς Ν. τῆς Ραιδεστοῦ), λόγῳ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, ἔχουν κλῖμα μεσογειακόν· αἱ ἀκταὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἀπὸ τῆς χερσονήσου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, λόγῳ τῆς ἀμέσου ἐπιδράσεως τῶν Β. Α. ἀνέμων, ἔχουν κλῖμα πόντιον (χειμὼν ψυχρός, μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας ἀπότομοι)· τὸ λεκανοπέδιον τέλος τῆς Ἀδριανουπόλεως, ἐπειδὴ δὲν εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ἔχει κλῖμα ἠπειρωτικόν, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς μεταβατικὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπὸ τὸ μεσογειακὸν πρὸς τὸ ἠπειρωτικὸν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης.

Ἡ Ἀνατολικὴ Θρᾴκη δὲν ἔχει ὁμοιόμορφον βλάστησιν εἰς ὅλας τὰς περιοχάς, καθόσον δὲν ἔχει παντοῦ τὸ ἴδιον κλῖμα. Αἱ ὑψηλαὶ περιοχαὶ καὶ κυρίως αἱ πρὸς τὸν Εὔξεινον ἐστραμμέναι κλιτύες τῆς Στράντζας, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας βροχάς των, καλύπτονται ἀπὸ δάση (πλάτανοι, πτελέαι, δρύες, πεῦκα, κυπάρισσοι κτλ.). Τὸ ἐσωτερικόν, λόγῳ τοῦ ὅτι δέχεται μικρὰν ποσότητα βροχῆς, εἶναι χώρα στεππώδης (1).

Ἀνθρωπογεωγραφία. — 1) Οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις. Ἡ Ἀνατολικὴ Θρᾴκη, χάρις εἰς τὰ εὔφορα προσχωσιγενῆ ἐδάφη της, εἶναι χώρα γεωργική, Τὰ παραγόμενα προϊόντα ποικίλλουν ἀναλόγως τοῦ κλίματος. Εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικόν, καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί, ὄσπρια, καπνός, ἄμπελοι καὶ μορέαι. Εἰς τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις εὐδοκιμοῦν ἡ ὄρυζα, ὁ βάμβαξ καὶ τὰ λαχανικά.

Εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κλῖμα μεσογειακόν, ἡ γεωργία παρουσιάζει μεγαλυτέραν ποικιλίαν. Καλλιεργοῦνται, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, ἐλαῖαι καὶ πολλὰ ὀπωροφόρα δένδρα (συκαῖ, ἀμυγδαλαῖ, ροδιαί, κτλ.).

Γενικῶς ἡ γεωργία δὲν παρουσιάζει μεγάλην ἀνάπτυξιν, διότι ἡ καλλιέργεια δὲν γίνεται κατὰ τρόπον ἐπιστημονικόν. Τὸ εὔφορον ἔδαφος τῆς Ἀνατολικῆς Θρᾴκης δύναται νὰ παραγάγῃ μεγάλας ποσότητας σιτηρῶν, βάμβακος, καπνοῦ, οἴνου, ἡ δὲ καλλιέργεια τῆς μορέας δύναται νὰ συντελέσῃ εἰς ἐντατικὴν μεταξοσκωληκοτροφίαν.

Αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι διατίθενται διὰ τὴν βοσκὴν τῶν ζῴων, κατέχουν μεγάλας ἐκτάσεις. Εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς τρέφονται κυρίως αἰγοπρόβατα, εἰς δὲ τὰς πεδινὰς βόες καὶ

---

(1) Στεππώδης χώρα ἢ ἁπλῶς στέππη λέγεται ἡ ἔκτασις, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν βροχῶν καλύπτεται ἀπὸ χαμηλὴν καὶ ἀραιὰν χλόην καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ξηρασίας εἶναι γυμνή. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι λόγῳ τῆς μικρᾶς ποσότητος τῶν βροχῶν δὲν δύνανται νὰ ἀναπτυχθοῦν μεγάλα δένδρα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βούβαλοι, οἱ ὁποῖοι χρησιμοποιοῦνται διὰ τὰς γεωργικὰς ἀνάγκας.

Ἡ συγκοινωνία τῶν παραλίων μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ δυσχεραίνεται ἕνεκα τῶν ὑψηλῶν παρακτίων περιοχῶν. Κυρία σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶναι ἡ τοῦ Ὀριὰν Ἐξπρές, ἡ ὁποία συνδέει τὰ δύο σπουδαιότερα κέντρα τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν, μετὰ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἀφ' ἑνὸς καὶ μετὰ τῆς Ἀσίας ἀφ' ἑτέρου. Ἡ γραμμὴ αὕτη εἶναι σπουδαία διεθνὴς ὁδός. Εἰς τὸ Πύθιον διακλαδίζεται πρὸς τὴν Ἀλεξανδρούπολιν. Ἐκτὸς τῆς σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας ὑπάρχουν καὶ ἀμαξιτοὶ ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Ἡ μεγάλη βιομηχανία ὑστερεῖ λόγῳ ἐλλείψεως κινητηρίου δυνάμεως καὶ κεφαλαίων. Τὴν σπουδαιοτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν οἱ κλάδοι, οἱ ὁποῖοι ἐπεξεργάζονται ἐγχώρια προϊόντα (δημητριακοὺς καρπούς, βάμβακα, μέταξαν, καπνόν). Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι ἡ Κωνσταντινουπολις καὶ ἡ Ἀδριανούπολις. Τὸ ἐμπόριον εὑρίσκεται κυρίως εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ἀρμενίων, τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τῶν Εὐρωπαίων. Σπουδαιότερος λιμὴν εἶναι ἡ Κωνσταντινούπολις παρὰ τὰς ἀνεπαρκεῖς ἀποβάθρας της. Μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον ἡ κίνησίς του εἶναι κατὰ πολὺ κατωτέρα τῆς τοῦ Πειραιῶς. Εἰσάγει κυρίως βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγει γεωργικά. Ἡ μεγάλη διαφορὰ τῆς συγκομιδῆς ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἔτους εἰς τὸ ἄλλο προξενεῖ μεγάλην αὐξομείωσιν εἰς τὴν ἐξαγωγήν.

2) Κάτοικοι. Μετὰ τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1922 ἡ Τουρκικὴ Θράκη, πλὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατοικεῖται ὑπὸ Τούρκων καὶ ὀλίγων Ἀρμενίων καὶ Ἰσραηλιτῶν. Τὴν μεγαλυτέραν πυκνότητα ἔχει ἡ χερσόνησος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καθόσον χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν της θέσιν ἔχει τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὸ σπουδαιότερον ἀστικὸν κέντρον ὁλοκλήρου τῆς Τουρκίας. Ἀκολούθως ἡ περιοχὴ τῆς Ραιδεστοῦ χάρις εἰς τὰ μεσογειακά της προϊόντα καὶ ἡ στεππώδης περιοχὴ τοῦ ἐσωτερικοῦ μετὰ τῆς ὀρεινῆς χερσονήσου τῆς Καλλιπόλεως.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία ἐκτὸς τῆς περιοχῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶναι χώρα ἀραιοκατῳκημένη (52 κατ. εἰς 1 τ. χμ.).

Πόλεις.—Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ πλησίον τῶν Ἑλληνικῶν συνόρων κεῖται ἡ Ἀδριανούπολις (36.000 κ.), τῆς ὁποίας ἡ ἀνάπτυξις ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον δεσπόζει τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία ἑνώνει τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἡ

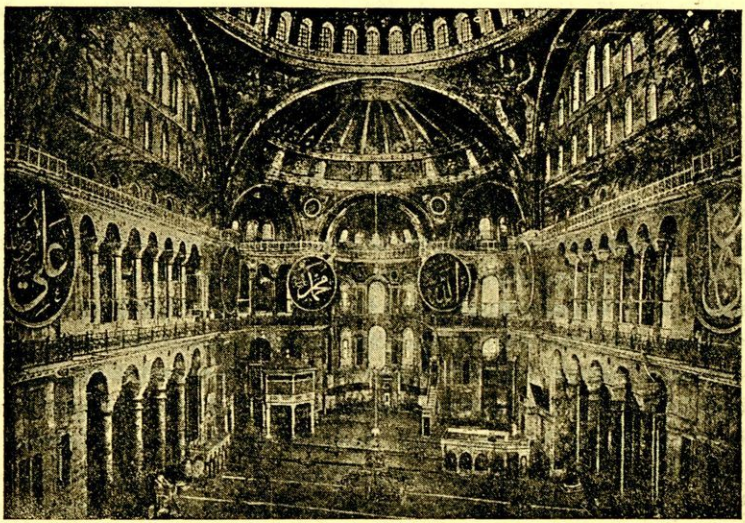

Ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας. Ἐκτίσθη ἐπὶ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ (532 — 537 μ. Χ.) καὶ μετεβλήθη εἰς τζαμίον μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων.

πόλις αὕτη, ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντῶνται οἱ ποταμοὶ Ἄρδας, Τόντζος καὶ Ἔβρος, ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ καὶ κατελήφθη ὑπὸ τῶν Τούρκων πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὀνομαστὸν εἶναι τὸ τέμενος τοῦ Σουλτάνου Σελίμ. Χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μορέας ἔχει ἀξιόλογα μεταξουργεῖα. Πρὸ τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν ἡ πόλις ἦτο ἀνθηροτέρα οἰκονομικῶς, διότι εἶχε μεγαλύτερον πληθυσμόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἄλλαι πόλεις τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης εἶναι αἱ Σαράντα Ἐκκλησίαι, εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Στράντζας, αἱ ὁποῖαι συνδέονται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς κυρίας γραμμῆς Ἀδριανουπόλεως—Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Βιζύη, ἡ Ἀρκαδιούπολις καὶ ἡ Τυρολόη. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Προποντίδος ἡ Ραιδεστὸς καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου ἡ Καλλίπολις.

Ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας.

Εἰς τὴν νοτίαν περιοχὴν τοῦ Βοσπόρου πέριξ τοῦ Κερατίου κόλπου καὶ εἰς γραφικωτάτην τοποθεσίαν κεῖται ἡ Κωνσταντινούπολις (τουρκ. Ἰσταμπούλ, 740.000 κ.), ἡ πόλις τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, «ἡ Βασιλὶς τῶν πόλεων». Αὕτη ἱδρύθη τὸ πρῶτον ἀπὸ Μεγαρεῖς ἀποίκους κατὰ τὸν 7ον π. Χ. αἰῶνα ὑπὸ τὸ ὄνομα Βυζάντιον. Ἐπὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου (324 μ. Χ.) κατέστη ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἔπειτα τῆς Βυζαντινῆς. Ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1919 ἦτο πρωτεύουσα τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας (ἀπὸ τοῦ 1919 εἶναι ἡ Ἄγκυρα εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν). Ἡ Κωνσταντινού-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πολις, ἡ ὁποία ὀνομάζεται καὶ Ἑπτάλοφος, διότι τὸ τοπίον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι ἐκτισμένη, ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑπτὰ λόφους, εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μεταξὺ τῶν Βυζαντινῶν μνημείων της τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁ ὁποῖος ἔχει μεταβληθῆ ὑπὸ τοῦ Κεμαλικοῦ καθεστῶτος εἰς μουσεῖον.

Ἀπὸ τῆς ἱδρύσεώς της ἡ Κωνσταντινούπολις δὲν ἔπαυσε νὰ παίζῃ σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν Ἱστορίαν, διότι εἶναι μία ἀπὸ τὰς κλεῖδας τοῦ κόσμου. Ἡ σπουδαιότης τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον δεσπόζει διεθνῶν κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν ὁδῶν.

α΄) Αἱ κατὰ ξηρὰν ὁδοί. Μεταξὺ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Δυτικῆς Ἀσίας ὁ Βόσπορος εἶναι τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ Εὐρωπαϊκὴ ὁδός, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν Δουνάβεως (μέχρι τοῦ Βελιγραδίου), Μοραύα, Νισαύα καὶ Ἔβρου, συναντᾷ τὴν Ἀσιατικήν, ἡ ὁποία διὰ τῶν ὀροπεδίων τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας φθάνει εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀσίαν. Ἡ ὁδὸς αὕτη εἶναι «ἡ παλαιὰ ὁδὸς τῆς μετάξης», διὰ τῆς ὁποίας τὸ πολύτιμον προϊὸν μετεφέρετο ἀπὸ τὴν Ἄπω Ἀνατολὴν εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ καὶ τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου ἡ ὁδὸς αὕτη ἔχασε τὴν παλαιάν της σημασίαν. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ὅμως διὰ τῆς κατασκευῆς τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Κωνσταντινουπόλεως—Βαγδάτης, τῆς ὁποίας ἐλάχιστον τμῆμα ὑπολείπεται μεταξὺ Τουρκίας καὶ Μεσοποταμίας, ἐπανακτᾷ τὴν σπουδαιότητά της, καθόσον εἶναι ἡ συντομωτέρα ὁδὸς μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Περσικοῦ κόλπου.

β΄) Ἡ θαλασσία ὁδός. Ὁ Βόσπορος, ὁ ὁποῖος εἶναι εἷς στενὸς πορθμός, συνδέει τὴν Μαύρην Θάλασσαν μὲ τὴν Μεσόγειον διὰ τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. Λόγῳ τῆς θέσεώς του αὐτῆς, εἶναι, ὡς ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν, ἡ μόνη θαλασσία ὁδός, διὰ τῆς ὁποίας διοχετεύονται τὰ γεωργικὰ προϊόντα τῶν χωρῶν τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τὰ πετρέλαια τοῦ Καυκάσου καὶ τῶν Καρπαθίων πρὸς τὰς χώρας τῆς Μεσο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γείου καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῶν χωρῶν τῆς Ν. Δ. Εὐρώπης πρὸς τὰς χώρας τῆς Μαύρης Θαλάσσης.

Εἰς τὴν θέσιν λοιπὸν αὐτήν, εἰς τὴν ὁποίαν διασταυροῦνται ὁδοὶ διεθνοῦς σημασίας, ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της ἡ Κωνσταντινούπολις, καθὼς καὶ τὴν σπουδαιότητά της ἀπὸ οἰκονομικῆς καὶ στρατηγικῆς ἀπόψεως.

Τὸ κέντρον τῆς πόλεως εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ Κερατίου κόλπου. Ἡ μεγαλυτέρα ὅμως ἐμπορικὴ κίνησις παρατηρεῖται εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς συνοικίας τοῦ **Πέραν** καὶ τοῦ **Γαλατᾶ**, αἱ ὁποῖαι κεῖνται πρὸς Β. Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ ὁποία ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῆς Ἀσιατικῆς ἀκτῆς διὰ τοῦ προαστείου τῆς Χρυσουπόλεως, εἶναι τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντᾶται ἡ Εὐρώπη μετὰ τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ γραφικότης τῆς τοποθεσίας της θέλγει ὅλους τοὺς ἐπισκέπτας της.

Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν μέγα μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὸ ἐμπόριον, κατέφυγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Διὰ τοῦτο ἡ οἰκονομικὴ κίνησις τῆς πόλεως δὲν εἶναι τόσον ἀνθηρὰ ὅσον κατὰ τὴν προπολεμικὴν ἐποχήν, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν κίνησιν τοῦ λιμένος της.

Β.' ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Ἱστορικὴ ἀνασκόπησις.—Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς οἱ Βούλγαροι εἶναι λαὸς Ἀσιατικός. Ὡς πρώτη κατοικία των θεωρεῖται ἡ περιοχὴ παρὰ τὸν Βόλγαν ποταμόν, ἐκ τοῦ ὁποίου μερικοὶ παράγουν τὸ ὄνομά των. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Χερσόνησον ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὸν 7ον μ. Χ. αἰῶνα καὶ κατ' ἀρχὰς ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον χώρας μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ τότε Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου, καθόσον ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπερασπίζουν τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς ἄλλων βαρβάρων λαῶν. Ἀργότερον ἐπεξετάθησαν εἰς ὅλας τὰς μεταξὺ Δουνάβεως, Αἴμου, Μαύρης Θαλάσσης καὶ Σερβίας χώρας, αἱ ὁποῖαι ἐκ τοῦ ὀνόματός των

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὠνομάσθησαν Βουλγαρία. Οἱ Βούλγαροι κατὰ τὴν ἐπέκτασίν των ἐγκατέλειπον τὰ ἰδικά των ἤθη καὶ ἔθιμα, καθὼς καὶ τὴν γλῶσσάν των, καὶ ἐμάνθανον τὴν γλῶσσαν, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν πρότερον ἐγκατεστημένων Σλαύων, δηλαδὴ ἐξεσλαυΐζοντο. Εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς λαοὺς συνέβη τὸ ἑξῆς παράδοξον. Οἱ μὲν Βούλγαροι διετήρησαν τὸ ὄνομά των καὶ ἀπώλεσαν τὴν γλῶσσάν των, οἱ δὲ Σλαῦοι διετήρησαν τὴν γλῶσσάν των καὶ ἀπώλεσαν τὸ ὄνομά των. Ἀργότερον οἱ Βούλγαροι ἐδέχθησαν παρὰ τοῦ Βυζαντίου τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, κατὰ δὲ τὴν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων ὑπετάγησαν εἰς αὐτούς.

Τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς Βουλγαρίας εἶναι τὰ ἑξῆς: Κατὰ τὸ ἔτος 1878, χάρις εἰς τὴν ἐνεργὸν ἐπέμβασιν τῆς Ρωσίας, ἡ Βουλγαρία ἀπεσπάσθη τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ νέον Βουλγαρικὸν κράτος ἦτο ἡγεμονία ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τὴν μεταξὺ Δουνάβεως καὶ Αἴμου περιοχήν, ἐκτάσεως 64.390 τ. χμ. Κατὰ τὸ ἔτος 1885 κατελήφθη πραξικοπηματικῶς ἡ πρὸς Ν. τοῦ Αἴμου περιοχή, ἡ Ἀνατολικὴ Ρωμυλία, ἐκτάσεως 35.000 τ. χμ. Κατὰ τὸ ἔτος 1908 ἡ Βουλγαρικὴ ἡγεμονία ἀνεκηρύχθη ἀνεξάρτητον βασίλειον, κατὰ δὲ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1913 κατελήφθη ἡ Δυτικὴ Θρᾴκη, ἡ ὁποία ἀπωλέσθη κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον. Σήμερον ἡ ἔκτασις τῆς Βουλγαρίας ἀνέρχεται εἰς 103.100 τ. χμ. καὶ ὁ πληθυσμός της εἰς 6.000.000 κατοίκους.

Ὅρια. — Ἡ Βουλγαρία συνορεύει πρὸς Ν. μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, πρὸς Δ. μετὰ τῆς Γιουγκοσλαυΐας, πρὸς Β. μετὰ τῆς Ρουμανίας καὶ πρὸς Α. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἡ Βουλγαρία κατέχει σπουδαίαν γεωγραφικὴν θέσιν εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν. Αὗται εἶναι: α΄) ἡ ὁδός, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἔβρου ποταμοῦ, β΄) ἡ ὁδός, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Θεσσαλονίκην μετὰ τοῦ Βουκουρεστίου διὰ τῶν κοιλάδων Στρυμόνος καὶ Ἴσκερ.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Τὸ ἔδαφος τῆς Βουλγαρίας, σχήματος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

περίπου τετραπλεύρου, διαιρεῖται εἰς τρεῖς φυσικὰς περιοχάς : α΄) εἰς τὴν Νότιον Βουλγαρίαν, β΄) εἰς τὴν Βόρειον Βουλγαρίαν, καὶ γ΄) εἰς τὴν Δυτικὴν Βουλγαρίαν.

α΄) Νότιος Βουλγαρία. Ἡ Νότιος Βουλγαρία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν Ροδόπην καὶ ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ἄνω Ἔβρου.

Ἡ Ροδόπη. Ἡ ὀροσειρὰ τῆς Ροδόπης, τῆς ὁποίας τὰ νότια ὑψώματα ἀνήκουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, περιλαμβάνεται μεταξὺ τῶν κοιλάδων Νέστου πρὸς Δ. καὶ κάτω Ἔβρου πρὸς Α. Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη μὲ τὴν ἐκ Δ. πρὸς Α., περίπου, διεύθυνσίν της, τοὺς ἀραιοὺς καὶ ὑψηλοὺς αὐχένας της καὶ τὴν ἔλλειψιν κοιλάδων, αἱ ὁποῖαι νὰ τὴν διασχίζουν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., δυσχεραίνει τὴν μετὰ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ἐπικοινωνίαν τῆς Βουλγαρίας. Τὰ πετρώματά της εἶναι παλαιὰ (εἶναι μία ἀπὸ τὰς παλαιοτέρας ὀροσειρὰς τῆς Εὐρώπης) καὶ ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ κρυσταλλικοὺς σχιστολίθους καὶ γρανίτας, ὅπως καὶ τῶν ὀρέων τῆς Μακεδονίας. Αἱ κορυφαί της, λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν, εἶναι γενικῶς χαμηλαὶ καὶ ἀπεστρογγυλωμέναι. Ἡ ὑψηλοτέρα ἐξ αὐτῶν (2.190 μ.) εὑρίσκεται πρὸς Β. τῶν πηγῶν τοῦ ποταμοῦ Ἄρδα, παραποτάμου τοῦ Ἔβρου, τοῦ ὁποίου ἡ κοιλὰς εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα περιοχὴ τῆς Ροδόπης. Αὕτη διευθύνεται ἐκ Δ. πρὸς Α. καὶ ὀφείλεται εἰς ῥῆγμα τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον ἠκολούθησαν τὰ ῥέοντα ὕδατα.

Τὸ κλῖμα τῆς κοιλάδος εἶναι ἠπειρωτικόν, καθόσον οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως. Ἡ ὀρεινὴ περιοχὴ ἔχει κλῖμα ὀρεινόν (χειμῶν δριμὺς καὶ μακρᾶς διαρκείας, θέρος δροσερόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ ἀνύπαρκτοι). Τὸ κλῖμα αὐτὸ μεταβάλλεται ἀπὸ τὰς ὑψηλοτέρας περιοχὰς πρὸς τὰς χαμηλοτέρας. Ἡ χιὼν πίπτει ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου ἕως τὸν Μάϊον· κατὰ τὸ θέρος δὲν ὑπάρχουν χιόνες. Λόγῳ τοῦ ἀρκετοῦ ὕψους αἱ βροχαὶ ὑπερβαίνουν τὰ 0,80 μ. Χάρις εἰς τὰς πολλὰς βροχὰς καὶ εἰς τὰ κρυσταλλικὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα διατηροῦν τὴν ὑγρασίαν, αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται κάτω τῶν 1.800 μ., καλύπτονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ πλούσια δάση (κυρίως δρυῶν καὶ ὀξυῶν). Αἱ πε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ριοχαί, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν δάση, καλύπτονται ἀπὸ χλόην καὶ χρησιμεύουν ὡς βοσκαὶ τῶν μικρῶν κυρίως ζώων κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον.

Οἱ κάτοικοι τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ὑλοτομίαν, εἰς τὴν παρασκευὴν ξυλανθράκων καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν πρὸ παντὸς μικρῶν ζώων. Οἱ ὑλοτόμοι καὶ οἱ ἀνθρακεῖς κατοικοῦν εἰς τὰς δασώδεις περιοχάς, οἱ δὲ κτηνοτρόφοι ζοῦν βίον νομαδικὸν (τὴν χειμερινὴν περίοδον εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχὰς καὶ τὴν θερινὴν εἰς τὰς ὑψηλάς). Ἡ γεωργία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη παρὰ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἄρδα καὶ τῶν παραποτάμων του, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι εὔφορον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως καπνός, δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἄμπελοι. Ἡ περιοχὴ τῆς Ροδόπης, λόγῳ τῆς μικρᾶς καλλιεργησίμου ἐκτάσεώς της, εἶναι ἀραιῶς κατῳκημένη (30 περίπου κάτοικοι εἰς ἕκαστον τ. χμ.) καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἔχει μεγάλα ἀστικὰ κέντρα.

Ἡ κοιλὰς τοῦ Ἔβρου. Μεταξὺ τῶν ὀροσειρῶν τῆς Ροδόπης καὶ τοῦ Νοτίου Αἵμου ἐκτείνεται ἡ κοιλὰς τοῦ ποταμοῦ Ἔβρου, τῆς ὁποίας ὁ σχηματισμὸς ὀφείλεται εἰς τοπικὴν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Τὸ μῆκος αὐτῆς φθάνει τὰ 200 χμ., τὸ δὲ ὕψος της εἶναι περίπου 100 μ. Τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑλικά, τὰ ὁποῖα μετέφερεν ὁ Ἔβρος ποταμὸς μετὰ τῶν παραποτάμων του ἀπὸ τὰ περιβάλλοντα αὐτὴν ὄρη. Ὁ Ἔβρος, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Χερσονήσου, πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος Ρίλον καὶ χύνεται εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Οἱ σπουδαιότεροι τῶν παραποτάμων του εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βουλγαρίας εἶναι ὁ Ἄρδας καὶ ὁ Τόντζος, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸν Αἷμον. Τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι ἡ ὀροσειρὰ τῆς Ροδόπης ἐμποδίζει τὴν ἐπίδρασιν τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Ὁ χειμὼν ὅμως δὲν εἶναι πολὺ δριμύς, διότι ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Αἵμου προφυλάσσει τὴν κοιλάδα τοῦ Ἔβρου ἀπὸ τοὺς Β. καὶ Β. Α. ἀνέμους. Ἡ ἄνοιξις εἶναι γλυκεῖα καὶ τὸ φθινόπωρον σχετικῶς θερμὸν μὲ μέσην θερμοκρασίαν 12°. Αἱ βροχαὶ δὲν εἶναι ἄφθονοι, διότι δὲν εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς θαλασσίους ἀνέμους (500 περίπου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χιλιοστόμ. εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Φιλιππουπόλεως). Ὁ Βούλγαρος ὅμως γεωργὸς ἀναπληρώνει τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν δι' ἀρδευτικῶν μηχανῶν (μαγκανοπήγαδα).

Χάρις εἰς τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς τὸ εὐνοϊκὸν κλῖμα παράγονται πολλὰ καὶ ποικίλα γεωργικὰ προϊόντα: δημητριακοὶ καρποί, καπνός, ζαχαροῦχα τεῦτλα, ὄρυζα, λαχανικά, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, οἶνος, ὀπῶραι, μορέαι κτλ. Ἐκ τῶν δημητριακῶν καρπῶν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἔρχεται ὁ σῖτος. Εἰς τὰς πλευρὰς τῶν λόφων καλλιεργοῦνται αἱ ἄμπελοι (1) καὶ εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῶν αἱ μορέαι. Οἱ ἀγροὶ τῆς ὀρύζης εὑρίσκονται εἰς τὰς παρὰ τὸν Ἔβρον περιοχὰς διὰ νὰ ποτίζωνται εὐχερῶς, αἱ δὲ φυτεῖαι τῶν ὀπωροφόρων δένδρων (δαμασκηνέαι, ροδακινέαι, καρυαί, συκαῖ κτλ.) περιβάλλουν τοὺς κατῳκημένους τόπους.

Ἡ κοιλὰς τοῦ Ἔβρου, χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικά της προϊόντα, εἶναι πυκνῶς κατῳκημένη. Ὁ πληθυσμός, ἐπειδὴ ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν, συγκεντροῦται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς χωρία, τὰ ὁποῖα δὲν ἀπέχουν πολὺ μεταξύ των. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ Φιλιππούπολις, ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς κοιλάδος τοῦ Ἔβρου. Αὕτη ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου, τοῦ πατρὸς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καὶ εἶναι ἡ δευτέρα πόλις τῆς Βουλγαρίας (100.000 κ.). Χάρις εἰς τὰ πλούσια γεωργικὰ προϊόντα τῆς περιοχῆς της καὶ εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν της θέσιν (2) ἔχει σπουδαίαν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν κίνησιν. Τὸ ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ παλαιὸν λόγῳ τῆς θέσεώς της, διενηργεῖτο ἄλλοτε κυρίως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, σήμερον ὅμως μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν πληθυσμῶν περιέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ τῶν Ἀρμενίων. Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν σπουδαιότεραι εἶναι: τῆς ζακχάρεως, τοῦ ἀλεύρου, τοῦ καπνοῦ, τῆς ὀρύζης καὶ τοῦ σάπωνος. Μετὰ τὴν Φιλιππούπολιν ἀξιολογώτεραι πόλεις εἰς

---

(1) Αἱ ἄμπελοι δὲν εὐδοκιμοῦν εἰς χαμηλὰς περιοχάς, διότι αὗται προσβάλλονται συχνὰ κατὰ τὴν ἄνοιξιν ἀπὸ παγετούς.

(2) Κεῖται ἐπὶ τῆς διεθνοῦς ὁδοῦ Βελιγραδίου—Κωνσταντινουπόλεως.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κοιλάδος τοῦ Ἔβρου εἶναι: **Στάρα Ζαγόρα** (30.000) κ.) εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Νοτίου Αἵμου, **Χάσκοβον** (27.000 κ.) εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ροδόπης, καὶ **Ταταρ Παζαρτζὶκ** (23.000 κ.) πρὸς Δ. τῆς Φιλιππουπόλεως. Αὗται εἶναι ἀγοραὶ ἀνταλλαγῆς προϊόντων μεταξὺ τῶν κατοίκων τῆς πεδιάδος καὶ τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν.

Εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου εἶναι ὁ **Πύργος** (46.000 κ.), ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Βουλγαρίας. Χάρις εἰς τὴν καλήν του συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐξυπηρετεῖ ὁλόκληρον τὴν χώραν, ἀφ' ὅτου ἡ Βουλγαρία ἔχασε τὴν Δυτικὴν Θράκην κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον.

β') Βόρειος Βουλγαρία. Ἡ Βόρειος Βουλγαρία περιλαμβάνει τὰς ἑξῆς περιοχάς: Τὸν Αἷμον, τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως, τὸ Βαλκανικὸν Βύθισμα καὶ τὰ Ἀντιβαλκάνια.

Ὁ **Αἷμος** (βουλγαριστὶ Στάρα Πλάνινα, ἤτοι παλαιὸν ὄρος). Τὸ ὄρος Αἷμος ἢ Μπαλκὰν (λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα ὄρος), ἐκ τοῦ ὁποίου ὅλως ἀκαλαισθήτως καὶ ξενικῶς ὠνομάσθη ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος καὶ «Βαλκανικὴ Χερσόνησος» ἢ «τοῦ Αἵμου», ἀποτελεῖ τὴν μεγαλυτέραν ὀροσειρὰν ὄχι μόνον τῆς Βουλγαρίας, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Ἀρχίζει ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Τιμόκ, παραποτάμου τοῦ Δουνάβεως παρὰ τὰ σερβοβουλγαρικὰ σύνορα, καὶ σχηματίζει τὸ νότιον ὅριον τῆς μεγάλης κοιλάδος τοῦ κάτω Δουνάβεως. Εἰς τὸ δυτικόν του τμῆμα ἔχει σχῆμα τόξου μὲ διεύθυνσιν πρὸς τὰ Ν. Α., ἔπειτα ὅμως διατηρεῖ μέχρι τοῦ Αἱμονίου ἀκρωτηρίου τοῦ Εὐξείνου Πόντου, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ καταλήγει, γενικῶς διεύθυνσιν πρὸς Α. Ἐκ τοῦ ἀνατολικοῦ του τμήματος ἀναχωροῦν δύο κλάδοι: ὁ εἷς διευθύνεται πρὸς τὰ Ν. Α., ὁ δὲ ἄλλος πρὸς τὰ Β. Α. Ὁ πρῶτος σχηματίζει τὴν χερσόνησον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ὄρ. Στράντζα), ὁ δὲ δεύτερος τὸ ὀροπέδιον τῆς Δοβρουτσᾶς, τὸ ὁποῖον ἀναγκάζει τὸν Δούναβιν νὰ λάβῃ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν διεύθυνσιν πρὸς Β.

Τὸ μῆκος τοῦ Αἵμου ἐκ Δ. πρὸς Α. ἀνέρχεται εἰς 550 χμ., τὸ δὲ πλάτος του κυμαίνεται μεταξὺ 20 καὶ 40 χμ. Τὰ πετρώματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται, ποικίλλουν: κρυσταλλο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σχιστώδη, ψαμμιτικὰ (1) καὶ ἀσβεστολιθικὰ πρὸς τὸ δυτικὸν τμῆμά του, κρυσταλλικὰ εἰς τὸ μέσον, καὶ ὑδατογενῆ πρὸς Ἀνατολάς. Ἡ ποικιλία αὕτη τῶν πετρωμάτων ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αἱ πτυχώσεις, αἱ ὁποῖαι παρήγαγον τὴν ὀροσειρὰν αὐτήν, ἔλαβον χώραν εἰς διαφόρους γεωλογικὰς ἐποχάς.

Ἡ ὀροσειρὰ τοῦ Αἵμου, χάρις εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ σχετικῶς χαμηλοὺς αὐχένας της, δὲν ἀποτελεῖ τεῖχος ἀνυπέρβλητον μεταξὺ Βορρᾶ καὶ Νότου, ὅπως συμβαίνει μὲ τὴν ὀροσειρὰν τῆς Ροδόπης. Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἓξ ὁδοὶ τὴν διασχίζουν, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ διερχομένη διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Ἴσκερ, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸ Ρίλον ὄρος καὶ χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν. Αἱ κορυφαί, αἱ ὁποῖαι ὑπερβαίνουν τὰ 2.000 μέτρα, εἶναι ὀλίγαι, ἡ ὑψηλοτέρα δὲ ἐξ αὐτῶν (2.375 μ., ὅσον καὶ ἡ κορυφὴ τῆς Κυλλήνης) εὑρίσκεται εἰς τὸν μέσον Αἷμον. Αἱ ἀνατολικαὶ περιοχαὶ εἶναι χαμηλότεραι λόγῳ τῆς ἐλαφρᾶς πτυχώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν.

Ὁ Αἷμος, ὡς ἐκ τῆς ἐκ Δ. πρὸς Α. διευθύνσεώς του, ἡ ὁποία ἐμποδίζει τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν πρὸς Ν. τῶν ψυχρῶν κατὰ τὸν χειμῶνα Β. καὶ Β. Α. ἀνέμων, ἀποτελεῖ κλιματικὸν ὅριον μεταξὺ τῆς Βορείου καὶ τῆς Νοτίου Βουλγαρίας. Εἰς ὕψος 1.500 περίπου μέτρων ἡ μέση θερμοκρασία κατὰ τὸν Ἰανουάριον κατέρχεται εἰς 5 βαθμοὺς ὑπὸ τὸ μηδέν, κατὰ τὸν Αὔγουστον δὲ δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 13 βαθμούς. Περισσότερον ψυχρὰ εἶναι ἡ βορεία πλευρά, καθόσον εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ψυχροὺς ἀνέμους. Αἱ βροχαὶ εἶναι ἄφθονοι· ὑπερβαίνουν τὰ 800 χιλιοστόμετρα καὶ φθάνουν τὰ 1.500 χιλιοστόμετρα εἰς τὰς ὑψηλοτέρας περιοχάς. Τὰ πλουσιώτερα δάση ὑπάρχουν εἰς τὸν δυτικὸν καὶ κεντρικὸν Αἷμον λόγῳ τοῦ μεγαλυτέρου ὕψους, τὸ ὁποῖον συντελεῖ εἰς τὸ νὰ δέχεται περισσοτέρας βροχάς, καὶ τῶν κρυσταλλικῶν του πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα διατηροῦν τὴν ὑγρασίαν. Ταῦτα ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ὀξύας. Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν 1.000

(1) Ψαμμιτικὰ λέγονται τὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπὸ κόκκους ἄμμου κολλημένους μεταξὺ των διὰ μιᾶς συνδετικῆς οὐσίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μέτρων ἀρχίζουν νὰ ἐμφανίζωνται τὰ λειβάδια, τὰ ὁποῖα καλύπτουν τὰς ἄνω τῶν 1.800 μέτρ. περιοχάς. Εἰς τὸν ἀνατολικὸν Αἷμον τὰ δάση ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ δρῦς καὶ πεῦκα.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Αἵμου ἔχει τὰς ἰδίας ἀσχολίας μὲ τὸν τῆς Ροδόπης. Χάρις ὅμως εἰς τὴν εὐκολωτέραν συγκοινωνίαν του εἶναι περισσότερον κατῳκημένος (40 κάτ. εἰς ἕκαστον τ. χμ. κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον). Κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον οἱ ὑλοτόμοι καὶ οἱ ποιμένες κατέρχονται εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ Ἔβρου, κατὰ τὴν θερινὴν δὲ ἐπανέρχονται εἰς τας ὑψηλὰς περιοχάς. Ἀξιόλογα ἐμπορικὰ κέντρα δὲν ὑπάρχουν, διότι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὀρεινῆς αὐτῆς περιοχῆς δὲν εἶναι μονίμως ἐγκατεστημένον.

Ἡ κοιλὰς τοῦ Δουνάβεως. Πρὸς Β. τῆς ὀροσειρᾶς τοῦ Αἵμου, ἡ ὁποία πρὸς τὴν διεύθυνσιν αὐτὴν κατέρχεται ὁμαλῶς, ἐκτείνεται ἡ κοιλὰς τοῦ κάτω Δουνάβεως. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ εὐρείας τραπεζοειδεῖς ἐκτάσεις, διακοπτομένας ἀπὸ λοφοειδεῖς περιοχὰς μέσου ὕψους 250 περίπου μέτρων. Ἡ περιοχὴ αὕτη, ἡ ὁποία διασχίζεται ἀπὸ στενὰς καὶ βαθείας κοιλάδας τῶν ἐκ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ Αἵμου κατερχομένων ὑδάτων, κλίνει ὁμαλῶς πρὸς τὸν Δούναβιν καὶ ἀνυψοῦται ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὴν Δοβρουτσᾶν Τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων, τὸ δὲ κλῖμά της, δριμὺ ἠπειρωτικόν, διότι εἶναι ἐκτεθειμένον εἰς τοὺς Β. καὶ Β. Α. ἀνέμους. Ὁ χειμὼν εἶναι δριμὺς καὶ μακρᾶς διαρκείας (ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον ἕως τὸν Μάρτιον), συνοδεύεται δὲ ἀπὸ ἀφθόνους χιόνας, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν τὰς ὁδοὺς μὲ παχύτατον στρῶμα καὶ διακόπτουν τὰς μεταξὺ τῶν χωρίων συγκοινωνίας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν, ὅταν πνέουν οἱ βόρειοι ἄνεμοι, τὸ θερμόμετρον δύναται ἐπὶ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους νὰ κυμαίνεται μεταξὺ 15° καὶ 20° ὑπὸ τὸ μηδέν. Ἡ ἄνοιξις ἔρχεται ἀποτόμως, ἀπὸ τὰ μέσα δὲ περίπου τοῦ Μαΐου ἀρχίζει τὸ θέρος, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ θερμὸν καὶ διαρκεῖ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου. Ὁ θερμότερος μὴν εἶναι ὁ Αὔγουστος, ὁπότε τὸ θερμόμετρον δύναται νὰ φθάσῃ τοὺς 40° ὑπὸ σκιάν. Ἡ μεγαλυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τέρα ποσότης τῶν βροχῶν πίπτει κατὰ τὸ θέρος. Αἱ θεριναὶ βροχαὶ εἶναι ραγδαῖαι καὶ διευθύνονται ἀπὸ τὴν Ἀδριατικὴν πρὸς τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν. Ἡ ὁρμητικότης των εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε πλημμυρίζουν οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ δρόμοι καθίστανται ἀδιάβατοι. Ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγας ὅμως ἡμέρας, λόγῳ τῆς μεγάλης ἐξατμίσεως, τὸ ἔδαφος γίνεται πάλιν ξηρὸν καὶ κονιορτῶδες.

Ἡ κοιλὰς τοῦ Δουνάβεως, χάρις εἰς τὸ εὔφορον προσχωσιγενὲς ἔδαφός της, εἶναι πλουσία εἰς γεωργικὰ προϊόντα. Λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Ἡ παραγομένη ποσότης τοῦ σίτου καὶ τοῦ ἀραβοσίτου ἀντιπροσωπεύει τὸ τρίτον περίπου τῆς ἐθνικῆς συγκομιδῆς τῶν δύο αὐτῶν προϊόντων. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἡλιοτρόπια, ζακχαροῦχα τεῦτλα καὶ ἐκτρέφονται ζῷα. Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ἐδάφους ἐκτελεῖται μὲ ἀρκετὴν ἐπιμέλειαν.

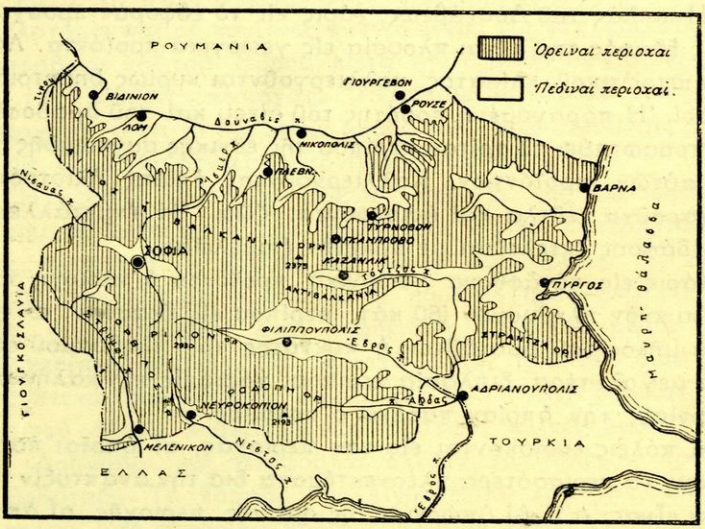
Χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα ἡ περιοχὴ αὕτη ἔχει πυκνὸν πληθυσμὸν (60 κάτ. περίπου εἰς ἕκαστον τ. χμ.). Κατὰ μῆκος τοῦ Δουνάβεως ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα, διπλασία περίπου, χάρις εἰς τὴν καλὴν συγκοινωνίαν, τὴν ὁποίαν παρέχει ὁ ποταμός.

Αἱ πόλεις εὑρίσκονται εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν τὰ περισσότερα πλεονεκτήματα διὰ τὴν ἀνάπτυξίν των. Αὗται εἶναι: α') Αἱ ὑπώρειαι τῆς ὀρεινῆς περιοχῆς, αἱ ὁποῖαι συνδέουν δύο περιοχὰς μὲ διαφορετικὰς ἀσχολίας (ὀρεινὴ περιοχή, κτηνοτροφικὰ καὶ δασικὰ κυρίως προϊόντα, πεδινὴ περιοχή, γεωργικὰ κυρίως προϊόντα). β') Αἱ ὄχθαι τοῦ Δουνάβεως καὶ τὰ παράλια, χάρις εἰς τὴν καλήν των συγκοινωνίαν. Αἱ παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Αἵμου πόλεις ἀρχικῶς ἐχρησίμευον ὡς ὀχυρὰ λόγῳ τῆς στρατηγικῆς των θέσεως. Σήμερον, χάρις εἰς τὰ ἀρκετὰ καὶ ποικίλα προϊόντα τῶν περιοχῶν, τὰς ὁποίας ἐξυπηρετοῦν, χρησιμεύουν ὡς ἀγροτικαὶ ἀγοραὶ καὶ ὡς κέντρα βιομηχανίας. Αὗται εἶναι: Ἡ ἱστορικὴ **Πλέβνα** (32.000 κ.), τὸ **Γράμπροβον** καὶ τὸ **Τύρνοβον** (13.000 κ.), πρώτη πρωτεύουσα τῆς Βουλγαρίας.

Αἱ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δουνάβεως πόλεις παρουσιάζουν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν, καθόσον ὁ ποταμὸς οὗτος εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διεθνὴς ὁδὸς μεγάλης σπουδαιότητος. Αὗται εἶναι ἐξ Α. πρὸς Δ : Τὸ Ρουστσούκιον (ἢ Ρουσέ), ἡ Νικόπολις καὶ τὸ Βιδίνιον. Σπουδαιοτέρα ἐξ ὅλων τῶν παραδουναβείων πόλεων τῆς Βουλγαρίας εἶναι τὸ Ρουστσούκιον (49.000 κ.), καθόσον συνδέει τὸ Βουκουρέστιον μὲ τὴν Σόφιαν καὶ Βάρναν. Χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν του θέσιν καὶ εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα τῆς περιφερείας του εἶναι σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιο-

Φυσικὸς χάρτης τῆς Βουλγαρίας.

μηχανικὸν κέντρον (βιομηχανίαι παρασκευῆς ἀλεύρων, ζακχάρεως, ἐπεξεργασίας δερμάτων).

Διὰ τοῦ λιμένος του εἰσάγονται ὑφάσματα, μέταλλα, μηχαναὶ καὶ λοιπὰ βιομηχανικὰ προϊόντα ἐκ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ ἐξάγονται δημητριακοὶ καρποὶ πρὸς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν. Τὸ Ρουστσούκιον εἶναι ἐπίσης κέντρον ἁλιείας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων σπουδαιοτέραν οἰκονομικὴν κίνησιν καὶ εὐρύτερον μέλλον παρουσιάζει ἡ Λόμ (17.000 κ.), καὶ τοῦτο διότι εἶναι ἐπίνειον τῆς Σόφιας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, καθόσον εὑρίσκεται πλησιέστερα πρὸς αὐτήν.

Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης, κεῖται ἡ **Βάρνα**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(72.000 κ.), ἡ τρίτη πόλις τῆς Βουλγαρίας. Ἡ κίνησις τοῦ λιμένος της εἶναι κατωτέρα τῆς τοῦ Πύργου. Πρὸ τῶν βαλκανικῶν πολέμων ἡ Βάρνα ἦτο ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Βουλγαρίας, μὲ τὴν ἀπώλειαν ὅμως τῆς Δοβρουτσᾶς ἡ ἐμπορική της κίνησις περιωρίσθη κατὰ πολύ. Ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ της ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας της (ὑφαντουργεῖα, κονσερβοποιεῖα λαχανικῶν) καὶ εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῶν προσφύγων τῆς Δοβρουτσᾶς. Αἱ προσπάθειαί της σήμερον στρέφονται κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ. Κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον ἡ παραλία της δέχεται ἀρκετοὺς ξένους (Γερμανούς, Αὐστριακούς, Τσέχους, Οὔγγρους, Ρουμάνους).

Τὸ Βαλκανικὸν Βύθισμα καὶ τὰ Ἀντιβαλκάνια. Ἡ νοτία πλευρὰ τοῦ Αἵμου κατέρχεται ἀποτόμως εἰς ἐπίμηκες βύθισμα, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Τὸ βύθισμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον εἶναι παράλληλον καὶ ὅμοιον ἀπὸ γεωλογικῆς ἀπόψεως μὲ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἔβρου, λέγεται **Βαλκανικὸν Βύθισμα**. Πρὸς Ν. τοῦ Βαλκανικοῦ Βυθίσματος καὶ εἰς ἀπόστασιν 20—30 χμ. ἀπὸ τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Αἵμου ὑψοῦται ἑτέρα ὀροσειρά, ἡ ὁποία ὀνομάζεται **Νότιος Αἶμος** ἢ **Ἀντιβαλκάνια**. Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα, εἶναι χαμηλοτέρα τοῦ Αἵμου καὶ ἐκτείνεται παραλλήλως πρὸς αὐτὸν μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Εἰς πολλὰ σημεῖα διακόπτεται ὑπὸ κοιλάδων, σπουδαιοτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ τοῦ **Τόντζου**, παραποτάμου τοῦ Ἔβρου.

Τὸ ἔδαφος τοῦ Βαλκανικοῦ Βυθίσματος εἶναι πολὺ εὔφορον, ὅπως καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἔβρου, διότι καλύπτεται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Τὸ κλῖμα δὲν εἶναι ἠπειρωτικόν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἔβρου, ἀλλ' ἧπιον, χάρις εἰς τὴν ὀροσειρὰν τοῦ Αἵμου, ἡ ὁποία τὸ προφυλάσσει τελείως ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς κατὰ τὸν χειμῶνα Β. καὶ Β.Α. ἀνέμους. Εἰς τὸ Καζανλὶκ ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι ἀνωτέρα τοῦ 0°, ἡ δὲ τοῦ Ἰουλίου φθάνει τοὺς 22°. Ἡ γλυκύτης τοῦ κλίματος καὶ ἡ ἀρκετὴ ὑγρασία, ἰδίως κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους, εὐνοοῦν πολὺ τὴν καλλιέργειαν τῶν ρόδων, τῶν ὁποίων ἡ ἄνθησις διαρκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἑβδομάδας. Διὰ τοῦτο τὸ Βαλκανικὸν Βύθισμα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λέγεται καὶ Κοιλὰς τῶν ρόδων. Οἱ κάτοικοι τῆς μεταξὺ Καρλόβου καὶ Καζανλίκ περιοχῆς ζοῦν ἀπὸ τὴν πώλησιν τῶν ἀνθέων καὶ ἀπὸ τὸ ἐξ αὐτῶν ἐξαγόμενον ροδέλαιον. Ἐκτὸς τῶν ρόδων, καλλιεργοῦνται ἐπίσης καὶ δημητριακοὶ καρποὶ εἰς τὰ πλούσια προσχωσιγενῆ ἐδάφη τοῦ βυθίσματος καὶ τῶν κοιλάδων, εἰς δὲ τὰς πλαγιὰς τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν, ὅταν δὲν εἶναι πολὺ ἀπότομοι, ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα. Αἱ σπουδαιότεραι ἀγροτικαὶ ἀγοραὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι: τὸ Κάρλοβον, τὸ Καζανλίκ καὶ τὸ Σλίβεν.

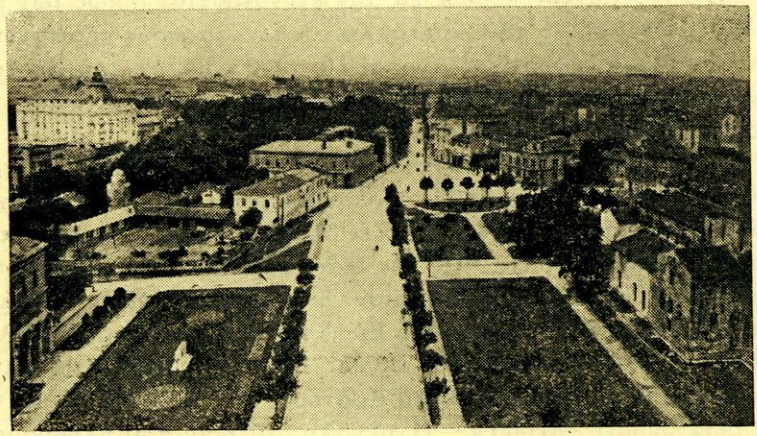

Συλλογὴ ρόδων
εἰς τὴν «κοιλάδα τῶν ρόδων».

γ') **Δυτικὴ Βουλγαρία.** Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Νότιον καὶ Βόρειον Βουλγαρίαν, τῶν ὁποίων τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἀπὸ ζώνας παραλλήλους, ἡ Δυτικὴ Βουλγαρία ἀποτελεῖται ἀπὸ λεκανοπέδια, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. Ὡς ἐκ τούτου περιβάλλονται ἀπὸ ὑψηλὰ καὶ ὀγκώδη ὄρη. Δηλαδὴ ἡ περιοχὴ αὕτη παρουσιάζει γεωλογικὴν κατασκευὴν ἀνάλογον μὲ τὴν τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, τῆς ὁποίας εἶναι συνέχεια. Τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν λεκανοπεδίων εἶναι: τοῦ Νευροκοπίου, τὸ ὁποῖον ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Νέστος, τοῦ Πετριτσίου καὶ τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος, τὰ ὁποῖα ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Στρυμών, καὶ τὸ σπουδαιότερον ὅλων τῆς Σόφιας, μέσου ὕψους 1 000 μέτρων, τὸ ὁποῖον ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Ἴσκερ. Τὰ μεγαλύτερα ὄρη τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι: Ὁ Ὄρβηλος (2 600 μ.) μεταξὺ τῶν κοιλάδων Νέστου καὶ Στρυμόνος καὶ πρὸς Β. αὐτοῦ τὸ Ρίλον, ὁπόθεν διασκορπίζονται τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν Ἔβρου, Νέστου, Στρυμόνος καὶ Ἴσκερ. Τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι τὸ ὑψηλότερον τῆς Βαλκανικῆς (κορυφὴ Μοῦς-Ἀλὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

2930 μ., κατὰ 12 μέτρα ὑψηλότερον τοῦ 'Ολύμπου). Τὰ πετρώματα τῶν ὀρέων αὐτῶν εἶναι ὅμοια μὲ τὰ τῆς Ροδόπης, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐχωρίσθησαν διὰ ρηγμάτων. Τὸ ἔδαφος τῶν λεκανοπεδίων καὶ τῶν κοιλάδων εἶναι εὔφορον, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις· τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι δὲν εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Περισσότερον ἠπειρωτικὸν εἶναι τὸ κλῖμα τοῦ ὀροπεδίου τῆς Σόφιας, τὸ ὁποῖον περιβάλλεται πανταχόθεν ἀπὸ ὄρη. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σόφιας κατὰ τὸν 'Ιανουάριον ἡ θερμοκρασία κατέρχεται εἰς 14° ὑπὸ τὸ μηδέν, κατὰ δὲ τὸν 'Ιούλιον ὑπερβαίνει

Σόφια. Γενικὴ ἄποψις.

τοὺς 33°. Ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος εἶναι ὑπὸ τὸ μηδέν. Αἱ βροχαὶ γενικῶς εἶναι ὀλίγαι, διότι αἱ πέριξ ὑψηλαὶ περιοχαὶ ἐμποδίζουν τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ἰδίως εἰς τὸ ὀροπέδιον τῆς Σόφιας. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Γιουγκοσλαυΐας μέχρι τῆς Σόφιας ἡ περιοχὴ εἶναι ξηρὰ καὶ γυμνή. Εἰς τὰ λεκανοπέδια τὰ ἀρδευόμενα ἀπὸ τὸν Στρυμόνα καὶ τὸν Νέστον, καθὼς καὶ εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν αὐτῶν καλλιεργοῦνται, λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος, κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ καὶ καπνός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐξαιρετικῆς ποιότητος, ἀνάλογος μὲ τὸν τῆς 'Ανατ. Μακεδονίας. Εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ λεκανοπέδιον τῆς Σόφιας, χάρις εἰς τὴν ὕπαρξιν τῆς πρωτευούσης, καλλιεργοῦνται κυρίως λαχανικὰ καὶ ὀπωροφόρα δένδρα. Ὁ νομὸς τῆς Σόφιας περιέχει τὸ τρίτον ἀπὸ τὰς φυτείας τῶν ὀπωροφόρων δένδρων τοῦ βασιλείου καὶ τὸ τέταρτον ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς τῶν γεωμήλων. Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ κατέχουν μικρὰν ἔκτασιν, διότι αἱ ἀποδόσεις τῶν λαχανικῶν καὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων εἶναι πολὺ ἀνώτεραι ἀπὸ τὰς τῶν δημητριακῶν. Χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς ὑπερβαίνει τοὺς 50 κατοίκους εἰς ἕκαστον τ. χμ. Αἱ ὀρειναὶ περιοχαὶ εἶναι ἀραιῶς κατῳκημέναι, οἱ δὲ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν (ἰδίως τῶν μικρῶν ζῴων) καὶ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασικῶν προϊόντων. Σπουδαιότεραι ἀγροτικαὶ ἀγοραὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Νέστου εἶναι τὸ **Νευροκόπιον**, καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Στρυμόνος τὸ **Πετρίτσιον** καὶ τὸ **Μελένικον**.

Εἰς τὸ ὁμώνυμον λεκανοπέδιον εὑρίσκεται ἡ **Σόφια** (εἰς ὕψος 650 μ.), ἡ πρωτεύουσα τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους. Αὕτη κατέχει τὴν τοποθεσίαν, ἡ ὁποία δεσπόζει ὅλων τῶν Βουλγαρικῶν περιοχῶν, καθόσον κεῖται εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Βουκουρέστιον διὰ τῶν κοιλάδων Στρυμόνος—Ἴσκερ καὶ ἀπὸ Κεντρικῆς Εὐρώπης εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ τῶν κοιλάδων Νισαύα—Ἔβρου. Κατὰ τὸ 1878, ὅτε ἔγινε πρωτεύουσα τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους, εἶχε 16.000 κ. Κατὰ τὸ 1934 ἠρίθμει 290.000 κ. Ἡ μεγάλη αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ της ὀφείλεται εἰς τὴν μετὰ τοὺς πολέμους ἐγκατάστασιν τῶν ἐκτὸς τῆς Βουλγαρίας διαμενόντων Βουλγάρων καὶ κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας της. Ἡ ἀνάπτυξίς της ὀφείλεται ἐπίσης καὶ εἰς τὸ ὅτι εἶναι τὸ μοναδικὸν πνευματικόν, ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον τῆς Βουλγαρίας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς γειτονικάς της χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν δύο τοιαῦτα (Ἀθῆναι, Θεσσαλονίκη εἰς τὴν Ἑλλάδα, Κωνσταντινούπολις, Ἄγκυρα εἰς τὴν Τουρκίαν, Βουκουρέστιον, Κλουζ εἰς τὴν Ρουμανίαν, Βελιγράδιον, Ζάγκρεμπ εἰς τὴν Γιουγκοσλαυΐαν). Χάρις ἐπίσης εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν της θέσιν εἶναι σπουδαῖος ἀεροπορικὸς σταθμὸς διὰ τὰς μεταξὺ Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἀεροπορικὰς συγκοινωνίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή. — 1) **Πληθυσμός.** Οἱ Βούλγαροι εἶναι λαὸς κυρίως γεωργικός. Ἡ ἐργασία τῆς γῆς, ἡ ὁποία τρέφει τὰ 80 % τοῦ πληθυσμοῦ, γίνεται μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν, διότι ὁ Βούλγαρος χωρικὸς ἀγαπᾷ τὴν γῆν. Εἰς ὁλόκληρον τὴν Βουλγαρίαν ἐπικρατεῖ ἡ μικρὰ ἰδιοκτησία, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι σχετικῶς μεγάλη, δεδομένου ὅτι εἶναι χώρα γεωργικὴ (59 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Εἰς τοῦτο ἐπίσης συντελεῖ ἡ ὕπαρξις ἐκτεταμένων πεδιάδων καὶ ἡ φροντίς, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκτελεῖται ἡ καλλιέργεια. Ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως ὁ πληθυσμὸς τῆς Βουλγαρίας ἀποτελεῖται ἀπὸ Βουλγάρους (84%), ἀπὸ Τούρκους (10%) καὶ ἀπὸ ὀλίγους Ἀθιγγάνους, Ρουμάνους, Ἰσραηλίτας, Ἀρμενίους, Ρώσους, κ. ἄ. Ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως ὑπερισχύουν οἱ ὀρθόδοξοι (84%).

2) Οἰκονομικὴ ζωή. Γεωργία. Ἡ Βουλγαρία, χάρις εἰς τὰς εὐρείας καὶ εὐφόρους πεδινὰς περιοχάς, εἶναι χώρα γεωργική. Μεταξὺ τῶν γεωργικῶν καλλιεργειῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, ἀραβόσιτος, κριθή, σίκαλις). Τοῦτο ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ἐπικρατοῦν ἠπειρωτικὸν κλῖμα, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν. Οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καλλιεργοῦνται περισσότερον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως, ὅπου ἡ δριμύτης τοῦ κλίματος δὲν ἐπιτρέπει μεγάλην ποικιλίαν καλλιεργειῶν. Ἡ Βουλγαρία εἶνε χώρα ἐξαγωγῆς δημητριακῶν, μέχρι δὲ πρό τινων ἐτῶν τὰ σιτηρὰ κατεῖχον τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικόν της ἐμπόριον. Ἀπὸ τοῦ παγκοσμίου ὅμως πολέμου σημαντικαὶ ἐκτάσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἄλλοτε ἐκαλλιεργοῦντο δημητριακοὶ καρποί, διετέθησαν δι' ἄλλας καλλιεργείας, περισσότερον ἐπικερδεῖς, καὶ εἰδικώτερον διὰ τὴν καλλιέργειαν βιομηχανικῶν φυτῶν, (καπνοῦ, ἡλιοτροπίου, βάμβακος, σησαμίου, φιστικίων, ζακχαρούχων τεύτλων, κτλ.). λαχανικῶν καὶ ἀμπέλων,

Εἰς τὴν στροφὴν αὐτὴν τῆς Βουλγαρικῆς γεωργίας συνετέλεσαν αἱ εὐνοϊκαὶ κλιματικαὶ συνθῆκαι τῶν νοτίων περιοχῶν, ὅπου εὐδοκιμοῦν αἱ πολύτιμοι βιομηχανικαὶ καλλιέργειαι, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν μεθόδων καλλιεργείας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐκτὸς τῶν δημητριακῶν σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Βουλγαρίας παίζουν τὰ κάτωθι προϊόντα.

α') Ὁ καπνός. Ὅπως εἰς τὴν χώραν μας, οὕτω καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον κατέχει ὁ καπνός, ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὰ ἀνατολικὰ καπνά. Εἰς αὐτὸν κυρίως στηρίζεται τὸ ἐθνικὸν νόμισμα καὶ ὁ δημόσιος προϋπολογισμός. Ἡ ἐξαγομένη ποσότης ἀνέρχεται εἰς 25 ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα περίπου (τὸ ἥμισυ τῆς ἑλληνικῆς ἐξαγωγῆς). Πρὸς ἀποφυγὴν ὑπερπαραγωγῆς ἡ καλλιέρ-

Χωρικαὶ τῆς Δυτικῆς Βουλγαρίας μὲ τὰς ἐθνικάς των ἐνδυμασίας.

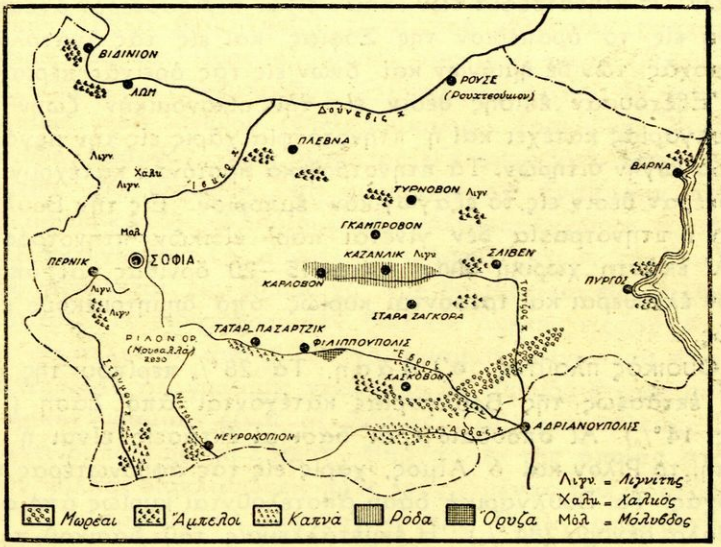
γεια τοῦ καπνοῦ περιορίζεται διὰ νόμου εἰς ὡρισμένας περιοχάς, αἱ ὁποῖαι λόγῳ τῶν κλιματικῶν καὶ ἐδαφικῶν συνθηκῶν παράγουν ἐκλεκτὴν ποιότητα. Αὗται εἶναι αἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν Ἄρδα, Νέστου, Στρυμόνος καὶ Ἔβρου.

β') Αἱ ὀπῶραι, τὰ ὄσπρια καὶ τὰ λαχανικά. Τὰ προϊόντα αὐτὰ κατέλαβον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον τῆς Βουλγαρίας. Μεταξὺ τῶν ὀπωρῶν ἀσυνήθη πρόοδον ἐσημείωσαν αἱ ἐπιτραπέζιοι σταφυλαί. Ἐκ τῶν ἄλλων ὀπωρῶν ἀξιολογώτεραι εἶναι τὰ μῆλα,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ δαμάσκηνα, τὰ καρύδια, τὰ βερίκοκκα, τὰ κυδώνια, τὰ χαμαικέρασα καὶ τὰ καρπούζια. Πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ καλλιέργεια τῶν ὀσπρίων καὶ τῶν λαχανικῶν, καθόσον ταῦτα χρησιμεύουν ὡς βάσις τῆς τροφῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

γ΄) Τὰ βιομηχανικὰ φυτά. Μετὰ τὸν καπνὸν τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ φυτὰ εἶναι: Τὸ ἡλιοτρόπιον, ἐκ τῶν σπορίων τοῦ ὁποίου ἐξάγεται ἔλαιον φαγητοῦ. (Τὰ ὑπολείμματα

Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Βουλγαρίας.

μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἐλαίου χρησιμεύουν ὡς τροφὴ τῶν ζώων. Ἡ καλλιέργειά του εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἰς τὴν Β. καὶ Β.Α. Βουλγαρίαν). Ὁ βάμβαξ, ὁ ὁποῖος καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὰς κοιλάδας Ἔβρου καὶ Στρυμόνος. Ἡ κάνναβις καὶ τὸ λίνον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἔβρου, τὰ ζακχαροῦχα τεῦτλα, τὰ ρόδα, εἰς τὴν κοιλάδα τῶν ρόδων, ἡ μορέα, κ. ἄ.

Κτηνοτροφία. Ἡ κτηνοτροφία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Βουλγαρίας χάρις εἰς τοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκτεταμένους βοσκοτόπους τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν, τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ζωοτροφικῶν καλλιεργειῶν καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Κράτους λαμβανομένων ἐνισχυτικῶν μέτρων. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ κτηνοτροφία τῶν προβάτων, ἡ ὁποία διενεργεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τρόπον νομαδικόν. Τὰ μεγάλα κερασφόρα (βόες, βούβαλοι) χρησιμοποιοῦνται κυρίως διὰ τὰς γεωργικὰς ἀνάγκας καὶ τρέφονται καλύτερον ἀπὸ ἄλλοτε χάριν εἰς τὴν ἐπέκτασιν τῶν ζωοτροφικῶν καλλιεργειῶν. Ἡ κτηνοτροφία τῶν ἵππων εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἰς τὸ ὀροπέδιον τῆς Σόφιας καὶ εἰς τὰς ἀνατολικὰς περιοχάς, τῶν δὲ ἡμιόνων καὶ ὄνων εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχάς.

Ἐξέχουσαν ἐπίσης θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Βουλγαρίας κατέχει καὶ ἡ πτηνοτροφία χάριν εἰς τὴν μεγάλην παραγωγὴν σιτηρῶν. Τὰ πτηνοτροφικὰ προϊόντα κατέχουν τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον. Εἰς τὴν Βουλγαρίαν ἡ πτηνοτροφία δὲν γίνεται παρ' εἰδικῶν πτηνοτρόφων, ἀλλ' ἑκάστη χωρικὴ οἰκία τρέφει 15—20 ὄρνιθας, αἱ ὁποῖαι ζοῦν ἐλεύθεραι καὶ τρέφονται κυρίως ἀπὸ δημητριακοὺς καρπούς.

Φυσικὸς πλοῦτος. α΄) Δάση. Τὰ 28 % περίπου τῆς ὁλικῆς ἐκτάσεως τῆς Βουλγαρίας κατέχονται ἀπὸ δάση (Ἑλλὰς 14 %). Αἱ σπουδαιότεραι δασικαὶ ἐκτάσεις εἶναι ἡ Ροδόπη, τὸ Ρίλον καὶ ὁ Αἷμος, χάριν εἰς τὰς ἀφθονωτέρας των βροχάς. Τὰ Βουλγαρικὰ δάση ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ φυλλοβόλα δένδρα (84 %). Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ δασικοῦ πλούτου δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη, λόγῳ ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας. Τὰ 75 % περίπου τῶν παραγομένων δασικῶν προϊόντων διατίθενται διὰ τὴν θέρμανσιν καὶ τὰ 25 % περίπου διὰ τὰς κατασκευὰς ἐν γένει.

β΄) Ὀρυκτά. Μεταξὺ τῶν ὀρυκτῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ γαιάνθρακες (λιγνίτης καὶ κοινὸς ἄνθραξ). Τὰ 80 % τῆς ὁλικῆς παραγωγῆς προέρχονται κυρίως ἀπὸ τὰ λιγνιτωρυχεῖα τῆς κοιλάδος τοῦ ἄνω Στρυμόνος (περιοχὴ Πέρνικ). Ἐκτὸς τῶν γαιανθράκων παράγονται καὶ ἄλλα μεταλλεύματα, χαλκοῦ, μολύβδου, ψευδαργύρου, ἅλατος κ. ἄ. Αἱ σπουδαιότεραι μεταλλοφόροι περιοχαὶ εὑρίσκονται εἰς τὴν Δυτικὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βουλγαρίαν (κοιλὰς Στρυμόνος, λεκανοπέδιον Σόφιας) καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Αἵμου. Γενικῶς ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου συναντᾷ μεγάλας δυσκολίας λόγῳ ἐλλείψεως ἐπαρκῶν μέσων συγκοινωνίας καὶ κεφαλαίων.

γ') Ἁλιεία. Αἱ ἁλιευτικαὶ περιοχαὶ τῆς Βουλγαρίας εὑρίσκονται εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ εἰς τὸν Δούναβιν. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡ ἁλιεία εἶναι ἀσήμαντος.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία τῆς Βουλγαρίας ἔχει σημειώσει κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη σημαντικὴν πρόοδον. Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι εἶναι τοῦ ἁλεύρου (κυριώτερα κέντρα: Βάρνα, Πύργος, Ρουσέ), τῆς ζακχάρεως (Ρουσέ, Σόφια), τοῦ ἐρίου (Γκάμπροβον, Σλίβεν), τοῦ ἐλαίου ἐκ τοῦ ἡλιοτροπίου, τοῦ καπνοῦ (Φιλιππούπολις, Χάσκοβον, Στάρα—Ζαγόρα, Βάρνα), τοῦ δέρματος (Γκάμπροβον). Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν οἱ κλάδοι, οἱ ὁποῖοι ἐπεξεργάζονται ἐγχώρια προϊόντα.

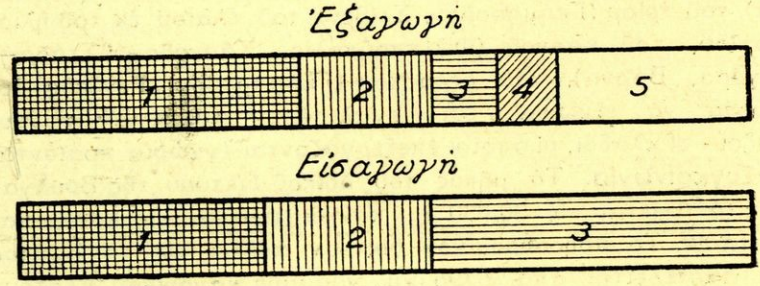
Συγκοινωνία. Τὸ μῆκος τοῦ ὁδικοῦ δικτύου τῆς Βουλγαρίας ἀνέρχεται εἰς 20.830 χμ. καὶ διατηρεῖται εἰς καλὴν κατάστασιν. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἀνήκει εἰς τὸ Κράτος καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 2.796 χμ. γραμμῆς κανονικοῦ πλάτους καὶ ἀπὸ 444 χμ. γραμμῆς ντεκοβίλ. Αἱ σπουδαιότεραι σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ εἶναι αἱ Σόφιας—Ἀδριανουπόλεως—Κωνσταντινουπόλεως καὶ Σόφιας—Βάρνας, ἐκ τῆς ὁποίας ἀναχωροῦν πολλαὶ διακλαδώσεις πρὸς τοὺς λιμένας τοῦ Δουνάβεως.

Ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία τῆς Βουλγαρίας μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ρουμανίας εἶναι ἐλλιπής. Ἡ Ἑλλὰς σήμερον συνδέεται σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς Βουλγαρίας διὰ τῶν γραμμῶν Θεσσαλονίκης—Νίσσης—Σόφιας καὶ Θεσσαλονίκης—Ἀλεξανδρουπόλεως—Ἀδριανουπόλεως—Σόφιας. Θὰ ἦτο ὅμως κατὰ πολὺ συντομωτέρα ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία τῶν δύο χωρῶν, ἐὰν διήρχετο διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος. Πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ κατασκευασθῇ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μήκους 53 χμ. ἀπὸ Κούλας, ἡ ὁποία κεῖται πλησίον τοῦ Σιδηροκάστρου, μέχρι Τσουμαγιᾶς. Διὰ νὰ βελτιωθῇ ἡ σιδηροδρομικὴ συγκοινωνία μετὰ τῆς Ρουμανίας ἀπαιτεῖται ἡ κατασκευὴ γεφύρας ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Διὰ τῆς κατασκευῆς τῶν ἀνω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τέρω ἔργων ὠφελεῖται τὰ μέγιστα ὁ λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης, καθόσον ἀποκτοῦν διέξοδον δι' αὐτοῦ ὁλόκληρος ἡ Δυτικὴ Βουλγαρία καὶ μέγα μέρος τῆς Νοτίου Ρουμανίας.

Ἐμπόριον. Ἡ Βουλγαρία, χώρα κατ' ἐξοχὴν γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφική, ἐξάγει γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἀκατεργάστους πρώτας ὕλας καὶ εἰσάγει βιομηχανικὰ ἡμικατεργασμένα καὶ ἀποικιακὰ εἴδη. Τὸ ἐξωτερικόν της ἐμπόριον ἀκολουθεῖ δύο κυρίως ὁδούς: ἡ μία διευθύνεται πρὸς τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης (Πύργον καὶ Βάρναν), ἡ ἄλλη πρὸς τὸν Δούναβιν, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Βουλ-

Τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Βουλγαρίας.

Ἄνω: 1 Καπνός. 2 Πτηνοτροφικὰ προϊόντα. 3 Ὀπῶραι. 4 Ἀραβόσιτος. 5 Λοιπὰ εἴδη. ***Κάτω:*** 1 Ὑφάσματα. 2 Μηχαναὶ καὶ μέταλλα. 3 Λοιπὰ εἴδη.

γαρία ἐπικοινωνεῖ μὲ τὰ βιομηχανικὰ κράτη τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως μὲ τὴν Γερμανίαν, ἡ ὁποία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικὸν καὶ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον.

Ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλὰς εἰσάγει κυρίως ἐκ τῆς Βουλγαρίας ζῷα (βοῦς, ἀγελάδας, μόσχους, πρόβατα, χοίρους), κτηνοτροφικὰ προϊόντα (βούτυρον, αὐγά), σῖτον, ἀραβόσιτον, ξυλάνθρακας, ἐξάγει δὲ εἰς αὐτὴν ἐσπεριδοειδῆ, σῦκα ξηρά, ἐλαίας, ἔλαιον, μαστίχην, χημικὰ καὶ φαρμακευτικὰ προϊόντα κ. ἄ. Ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν μας εἶναι μεγαλυτέρα τῆς τῶν ἐξαγωγῶν μας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γ'. ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΙΑ

Ἱστορικὴ ἀνασκόπησις.—Ἡ Γιουγκοσλαυΐα εἶναι νέον κράτος, τὸ ὁποῖον ἐσχηματίσθη μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον διὰ τῆς ἑνώσεως ὅλων τῶν παρὰ τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν γειτονικῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι κατοικοῦνται κυρίως ἀπὸ Σέρβους, Κροάτας, καὶ Σλοβένους. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἀνήκουν εἰς τὴν Σλαυϊκὴν φυλήν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ἐπίσης τοὺς Ρώσσους, τοὺς Πολωνούς, τοὺς Τσέχους καὶ τοὺς Σλοβάκους, οἱ ὁποῖοι κατοικοῦν βορειοτέρας χώρας. Πρὸς διάκρισίν των οἱ Σέρβοι, οἱ Κροάται καὶ οἱ Σλοβένοι λέγονται Γιουγκοσλαῦοι, δηλ. Νοτιοσλαῦοι καὶ ἡ χώρα των Γιουγκοσλαυΐα, δηλαδὴ Νοτιοσλαυΐα.

Κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ὅλοι οἱ Σλαῦοι ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ν.Δ. Ρωσίας καὶ τῆς Α. Πολωνίας, πρὸς Β. τῶν Καρπαθίων καὶ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Δνειπέρου πρὸς Α. καὶ Ὀδέρου πρὸς Δ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν κυρίως τῶν μεγάλων μεταναστεύσεων τῶν φυλῶν (6ον καὶ 7ον μ. Χ. αἰῶνας) ἕν μέρος ἐξ αὐτῶν, οἱ σημερινοὶ Γιουγκοσλαῦοι, μετηνάστευσαν βαθμηδὸν πρὸς Ν., πρὸς τὴν ἀραιῶς τότε κατῳκημένην Β.Δ. Βαλκανικὴν Χερσόνησον. Ἡ μετανάστευσις αὕτη ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς εἰς ἐσωτερικὰς διαμάχας ἀναπτυχθείσας μεταξὺ τῶν πληθυνθέντων Σλαυϊκῶν λαῶν, ἀφ' ἑτέρου εἰς πιέσεις, τὰς ὁποίας οὗτοι ὑφίσταντο ἀπὸ τὴν κάθοδον ἄλλων βορειοτέρων Εὐρωπαϊκῶν λαῶν (Κελτῶν, Γερμανῶν).

Οἱ ἐγκατασταθέντες εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον Σλαῦοι ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἦσαν ὑποτελεῖς τοῦ Αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου. Κατὰ τὸν 12ον ὅμως αἰῶνα ἡ Παλαιὰ Σερβία κατέστη ἀνεξάρτητος χώρα, κατὰ δὲ τὸν 14ον (ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Ντουσὰν) ἔλαβε τὴν μεγαλυτέραν της ἀκμήν. Ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη διετηρήθη μέχρι τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κοσσόβου (1389) ὑπέταξαν τοὺς Σλαύους.

Οἱ σπουδαιότεροι ἱστορικοὶ σταθμοὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ σημερινοῦ Γιουγκοσλαυϊκοῦ Κράτους εἶναι οἱ ἑξῆς: Κατὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ 1815, κατόπιν σειρᾶς ἀγώνων, ἱδρύθη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ πασαλικίου τοῦ Βελιγραδίου, εἰς τὸ κέντρον δηλ. τῆς Βορείου Βαλκανικῆς Χερσονήσου, ἡ Ἡγεμονία τῆς Σερβίας ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου ἐκτάσεως 24.000 τ. χμ. Μετὰ τὸν ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1878 ἡ μικρὰ αὕτη ἡγεμονία ηὐξήθη εἰς ἔκτασιν (47.740 τ. χμ.) καὶ κατέστη τελείως ἀνεξάρτητος, κατὰ δὲ τὸ 1882 ἀνεκηρύχθη βασίλειον. Οἱ νικηφόροι Βαλκανικοὶ πόλεμοι τοῦ 1912 καὶ 1913 συνετέλεσαν εἰς σημαντικὴν αὔξησιν τῆς ἐκτάσεως τοῦ Σερβικοῦ Βασιλείου (87.813 τ. χμ.), καθόσον ἐπεξετάθη ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ. Τέλος, μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον (1914—1918) ἐσχηματίσθη τὸ σημερινὸν Γιουγκοσλαυϊκὸν Βασίλειον, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ μεγαλύτερον κράτος τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου εἰς ἔκτασιν καὶ πληθυσμὸν (ἔκτασις 247.000 τ. χμ. πληθυσμὸς 14.000.000 κ.). Ἡ Γιουγκοσλαυΐα περιλαμβάνει κυρίως τὸ παλαιὸν Βασίλειον τῆς Σερβίας, τὴν Ἡγεμονίαν τοῦ Μαυροβουνίου, τὴν Ἐρζεγοβίνην, τὴν Βοσνίαν, τὴν Κροατίαν καὶ τὴν Σλοβενίαν. Ἐκ τούτων πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἀπετέλουν ἀνεξάρτητα κράτη τὸ Βασίλειον τῆς Σερβίας καὶ ἡ Ἡγεμονία τοῦ Μαυροβουνίου. Αἱ ἄλλαι περιοχαὶ ἦσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Αὐστροουγγαρίας, ἡ ὁποία ἦτο μεγάλη αὐτοκρατορία.

Ὅρια.— Ἡ Γιουγκοσλαυΐα ὁρίζεται πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Ἀλβανίας, τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης καὶ τῆς Ἰταλίας καὶ πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας. Ἡ Γιουγκοσλαυΐα κατέχει σπουδαιοτέραν γεωγραφικὴν θέσιν ἀπὸ τὴν Βουλγαρίαν, καθόσον δεσπόζει τῶν δύο σπουδαιοτέρων κατὰ ξηρὰν ὁδῶν τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Πρῶτον, τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Κωνσταντινούπολιν διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν Μοραύα, Νισαύα, Ἔβρου. Δεύτερον, τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην μὲ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν Μοραύα καὶ Ἀξιοῦ.

Φυσικαὶ περιοχαί.— Τὸ ἔδαφος τῆς Γιουγκοσλαυΐας, τὸ ὁποῖον ἐν τῷ συνόλῳ εἶναι ὀρεινὸν (τὰ 2/3 αὐτοῦ ἀποτελοῦν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ται ἀπὸ ὑψηλὰς περιοχάς), διαιρεῖται εἰς πέντε φυσικὰς περιοχάς: α') εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ παλαιὰ ὄρη, κυρίως κρυσταλλικὰ (Σερβικὴ Μακεδονία, Παλαιὰ Σερβία). β') εἰς τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον, γ') εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἄλπεις, δ') εἰς τὰς Διναρικὰς Ἄλπεις, καὶ ε') εἰς τὰς ἀκτάς.

α') Περιοχὴ τῶν παλαιῶν ὀρέων (Σερβικὴ Μακεδονία—Παλαιὰ Σερβία). Ἡ περιοχὴ αὕτη, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς Ἑλληνικῆς Μακεδονίας, εἶναι μία ἀπὸ τὰς παλαιοτέρας περιοχὰς τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου. Ἀργότερον, ὅταν ἐσχηματίσθησαν αἱ Διναρικαὶ Ἄλπεις καὶ τὰ Βαλκάνια, τὰ ὁποῖα εἶναι νεώτερα ὄρη, τὸ ἔδαφός της ὑπέστη πολλὰς διαταραχάς. Ἐκ τῶν διαταραχῶν αὐτῶν τοῦ ἐδάφους της ἐσχηματίσθησαν ρήγματα (δηλ. ἐπιμήκεις βαθεῖαι σχισμαὶ) καὶ τοπικαὶ καθιζήσεις. Ἀποτέλεσμα τῶν τοπικῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς τῶν λεκανοπεδίων (ὅπως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν), τῶν δὲ ρηγμάτων ὁ σχηματισμὸς κοιλάδων (Ἀξιοῦ, Μοραύα, Νισαύα, κ. ἄ.). Κατ' ἀρχὰς τὰ λεκανοπέδια μετεβλήθησαν εἰς λίμνας, μερικαὶ τῶν ὁποίων σῴζονται ἀκόμη (Πρέσπα, Ἀχρίς, Δοϊράνη), διότι τὰ εἰς αὐτὰ κατερχόμενα ἐκ τῶν πέριξ περιοχῶν ρέοντα ὕδατα δὲν εὕρισκον διέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν. Μὲ τὴν πάροδον ὅμως τοῦ χρόνου αἱ περισσότεραι ἐκ τῶν λιμνῶν αὐτῶν ἀπεξηράνθησαν ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ, εἴτε ὑπεργείως, εἴτε ὑπογείως εἰς παρακειμένους ποταμούς. Τὸ ἔδαφος τῶν λεκανοπεδίων καὶ τῶν κοιλάδων εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ παχύτατον στρῶμα προσχώσεων. Διὰ τοῦτο αἱ περιοχαὶ αὗται εἶναι σήμερον τὰ σπουδαιότερα κέντρα πληθυσμοῦ. Ἐκ τῶν λεκανοπεδίων σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς: Εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν τοῦ Περλεπέ—Μοναστηρίου, (τὸ ὁποῖον εἶναι συνέχεια τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Φλωρίνης), τῆς Στρωμνίτσης, τοῦ Ἱστίπ, τῶν Σκοπίων καὶ τοῦ Τετόβου· εἰς τὴν Παλαιὰν Σερβίαν τοῦ Κοσσιφοπεδίου καὶ τῆς Νίσσης.

Τὰ ὄρη τῆς περιοχῆς αὐτῆς, λόγῳ τῶν πολλῶν τοπικῶν καθιζήσεων καὶ ρηγμάτων, τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις, εἶναι μᾶλλον ὀγκώδη. Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὰ πρὸς Δ. τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ κείμενα εἶ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ναι συνέχεια τῶν ὀρέων τῆς Δυτ. Μακεδονίας καὶ τὰ πρὸς Α., συνέχεια τῶν τῆς Ἀνατ. Μακεδονίας. Τὰ ὑψηλότερα εὑρίσκονται εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν. Ταῦτα εἶναι ὁ **Βόρας** (ὑψηλοτέρα κορυφὴ Καϊμακτσαλὰν 2.550 μ. ἐπὶ τῶν ἑλληνογιουγκοσλαυϊκῶν συνόρων) καὶ ὁ **Σκάρδος** (Σὰρ Πλάνινα) εἰς τὴν Β. Δ. Μακεδονίαν (ὑψηλοτέρα κορυφὴ Λιουμποτὲν 2.500 μ.). Οἱ Σλάβοι ὀνομάζουν τὰ ὄρη ταῦτα **Πλάνινα** δηλαδὴ ὄρος ἢ ὀρεινὴ βοσκή, διότι ἐκτὸς τῶν δασῶν ὑπάρχουν καὶ ἐκτεταμένοι βοσκότοποι.

Ὑδατογραφία.—Ἡ πολύπλοκος μορφή, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς (ἀποτέλεσμα τῆς γεωλογικῆς του ἱστορίας), συντελεῖ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ρεόντων ὑδάτων. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον διασπορᾶς εἶναι τὸ ὄρος Σκάρδος. Τὰ πρὸς Ν. αὐτοῦ ρέοντα ὕδατα (δηλ. τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας) συλλέγουν οἱ ποταμοὶ Ἀξιὸς καὶ Στρυμών, οἱ ὁποῖοι χύνονται εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος (ὁ Στρυμὼν συλλέγει μόνον τὰ ὕδατα τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Στρωμνίτσης). Τὰ πρὸς Β. ρέοντα ὕδατα (δηλ. τῆς Παλαιᾶς Σερβίας) συλλέγει ὁ ποταμὸς **Μοραύας**, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὸν Δούναβιν πρὸς Α. τοῦ Βελιγραδίου. Οὗτος ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν κυρίως Μοραύαν καὶ τὸν δυτικὸν Μοραύαν. Σπουδαιότερος παραπόταμος αὐτοῦ εἶναι ὁ **Νισαύας**, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸν Αἷμον. Τὰ πρὸς Δ. ρέοντα ὕδατα συλλέγει ὁ ποταμὸς **Δρίν**, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν, διερχόμενος διὰ τοῦ Ἀλβανικοῦ ἐδάφους. Οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι πλωτοὶ (ἐκτὸς τοῦ Μοραύα εἰς μικρὰν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν του ἀπόστασιν), προσφέρουν ὅμως διὰ τῶν κοιλάδων των σπουδαιοτάτας ὑπηρεσίας, καθόσον αὗται ἀποτελοῦν τὰς μόνας ὁδοὺς συγκοινωνίας εἰς τὴν ὀρεινὴν αὐτὴν περιοχήν. Σπουδαιότεραι ὅλων εἶναι αἱ κοιλάδες Ἀξιοῦ—Μοραύα, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν μόνην φυσικὴν ὁδὸν μεταξὺ Αἰγαίου Πελάγους καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ ἡ κοιλὰς τοῦ Νισαύα, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Βουλγαρίαν μὲ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην.

Κλῖμα καὶ βλάστησις.—Ἡ περιοχή, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Ἀξιοῦ, δηλαδὴ ἡ Σερβικὴ Μακεδονία, ἐπειδὴ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κεῖται νοτιώτερον καὶ εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἐκ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους πνεόντων ἀνέμων, ἔχει κλῖμα ἡπιώτερον. Τὸ θέρος εἶναι θαλερόν, ὁ χειμὼν ὅμως εἶναι πολὺ ψυχρὸς καὶ ὀφείλεται εἰς τοὺς συχνοὺς ψυχροὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι κατέρχονται ἀπὸ τὰ χιονισμένα ὄρη της πρὸς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον (δηλ. εἰς τὸν γνωστὸν εἰς τὴν Κεντρικὴν Μα-

Φυσικὸς χάρτης τῆς Γιουγκοσλαυΐας.

κεδονίαν Βαρδάρην). Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, ὅπως συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κλῖμα μεσογειακόν. Γενικῶς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη ἔχει ἕνα ἐνδιάμεσον τύπον κλίματος μεσογειακοῦ καὶ ἠπειρωτικοῦ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ὁ μεσογειακὸς χαρακτὴρ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ θερμὰ καὶ ξηρὰ θέρη της καὶ τοὺς βροχεροὺς χειμῶνάς της, ὁ δὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἠπειρωτικὸς ἀπὸ τὴν μεγάλην διαφορὰν θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους καὶ ἀπὸ τὴν βραχύτητα τῶν ἐνδιαμέσων ἐποχῶν (ἀνοίξεως, φθινοπώρου). Ἡ περιοχή, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν λεκάνην τοῦ Μοραύα ποταμοῦ, δηλ. ἡ Παλαιὰ Σερβία, ἐπειδὴ κεῖται βορειότερον καὶ δὲν εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ἔχει κλῖμα ἠπειρωτικόν. Εἰς τὸ Βελιγράδιον ἡ θερμοκρασία κατὰ τὸ θέρος φθάνει τοὺς 41° καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα κατέρχεται εἰς 26° ὑπὸ τὸ μηδὲν (Θεσσαλονίκη 42° κατὰ τὸ θέρος, 9° ὑπὸ τὸ μηδὲν κατὰ τὸν χειμῶνα). Αἱ βροχαὶ πίπτουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος εἶναι ὅμως ἀφθονώτεραι κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον καὶ ὀλιγώτεραι κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἀνάλογος μὲ τὸ κλῖμα εἶναι καὶ ἡ βλάστησις. Ἡ Σερβικὴ Μακεδονία λόγῳ τῆς μικρᾶς σχετικῶς ποσότητος τῆς πιπτούσης βροχῆς καὶ τῆς ἀκανονίστου διανομῆς της εἶναι πτωχὴ εἰς δάση, τὰ ὁποῖα ἀπαντῶνται κυρίως εἰς τὰς ὑψηλοτέρας περιοχάς. Αἱ χαμηλότεραι περιοχαὶ καλύπτονται ἀπὸ θάμνους καὶ βοσκοτόπους, ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν. Ἡ Παλαιὰ Σερβία, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας βροχάς της καὶ εἰς τὴν κανονικωτέραν διανομήν των, εἶναι πλουσία εἰς δάση. Ταῦτα ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ὀξυὰς καὶ δρῦς.

Προϊόντα.—Τὰ λεκανοπέδια καὶ αἱ κοιλάδες τῆς περιοχῆς αὐτῆς, χάρις εἰς τὰ εὔφορα ἐδάφη των, εἰς τὰς βροχὰς τοῦ φθινοπώρου καὶ τῆς ἀνοίξεως καὶ εἰς τὰ ξηρὰ σχετικῶς θέρη των, εἶναι κατάλληλα διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν σιτηρῶν. Εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν, λόγῳ τοῦ ἠπιωτέρου σχετικῶς κλίματός της, παρατηρεῖται μεγαλυτέρα ποικιλία καλλιεργειῶν. Καλλιεργοῦνται ἐκτὸς τῶν σιτηρῶν, ἄμπελοι, καπνός, βάμβαξ, σησάμιον, ὄρυζα, μορέαι, ὄπιον κ. ἄ. (δηλ. ὅπως καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Μακεδονίαν). Μεγάλην ἔκτασιν κατέχουν εἰς ὅλην αὐτὴν τὴν περιοχὴν καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα (κυρίως δαμασκηνέαι καὶ μηλέαι).

Μετὰ τὴν γεωργίαν τὴν δευτέραν θέσιν κατέχει ἡ κτηνοτροφία, χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν. Τρέφονται αἰγοπρόβατα κατὰ τρόπον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νομαδικόν, μεγάλα ζῷα (βόες, ἵπποι, ὄνοι, ἡμίονοι) διὰ τὰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

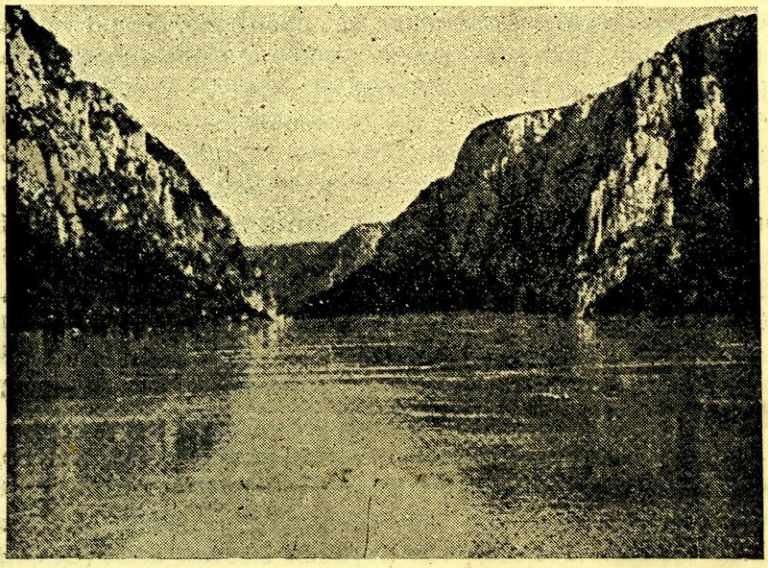
γεωργικὰς κυρίως ἀνάγκας, χοῖροι χάριν εἰς τὰ ἄφθονα βαλανίδια τῶν δασῶν, καὶ πουλερικά, χάριν εἰς τὴν μεγάλην παραγωγὴν σιτηρῶν. Σημαντικὴν ἐπίσης ἀνάπτυξιν παρουσιάζει εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν ἡ μεταξοσκωληκοτροφία, χάριν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μορέας, καὶ ἡ μελισσοκομία, χάριν εἰς τὸ ἠπιώτερον κλῖμά της.

Πόλεις.—Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους εἰς πολλὰς λεκανοειδεῖς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι δυσκόλως συγκοινωνοῦν μεταξύ των, συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς ὁμωνύμου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, πόλεως εἰς ἕκαστον λεκανοπέδιον, ἡ ὁποία χρησιμεύει κυρίως ὡς ἀγροτικὴ ἀγορὰ τῆς περιοχῆς της. Ἡ σπουδαιότης της ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ λεκανοπεδίου καὶ κυρίως ἐκ τῆς γεωγραφικῆς αὐτοῦ θέσεως. Εἰς τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν σπουδαιότεραι πόλεις ἀπὸ Ν. πρὸς Β. εἶναι αἱ ἑξῆς : **Μοναστήριον** (32.000 κ.), **Περλεπές, Στρώμνιτσα, Γευγελῆ**, ἐπὶ τῶν ἑλληνογιουγκοσλαυϊκῶν συνόρων, **Ἱστίπ, Βελεσά, Σκόπια** (68.500 κ.) καὶ **Τέτοβον**. Σπουδαιοτέρα ὅλων εἶναι τὰ Σκόπια, χάριν εἰς τὸ εὐρὺ λεκανοπέδιόν των καὶ κυρίως εἰς τὴν γεωγραφικήν των θέσιν, καθόσον κεῖνται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντοῦν τὴν διεθνῆ ὁδὸν Θεσσαλονίκης—Βελιγραδίου αἱ ἐκ τοῦ Τετόβου καὶ τοῦ Κοσσιφοπεδίου κατερχόμεναι ὁδοί.

Εἰς τὴν Παλαιὰν Σερβίαν εἶναι ἡ **Πρισρένη**, ἡ **Πριστίνα**, ἡ **Μιτροβίτσα**, ἡ **Νίσσα** (35.000 κ.), ἡ ὁποία ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον τῆς διακλαδώσεως τῶν μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν (Βελιγραδίου—Θεσσαλονίκης καὶ Βελιγραδίου—Σόφιας), καὶ τὸ **Βελιγράδιον**, ἡ πρωτεύουσα τοῦ Γιουγκοσλαυϊκοῦ Βασιλείου, κείμενον εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Σαῦος ποταμὸς συναντᾷ τὸν Δούναβιν. Τὸ Βελιγράδιον εἶνσι τὸ σπουδαιότερον διοικητικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Γιουγκοσλαυΐας. Χάριν εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν του θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον αἱ ἀπὸ Β. καὶ Δ. ὁδοὶ συναντοῦν τὴν Βαλκανικὴν ὁδὸν Μοραύα—Ἀξιοῦ, ἔχει σπουδαίαν ἐμπορικὴν καὶ βιομηχανικὴν κίνησιν καὶ λαμπρὸν μέλλον. Ὁ πληθυσμός του ἀπὸ 60.000 κ. κατὰ τὸ ἔτος 1890, ἀνῆλθεν εἰς 320.000 κατὰ τὸ ἔτος 1934.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β') **Τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον** (ἡ ὀνομασία του ὀφείλεται εἰς τὴν ἀρχαίαν ρωμαϊκὴν ἐπαρχίαν Πανονίαν). Τὸ λεκανοπέδιον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται καὶ πέραν τῶν Γιουγκοσλαυϊκῶν συνόρων (μεταξὺ Κσρπαθίων καὶ Ἀνατολικῶν Ἄλπεων), ὀφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἐδάφους, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα λεκανοπέδια τῆς Παλαιᾶς Σερβίας καὶ Μακεδονίας. Διὰ τοῦτο ἀρχικῶς εἶχε μεταβληθῆ εἰς μίαν μεγάλην λίμνην (ὅπως

Σιδηραῖ πύλαι τοῦ Δουνάβεως κατὰ τὴν συνάντησιν τῶν συνόρων Γιουγκοολαυΐας καὶ Ρουμανίας.

ἡ Θεσσαλία), τῆς ὁποίας τὰ πλεονάζοντα ὕδατα ἐχύνοντο εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν διὰ τοῦ χαμηλοτέρου αὐχένος τῶν νοτίων Καρπαθίων. Μὲ τὸν καιρὸν ὁ αὐχήν, λόγῳ τῆς διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑφίστατο, μετεβλήθη εἰς κοιλάδα (ὅπως ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν). Διὰ τῆς στενῆς αὐτῆς κοιλάδος διωχετεύθησαν εἰς τὴν θάλασσαν ὅλα σχεδὸν τὰ ὕδατα τῆς παλαιᾶς αὐτῆς λίμνης, ἡ ὁποία μετεβλήθη οὕτως εἰς ξηράν. Τὴν στενὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτὴν κοιλάδα, ἡ ὁποία ὀνομάζεται «Σιδηραῖ Πύλαι» (¹) ἀκολουθεῖ σήμερον ὁ Δούναβις ποταμός, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης μετὰ τὸν Βόλγαν. Οἱ σπουδαιότεροι παραπόταμοι τοῦ Δουνάβεως εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἶναι ὁ Σαῦος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ τὸ βόρειον ὅριον τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου, ὁ Δραῦος καὶ ὁ Τίσας. Οἱ δύο πρῶτοι πηγάζουν ἀπὸ τὰς 'Ανατολικὰς Ἄλπεις, ὁ δὲ τρίτος ἀπὸ τὰ Καρπάθια. Ὅλοι οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ εἶναι πλωτοὶ εἰς μεγάλα ποταμόπλοια.

Τὸ ἔδαφος τοῦ λεκανοπεδίου εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι περιβάλλεται ἀπὸ ὄρη, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Ἡ περιοχὴ αὕτη, λόγῳ τοῦ εὐφόρου ἐδάφους της καὶ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματός της, παράγει κυρίως σιτηρὰ (σῖτον, ἀραβόσιτον). Εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Γιουγκοσλαυΐας. Εἰς τὰς πλαγιὰς μερικῶν λόφων, οἱ ὁποῖοι ὑψοῦνται ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος, καλλιεργοῦνται κυρίως ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, ἰδίως δαμασκηνέαι, καθόσον αἱ περιοχαὶ αὗται δὲν προσβάλλονται συνήθως ἀπὸ παγετούς, ὅπως ἡ πεδιάς. Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία (μικρῶν καὶ μεγάλων ζώων, καθὼς καὶ τῶν πουλερικῶν).

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι τὸ Ζάγκρεμπ (πρώην Ἄγκραμ, 185.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Κροατίας καὶ δευτέρα πόλις τῆς Γιουγκοσλαυΐας. Εἶναι σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον, χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν του θέσιν· κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντῶνται δύο περιοχαὶ μὲ διαφορετικὰ προϊόντα (πεδιὰς καὶ 'Ανατολικαὶ Ἄλπεις) καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ

(¹) Τὸ μῆκος τῆς κοιλάδος ὑπερβαίνει τὰ 100 χμ., τὸ δὲ πλάτος εἰς μερικὰ σημεῖα περιορίζεται εἰς 110 μ. περίπου. Λόγῳ τῆς στενότητος αὐτῆς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ ἀποκτᾷ ὑπερβολικὴν ταχύτητα καὶ μέγα βάθος. Μεγάλαι προσπάθειαι κατεβλήθησαν διὰ νὰ καταστήσουν πλωτὸν τὸ τμῆμα αὐτὸ τοῦ Δουνάβεως, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀπὸ γραφικῆς ἀπόψεως εἶναι θαυμάσιον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

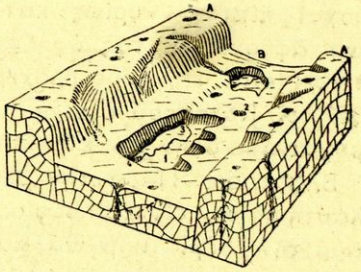
Φιοῦμε — Βουδαπέστης. Ἡ Σουμπότισσα (100.000 κ.), ἡ τρίτη πόλις τῆς Γιουγκοσλαυΐας καὶ ἡ σπουδαιοτέρα ἀγροτικὴ ἀγορὰ τοῦ λεκανοπεδίου, καθόσον εἶναι κέντρον σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας. Ἀξιόλογον ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ τὸ Νόβι—Σάντ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως.

γ') **Ἀνατολικαὶ ἢ Σλοβενικαὶ Ἄλπεις.** Αὗται ἀποτελοῦν τὸ ἀνατολικώτερον τμῆμα τῆς μεγάλης ὀροσειρᾶς τῶν Ἄλπεων μὲ ὑψηλοτέραν κορυφὴν τὸ **Τρίγκλαβ** (2.864 μ.). Μεταξὺ τῶν ὀροσειρῶν αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι ὅσον προχωροῦν πρὸς Α., τόσον ἀπομακρύνεται ἡ μία τῆς ἄλλης, περικλείονται χαμηλαὶ περιοχαί, ὀφειλόμεναι εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν χαμηλῶν αὐτῶν περιοχῶν εἶναι τοῦ **Μάριμπορ** καὶ τῆς **Λουμπλιάνας**. Τὸ ἔδαφος τῶν περιοχῶν αὐτῶν εἶναι εὔφορον, τὸ δὲ κλῖμα ἠπειρωτικόν. Τὰ παραγόμενα προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποὶ εἰς τὰς πεδινὰς περιοχὰς καὶ δασικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα εἰς τὰς ὀρεινάς. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ **Λιουπλιάνα** (60.000 κ.) ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Βιέννην.

δ') **Διναρικαὶ Ἄλπεις.** Ἡ ὀρεινὴ αὕτη ζώνη, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῶν Ἀνατολικῶν Ἄλπεων, διασχίζει λοξῶς τὸ ἔδαφος τῆς Γιουγκοσλαυΐας ἀπὸ τῆς περιοχῆς τῆς Λιουμπλιάνας μέχρι τῶν Ἀλβανικῶν συνόρων. Ἀποτελεῖται ἀπὸ παραλλήλους ὀροσειρὰς ἐξ ἀσβεστολιθικῶν κυρίως πετρωμάτων, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἀπὸ Β.Δ. πρὸς Ν.Α. Αὗται κατέρχονται πρὸς μὲν τὴν πλευρὰν τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης ἀποτόμως, πρὸς δὲ τὴν τοῦ Σαύου ὁμαλῶς, συναντῶσαι οὕτως ἀνεπαισθήτως τὸ εὐρὺ Πανονικὸν λεκανοπέδιον. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ των εὑρίσκεται εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μαυροβουνίου (ὄρος Ντορμίτωρ 2.528 μ.). Μεταξὺ τῶν ὀροσειρῶν περικλείονται ὑψηλὰ ὀροπέδια. Τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς, λόγῳ τῆς μεγάλης ὑπεροχῆς τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων, παρουσιάζει χαρακτηριστικὴν μορφήν. Τὰ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ διασχίζωνται πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις ἀπὸ σχισμὰς συνήθως ἀοράτους διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ, ὀφειλομένας εἰς τὰς πιέσεις, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατὰ τὸν σχηματισμόν των εἰς ὀροσειράς. Ἐπίσης ἔχουν τὴν ἰδιότητα νὰ διαλύωνται ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὅπως ἓν τεμάχιον ζακχάρεως (εἰς μεγαλύτερον βεβαίως χρονικὸν διάστημα). Τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὁποῖον πίπτει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἀκολουθεῖ τὰς σχισμὰς καὶ ἐπειδὴ διαλύει τὴν ἄσβεστον, τὰς μεγαλώνει εἰς βάθος καὶ εἰς πλάτος. Διὰ τῆς ἑνώσεως πολλῶν σχισμῶν ὑπογείως σχηματίζονται σπήλαια, τῶν ὁποίων συχνὰ ἡ ὀροφὴ καταβυθίζεται. Οὕτω σχηματίζονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κοιλώματα ἐν εἴδει χωνίου, τὰ ὁποῖα λέγονται ν τ ο λ ί ν α ι. Διὰ τῆς ἑνώσεως πολλῶν ντολινῶν σχηματίζονται λεκανοπέδια, τὰ ὁποῖα εἶναι κλειστὰ πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ τὰ ὁποῖα λέγονται π ο λ ι έ. Τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὁποῖον πίπτει εἰς τὰς ντολίνας καὶ τὰ πολιέ, διοχετεύεται εἰς παρακειμένους ποταμοὺς ἢ εἰς τὴν θάλασσαν δι' ὑπογείων ὀχετῶν, οἱ ὁποῖοι, ὡς γνωστόν, ὑπάρχουν ἐντὸς τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων. Τὸν χειμῶνα, ἐπειδὴ ἡ βροχὴ εἶναι ἀφθονωτέρα, δὲν προλαμβάνει νὰ διοχετευθῇ ἐξ ὁλοκλήρου καὶ οὕτω τὰ κοιλώματα αὐτὰ μεταβάλλονται ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς λίμνας (ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν νοτίαν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Τριπόλεως). Μόνον εἰς τὰ πολιὲ σχηματίζεται λεπτὸν στρῶμα καλλιεργησίμου γῆς, κυρίως ἀργιλῶδες, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ὑπόλειμμα τῆς διαλύσεως τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων, καθόσον ταῦτα περιέχουν καὶ ἄλλας οὐσίας μὴ διαλυομένας εἰς τὸ ὕδωρ. Εἰς τὴν βάσιν τοῦ ἀσβεστολιθικοῦ τείχους, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὰ πολιέ, συνήθως ἀναβλύζουν μεγάλαι πηγαὶ (κεφαλόβρυσα), διὰ τῶν ὁποίων ἐξέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὁποῖον κυκλοφορεῖ ἐντὸς τῶν σχισμῶν τῶν ὑπερκειμένων ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων. Ἡ μορφὴ τοῦ ἐδάφους, τὴν [illegible] περιεγράψαμεν, παρατηρεῖται κυρίως εἰς τὴν πε[illegible]

Ἡ μορφὴ τοῦ Κὰρστ τῆς Γιουγκοσλαυΐας. (1 Πολιέ. 2 ντολίναι. 3 πηγαί. 4 καταβόθραι).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κάρστ, εἶναι δὲ τόσον χαρακτηριστική, ὥστε οἱ γεωγράφοι καὶ οἱ γεωλόγοι ὀνομάζουν τὴν τοιούτου εἴδους μορφὴν κ ά ρ σ τ ε ι ο ν μ ο ρ φ ή ν.

Ποταμοί. Εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν ὀρεινὴν ζώνην τὰ ρέοντα ὕδατα εἶναι ἀραιὰ καὶ ἐξαφανίζονται κατὰ τὴν διαδρομήν των εἰς ὑπογείους καταβόθρας, αἱ ὁποῖαι εἶναι συχναὶ εἰς τὰ ἀσβεστολιθικὰ ἐδάφη. Εἰς τὴν ὀρεινὴν ζώνην τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ κυρίως εἰς τὴν Βοσνίαν τὰ ρέοντα ὕδατα εἶναι ἄφθονα χάρις εἰς τὴν ἐναλλαγὴν τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων μετὰ κρυσταλλικῶν, τὰ ὁποῖα δὲν διαπερῶνται καὶ δὲν διαλύονται ὑπὸ τοῦ ὕδατος. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ρεόντων ὑδάτων τῶν Διναρικῶν Ἄλπεων, λόγῳ τῆς ὁμαλῆς κλίσεώς των πρὸς τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον, συλλέγονται εἰς τὸν Σαῦον ποταμὸν διὰ τῶν παραποτάμων του Κούπα, Οὔνα, Βέρμπα, Βόσνα, Ντρίνα, οἱ ὁποῖοι ρέουν ἐντὸς στενῶν καὶ παραλλήλων κοιλάδων.

Κλῖμα. Τὸ κλῖμα τῶν ὀροπεδίων τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι περιβάλλονται ἀπὸ ὀροσειράς, αἱ ὁποῖαι ἐμποδίζουν τὴν ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καὶ εἶναι ἄφθονοι εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχάς, καθόσον αὗται εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς βροχεροὺς δυτικοὺς ἀνέμους. Ἡ ὄπισθεν τοῦ Καττάρου ὀρεινὴ περιοχὴ δέχεται τὰς περισσοτέρας βροχὰς ἀπὸ ὅλην τὴν Εὐρώπην (4,64 μ. ἐτησίως).

Βλάστησις. Παρὰ τὴν μεγάλην ποσότητα τῶν βροχῶν ἡ βλάστησις δὲν εἶναι πλουσία εἰς ὅλας τὰς περιοχάς. Εἰς τὴν παρὰ τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν ὀρεινὴν ζώνην ἡ βλάστησις εἶναι πτωχή, ὅπως καὶ τὰ ρέοντα ὕδατα, διότι τὰ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα διαπερῶνται εὐκόλως ἀπὸ τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς καὶ συνεπῶς δὲν διατηροῦν ἀρκετὴν ὑγρασίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλων δένδρων. Ὅλως διαφορετικὴν ὄψιν παρουσιάζει ἡ ὀρεινὴ ζώνη τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ κυρίως ἡ Βοσνία, ἡ ὁποία χάρις εἰς τὴν ὕπαρξιν καὶ κρυσταλλικῶν πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα διατηροῦν τὴν ὑγρασίαν, εἶναι πλουσία εἰς δάση, ὅπως εἶναι πλουσία καὶ εἰς ρέοντα ὕδατα. Ἡ Βοσνία εἶναι ἡ πρώτη δασοφόρος περιοχὴ τῆς Γιουγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κοσλαυΐας (τὰ 2/3 περίπου τῆς ἐπιφανείας της καλύπτονται ἀπὸ δάση).

Προϊόντα, κάτοικοι. Οἱ κυριώτεροι πόροι τῆς περιοχῆς εἶναι αἱ καλλιέργειαι τῶν δημητριακῶν εἰς τὰ ὀροπέδια καὶ τὰς κοιλάδας, λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος, ἡ κτηνοτροφία (ἰδίως τῶν χοίρων χάρις εἰς τὰ πολλὰ βαλανιδοφόρα δάση) καὶ ἡ ὑλοτομία εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχάς.

Γενικῶς ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι ἀραιῶς κατῳκημένη, ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἶναι ὀρεινὸν καὶ αἱ παράλληλοι ὀροσειραὶ δυσχεραίνουν πολὺ τὴν συγκοινωνίαν. Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι εἰς τὴν Βοσνίαν τὸ ἱστορικὸν **Σεράγεβον** (78.000 κ.), κέντρον ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας χάρις εἰς τὰ ἀρκετὰ προϊόντα τῆς περιοχῆς του καὶ τὴν καλήν του θέσιν, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὸν λιμένα τῆς Ἀδριατικῆς **Ντουμπρόβνικ** μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Εἰς τὴν Ἑρζεγοβίνην εἶναι ἡ **Μοστάρη** (20.300 κ.) καὶ εἰς τὸ Μαυροβούνιον ἡ **Κετίγνη** (6.300 κ.). Ἡ Βοσνία καὶ ἡ Ἑρζεγοβίνη, ἐπειδὴ ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατείχοντο ὑπὸ τῶν Τούρκων, κατοικοῦνται κυρίως ἀπὸ ἐξισλαμισθέντας Σλαύους καὶ Μωαμεθανούς.

ε') **Αἱ ἀκταί.** Αἱ ἀκταὶ τῆς Γιουγκοσλαυΐας εἶναι στεναί, διότι δὲν χύνονται εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν πολλοὶ καὶ μεγάλοι ποταμοί, ὥστε μὲ τὰ χώματα καὶ τὰ ἄλλα ὑλικά, τὰ ὁποῖα παρασύρουν, νὰ αὐξήσουν τὴν ἔκτασιν τῆς ξηρᾶς. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ ὀρεινὴ ζώνη, ἡ ὁποία ἐκτείνεται κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν, ἀποτελεῖται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα, τὰ ὁποῖα, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν, διαπερῶνται εὐκόλως ὑπὸ τοῦ ὕδατος τῆς βροχῆς, λόγῳ τῶν πολλῶν σχισμῶν των. Οὕτω δὲν σχηματίζονται μεγάλοι ποταμοί, διότι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πίπτοντος ὕδατος κυκλοφορεῖ ὑπογείως. Σπουδαιοτέρα πεδινὴ περιοχὴ εἶναι ἡ κοιλὰς τοῦ ποταμοῦ Ναρέντα. Κατὰ μῆκος τῆς παραλίου αὐτῆς ζώνης, ἡ ὁποία λέγεται **Δαλματία**, ἐκτείνονται πολλαὶ νῆσοι (600 περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων 60 μεγάλαι). Αὗται εἶναι ὑπολείμματα τῶν δυτικωτέρων ὀροσειρῶν τῶν Διναρικῶν Ἄλπεων, τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὁποίων κατεποντίσθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν (ὅπως αἱ νῆσοι τοῦ Ἰονίου Πελάγους).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ περιοχὴ αὕτη, χάρις εἰς τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ἔχει τὸ ἠπιώτερον κλῖμα ἀπὸ ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς Γιουγκοσλαυΐας. Ὅλαι ὅμως αἱ ἀκταὶ δὲν ἔχουν τὸ ἴδιον κλῖμα. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς ἕνα τοπικὸν ἄνεμον, τὸν **Μπόρα** (ἀνάλογον μὲ τὸν Βαρδάρην τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας), ὁ ὁποῖος τὸν χειμῶνα εἶναι πολὺ ψυχρός, καθόσον πνέει ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνὰ τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Δινα-ρικῶν Ἄλπεων πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν. Αἱ πρὸς βορρᾶν τοῦ Καττάρου ἀκταί, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν Μπόρα, ἔχουν κλῖμα ὅμοιον μὲ τὸ τῆς Θεσσαλονίκης (χειμὼν ἧπιος, διακοπτόμενος ἀπὸ ἀποτόμους πτώσεις τῆς θερμοκρασίας). Αἱ πρὸς Ν. τοῦ Καττάρου ἀκταί, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν Μπόρα, καθὼς καὶ αἱ νῆσοι, ἔχουν κλῖμα καθαρῶς μεσογειακόν. Χάρις εἰς τὸν ἧπιον γενικῶς χειμῶνά των αἱ ἀκταὶ καὶ αἱ νῆσοι παράγουν ποικίλα προϊόντα. Πολὺ εὐδοκιμοῦν αἱ ἄμπελοι, τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ λοιπὰ ὀπωροφόρα δένδρα, τὰ λαχανικά, κυρίως δὲ αἱ ἐλαῖαι, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν δένδρον τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος. Εἰς τὰς πρὸς Β. τοῦ Καττάρου ἀκτὰς αἱ ἐλαῖαι καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ καλλιεργοῦνται εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶναι ἀμέσως ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν Μπόρα.

Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτήν, λόγῳ τῆς στενότητος τοῦ καλλιεργησίμου ἐδάφους, ἀνέκαθεν μεγαλυτέραν σημασίαν ἔχει ἡ θάλασσα. Μέγα μέρος τοῦ πληθυσμοῦ ἀσχολεῖται εἰς τὴν ἁλιείαν καὶ ναυτιλίαν, πολλαὶ δὲ μικραὶ πόλεις εἶναι παρατεταγμέναι κατὰ μῆκος τῶν ἀκτῶν. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι ἀπὸ Β. πρὸς Ν. τὸ **Σούσακ** (16.000 κ.), παρὰ τὸ Φιοῦμε, ἡ **Ζάρα**, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Ἰταλίαν, τὸ **Σεβενῖκον** (37.000 κ.) τὸ **Σπλὶτ** (Σπαλάτον 44.000 κ.), τὸ **Ντουμπρόβνικ** (Ραγοῦσα 19.000 κ.) καὶ τὸ **Κάτταρον** (5.000 κ.).

Αἱ πόλεις αὗται, ἂν καὶ εὑρίσκονται εἰς τοὺς μυχοὺς ἀσφαλεστάτων κόλπων, δὲν παρουσιάζουν μεγάλην ἀνάπτυξιν, διότι τὸ τεῖχος τῶν Διναρικῶν Ἄλπεων ἐμποδίζει τὴν ἐλευθέραν ἐπικοινωνίαν των μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ.

Οἱ κάτοικοι καὶ ἡ οἰκονομικὴ ζωή. — α') **Οἱ κάτοικοι.** Τὸ Βασίλειον τῆς Γιουγκοσλαυΐας κατοικεῖται κυρίως ἀπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

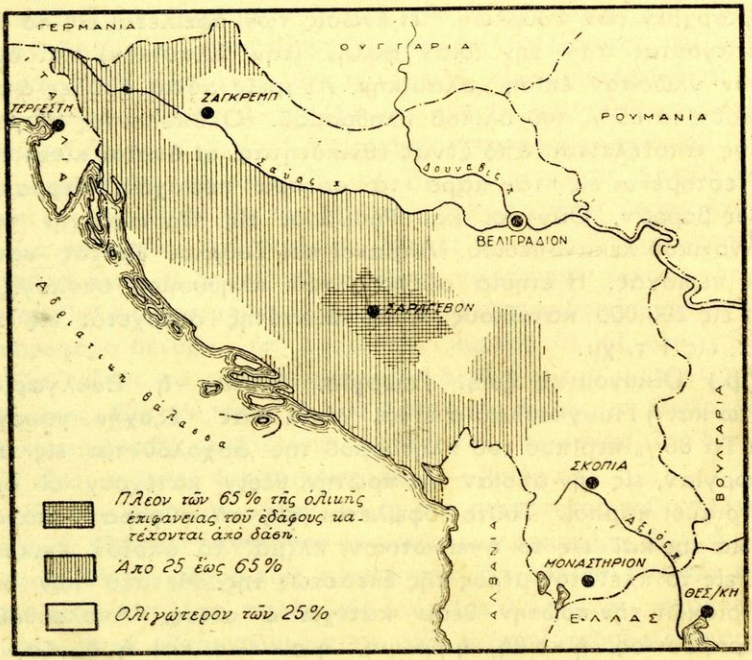
τρεῖς ὁμάδας Σλαύων: Τοὺς Σέρβους, τοὺς Κροάτας, καὶ τοὺς Σλοβένους. Ἡ διαίρεσις αὕτη στηρίζεται εἰς τὴν θρησκείαν (οἱ πρῶτοι εἶναι Ὀρθόδοξοι καὶ οἱ ἄλλοι Καθολικοί) καὶ εἰς τὸν βαθμὸν τῆς οἰκονομικῆς των ἐξελίξεως. Οἱ Κροάται καὶ οἱ Σλοβένοι εἶναι περισσότερον πολιτισμένοι, διότι διετέλεσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν πολιτισμένου λαοῦ, τοῦ Αὐστριακοῦ. Οἱ Σέρβοι ὑστεροῦν, διότι διετέλεσαν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων. Ἡ ἕνωσίς των ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι κατάγονται ἀπὸ τὴν ἰδίαν φυλὴν (τὴν Σλαυϊκὴν) καὶ ὁμιλοῦν γλῶσσαν ἐπίσης σλαυϊκήν. Αἱ τρεῖς αὗται ὁμάδες ἀποτελοῦν τὰ 85 % τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ. Ὁ ὑπόλοιπος πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ ξένας ἐθνικότητας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐγκατεστημέναι εἰς τὰς παρὰ τὰ σύνορα περιοχάς. Γερμανοὶ πρὸς βορρᾶν, Οὔγγροι καὶ Ρουμᾶνοι εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πανονικοῦ λεκανοπεδίου, Ἀλβανοὶ καὶ Τοῦρκοι εἰς τὰς νοτίους περιοχάς. Ἡ ἐτησία αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ὑπολογίζεται εἰς 200.000 κατοίκους, ἡ δὲ πυκνότης ἀνέρχεται εἰς 56 κατ. εἰς 1 τ. χμ.

β') Οἰκονομικὴ ζωή. Γεωργία. Ὅπως ἡ Βουλγαρία, οὕτω καὶ ἡ Γιουγκοσλαυΐα εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν γεωργική. Τὰ 80% περίπου τοῦ πληθυσμοῦ της ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποί. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰ εὔφορα λεκανοπέδιά της καὶ εἰς τὸ ἠπειρωτικὸν κλῖμα, τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἐκτάσεώς της. Μεταξὺ τῶν δημητριακῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ σῖτος. Ἀκολουθοῦν ὁ ἀραβόσιτος, ἡ κριθή, ἡ βρώμη, ἡ σίκαλις καὶ ἡ ὄρυζα, ἡ ὁποία καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ἀξιοῦ. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης λαχανικά, ζωοτροφικὰ προϊόντα, ἄμπελοι, βιομηχανικὰ φυτὰ (κάνναβις, ζυθόχορτον, καπνός, ζακχαροῦχα τεῦτλα, ὄπιον, κ. ἄ.) καὶ ὀπωροφόρα δένδρα, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ δαμασκηνέα (40 000 000 περίπου δένδρα εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν) καὶ τὴν δευτέραν ἡ μηλέα. Εἰς τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Παλαιὰν Σερβίαν ἡ δαμασκηνέα καλλιεργεῖται ὅπως καὶ ἡ ἄμπελος εἰς τὴν Δαλματίαν. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν δαμασκήνων χρη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιμοποιεῖται διὰ τὴν παρασκευὴν οἰνοπνευματώδους ποτοῦ (τακίλα) καὶ τὸ τέταρτον περίπου ἐξάγεται εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Κτηνοτροφία. Μετὰ τὴν γεωργίαν ἀκολουθεῖ ἡ κτηνοτροφία χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους τῆς Γιουγκοσλαυΐας καὶ τὰ βαλανιδοφόρα δάση της. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ αἰγοπρόβατα, ἀκολουθοῦν οἱ βόες καὶ αἱ ἀγε-

Χάρτης τῶν δασῶν τῆς Γιουγκοσλαυΐας.

λάδες, οἱ χοῖροι, οἱ ἵπποι, οἱ ὄνοι καὶ οἱ ἡμίονοι. Τρέφονται ἐπίσης καὶ πολλὰ πουλερικὰ χάρις εἰς τὴν μεγάλην παραγωγὴν σιτηρῶν.

Φυσικὸς πλοῦτος. α') Δ ά σ η. Ἡ Γιουγκοσλαυΐα, λόγῳ τοῦ ὀρεινοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐδάφους της καὶ τῶν πολλῶν βροχῶν της, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἀπὸ δασικῆς ἀπόψεως μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς. Τὰ 30 % περίπου τοῦ ἐδά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φους της κατέχονται ἀπὸ δάση. Μεταξὺ τῶν δασικῶν εἰδῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν αἱ ὀξυαί. Ἀκολουθοῦν αἱ δρύες καὶ τὰ κωνοφόρα. Αἱ σπουδαιότεραι δασικαὶ περιοχαὶ εἶναι ἡ Βοσνία, ἡ Παλαιὰ Σερβία καὶ αἱ Ἀνατολικαὶ Ἄλπεις.

β΄) Ὀρυκτά. Πλουσία εἶναι ἐπίσης ἡ Γιουγκοσλαυΐα καὶ εἰς ὀρυκτά. Μεταξὺ αὐτῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ γαιάνθρακες, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντοι εἰς ὅλας τὰς περιοχάς, ἰδίως ὅμως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Δραύου ποταμοῦ. Ἀκολουθοῦν κατόπιν τὰ μεταλλεῖα τοῦ σιδήρου (τὰ σπουδαιότερα εὑρίσκονται εἰς τὴν Βοσνίαν), τοῦ χαλκοῦ (εἰς τὴν περιοχὴν ἰδίως τῆς λίμνης Ἀχρίδος), τοῦ χρωμίου (εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σκοπίων), τοῦ μαγγανίου, τοῦ μολύβδου, τοῦ βωξίτου (εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ὀρεινὰς περιοχάς). Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου συναντᾷ μεγάλας δυσκολίας λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἐπαρκῶν μέσων συγκοινωνίας καὶ κεφαλαίων.

γ΄) Λευκὸς ἄνθραξ. Ἡ Γιουγκοσλαυΐα χάρις εἰς τοὺς πολλοὺς ποταμούς της, οἱ ὁποῖοι ὀφείλονται εἰς τὴν πτῶσιν ἀφθόνων βροχῶν καὶ χιόνων καὶ εἰς τοὺς πολλούς της καταρράκτας, οἱ ὁποῖοι εἶναι συνέπεια τῆς μορφῆς τοῦ ἐδάφους της, εἶναι πλουσία εἰς λευκὸν ἄνθρακα. Αἱ σπουδαιότεραι ἐγκαταστάσεις διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ὑδραυλικῶν δυνάμεων εὑρίσκονται ἐπὶ τοῦ ρεύματος τοῦ ποταμοῦ Σετίνα παρὰ τὸ Σπλὶτ καὶ ἐπὶ τοῦ Δραύου παρὰ τὸ Μαριμπόρ.

Βιομηχανία. Ἡ βιομηχανία τῆς Γιογκοσλαυΐας ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων. Χάρις εἰς τὰ πλούσια δάση της τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία τοῦ ξύλου, τῆς ὁποίας τὰ σπουδαιότερα κέντρα εὑρίσκονται εἰς τὴν Βοσνίαν, τὴν Σλοβενίαν καὶ τὴν Κροατίαν. Ἐμπορικόν της κέντρον εἶναι τὸ Ζάγκρεμπ. Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία εἰδῶν διατροφῆς, χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικά της προϊόντα (ἄλευρον, ζυμαρικά, ζάκχαριν, κονσέρβας, οἰνοπνευματώδη ποτά, κτλ.) καὶ τὴν τρίτην θέσιν ἡ βιομηχανία ἐξαγωγῆς ὀρυκτῶν καὶ ἡ μεταλλουργία χάρις εἰς τὰ ἀρκετὰ ὀρυκτά της. Ἀκολουθοῦν κατόπιν αἱ βιομηχανίαι ὑφασμάτων, χημικῶν προϊόντων, οἰ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κοδομησίμων ὑλῶν, δερμάτων κ. ἄ. Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι τὰ ἑξῆς: Βελιγράδιον, Ζάγκρεμπ, Λουμπλιάνα, Νόβι-Σάντ, Μαριμπὸρ καὶ Ζεμὲν παρὰ τὸ Βελιγράδιον, χάρις εἰς τοὺς καταρράκτας ὕδατος καὶ τὰ πλησίον εὑρισκόμενα γαιανθρακωρυχεῖα, τὰ ὁποῖα προμηθεύουν τὴν κινητήριον δύναμιν, εἰς τὴν καλὴν συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὰ πλούσια προϊόντα τῶν περιοχῶν των.

Συγκοινωνία. Ἡ Γιουγκοσλαυΐα, ἐπειδὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς φυσικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι χωρίζονται μεταξύ των δι' ὑψηλῶν ὀροσειρῶν (Πανονικὸν λεκανοπέδιον, Ἀνατολικαὶ Ἄλπεις, Διναρικαὶ Ἄλπεις, Ἀκταί, λεκανοπέδια τοῦ ἐσωτερικοῦ), δὲν ἔχει ἀνεπτυγμένην συγκοινωνίαν. Τὸ μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 9.000 χμ. περίπου. Αἱ σπουδαιότεραι γραμμαὶ εἶναι ἡ διεθνὴς γραμμὴ Θεσσαλονίκη—Βελιγράδιον—Ζάγκρεμπ—Λιουμπλιάνα καὶ αἱ γραμμαί, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τοὺς λιμένας τῆς Ἀδριατικῆς μὲ τὴν ἀνωτέρω γραμμὴν (Κάτταρον — Ντουμπρόβνικ μέσῳ Σεραγέβου καὶ Σπλίτ, Σέβενικ καὶ Σούσακ). Τὸ μῆκος τῶν ἁμαξιτῶν ὁδῶν ἀνέρχεται εἰς 39.000 χμ., ἐκ τῶν ὁποίων 19.000 εὑρίσκονται εἰς καλὴν κατάστασιν διὰ τὴν αὐτοκινητικὴν συγκοινωνίαν. Χάρις εἰς τοὺς πλωτοὺς ποταμούς της εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ ποταμοπλοΐα. Τὸ ὁλικὸν μῆκος τῶν πλωτῶν ὁδῶν ἀνέρχεται εἰς 2.000 χμ. Τὸ Βελιγράδιον εἶναι σπουδαῖος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Χάρις εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν του θέσιν ἔχει ἀνεπτυγμένην καὶ τὴν ἀεροπορικὴν συγκοινωνίαν. Αἱ κυριώτεραι ἀεροπορικαὶ γραμμαὶ εἶναι: Βελιγράδιον—Σκόπια—Θεσσαλονίκη· Βελιγράδιον—Ζάγκρεμπ—Βιέννη· Ζάγκρεμπ—Λιουμπλιάνα καὶ Λιουμπλιάνα—Σούσακ.

Ἐμπόριον. Ἡ Γιουγκοσλαυΐα, χώρα μὲ πλούσια δάση καὶ μὲ ἄφθονα γεωργικά, κτηνοτροφικὰ καὶ ὀρυκτὰ προϊόντα, ἐξάγει κυρίως: δασικὰ προϊόντα (ἰδίως ξυλείαν οἰκοδομῶν), σιτηρὰ (ἰδίως ἀραβόσιτον καὶ σῖτον) ὀπώρας, χοίρους, ἀκατέργαστα ὀρυκτὰ (ἰδίως χαλκοῦ) καὶ τσιμέντα. Μεταξὺ τῶν εἰσαγωγῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ βιομηχανικὰ εἴδη, καθόσον δὲν ἔχει ἀναπτύξει ὅλους τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας. Ταῦτα εἶναι: βαμβακερὰ καὶ μάλλινα ὑφάσματα, μηχαναὶ παν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸς εἴδους, πετρέλαιον, βενζίνη κτλ. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γιουγκοσλαυΐας ἀκολουθεῖ τρεῖς κυρίως ὁδούς. Ἡ σπουδαιοτέρα ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ ὁδός, ἡ ἀκολουθοῦσα τὸν Δούναβιν καὶ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται πρὸς τὴν Γερμανίαν, τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Διὰ τῆς ὁδοῦ αὐτῆς ἡ Γιουγκοσλαυΐα ἀποστέλλει εἰς τὰς βιομηχανικὰς ταύτας χώρας τὰ γεωργικὰ προϊόντα τοῦ Πανονικοῦ λεκανοπεδίου καὶ εἰς ἀντάλλαγμα δέχεται βιομηχανικὰ προϊόντα. Ἡ δευτέρα ὁδὸς εἶναι ἡ ἀναχωροῦσα ἀπὸ τοὺς λιμένας τῆς Ἀδριατικῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐξάγονται κυρίως ξυλεία καὶ τσι-

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γιουγκοσλαυΐας.

Ἄνω: 1 Ξυλεία οἰκοδομῶν. 2 Σῖτος. 3 Χοῖροι. 4 Μεταλλεύματα χαλκοῦ ἀκατέργαστα. 5 Κρέας νωπόν. 6 Ὀπῶραι. 7 Κάνναβις. 8 Λοιπὰ εἴδη. ***Κάτω:*** 1 Ὑφάσματα καὶ εἴδη ὑφασμάτων. 2 Σίδηρος καὶ εἴδη σιδήρου. 3 Μηχαναί. 4 Λοιπὰ εἴδη.

μέντα. Ἡ τρίτη ὁδὸς εἶναι ἡ ἀκολουθοῦσα τὰς κοιλάδας Μοραύα—Βαρδάρη καὶ ἡ ὁποία καταλήγει εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπου ἡ χώρα μας ἔχει παραχωρήσει εἰς τὴν Γιουγκοσλαυΐαν ἐλευθέραν ζώνην. Αὕτη ἐξυπηρετεῖ τὴν Σερβικὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Παλαιὰν Σερβίαν.

Ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλὰς εἰσάγει ἐκ τῆς Γιουγκοσλαυΐας κυρίως κτηνοτροφικὰ προϊόντα (ζῷα, τυρόν, βούτυρον, αὐγά), σιτηρὰ (σῖτον, ἀραβόσιτον, κριθήν), χορτονομάς, ξυλείαν κ. ἄ., ἐξάγει δὲ εἰς αὐτὴν ἐσπεριδοειδῆ, σῦκα ξηρά, ἐλαίας, πυρηνέλαιον, κολοφώνιον, βάμβακα, νήματα βαμ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βακερά κ. ἄ. Ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν μας εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγωγῶν μας εἰς τὴν Γιουγκοσλαυΐαν.

Δ'. ΑΛΒΑΝΙΑ

Ἱστορικὴ ἀνασκόπησις. — Οἱ Ἀλβανοὶ (Σκιπετὰρ) εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἰλλυριῶν, οἱ ὁποῖοι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀποτελοῦν τοὺς ἀρχαιοτέρους λαοὺς τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου. Ὅταν οἱ Τοῦρκοι ἐπέδραμον ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην ὑπέταξαν μεταξὺ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ τὴν Ἀλβανίαν καὶ ἐξισλάμισαν μέγα μέρος τῶν κατοίκων της. Μετὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1913, ὁπότε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας κατελήφθη ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Σερβίας καὶ τῆς Βουλγαρίας, ἡ Ἀλβανία ἀπετέλεσεν ἐλεύθερον Κράτος, εἰς τὸ ὁποῖον παρεχωρήθη καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Βόρειος Ἤπειρος. Ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1939 μέχρι τῆς λήξεως τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἡ χώρα αὕτη δὲν ἦτο ἀνεξάρτητον Κράτος. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας ἦτο καὶ βασιλεὺς τῆς Ἀλβανίας, τὰ ἐξωτερικὰ δὲ συμφέροντα αὐτῆς ἐπροστατεύοντο ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ Ἰταλικοῦ Κράτους. Ἡ ἔκτασις τῆς Ἀλβανίας ἀνέρχεται σήμερον εἰς 27.500 τ.χμ. ὁ δὲ πληθυσμός της εἰς 1.000.000 κ.

Ὅρια. — Ἡ Ἀλβανία πρὸς τὰ Β. Α. συνορεύει μετὰ τῆς Γιουγκοσλαυΐας, πρὸς τὰ Ν. Α. μετὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸς Δ. βρέχεται ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης. Ἐξ ὅλων τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν μόνον ἡ Ἀλβανία κατέχει κάπως ἀπόκεντρον θέσιν, καθόσον κεῖται μακρὰν τῶν μεγάλων κατὰ ξηρὰν διεθνῶν ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον μὲ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Γεωγραφικαὶ περιοχαί. — Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀλβανίας ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς: Ἀπὸ τὰς Ἀλβανικὰς Ἄλπεις καὶ ἀπὸ τὰς Παραλίους πεδιάδας.

α) **Ἀλβανικαὶ Ἄλπεις.** Αὗται εἶναι συνέχεια τῶν Διναρικῶν Ἄλπεων, χωρὶς ὅμως νὰ ἀκολουθοῦν τὴν ἰδίαν διεύθυνσιν. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σκόδρας αἱ Ἀλβανικαὶ Ἄλπεις ἀλλάσσουν κατεύθυνσιν καὶ διευθύνονται μᾶλλον ἀπὸ Β.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πρὸς Ν. Συνέχεια αὐτῶν πρὸς Ν. εἶναι ἡ ὀροσειρὰ Δεβόλη καὶ ἀκολουθεῖ διεύθυνσιν ἀπὸ Β. Δ. πρὸς Ν. Α. Τὰ πετρώματα τῶν ἀλβανικῶν ὀρέων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀσβεστολιθικά, ὄχι ὅμως καὶ ἀποκλειστικῶς ἀσβεστολιθικά, ὅπως τῆς περιοχῆς τοῦ Κάρστ καὶ τῆς Δαλματίας. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ ὑπερβαίνουν τὰς 2.500 μ. καὶ εὑρίσκονται πρὸς Β. Ὑψηλότερον ὄρος εἶναι τὸ Κοράπ (2.754 μ., τὸ τρίτον εἰς ὕψος ὄρος τῆς Βαλκανικῆς μετὰ τὸ Ρίλον τῆς Βουλγαρίας καὶ τὸν Ὄλυμπον τῆς Ἑλλάδος). Ἡ ὀροσειρὰ αὕτη τῶν Ἀλβανικῶν Ἄλπεων, ἐπειδὴ εἶναι ὑψηλὴ καὶ συνεχής, ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κλίματος καὶ τῆς συγκοινωνίας τῆς Ἀλβανίας, τὴν ὁποίαν κυριολεκτικῶς ἀπομονώνει ἀπὸ τὴν λοιπὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον. Αἱ σπουδαιότεραι περιοχαὶ τῆς ὀρεινῆς αὐτῆς ζώνης εἶναι αἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν καὶ τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς, τὸ ὁποῖον ὀφείλει τὸν σχηματισμόν του εἰς τοπικὴν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα λεκανοπέδια τῆς Μακεδονίας καὶ Παλαιᾶς Σερβίας. Διὰ τοῦτο τὸ ἔδαφός του εἶναι πολὺ εὔφορον, καθόσον καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις. Τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικὸν εἰς τὰς κοιλάδας καὶ ἰδίως εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς, διότι θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον. Ἀφθονωτέρας βροχὰς δέχονται αἱ Ν. Δ. πλαγιαὶ τῶν ὀρέων, καθόσον αὗται εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ὑγροὺς ἀνέμους. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν ἡ γεωργία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη. Αὕτη περιορίζεται εἰς τὰς κοιλάδας καὶ εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Κορυτσᾶς, ὅπου λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν. Τρέφονται κυρίως αἰγοπρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικὸν καὶ χοῖροι χάρις εἰς τὰ ἄφθονα βαλανιδοφόρα δάση των. Ἐπειδὴ ὁ πληθυσμὸς ἀσχολεῖται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τὴν γεωργίαν δὲν ὑπάρχουν πολλαὶ καὶ μεγάλαι πόλεις. Αἱ σπουδαιότεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι ἡ Κορυτσὰ (22.700 κ.), σπουδαία ἀγροτικὴ ἀγορὰ χάρις εἰς τὰ πλούσια προϊόντα τοῦ λεκανοπεδίου της καὶ τὸ Ἀργυρόκαστρον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Φυσικός χάρτης της Ελλάδος.

(1 ο Υψος 0 — 500 μ., 2 ο Υψος 500 — 1000 μ., 3 ο Υψος άνω των 1000 μ., 4 Αλυκαι, 5 Αποξηραι οδοι).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(10.800 κ.), τὸ κέντρον τῆς Βορείου Ἠπείρου, ὅπου πλεονάζει ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμός·

β) Παράλιοι πεδιάδες. Αἱ ἀλβανικαὶ ἀκταί, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς δαλματικάς, ἀποτελοῦνται ἀπὸ εὐρείας πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται εἰς τὴν διαφορετικὴν σύστασιν τῶν πετρωμάτων τῶν ὀροσειρῶν των. Ἐπὶ τῶν ἀλβανικῶν ὀρέων, ἐπειδὴ τὰ πετρώματά των περιέχουν ἀρκετὴν ποσότητα ἀργίλου, τὰ ῥέοντα ὕδατα εἶναι ἀφθονώτατα. Ταῦτα κατερχόμενα πρὸς τὴν θάλασσαν, μεταφέρουν καὶ διάφορα ὑλικά, τὰ ὁποῖα ἀποτιθέμενα ἐπὶ τοῦ πυθμένος μεταβάλλουν μὲ τὸν καιρὸν τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἰς ξηράν. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν εὐρεῖαι παρὰ τὰ παράλια ἀλβανικαὶ πεδιάδες (ὅπως αἱ πεδιάδες τῆς δυτικῆς Πελοποννήσου). Αἱ ἀλβανικαὶ ἀκταὶ διαφέρουν ἐπίσης ἀπὸ τὰς δαλματικάς, καθόσον στεροῦνται σχεδὸν νήσων. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς ἀφθόνους προσχώσεις τῶν ποταμῶν των, αἱ ὁποῖαι συνετέλεσαν, ὥστε αἱ νησῖδες, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν ἀρχικῶς παρὰ τὰς ἀκτάς, νὰ συνδεθοῦν μὲ τὴν προεκταθεῖσαν ξηράν. Αἱ παλαιαὶ αὗται νῆσοι ἀποτελοῦν σήμερον τὰ μόνα ὑψώματα τῶν παραλίων πεδιάδων. Τὸ ἔδαφος τῶν πεδιάδων εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ παχὺ στρῶμα προσχώσεων. Αἱ χαμηλαὶ ὅμως περιοχαί, λόγῳ τῶν περιοδικῶν πλημμυρῶν τῶν ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι τὰς ἀρδεύουν, καλύπτονται ἀπὸ ἕλη.

Ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Δρὶν μέχρι τοῦ κόλπου τῆς Αὐλῶνος ἡ ἀκτὴ διευθύνεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. (ὅπως καὶ αἱ ὀροσειραὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ) καὶ εἶναι ὁμαλή, καθόσον εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν καταλήγουν πεδιάδες. Πρὸς Ν. ὅμως τῆς Αὐλῶνος, ὅπου καταλήγουν τὰ Ἀκροκεραύνια ὄρη, εἶναι βραχώδης καὶ ἀπότομος καὶ ἀκολουθεῖ τὴν διεύθυνσίν των (Β. Δ – Ν. Α). Τὰ Ἀκροκεραύνια ὄρη πρὸς τὰ Β. Δ. καταλήγουν εἰς τὸ ὁμώνυμον ἀκρωτήριον (κ. Γλῶσσα), προέκτασις τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ νησὶς Σάσων, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Ἰταλίαν, λόγῳ τῆς στρατηγικῆς της θέσεως (δεσπόζει τοῦ πορθμοῦ τοῦ Ὀτράντου).

Χάρις εἰς τὴν ὕπαρξιν ἀργιλικῶν πετρωμάτων ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν αἱ ἀλβανικαὶ πεδιάδες διασχίζονται ἀπὸ μεγάλους ποταμούς. Οἱ σπουδαιότεροι ἐξ αὐτῶν ἀπὸ Ν. πρὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Β. εἶναι οἱ ἑξῆς: Ὁ Βοϊοῦσα (Ἄῳος), τοῦ ὁποίου τὸ ἄνω ρεῦμα ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ Σεμένι (Ἄψος), ὁ Σκοῦμπι (Γενοῦσος), ὁ Μάτι καὶ ὁ μεγαλύτερος ὅλων Δρῖνος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ποταμούς, τῶν ὁποίων τὸ ἄνω ρεῦμα ἀνήκει εἰς τὴν Γιουγκοσλαυΐαν: ἀπὸ τὸν λευκὸν Δρῖνον, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸ ὄρος Σκάρδον, καὶ ἀπὸ τὸν μέλανα Δρῖνον, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὴν λίμνην Ἀχρίδα. Παρὰ τὴν Σκόδραν ὁ Δρῖνος διχάζεται εἰς δύο κοίτας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ βορειοτέρα ὀνομάζεται Μπογιάνα.

Οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀλβανίας, λόγῳ τῆς ἀκανονίστου διανομῆς τῶν βροχῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους καὶ τῆς ραγδαίας πτώσεώς των, πλημμυρίζουν καὶ μεταβάλλουν εἰς ἔλη τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις. Αἱ ραγδαῖαι βροχαὶ συντελοῦν ἐπίσης εἰς τὸ νὰ εἶναι τὸ ρεῦμά των ὁρμητικὸν καὶ νὰ παρασύρῃ πολλὰς ὕλας, αἱ ὁποῖαι, ἀποτιθέμεναι παρὰ τὰς ἐκβολάς των, μεταβάλλουν τὰς περιοχὰς αὐτῶν εἰς λιμνοθαλάσσας (ὅπως ἐσχηματίσθη καὶ ἡ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγίου ἀπὸ τὰς προσχώσεις τοῦ Ἀχελῴου καὶ τοῦ Εὐήνου).

Τὸ κλῖμα, χάρις εἰς τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν θαλασσίων ἀνέμων, εἶναι μεσογειακόν. Ὁ χειμὼν εἶναι ἤπιος (μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος εἰς τὰς ἀκτὰς 8°) καὶ αἱ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους μικραί. Ὅσον ὅμως προχωροῦμεν πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, ἡ ἐπίδρασις τῶν θαλασσίων ἀνέμων ἐλαττοῦται καὶ συνεπῶς ὁ χειμὼν γίνεται ψυχρότερος καὶ τὸ θέρος θερμότερον (μέση θερμοκρασία τοῦ χειμῶνος εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν Ἀλβανικῶν Ἄλπεων 4°). Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον. Γενικῶς ἡ Ἀλβανία δέχεται περισσοτέρας βροχὰς ἀπὸ τὴν χώραν μας, διότι ὁλόκληρος εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τοὺς ὑγροὺς, δυτικοὺς καὶ Ν. Δ. ἀνέμους.

Χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός των καὶ εἰς τὸ μεσογειακὸν των κλῖμα αἱ ἀλβανικαὶ πεδιάδες ἔχουν περισσότερον ἀνεπτυγμένην τὴν γεωργίαν ἀπὸ τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς καὶ παράγουν ποικίλα προϊόντα. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ, ἐλαία, ἐσπεριδοειδῆ, καπνός, διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα καὶ ἄμπελοι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χάρις εἰς τὰ ἀφθονώτατα προϊόντα της ἡ Ἀλβανία ἔχει καὶ πυκνότερον πληθυσμόν, ὁ ὁποῖος συγκεντροῦται κυρίως εἰς τὴν λοφώδη χώραν, τὴν εὑρισκομένην παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Ἀλβανικῶν Ἄλπεων, διότι αἱ χαμηλότεραι παρὰ τὰ παράλια περιοχαὶ εἶναι συνήθως ἑλώδεις καὶ συνεπῶς ἀνθυγιειναί. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εὑρίσκονται καὶ αἱ περισσότεραι πόλεις τῆς Ἀλβανίας. Αὗται εἶναι: Τὰ Τίρανα (30.800 κ.), πρωτεύουσα τῆς Ἀλβανίας, ἡ Σκόδρα (29.000 κ.), τὸ Ἐλβασὰν (13.000 κ.), τὸ Βεράτιον (10.500 κ.), καὶ εἰς τὰ παράλια τὸ Δυρράχιον (10.000 κ.), ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς Ἀλβανίας, καὶ ἡ Αὐλὼν (9.000 κ.).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.—1) Πληθυσμός. Οἱ Ἀλβανοὶ διαιροῦνται εἰς φυλάς. Πρὸς Β. τοῦ Σκοῦμπι ποταμοῦ κατοικοῦν οἱ ὑψηλοὶ τὸ ἀνάστημα Γκέγκηδες· νοτίως αὐτοῦ κατοικοῦν οἱ ὀλιγώτερον ὑψηλοὶ Τόσκηδες καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βορείου Ἠπείρου Ἕλληνες. Οἱ Ἀλβανοὶ ἔχουν ἰδίαν γλῶσσαν, διὰ τὴν γραφὴν τῆς ὁποίας χρησιμοποιοῦν τὸ λατινικὸν ἀλφάβητον. Ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως διαιροῦνται εἰς Μωαμεθανοὺς (56 %), εἰς Μωαμεθανοὺς αἱρετικούς, οἱ ὁποῖοι δὲν παραδέχονται τὸ Κοράνιον καὶ δὲν στρέφουν κατὰ τὴν προσευχήν των πρὸς τὴν Μέκκαν (12 %), εἰς Ὀρθοδόξους (21 %) καὶ εἰς Καθολικοὺς (11 %).

2) **Οἰκονομικὴ ζωή.** Γεωργία. Ἡ Ἀλβανία δὲν ἔχει ἀνεπτυγμένην γεωργίαν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὀρεινὸν ἔδαφος καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν μέσων συγκοινωνίας καὶ συγχρονισμένων μεθόδων καλλιεργείας. Αἱ καλλιεργούμεναι περιοχαὶ ἀντιπροσωπεύουν μόλις τὰ 12 % τῆς ὁλικῆς ἐπιφανείας. Αὗται εὑρίσκονται κυρίως εἰς τὰς πεδινὰς περιοχὰς χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός των. Ἐκ τῶν γεωργικῶν προϊόντων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἰδίως ὁ ἀραβόσιτος. Ἡ παραγομένη ὅμως ποσότης τῶν σιτηρῶν δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ. Εἰς τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται, ἐκτὸς τοῦ ἀραβοσίτου, ὁ βάμβαξ καὶ ἡ ὄρυζα, εἰς δὲ τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι ἔχουν κλῖμα μεσογειακόν, ἡ ἐλαία, τὰ ἐσπεριδοειδῆ καὶ διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα. Καλλιεργεῖται ἐπίσης ὁ καπνὸς (ἰδίως εἰς τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν) καὶ ἡ ἄμπελος. Κατὰ τὰ τε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λευταῖα ἔτη, χάρις εἰς τὰς ἱδρυθείσας σχολάς, εἰς τὴν κατὰ τόπους ἐκτέλεσιν ὑδραυλικῶν ἔργων, εἰς τὴν κατασκευὴν ὁδῶν καὶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν μηχανικῶν μέσων ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ ἐσημείωσε σημαντικὰς προόδους.

Κτηνοτροφία. Ἡ Ἀλβανία, χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους της ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν καὶ εἰς τὰ βαλανιδοφόρα δάση της, εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν κτηνοτροφική. Τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐξαγωγικόν της ἐμπόριον. Εἰς τὰς δασώδεις περιοχὰς τρέ-

Χωρικοὶ τῆς Ν. Ἀλβανίας χορεύοντες.

φονται χοῖροι χάρις εἰς τὰ ἄφθονα βαλανίδιά των καὶ εἰς τοὺς βοσκοτόπους ἰδίως αἰγοπρόβατα, κατὰ τρόπον κυρίως νομαδικόν. Τρέφονται ἐπίσης καὶ μεγάλα ζῷα διὰ τὴν συγκοινωνίαν καὶ τὰς γεωργικὰς ἀνάγκας (ἵπποι, βούβαλοι, ἡμίονοι, βόες, ὄνοι).

Φυσικὸς πλοῦτος. α') Δάση. Αἱ ἄνω τῶν 1.000 μ. περιοχαί, λόγῳ τῶν ἀφθονωτέρων βροχῶν των, τὰς ὁποίας δέχονται, καλύπτονται ἀπὸ δάση διακοπτόμενα ἀπὸ βοσκοτόπους. Τὰ δάση τῶν χαμηλοτέρων περιοχῶν ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δρῦς, τῶν δὲ ὑψηλοτέρων ἀπὸ ὀξυάς, ἀγρίας πεύκας καὶ ἐλάτας. Αἱ χαμηλαὶ πλαγιαὶ τῶν ὀρέων (ἰδίως τῆς Β. Ἠπείρου) καὶ οἱ λόφοι, ἐπειδὴ δέχονται ὀλιγωτέρας βροχάς, καλύπτονται ἀπὸ θάμνους. Ἡ ἐκμετάλλευσις τοῦ δασικοῦ πλούτου τῆς χώρας δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη λόγῳ ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας.

β΄) Ὀ ρ υ κ τ ά. Ἡ Ἀλβανία ἔχει ἀρκετὰ ὀρυκτά, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ ἐκμετάλλευσις δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη λόγῳ ἐλλείψεως μέσων συγκοινωνίας καὶ κεφαλαίων. Ἐκ τούτων τὰ σπουδαιότερα εἶναι ἄνθραξ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Βοϊούσα (περιοχὴ τοῦ Τεπελενίου), εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν Τιράνων καὶ παρὰ τὴν Ἀχρίδα, σίδηρος εἰς τὰς περιοχὰς τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων, τῆς Σκόδρας καὶ τῆς Ἀχρίδος, χαλκὸς εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δρίν (πρὸς Α. τῆς Σκόδρας), χρώμιον εἰς τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν καὶ παρὰ τὴν Ἀχρίδα καὶ πισσάσφαλτος, νάφθα καὶ πετρέλαιον εἰς τὰς παραλίους πεδιάδας τῆς Νοτίου καὶ Κεντρικῆς Ἀλβανίας.

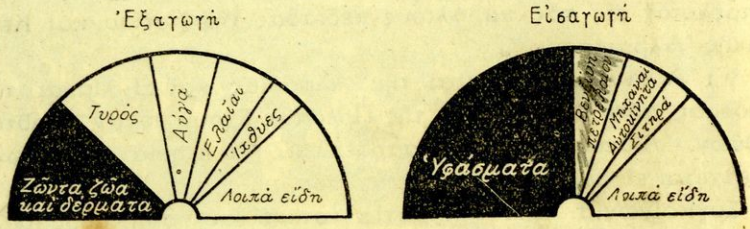
γ΄) Ἁ λ ι ε ί α. Αἱ ἀκταὶ τῆς Ἀλβανίας καὶ αἱ λίμναι τῆς Σκόδρας, τῆς Ἀχρίδος καὶ τῆς Πρέσπας ἔχουν μέγαν πλοῦτον ἰχθύων. Ἁλιεύονται ἰδίως σαρδέλλαι. Ἡ ἐτησία παραγωγὴ ἀνέρχεται εἰς 5.000 στατῆρας περίπου.

Συγκοινωνία. Ἡ Ἀλβανία στερεῖται σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ὑπὸ κατασκευὴν εἶναι ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Δυρραχίου—Τιράνων, ἡ ὁποία προεκτεινομένη μελλοντικῶς θὰ συναντήσῃ τοὺς ἑλληνικοὺς σιδηροδρόμους εἰς Φλώριναν συνδέουσα οὕτω σιδηροδρομικῶς τὴν Ἀλβανίαν μετὰ τῶν λοιπῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς καὶ ἰδίως μετὰ τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης. Σήμερον ἡ κατὰ ξηρὰν συγκοινωνία τόσον εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὅσον καὶ μετὰ τῶν γειτονικῶν της χωρῶν ἐκτελεῖται δι' ἁμαξιτῶν ὁδῶν. Τὸ ὁλικὸν μῆκος τοῦ ὁδικοῦ δικτύου ἀνέρχεται εἰς 1.400 χμ., ἀποτελεῖται δὲ ἀπὸ μίαν κυρίαν ἀρτηρίαν διευθυνομένην ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἀπὸ τὴν Σκόδραν εἰς τοὺς Ἁγίους Σαράντα. Μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνδέεται διὰ τῶν ἁμαξιτῶν ὁδῶν Ἰωαννίνων—Ἀργυροκάστρου, Ἰωαννίνων—Κορυτσᾶς καὶ Φλωρίνης—Κορυτσᾶς. Μετὰ τῶν γειτονικῶν της χωρῶν ἡ συγκοινωνία σήμερον ἐξυπηρετεῖται καλύτερον διὰ θαλάσσης. Οἱ σπουδαιότεροι λι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μένες εἶναι: εἰς τὴν Νότιον Ἀλβανίαν οἱ Ἅγιοι Σαράντα καὶ ἡ Αὐλών, καὶ εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀλβανίαν τὸ Δυρράχιον. Εἰς τὴν Βόρειον Ἀλβανίαν ἡ Σκόδρα, ἂν καὶ εὑρίσκεται 44 χμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης, δέχεται κατά τινας ἐποχὰς ἀτμόπλοια διὰ μέσου τοῦ Μπογιάνα. Ἐπειδὴ ἡ Ἀλβανία δὲν διαθέτει παρὰ μικρὸν ἀριθμὸν ἱστιοφόρων, αἱ θαλάσσιαι συγκοινωνίαι της ἐξυπηρετοῦνται παρὰ ἰταλικῶν, ἑλληνικῶν καὶ γιουγκοσλαυϊκῶν ἑταιρειῶν. Ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων πόλεων καὶ τῶν γειτονικῶν χωρῶν ἐξυπηρετεῖται ἐπίσης καὶ δι' ἀεροπορικῶν γραμμῶν. Μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνδέεται διὰ τῆς ἀεροπορικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης—Τιράνων.

Ἡ ἔλλειψις σιδηροδρομικῶν γραμμῶν καὶ τὸ ἀραιότατον ὁδικὸν δίκτυον τῆς Ἀλβανίας ὀφείλονται εἰς τὸ ὀρεινὸν ἔδαφός

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἀλβανίας.

της καὶ κυρίως εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν. Ἡ Ἀλβανία κεῖται μακρὰν τῶν μεγάλων ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον μὲ τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Δυτικῆς Ἀσίας.

Βιομηχανία. Εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἐπικρατεῖ ἡ οἰκιακὴ βιομηχανία λόγῳ τῆς μικρᾶς παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνεπαρκοῦς συγκοινωνίας. Ἐσχάτως χάρις εἰς τὴν ὕπαρξιν σπουδαίου ὀρυκτοῦ πλούτου, καταβάλλονται προσπάθειαι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν βιομηχανικῶν κλάδων. Ἀξιόλογοι βιομηχανίαι εἶναι τοῦ ἀλεύρου, τῶν ζυμαρικῶν, τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, τοῦ πάγου, τῶν δερμάτων, τοῦ καπνοῦ, τῶν τσιμέντων καὶ ἄλλων. Κέντρα τῶν ἀνωτέρω βιομηχανιῶν εἶναι: Τὰ Τίρανα, τὸ Δυρράχιον, ἡ Σκόδρα, ἡ Αὐλών, οἱ Ἅγιοι Σαράντα, ἡ Κορυτσὰ καὶ τὸ Βεράτιον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λόγῳ τῆς μὴ ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας της καὶ γεωργίας της ἡ Ἀλβανία ἔχει τὴν μικροτέραν πυκνότητα πληθυσμοῦ ἀπὸ ὅλας τὰς χώρας τῆς Βαλκανικῆς (36 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

Ἐμπόριον. Ἡ Ἀλβανία, χώρα κατ' ἐξοχὴν κτηνοτροφικὴ καὶ γεωργική, ἐξάγει κυρίως κτηνοτροφικὰ καὶ γεωργικὰ προϊόντα. Αἱ εἰσαγωγαὶ εἶναι ἀνώτεραι τῶν ἐξαγωγῶν. Τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ της ἰσοζυγίου καλύπτεται κυρίως ἀπὸ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν. Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἀλβανίας τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Ἰταλία καὶ τὴν δευτέραν ἡ Ἑλλάς.

Ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ἀλβανία ἐξάγει εἰς τὴν Ἑλλάδα ζῷα, πουλερικά, βούτυρον, τυρόν, ἰχθῦς, ὄσπρια, ἐλαιοπυρῆνας, καπνόν, δέρματα, ξυλάνθρακας κτλ. Εἰσάγει ἐκ τῆς Ἑλλάδος κατειργασμένα δέρματα καὶ δερμάτινα εἴδη, χάρτην καὶ εἴδη ἐκ χάρτου, βάμβακα, νήματα, σίδηρον, χάλυβα, μηχανάς, χημικὰ προϊόντα κ. ἄ. Αἱ εἰσαγωγαί μας ὑπερβαίνουσι πολὺ τὰς εἰς τὴν Ἀλβανίαν ἐξαγωγάς μας.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

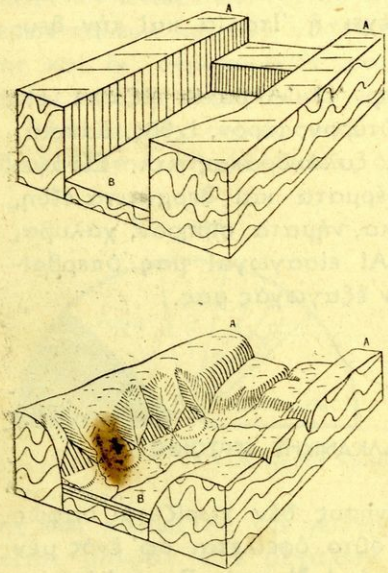
Ὅρια.— Ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος δὲν χωρίζεται σαφῶς ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπον Εὐρώπην. Τοῦτο ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὸ ὅτι τὸ πλάτος της αὐξάνει ἀπὸ Ν. πρὸς Β., ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι αἱ σπουδαιότεραι ὀροσειραί της εἶναι συνέχεια τῶν Εὐρωπαϊκῶν ὀρέων. Αἱ Διναρικαὶ Ἄλπεις εἶναι συνέχεια τῶν Ἄλπεων καὶ τὰ Βαλκανικὰ τῶν Καρπαθίων. Ὡς ὅρια πρὸς Β. λαμβάνονται αἱ κοιλάδες τοῦ Δουνάβεως καὶ τοῦ παραποτάμου τοῦ Σαύου.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.— Τὸ ἔδαφος τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου παρουσιάζει πολύπλοκον μορφήν. Τὸ νότιον τμῆμα διαμελίζεται βαθέως ὑπὸ τῆς θαλάσσης, αἱ δὲ πεδιναί του περιοχαὶ εἶναι μικραὶ καὶ σχεδὸν ἀπομεμονωμέναι δι' ὀροσειρῶν (Ἀρκαδίας, Ἀττικῆς, Βοιωτίας, Θεσσαλίας). Ἀπ' ἐναν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τίας τὸ ἔδαφος τῶν βορειοτέρων περιοχῶν εἶναι ὀγκῶδες καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ εὐρείας πεδιάδας (Δουνάβεως, Ἔβρου, Ἀδριανουπόλεως, Ἀξιοῦ κτλ.) καὶ μεγάλα ὀροπέδια (Σερβίας, Μακεδονίας).

Γεωλογικὴ κατασκευή.— Ἡ πολύπλοκος μορφή, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ ἔδαφος τῆς Βαλκανικῆς, ὀφείλεται εἰς τὴν πολύπλοκον γεωλογικήν του ἱστορίαν, τῆς ὁποίας τὰ σπουδαιότερα σημεῖα εἶναι τὰ ἑξῆς: Εἰς πολὺ παλαιὰν γεωλογικὴν ἐποχὴν ὑπῆρχεν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κυκλάδων, τῆς Θρᾴκης, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Παλαιᾶς Σερβίας μία ξηρά, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ κρυσταλλικὰ κυρίως πετρώματα τῶν περιοχῶν αὐτῶν. Ἀργότερον ἐσχηματίσθησαν αἱ ὀροσειραὶ τῶν Βαλκανίων πρὸς Β. καὶ τῶν Διναρικῶν Ἄλπεων, τῶν ἀλβανικῶν ὀρέων καὶ τῆς Πίνδου πρὸς Δ. Κατὰ τὴν διάρκειαν καὶ μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν νεωτέρων ὀροσειρῶν ἔλαβον χώραν ἀνυψώσεις καὶ καθιζήσεις εἰς διάφορα σημεῖα τῆς παλαιᾶς ξηρᾶς καὶ τῶν νεωτέρων ὀροσειρῶν. Τὰ τμήματα, τὰ ὁποῖα ἀνυψώθησαν, ἀποτελοῦν τὰς ὀρεινὰς περιοχάς. Τὰ τμήματα, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν καθίζησιν, μετεβλήθησαν τῶν μὲν περιοχῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰς λίμνας, τῶν δὲ ἀκτῶν εἰς κόλπους. Ἀργότερον αἱ περισσότεραι λίμναι καὶ τὰ ἀβαθέστερα μέρη τῶν κόλπων μετεβλήθησαν εἰς πεδιάδας ἀπὸ τὰς προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Ἀποτέλεσμα τῶν πολλῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς πολλῶν ἡφαιστείων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν ἐνεργείᾳ σήμερον εἶναι τῆς νήσου Θήρας, καὶ οἱ πολλοὶ

Γεωλογικὴ ἐξέλιξις ἑνὸς λεκανοπεδίου τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

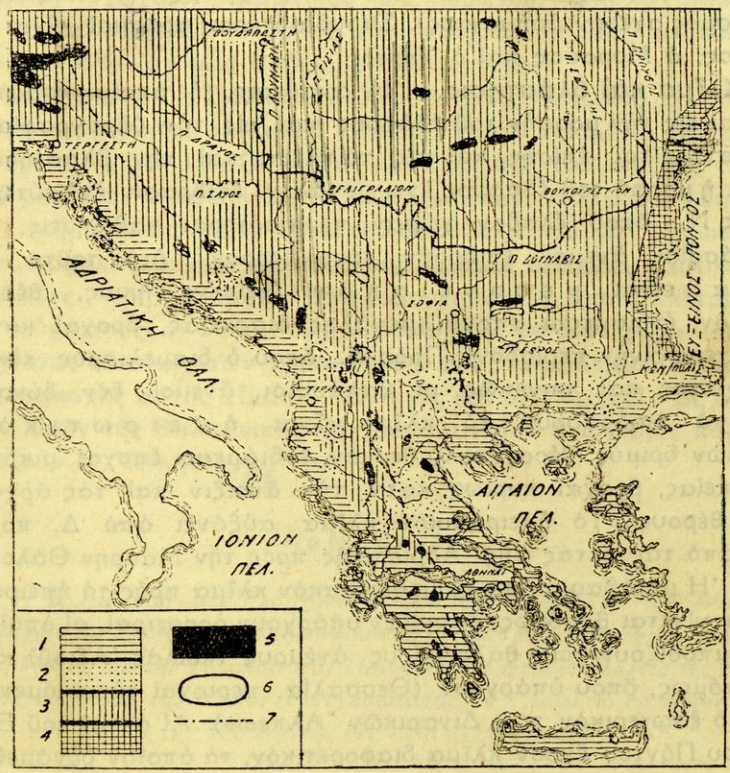
Φυσικὸς χάρτης τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου.

1 Ὕψος 0 — 500 μ., 2 Ὕψος 500 — 1.000 μ., 3 Ὕψος ἄνω τῶν 1.000 μ., 4 Σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, 5 Πρωτεύουσαι κρατῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σεισμοί. Οὗτοι εἶναι συχνότεροι εἰς τὴν νότιον περιοχήν, καθόσον αὕτη ὑπέστη καὶ τὰς περισσοτέρας μεταβολάς.

Ὑδρογραφία.— Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους ἔχει μεγά-

Κλιματολογικὸς χάρτης τῆς Βαλκανικῆς.

(1 Κλῖμα μεσογειακόν. 2 Κλῖμα μᾶλλον ἠπειρωτικόν. 3 Κλῖμα ἠπειρωτικόν. 4 Κλῖμα πόντιον. 5 Κλῖμα τῶν ὑψηλῶν ὀρέων. 6 Περιοχαὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μὲ ἧπιον κλῖμα. 7 Ὅριον πρὸς δυσμὰς τοῦ ὁποίου αἱ βροχαὶ εἶναι ἀφθονώτεραι.

λην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ὑδρογραφίας. Αἱ νοτιώτεραι περιοχαί, λόγῳ τοῦ μεγάλου θαλασσίου διαμελισμοῦ των, ἔχουν μικροὺς ποταμούς, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότεροι εἶναι: ὁ Ἔβρος, ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀξιός, ὁ Στρυμών, ὁ Νέστος, ὁ Ἀλιάκμων, ὁ Πηνειὸς καὶ ὁ Ἀχελῷος.

Αἱ βορειότεραι περιοχαὶ ἔχουν μεγάλους ποταμούς, καθόσον αἱ ἐκβολαὶ ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τὰς πηγάς (θαλάσσιος διαμελισμὸς σχεδὸν ἀσήμαντος). Σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Σαῦος, ὁ Μοραύας καὶ ὁ Ἴσκερ.

Κλῖμα καὶ βλάστησις.— Ἡ ἀντίθεσις, ἡ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους καὶ εἰς τὴν ὑδρογραφίαν, παρατηρεῖται ἐπίσης καὶ εἰς τὸ κλῖμα καὶ τὴν βλάστησιν, διότι ἡ μορφὴ τοῦ ἐδάφους ἔχει μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτῶν. Πρὸς Ν., ὅπου ἔλαβον χώραν περισσότεραι καθιζήσεις, οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι ἐπιδροῦν εὐκολώτερον. Διὰ τοῦτο τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακὸν (χειμὼν ἤπιος, θέρος θερμόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ μεγάλης διαρκείας, βροχαὶ κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον). Πρὸς Β., ὅπου ὁ διαμελισμὸς εἶναι ἐλάχιστος καὶ συνεπῶς οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ ἐπιδράσουν, τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικὸν (χειμὼν δριμύς, θέρος πολὺ θερμόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ μικρᾶς διαρκείας, βροχαὶ κυρίως κατὰ τὴν ἄνοιξιν καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ θέρους). Τὸ ἠπειρωτικὸν κλῖμα αὐξάνει ἀπὸ Δ. πρὸς Α. ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀδριατικῆς πρὸς τὴν Μαύρην Θάλασσαν. Ἡ μετάβασις ἀπὸ τὸ μεσογειακὸν κλῖμα πρὸς τὸ ἠπειρωτικὸν γίνεται βραδέως, ὅπου δὲν ὑπάρχουν ὀροσειραί, αἱ ὁποῖαι νὰ ἐμποδίζουν τοὺς θαλασσίους ἀνέμους (κοιλὰς Ἀξιοῦ) καὶ ἀποτόμως, ὅπου ὑπάρχουν (Θεσσαλία, περιοχαὶ εὑρισκόμεναι εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν Διναρικῶν Ἄλπεων). Αἱ ἀκταὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου ἔχουν κλῖμα διαφορετικόν, τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς κλῖμα πόντιον (χειμὼν ψυχρός, θέρος δροσερόν, βροχαὶ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους).

Λόγῳ τῶν κλιματικῶν διαφορῶν ἔχομεν καὶ διάφορον βλάστησιν. Αἱ νότιοι περιοχαί, ἐπειδὴ δέχονται ὀλιγωτέρας βροχάς, ἔχουν πτωχοτέραν φυσικὴν βλάστησιν (τὰ δάση περιορίζονται κυρίως εἰς τὰς ὑψηλοτέρας περιοχάς, αἱ δὲ πλαγιαὶ καὶ οἱ λόφοι καλύπτονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ θάμνους), λόγῳ ὅμως τοῦ ἠπιωτέρου κλίματός των εἶναι κατάλληλοι διὰ ποικίλας καλλιεργείας, μεταξὺ τῶν ὁποίων σπουδαῖον ρόλον παίζουν αἱ δεν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δρώδεις καλλιέργειαι (ἐλαῖαι, ἐσπεριδοειδῆ, ἄμπελοι, ὀπωροφόρα δένδρα). Πρὸς Β. αἱ ὀρειναὶ περιοχαί, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας των βροχάς, καλύπτονται ἀπὸ πλούσια δάση, αἱ δὲ πεδιναί, λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ των κλίματος, εἶναι κατάλληλοι διὰ τὴν καλλιέργειαν κυρίως τῶν σιτηρῶν, δηλαδὴ παρουσιάζουν μονοτονίαν ἀπὸ ἀπόψεως καλλιεργειῶν.

Κάτοικοι.—Ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος στερεῖται ὄχι μόνον ἑνότητος φυσικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐθνικῆς. Τοῦτο ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ ὅτι κεῖται μεταξὺ Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, δηλ. ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῶν μεγάλων ἀνθρωπίνων μεταναστεύσεων, αἱ ὁποῖαι ἄφησαν ἐκεῖ τμήματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σπουδαῖα, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν μορφολογίαν τοῦ ἐδάφους της (μικραὶ πεδιάδες καὶ στεναὶ κοιλάδες περιβαλλόμεναι ἀπὸ ὀροσειράς), ἡ ὁποία ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς λαούς, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν, νὰ διατηρήσουν τοὺς ἀρχικοὺς ἐθνικούς των χαρακτῆρας. Οἱ παλαιότεροι κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἰλλυριοί. Ἐξ ὅλων τῶν λαῶν τῆς Βαλκανικῆς τὴν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν οἱ Ἕλληνες.

Ἐρωτήσεις.

1) Ποῖαι διαφοραὶ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν περιοχῶν τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου; 2) Ποίαν σημασίαν ἔχει ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη διὰ τὴν Τουρκίαν; 3) Ποῖοι εἶναι οἱ φυσικοὶ λιμένες τῆς Ν. Α. Βουλγαρίας καὶ τῆς Νοτίου Γιουγκοσλαυΐας; 4) Διατί τὸ ἐμπόριον μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Βαλκανικῆς δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένον;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

II. Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Εἰσαγωγή.—Ἡ Ἰταλικὴ Χερσόνησος εἶναι ἡ περισσότερον κατῳκημένη χώρα τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης χάρις εἰς τὰ ἀφθονώτερα γεωργικὰ καὶ βιομηχανικά της προϊόντα. (Ἰταλία 310.000 τ. χμ., 41.000.000 κάτ., Βαλκανικὴ Χερσόνησος 530.000 τ. χμ., 30.000.000 κάτ., Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος 590.000 τ. χμ., 30.000.000 κάτ.). Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ Ἰταλία συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν μεγαλυτέρων δυνάμεων τῆς Εὐρώπης.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Ἰταλία ἀπέκτησε μεγάλην ἀκμήν, ὅπως καὶ ἡ χώρα μας (Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία). Ἡ ἀκμή της ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, ἡ ὁποία διευκολύνει τὰς ἐμπορικὰς καὶ πνευματικάς της σχέσεις μὲ ἄλλας χώρας, καθόσον κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς Μεσογείου Θαλάσσης καὶ μεταξὺ τῆς Β. Δ. καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἡ εὔκολος ὅμως συγκοινωνία της συνετέλεσεν, ὥστε νὰ ὑποστῇ πολλὰς ἐχθρικὰς ἐπιδρομάς, αἱ ὁποῖαι εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν παρακμήν της ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας ἡ Ἰταλία ἀπετελεῖτο ἀπὸ μικρὰ Κρατίδια, τῶν ὁποίων ἡ ἕνωσις εἰς ἓν Κράτος ἤρχισε τὸ ἔτος 1859 καὶ ἐτελείωσε μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον. Ἡ ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα πολιτικὴ διαίρεσις τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου ὀφείλεται εἰς τὴν φυσικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους της, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς ἀπὸ Β. πρὸς Ν.

Ὅρια.—Ἡ Ἰταλία ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γερμανίας (παλαιᾶς Αὐστρίας), τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Γαλλίας· πρὸς Α. ὁρίζεται ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαυΐας καὶ βρέχεται ὑπὸ τῆς Ἀδριατικῆς Θαλάσσης· πρὸς Ν. βρέχεται ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Τυρρηνικῆς Θαλάσσης.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου μᾶς ἐπιτρέπει νὰ τὴν χωρίσωμεν εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τρεῖς φυσικὰς περιοχάς: α΄) εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, β΄) εἰς τὴν κυρίως Ἰταλικὴν Χερσόνησον, καὶ γ΄) εἰς τὰς Νήσους.

α΄) Βόρειος Ἰταλία. Ἡ Βόρειος Ἰταλία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς: ἀπὸ τὰς Ἰταλικὰς Ἄλπεις καὶ ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου.

Αἱ Ἰταλικαὶ Ἄλπεις. Αἱ Ἰταλικαὶ Ἄλπεις, αἱ ὁποῖαι περιλαμβάνουν τὸ ἥμισυ περίπου τῆς μεγάλης ὀροσειρᾶς τῶν Ἄλπεων, κατέρχονται ἀποτόμως πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου. Αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ των εὑρίσκονται πρὸς Δ. (ὄρος Βίζο 3.860 μ.). Αἱ Ἄλπεις ἔχουν μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν Ἰταλίαν. Πρῶτον ἀποτελοῦν ἓν μέγα τεῖχος, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ διαβοῦν ξένοι στρατοί. Δεύτερον χάρις εἰς τὰς ἀφθόνους βροχάς των καὶ τὰς αἰωνίους χιόνας των(1), εἶναι μία τεραστία ἀποθήκη κινητηρίου δυνάμεως (λευκὸς ἄνθραξ), ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν οἰκονομικὴν ζωήν. Ἐκτὸς αὐτοῦ αἱ κοιλάδες των, χάρις εἰς τὰ εὔφορα ἐδάφη των, εἶναι ἀξιόλογα κέντρα γεωργίας καὶ ἰδίως κτηνοτροφίας, ὅπως ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ τῶν Ἄλπεων.

Ἡ κοιλὰς τοῦ Πάδου. Ἡ κοιλὰς τοῦ Πάδου (μῆκος 400 χμ., πλάτος 100 χμ. περίπου), ἡ ὁποία ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν Ἄλπεων καὶ τῶν Ἀπεννίνων ὀρέων, ἦτο ἄλλοτε κόλπος τῆς Ἀδριατικῆς. Οὗτος ὀφείλει τὸν ἀρχικὸν σχηματισμόν του εἰς τοπικὴν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους, ἀργότερον ὅμως μετεβλήθη εἰς ξηρὰν ἀπὸ τὰς προσχώσεις τῶν ποταμῶν τῶν κατερχομένων ἀπὸ τὰς Ἄλπεις καὶ τὰ Ἀπέννινα (ὅπως καὶ ἡ κοιλὰς τοῦ Κάτω Δουνάβεως). Τὸ ἔδαφος τῆς πεδιάδος δὲν εἶναι τελείως ἐπίπεδον. Παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων ἐκτείνεται μία λοφώδης ζώνη, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὴν διάβρωσιν τῶν ρεόντων ὑδάτων. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς εἶναι ὁ Πάδος. Οὗτος διευθύνεται ἐκ Δ. πρὸς Α. ἀπὸ τὸ ὄρος Βίζο πρὸς τὴν Ἀδριατικὴν Θάλασσαν, ὅπου σχηματίζει Δέλτα, τὸ ὁποῖον συνεχίζει τὴν αὔξησιν τῆς κοιλάδος. Παρὰ τὸ Δέλτα τοῦ Πάδου ἐκτείνε-

(1) Ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν 3.000 μ. περίπου αἱ Ἄλπεις καλύπτονται πάντοτε ὑπὸ χιόνων, αἱ ὁποῖαι, ἐπειδὴ δὲν προλαμβάνουν νὰ λειώσουν τελείως κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, λέγονται αἰώνιοι χιόνες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ται καὶ τὸ Δέλτα τοῦ Ἀδίγη, τοῦ δευτέρου ποταμοῦ τῆς Βορείου Ἰταλίας.

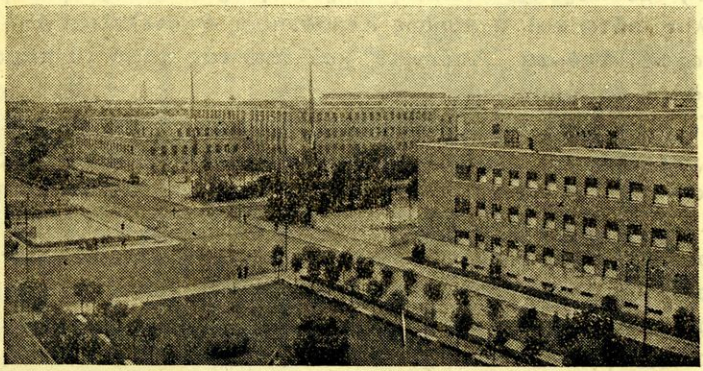
Τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι τὸ ὀρεινὸν τεῖχος, τὸ ὁποῖον περιβάλλει τὴν κοιλάδα, δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν θαλασσίων ἀνέμων. Ὁ χειμὼν εἶναι πολὺ ψυχρὸς καὶ τὸ θέρος πολὺ θερμόν. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θερινῆς περιόδου. Τὸ κλῖμα αὐτὸ (τὸ θέρος θερμὸν καὶ ὑγρὸν εἰς τὴν ἀρχὴν) εὐνοεῖ τὴν καλλιέργειαν προϊόντων τῶν θερμῶν χωρῶν : τοῦ ἀραβοσίτου, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς διατροφῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, καὶ τῆς ὀρύζης (εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὑπάρχουν οἱ βορειότεροι ἀγροὶ ὀρύζης ὅλου τοῦ Κόσμου). Καλλιεργοῦνται ἐπίσης σῖτος, σακχαροῦχα τεῦτλα, λαχανικά, ζωοτροφικὰ προϊόντα, χάρις εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία τῶν μεγάλων ζώων. Τὰ πολὺ θερμὰ θέρη καθιστοῦν ἀπαραίτητον καὶ τὴν ἄρδευσιν (ὅπως καὶ εἰς τὰς πεδιάδας τῆς χώρας μας). Αὕτη ἐπιτυγχάνεται χάρις εἰς τὰ ἄφθονα ρέοντα ὕδατα καὶ εἰς τὰ κατασκευασθέντα ἀρδευτικὰ ἔργα.

Ἐπὶ τῆς λοφώδους περιοχῆς καλλιεργεῖται κυρίως ἡ ἄμπελος καὶ ἡ μορέα. Τοῦτο συμβαίνει πρῶτον, διότι εἰς τὰς πλαγιὰς τῶν λόφων οἱ παγετοὶ κατὰ τὴν ἄνοιξιν εἶναι πολὺ σπάνιοι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν πεδιάδα, ὅπου εἶναι πολὺ συχνοί· δεύτερον, διότι ὁ ἀὴρ ἀνανεοῦται συνεχῶς (τὴν ἡμέραν ἀνέρχεται ἀπὸ τὴν πεδιάδα πρὸς τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς καὶ τὴν νύκτα συμβαίνει τὸ ἀντίθετον). Ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἀέρος δὲν εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀσθενειῶν, ὅπως τοῦ περονοσπόρου. Τοὐναντίον ἡ στάσιμος ὑγρὰ καὶ βαρεῖα ἀτμόσφαιρα τῆς πεδιάδος συντελεῖ πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀσθενειῶν τῆς ἀμπέλου. Χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς μορέας ἡ Ἰταλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς πρὸς τὴν μεταξοσκωληκοτροφίαν. Γενικῶς ἡ κοιλὰς τοῦ Πάδου, χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της καὶ εἰς τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα τῶν ποταμῶν της, εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Ἰταλίας. Τὸ πολὺ ὅμως ψῦχος τοῦ χειμῶνος δὲν ἐπιτρέπει τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας καὶ τῶν ἐσπεριδοειδῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον τὴν διακρίνει κυρίως ἀπὸ τὰς λοιπὰς περιοχάς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐκτὸς τῆς ἀνεπτυγμένης της γεωργίας ἡ Βόρειος Ἰταλία παρουσιάζει καὶ σπουδαίαν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξιν. Αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν ἄφθονον κινητήριον δύναμιν, τὴν ὁποίαν προμηθεύουν αἱ Ἄλπεις (λευκὸς ἄνθραξ), εἰς τὰ πλούσια γεωργικὰ προϊόντα τῆς πεδινῆς καὶ ὀρεινῆς περιοχῆς καὶ εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην συγκοινωνίαν.

Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι πρὸς Δ. εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πεδεμοντίου τὸ Τουρῖνον (600.000 κάτ.), ἡ δευτέρα βιομηχανικὴ πόλις τῆς Ἰταλίας χάρις εἰς τὴν καλήν της συγκοινωνίαν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον

Μιλᾶνον. Ἡ πανεπιστημιακὴ πόλις.

συγκεντροῦνται αἱ ὁδοὶ αἱ κατερχόμεναι ἐκ τῶν Δυτικῶν Ἄλπεων (βιομηχανίαι αὐτοκινήτων, ὑφασμάτων, τροφίμων, χημικῶν προϊόντων). Εἰς τὸ κέντρον περίπου τῆς πεδιάδος τὸ Μιλᾶνον (1.000.000 κάτ.), ἡ δευτέρα εἰς πληθυσμὸν μετὰ τὴν Ρώμην καὶ ἡ πρώτη εἰς βιομηχανίαν καὶ ἐμπόριον πόλις τῆς Ἰταλίας (βιομηχανίαι κυρίως ὑφασμάτων καὶ χημικῶν προϊόντων). Τὴν ἀνάπτυξίν του ὀφείλει εἰς τὴν θαυμασίαν γεωγραφικήν του θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντῶνται αἱ ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Ἰταλίαν μὲ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Παρὰ τὰ Ἀπέννινα καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὸ Μιλᾶνον μὲ τὴν Ρώμην, κεῖται ἡ Βολωνία

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(250.000 κάτ.). Εἰς τὰ παράλια κεῖται ἡ ὁνομαστὴ Βενετία (260.000 κάτ.), ἡ ὁποία σήμερον εἶναι κυρίως βιομηχανικὸν κέντρον χημικῶν προϊόντων καὶ πολεμικὸς ναύσταθμος, ἡ Τεργέστη (250.000 κάτ.) καὶ ἡ Φιούμη, αἱ ὁποῖαι χάρις εἰς τὴν καλήν των συγκοινωνίαν μὲ τὸ ἐσωτερικὸν ἐξυπηρετοῦν καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν χωρῶν τοῦ Δουνάβεως (Γερμανίας, Τσεχοσλοβακίας, Οὐγγαρίας). Τὸ διαμετακομιστικὸν ὅμως ἐμπόριον τῶν δύο αὐτῶν ἰταλικῶν λιμένων ὑφίσταται μεγάλον συναγωνισμὸν ἀπὸ τὸν γιουγκοσλαυϊκὸν λιμένα Σούσακ, ὁ ὁποῖος ἱδρύθη κατὰ τὸ 1924.

β') Ἡ κυρίως Ἰταλικὴ Χερσόνησος. Ὅπως ἡ Βόρειος Ἰταλία, οὕτω καὶ ἡ κυρίως Χερσόνησος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς: ἀπὸ τὰ Ἀπέννινα καὶ ἀπὸ τὰς παρὰ τὰ παράλια πεδιάδας καὶ ὀροπέδια.

Τὰ Ἀπέννινα. Εἶναι μία μακρὰ ὀροσειρά, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὸν σκελετὸν τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου (ὅπως ἡ Πίνδος εἰς τὴν χώραν μας). Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφή των εἶναι περίπου ἴση μὲ τὴν τοῦ Ὀλύμπου (Γκρὰν Σάσο 2.921 μ.). Τὰ Ἀπέννινα διαφέρουν τῆς Πίνδου, διότι λόγῳ τῶν πολλῶν αὐχένων των δὲν ἐμποδίζουν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν ἀκτῶν. Οἱ ποταμοὶ εἶναι μικροὶ λόγῳ τῆς μικρᾶς ἀποστάσεως, ἡ ὁποία ὑπάρχει ἀπὸ τῶν πηγῶν των μέχρι τῆς θαλάσσης. Τὸ κλῖμα γενικῶς μεταβάλλεται ἀπὸ Β, πρὸς Ν. Ὅσον κατερχόμεθα πρὸς Ν., τόσον τὸ κλῖμα τῆς περιοχῆς αὐτῆς γίνεται θερμότερον καὶ ξηρότερον. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καὶ εἶναι περισσότεραι εἰς τὴν δυτικὴν πλευράν, διότι αὕτη εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ὑγροὺς δυτικοὺς ἀνέμους. Λόγῳ τοῦ μικροῦ των ὕψους καὶ τῶν ὀλιγωτέρων των βροχῶν δὲν ὑπάρχουν αἰώνιοι χιόνες ὅπως εἰς τὰς Ἄλπεις. Ἡ μικρὰ ποσότης τῶν βροχῶν ἐπιδρᾷ ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῆς βλαστήσεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ θάμνους καὶ πτωχὰ λειβάδια. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ ὀρεινὴ περιοχὴ τῶν Ἀπεννίνων εἶναι ἀραιῶς κατῳκημένη. Οἱ κάτοικοί της ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν νομαδικὴν κτηνοτροφίαν τῶν μικρῶν ζώων. Εἰς τὰς κοιλάδας καὶ εἰς τὰς χαμηλοτέρας πλαγιὰς καλλιεργοῦνται δημητριακοὶ καρποὶ καὶ κυρίως ἐλαῖαι, ἄμπελοι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα. Αἱ περιοχαὶ αὗται συγκεντρώνουν καὶ τὸν περισσότερον πληθυσμόν. Ἡ βιομηχανία δὲν εἶναι ἀναπτυγμένη, ὅπως εἰς τὰς Ἄλπεις, διότι τὰ Ἀπέννινα εἶναι πτωχότερα εἰς κινητήριον δύναμιν.

Αἱ πεδιάδες καὶ τὰ ὀροπέδια. Αἱ παρὰ τὰ παράλια πεδιναὶ περιοχαὶ τῆς Ἰταλίας εἶναι μικραὶ καὶ ὀφείλουν τὸν σχηματισμόν των εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους (ὅπως καὶ εἰς τὴν χώραν μας). Αἱ μεγαλύτεραι ἐξ αὐτῶν εὑρίσκονται εἰς τὴν δυτικὴν καὶ νότιον πλευράν. Ἀποτέλεσμα τῶν το-

Βενετία. Ἡ μεγάλη διῶρυξ.

πικῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς πολλῶν καὶ βαθέων ρηγμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς λειωμένα ὑλικά. Δηλαδὴ ἐσχηματίσθησαν ἡφαίστεια, ἐκ τῶν ὁποίων σήμερον ἐν ἐνεργείᾳ εἶναι ὁ Βεζούβιος (1.200 μ.). Αἱ πεδιναὶ αὗται περιοχαί, ἐπειδὴ καλύπτονται ἀπὸ προσχώσεις, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ σαθρωμένα ἡφαιστειογενῆ πετρώματα(1), εἶναι πολὺ εὔφοροι. Τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακόν,

(1) Τὰ ἡφαιστειογενῆ πετρώματα περιέχουν τὰ εὐφορώτερα συστατικὰ ἀπὸ τὰ πετρώματα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅπως καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς χώρας μας. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν καλλιεργοῦνται προϊόντα ὅμοια μὲ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα συναντῶμεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος: δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἰδίως ἐλαῖαι, ἄμπελοι, ἐσπεριδοειδῆ, διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα, λαχανικά. Αἱ πεδιναὶ περιοχαί, χάρις εἰς τὴν εὐφορίαν των, εἶναι περισσότερον κατῳκημέναι ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιοχήν. Ὁ πληθυσμὸς ὅμως δὲν εἶναι ἐξ ἴσου διανενεμημένος. Περισσότερον κατῳκημέναι εἶναι αἱ λοφώδεις περιοχαὶ καὶ τὰ ὀροπέδια τὰ κείμενα εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀπεννίνων. Τοὐναντίον αἱ πεδιάδες (ἐξαιρέσει τῆς Καμπανίας) εἶναι ἀραιότερον κατῳκημέναι, διότι συχνὰ εἶναι ἑλώδεις καὶ συνεπῶς εἶναι κέντρα ἑλονοσίας. Μεγάλαι προσπάθειαι κατεβλήθησαν καὶ καταβάλλονται διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τῶν ἑλῶν, ἰδίως εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ρώμης.

Τὰς πόλεις τῆς κυρίως Χερσονήσου δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας: Πρῶτον εἰς τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν τὴν ἀνάπτυξίν των κυρίως εἰς τὴν θαλασσίαν των συγκοινωνίαν, ἡ ὁποία βεβαίως ἐπέτρεψε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας. Αἱ πόλεις αὗται εἶναι: πρὸς Β. ἡ **Γένουα** (630.000 κάτ.), ὁ πρῶτος λιμὴν τῆς Ἰταλίας καὶ ὁ δεύτερος τῆς Μεσογείου μετὰ τὴν Μασσαλίαν. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν θέσιν της. Κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον αἱ ἐκ τῆς Βορείου Ἰταλίας καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης κατερχόμεναι ὁδοὶ συναντοῦν τὴν μεγάλην θαλασσίαν ὁδόν, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Δυτικὴν Μεσόγειον μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Γένουα ἐξυπηρετεῖ τὴν μεγάλην βιομηχανικὴν περιοχὴν τῆς Βορείου Ἰταλίας (ἄνθραξ, πρῶται ὕλαι) καὶ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην. Χάρις εἰς τὰ ἄφθονα προϊόντα, τὰ ὁποῖα δέχεται ὁ λιμήν της, ἔχει ἀναπτύξει καὶ τὴν βιομηχανίαν της (ὑφαντουργεῖα, ναυπηγεῖα). Νοτιώτερον τῆς Γενούης εἶναι τὸ **Λιβόρνον** (125.000 κάτ.), κέντρον μεταλλουργίας χάρις εἰς τὰ μεταλλεῖα σιδήρου τῆς μικρᾶς νήσου Ἔλβας. Εἰς τὰ παράλια τῆς εὐφόρου Καμπανίας καὶ εἰς τοὺς δυτικοὺς πρόποδας τοῦ Βεζουβίου κεῖται ἡ **Νεάπολις** (875.000 κάτ.), λιμὴν τροφοδοτήσεως τῶν μεγάλων πλοίων, τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν χωρῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Χάρις εἰς τὰ ἄφθονα προϊόντα τῆς πεδιάδος της ἔχει ἀναπτύξει καὶ τὴν βιομηχανίαν

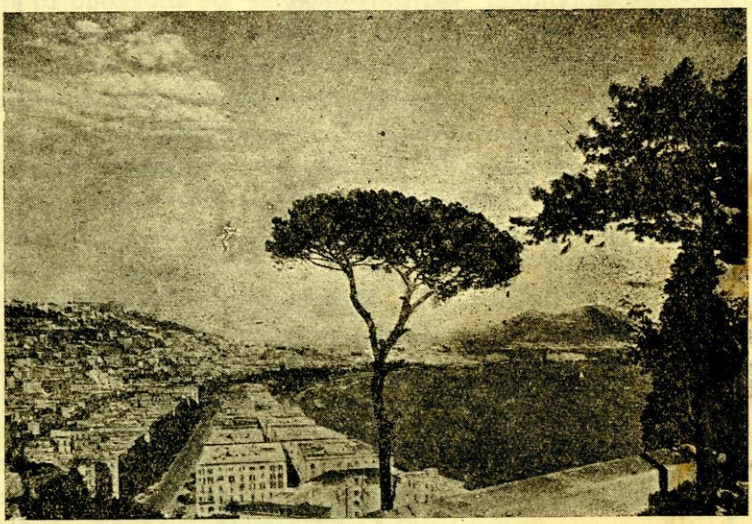
Φυσικὸς χάρτης τῆς Ἰταλίας.

τῶν τροφίμων. Εἰς τὰ Ν. Δ. παράλια εἶναι τὸ Μπάρι καὶ τὸ Πρίντεζι, ὁ πλησιέστερος λιμὴν τῆς Ἰταλίας πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Γενικῶς οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς κυρίως Χερσο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νήσου εὑρίσκοντσι εἰς τὰς δυτικὰς ἀκτάς. Τοῦτο ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ ὅτι αἱ περιοχαὶ αὗται ἔχουν τὰς μεγαλυτέρας πεδιάδας, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ ὅτι κεῖνται ἐπὶ τῆς μεγάλης θαλασσίας ὁδοῦ, ἡ ὁποία διασχίζει τὴν Μεσόγειον.

Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν ὑπάγονται αἱ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν τὴν ὕπαρξίν των εἰς τὴν ἱστορίαν των καὶ εἰς τὸν πολιτικόν των ρόλον. Αὗται εἶναι ἡ Φλωρεντία (315.000 κάτ.), σπουδαῖον κέντρον γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν καὶ κυρίως

Νεάπολις. Γενικὴ ἄποψις.

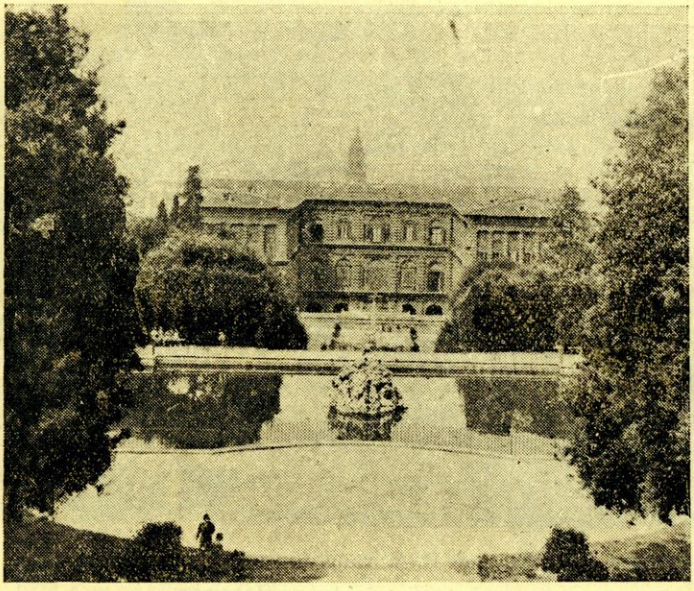
ἡ Ρώμη (1.120.000 κάτ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τοῦ Τιβέρεως ποταμοῦ, 22 χμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης. Αὕτη ὀφείλει τὴν ἀκμήν της κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὴν κεντρικήν της θέσιν ἐπὶ τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἡ ἀνάπτυξίς της ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ ἕδρα τοῦ Πάπα, τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

γ') **Αἱ Νῆσοι.** Αἱ σπουδαιότεραι Ἰταλικαὶ νῆσοι εἶναι δύο: ἡ Σικελία καὶ ἡ Σαρδηνία.

Ἡ Σικελία. Ἡ νῆσος αὕτη, ἡ ὁποία ἔχει σχῆμα τριγωνικόν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν ἦτο ἡνωμένη μὲ τὴν κυρίως Ἰταλικὴν Χερσόνησον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν σήμερον χωρίζεται διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσήνης. Ὁ χωρισμὸς αὐτός, καθὼς καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν ἡφαιστείων Αἴτνας καὶ Στρόμπολι, ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα τῶν συχνῶν σεισμῶν, οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν χώραν τόσον εἰς τὴν Σικελίαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν Νότιον Ἰταλίαν. Τὸ ἔδαφος τῆς νήσου ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ὀρεινὴν περιοχήν, τῆς ὁποίας

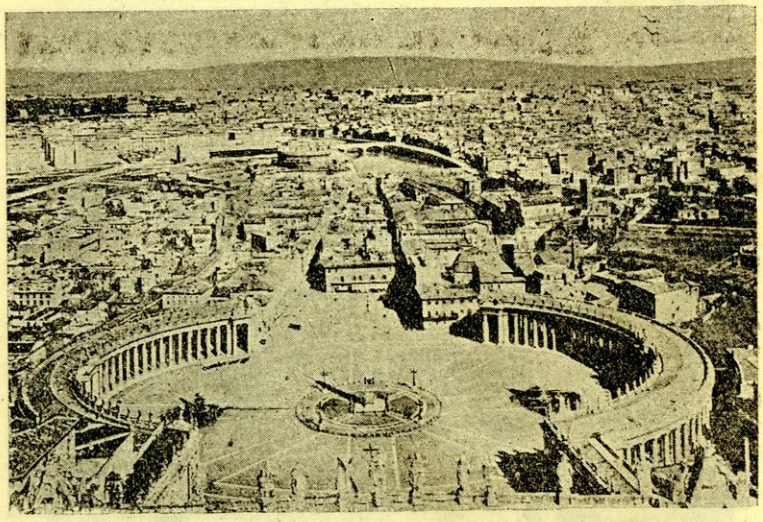

Φλωρεντία. Τὸ ἀνάκτορον Πίττι.

αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ εὑρίσκονται πρὸς Α. (Αἴτνα 3.274 μ.) καὶ πρὸς Β. καὶ ἀπὸ εὐφόρους προσχωσιγενεῖς πεδιάδας παρὰ τὰ παράλια. Τὸ κλῖμα εἶναι πολὺ ἧπιον, ἰδίως εἰς τὰ παράλια. Ἡ διαφορὰ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κλίματος συντελεῖ, ὥστε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν νὰ καλλιεργῶνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ καὶ νὰ τρέφωνται μικρὰ ζῷα, εἰς δὲ τὰ παράλια νὰ καλλιεργῶνται κυρίως ὀπωροφόρα δένδρα, ὅπως καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον (ἐλαῖαι,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄμπελοι, ἐσπεριδοειδῆ, διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα, λαχανικὰ κτλ.). Ἡ γλυκύτης τοῦ κλίματος ἐπιτρέπει τὴν καλλιέργειαν προϊόντων θερμῶν χωρῶν (σακχαροκάλαμον, φοίνικες, μπανάναι). Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης ἡ ἁλιεία καὶ ἡ ναυτιλία. Ὁ πληθυσμός, ὁ ὁποῖος εἶναι πολὺ πυκνός, δὲν εἶναι ἐξ ἴσου διανενεμημένος. Τὸ ἐσωτερικόν, λόγῳ τῆς μικρᾶς καλλιεργησίμου ἐκτάσεως, εἶναι ἀραιῶς κατῳκημένον, τὰ παράλια ὅμως, χάρις εἰς τὰ εὔφορα ἐδάφη των καὶ τὴν καλήν των συγκοινωνίαν,

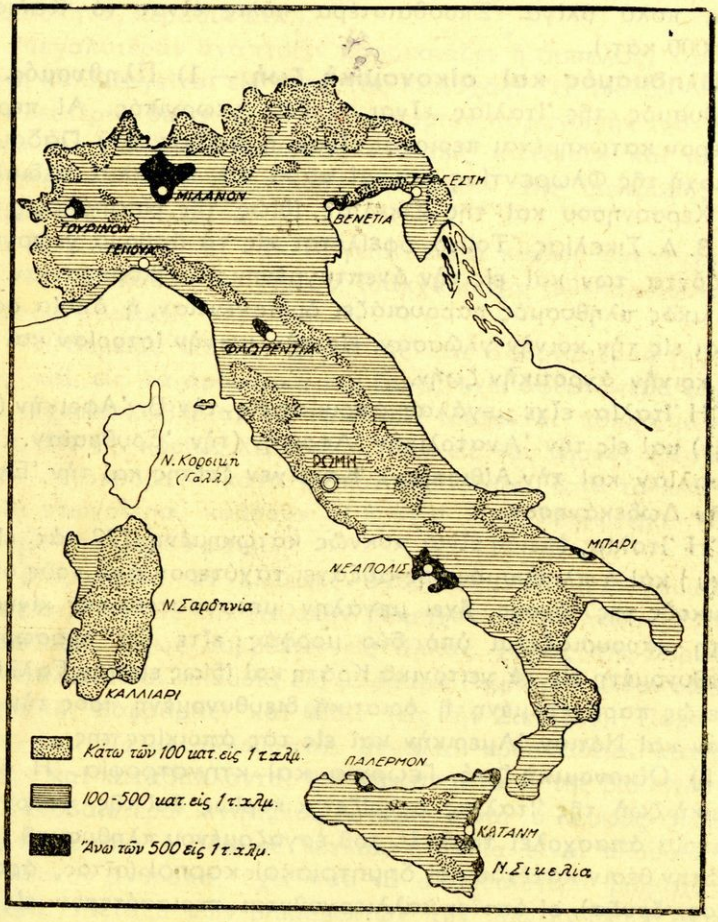

Ρώμη. Ἄποψις τοῦ Β. Δ. τμήματος αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Πέτρου.

συγκεντρώνουν τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Αἱ βόρειαι ἀκταὶ καὶ αἱ πλαγιαὶ τῆς Αἴτνας, χάρις εἰς τὰ ἐξαιρετικῶς εὔφορα ἡφαιστειογενῆ ἐδάφη των, συγκαταλέγονται μεταξὺ τῶν πλέον πυκνοκατῳκημένων περιοχῶν τῆς γῆς (500 κάτ. εἰς ἕκαστον τ. χμ.). Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εὑρίσκονται εἰς τὰς βορείους καὶ ἀνατολικὰς ἀκτάς. Αὗται εἶναι: τὸ Παλέρμον (390.000 κάτ.), ἡ Μεσσήνη (180.000 κάτ.) καὶ ἡ Κατάνη (230.000 κάτ.).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ Σαρδηνία. Ἡ νῆσος αὕτη εἶναι ὀλίγον μικροτέρα τῆς Σικελίας. Τὸ ἔδαφός της ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ὀρεινὴν περιοχὴν ἐκ κρυσταλλικῶν κυρίως πετρωμάτων καὶ ἀπὸ στενὰς πε-

Χάρτης τῆς διανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἰταλίας.

διάδας παρὰ τὰ παράλια, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνήθως ἑλώδεις. Τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακόν, ὅπως καὶ τῆς Σικελίας, ὁ πληθυσμὸς ὅμως, ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν (βόες

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ πρόβατα), εἶναι πολὺ ἀραιός. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Σαρδηνίας ἀκολουθοῦν ἀκόμη τὰς παλαιὰς μεθόδους τῆς γεωργίας καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ εἰσοδήματά των εἶναι πολὺ ὀλίγα. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι τὸ **Κάλιαρι** (100.000 κάτ.).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή. — 1) **Πληθυσμός.** Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἰταλίας εἶναι κυρίως γεωργικός. Αἱ περισσότερον κατῳκημέναι περιοχαὶ εἶναι ἡ πεδιὰς τοῦ Πάδου, ἡ περιοχὴ τῆς **Φλωρεντίας** καὶ αἱ παρὰ τὰ παράλια πεδιάδες τῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Σικελίας, ἰδίως τῆς **Νεαπόλεως** καὶ τῆς **Β. Α. Σικελίας**. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικὰ προϊόντα των καὶ εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην των βιομηχανίαν. Ὁ Ἰταλικὸς πληθυσμὸς παρουσιάζει ὁμοιογένειαν, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, εἰς τὴν κοινὴν ἱστορίαν καὶ εἰς τὴν κοινὴν ἀγροτικὴν ζωήν.

Ἡ Ἰταλία εἶχε μεγάλας ἀποικίας εἰς τὴν Β. Ἀφρικὴν (Λιβύην) καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἀφρικὴν (τὴν Ἐρυθραίαν, τὴν Σομαλίαν καὶ τὴν Αἰθιοπίαν). Κατεῖχεν ἐπίσης καὶ τὴν Ἑλληνικὴν Δωδεκάνησον.

Ἡ Ἰταλία, ἐπειδὴ εἶναι πυκνῶς κατῳκημένη (132 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.) καὶ ὁ πληθυσμός της αὐξάνει ταχύτερον ἀπὸ τοὺς οἰκονομικούς της πόρους, ἔχει μεγάλην μεταναστευτικὴν κίνησιν. Αὕτη παρουσιάζεται ὑπὸ δύο μορφάς: εἴτε ὡς προσωρινή, διευθυνομένη εἰς τὰ γειτονικὰ Κράτη καὶ ἰδίως εἰς τὴν Γαλλίαν, εἴτε ὡς παρατεταμένη ἢ ὁριστική, διευθυνομένη πρὸς τὴν Βόρειον καὶ Νότιον Ἀμερικὴν καὶ εἰς τὰς ἀποικίας της.

2) Οἰκονομικὴ ζωή. Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Ἰταλίας στηρίζεται κυρίως ἐπὶ τῆς γεωργίας, ἡ ὁποία ἀπασχολεῖ τὰ 54 % τοῦ ἐργαζομένου πληθυσμοῦ. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, ἀραβόσιτος, ὄρυζα), οἱ ὁποῖοι καλλιεργοῦνται περισσότερον εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, ὅπου τὸ κλῖμα εἶνε ἠπειρωτικόν. Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων εἰς τὴν κυρίως Χερσόνησον καὶ εἰς τὰς Νήσους, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακόν. Ἡ ἐλαία κατέχει τὸ δέκατον τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως. Ἡ Ἰταλία κατέχει τὴν δευτέραν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θέσιν εἰς τὴν παραγωγὴν ἐλαίου μετὰ τὴν Ἱσπανίαν. Αἱ ὀπῶραι κατέχουν ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἰταλίας (ἐσπεριδοειδῆ, μῆλα, ἀχλάδια, ροδάκινα, ἀμύγδαλα, δαμάσκηνα, κεράσια κτλ.).

Μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζει ἡ ἄμπελος, καθόσον αὕτη καλλιεργεῖται εἰς ὅλας τὰς περιοχάς. Ἡ Ἰταλία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ οἴνου μετὰ τὴν Γαλλίαν. Μεγάλας ἐκτάσεις κατέχουν καὶ τὰ λαχανικά, καθόσον ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῆς διατροφῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

Αἱ βιομηχανικαὶ καλλιέργειαι εἶναι κυρίως ἀνεπτυγμέναι εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Πάδου (σακχαροῦχα τεῦτλα, κάνναβις, καπνός, μορέαι).

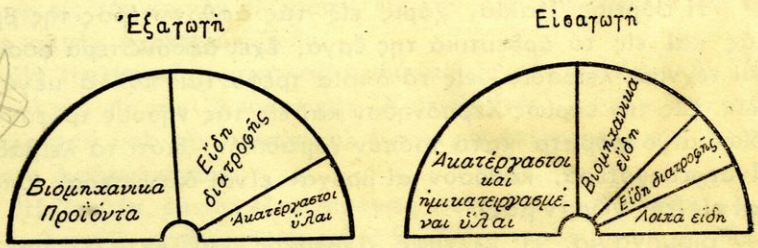
Ἡ Βόρειος Ἰταλία, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας της βροχὰς καὶ εἰς τὰ ἀρδευτικά της ἔργα, ἔχει ἀφθονώτερα φυσικὰ καὶ τεχνικὰ λειβάδια, εἰς τὰ ὁποῖα τρέφονται πολλὰ μεγάλα ζῷα. Εἰς τὴν κυρίως Χερσόνησον καὶ εἰς τὰς νήσους τρέφονται ἰδίως αἰγοπρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικόν, διότι τὰ λειβάδια εἶναι πτωχότερα, καθόσον αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλιγώτεραι (ὅπως καὶ εἰς τὴν χώραν μας).

Βιομηχανία. Ἡ ἔλλειψις ἄνθρακος καὶ μεταλλευμάτων δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὴν ἰταλικὴν βιομηχανίαν νὰ λάβῃ μεγάλην ἀνάπτυξιν, ὅπως συμβαίνει εἰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ἰταλία εἶναι πλουσία εἰς μάρμαρα (περίφημα εἶναι τὰ μάρμαρα τῆς Καρράρας) καὶ θεῖον (εἰς τὴν Σικελίαν). Παρὰ τὴν πτωχείαν εἰς μεταλλεύματα, μεγάλαι προσπάθειαι κατεβλήθησαν καὶ καταβάλλονται διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας. Ἡ σπουδαιοτέρα κινητήριος δύναμις εἶναι ὁ λευκὸς ἄνθραξ. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Βόρειος Ἰταλία, ἡ ὁποία εἶναι πλουσιωτέρα εἰς λευκὸν ἄνθρακα, ἔχει καὶ τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα. Μεταξὺ τῶν βιομηχανιῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία τῶν ὑφασμάτων (μεταξωτῶν, βαμβακερῶν καὶ μαλλίνων), καθόσον αὕτη ὡς κινητήριον δύναμιν χρησιμοποιεῖ τὸν λευκὸν ἄνθρακα. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον εἶναι τὸ Μιλᾶνον. Ἀκολουθοῦν: ἡ μεταλλουργία, καθόσον αὕτη ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην ἄνθρακος (σπουδαιότερα κέντρα εἶναι τὸ Του-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρῖνον, τὸ Μιλᾶνον, ἡ Γένουα καὶ τὸ Λιβόρνον), ἡ βιομηχανία χημικῶν προϊόντων (κυρίως λιπασμάτων χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν) καὶ εἰδῶν διατροφῆς (ἀλεύρων, ζυμαρικῶν, κονσερβῶν, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν, τυροῦ, βουτύρου κτλ.).

Συγκοινωνία. Τὸ ὁδικὸν δίκτυον τῆς Ἰταλίας δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένον εἰς ὅλας τὰς περιοχάς. Μικροτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζει εἰς τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν τῆς κυρίως Χερσονήσου καὶ τῶν Νήσων. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς, τῶν ὁποίων τὸ ὁλικὸν μῆκος ἀνέρχεται εἰς 22.000 χμ. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς πλωτὰς ὁδούς, αὗται ἀνέρχονται εἰς 2.500 χμ. καὶ εὑρίσκονται κυρίως εἰς τὴν Βόρειον Ἰτα-

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἰταλίας.

λίαν. Ἡ περιοχὴ αὕτη, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της βιομηχανίαν, ἔχει τὴν πυκνοτέραν συγκοινωνίαν ἀπὸ ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς Ἰταλίας. Εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ μορφὴ τοῦ ἐδάφους της (πεδιὰς) καὶ ἡ καλὴ γεωγραφικὴ της θέσις, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντοῦν τὴν Ἰταλίαν αἱ ἐκ τῶν Ἄλπεων κατερχόμεναι ὁδοί. Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν ὀφείλεται καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν λιμένων Γενούης καὶ Τεργέστης. Μετὰ τῆς Ἑλλάδος συνδέεται ἀτμοπλοϊκῶς (Πειραιεύς—Πρίντεζι), σιδηροδρομικῶς (Ἀθῆναι — Θεσσαλονίκη — Βελιγράδιον Μιλᾶνον) καὶ ἀεροπορικῶς (Φάληρον — Πρίντεζι).

Ἐμπόριον. Αἱ ἐξαγωγαὶ τῆς Ἰταλίας περιλαμβάνουν κυρίως δύο κατηγορίας ἐμπορευμάτων: βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς Βορείου Ἰταλίας (ὑφάσματα, μηχαναί, αὐτοκίνητα) καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γεωργικὰ προϊόντα τῆς κυρίως Χερσονήσου καὶ τῶν Νήσων (ἐσπεριδοειδῆ, ἔλαιον, οἶνος, σταφυλαί, διάφοροι ὀπῶραι, λαχανικά).

Αἱ εἰσαγωγαὶ ἀποτελοῦνται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ πρώτας ὕλας, ἀπαραιτήτους διὰ τὴν βιομηχανίαν της (βάμβακα, ἔριον, μέταξαν, σίδηρον, ἄνθρακα, πετρέλαιον κ. ἄ.), καθόσον ἡ Ἰταλία εἶναι πτωχὴ εἰς πρώτας ὕλας. Μέχρι πρό τινων ἐτῶν ἡ Ἰταλία εἰσῆγε καὶ μεγάλην ποσότητα σιτηρῶν, σήμερον ὅμως, χάρις εἰς τὰ ἐκτελεσθέντα μεγάλα ἀποξηραντικὰ καὶ ἀρδευτικὰ ἔργα καὶ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν μεθόδων καλλιεργείας, τὰ γεωργικά της προϊόντα εἶναι σχεδὸν ἀρκετὰ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ της. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Ἰταλία ἐξάγει ὑφάσματα καὶ νήματα, θεῖον, μηχανάς, φαρμακευτικὰ προϊόντα, ζάκχαριν κτλ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, ἔλαιον, μεταλλεύματα, δασικὰ προϊόντα (κολοφώνιον, τερεβινθέλαιον κτλ.).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

III. Η ΠΥΡΗΝΑΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Εἰσαγωγή.—Ἡ Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος κατέχει τὴν Ν. Δ. γωνίαν τῆς Εὐρώπης. Αὕτη ὁμοιάζει μὲ τὴν Ἰταλικὴν Χερσόνησον, διότι χωρίζεται σαφῶς ἀπὸ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην διὰ τῆς μεγάλης ὀροσειρᾶς τῶν Πυρηναίων, ἐκ τῶν ὁποίων ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. Διαφέρει ὅμως ἀπὸ τὰς ἄλλας χερσονήσους τῆς Μεσογείου, διότι ἔχει μεγαλυτέραν ἔκτασιν (590.000 τ. χμ.) καὶ ὀγκώδες σχῆμα.

Τὸ ἔδαφος τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ διαμερίσματα, καθόσον διασχίζεται ἀπὸ πολλὰς ὀροσειράς, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις. Ἡ διαμόρφωσις αὕτη τοῦ ἐδάφους της μᾶς ἐξηγεῖ τὰ ἐξῆς σπουδαῖα ἱστορικά της γεγονότα. Πρῶτον, ὅτι ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἡ Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος ἦτο διῃρημένη εἰς πολλὰ Κρατίδια ἀνεξάρτητα μεταξύ των. Καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ πολιτική της ἑνότης δὲν εἶναι πλήρης, διότι ἡ Πορτογαλία εἶναι Κράτος ἀνεξάρτητον τῆς Ἱσπανίας. Δεύτερον, ὅτι ὅλοι οἱ ξένοι κατακτηταί, οἱ ὁποῖοι ἐπεχείρησαν νὰ τὴν ὑποτάξουν, συνήντησαν πολὺ μεγάλας δυσκολίας (Ρωμαῖοι, Βάνδαλοι, Βησιγότθοι, Ἄραβες, Ναπολέων). Τοῦτο ἀπεδείχθη καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας μὲ τὸν μακρὸν αὐτῆς ἐμφύλιον πόλεμον.

Ὅρια.—Ἡ Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Γαλλίας, πρὸς Α. καὶ τὰ Ν. Α. βρέχεται ὑπὸ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, πρὸς τὰ Ν. Δ. καὶ Β. Δ. ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἀπὸ τὴν Γαλλίαν χωρίζεται διὰ τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Πυρηναίων καὶ ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν διὰ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ. Χάρις εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν συναντῶνται αἱ δύο σπουδαιότεραι θαλάσσιαι συγκοινωνίαι τῆς Εὐρώπης (ἡ συγκοινωνία τῆς Μεσογείου μετὰ τῆς συγκοι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νωνίας τοῦ Ἀτλαντικοῦ) αἱ χῶραί της (Ἱσπανία, Πορτογαλία) ἦσαν κατὰ τὸ παρελθὸν αἱ πρῶται ἀποικιακαὶ δυνάμεις τοῦ Κόσμου. Ἐκ τοῦ ἀπεράντου ἀποικιακοῦ των Κράτους ἐλάχιστον τμῆμα παραμένει σήμερον ὑπὸ τὴν κατοχήν των.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. — Τὸ ἔδαφος τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου ἀποτελεῖται :

α') Ἀπὸ ἓν μέγα ὀροπέδιον, τὸ ὁποῖον κατέχει σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Χερσονήσου. Τὸ ἐκτεταμένον αὐτὸ ὀροπέδιον, τὸ ὁποῖον οἱ Ἱσπανοὶ ὀνομάζουν «Μεζέτα» (δηλ. Τράπεζα), διασχίζεται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀπὸ χαμηλὰς ὀροσειράς, αἱ ὁποῖαι τὸ χωρίζουν εἰς διαμερίσματα ἐν εἴδει λεκάνης : ὀροπέδια τῆς Παλαιᾶς Καστίλλης, τῆς Νέας Καστίλλης, λεκάνη τοῦ Ἔβρου. Ὑψηλότερον εἶναι τὸ ὀροπέδιον τῆς Παλαιᾶς Καστίλλης καὶ χαμηλότερον τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἔβρου ποταμοῦ. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἔβρου χωρίζεται ἀπὸ τὴν θάλασσαν μὲ μίαν λεπτὴν ὀροσειρὰν (ὀρ. Καταλανίας, τὴν ὁποίαν εὐκόλως διέσχισαν τὰ ρέοντα ὕδατα. Συνεπῶς ἡ περιοχὴ αὕτη ὑπέστη μεγαλυτέραν διάβρωσιν, ἓν μέγα μέρος τῶν ὑλικῶν της παρεσύρθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εὑρίσκεται εἰς χαμηλότερον ἐπίπεδον.

β') Ἀπὸ δύο μεγάλας ὀροσειράς, αἱ ὁποῖαι ἐπεκτείνονται εἰς τὰς δύο πλευρὰς τοῦ ὀροπεδίου : Τὰ Πυρηναῖα πρὸς Β. (ὑψηλοτέρα κορυφὴ 3.400 μ) καὶ ἡ Μπετικὴ Κορδιλλιέρα πρὸς Ν., ἡ ὁποία ἔχει καὶ τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τῆς Χερσονήσου (3.480 μ.). Προέκτασις τῆς Μπετικῆς Κορδιλλιέρας εἶναι αἱ νῆσοι Βαλεαρίδες.

γ') Ἀπὸ παραλίους προσχωσιγενεῖς πεδιάδας, σπουδαιότεραι τῶν ὁποίων εἶναι : τῆς Βαλέντσιας καὶ τῆς Μουρκίας εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀνδαλουσίας καὶ τοῦ Τάγου εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Ἡ μορφὴ αὕτη τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου ὀφείλεται εἰς τὴν γεωλογικήν της ἱστορίαν. Ἀρχικῶς εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὀροπεδίου ὑπῆρχε μία ὀρεινὴ περιοχή, ἡ ὁποία μετεβλήθη εἰς ὀροπέδιον ἀπὸ τὴν μακροχρόνιον διάβρωσιν. Κατόπιν ἐσχηματίσθησαν αἱ ὀροσειραὶ τῶν Πυρηναίων καὶ τῆς Μπετικῆς Κορδιλλιέρας, αἱ ὁποῖαι, ὡς νεώτεραι, εἶναι καὶ ὑψηλότεραι,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διότι ὑπέστησαν ὀλιγωτέραν διάβρωσιν. Κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν νεωτέρων αὐτῶν ὀροσειρῶν μερικαὶ περιοχαὶ τοῦ ὀροπεδίου ὑπέστησαν ἀνύψωσιν, ἄλλαι δὲ περιοχαὶ παρὰ τὰ παράλια ὑπέστησαν καθίζησιν. Αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι ὑπέστησαν ἀνύψωσιν, χωρίζουν τὸ ὀροπέδιον εἰς διαμερίσματα (Καντα βρικὰ ὄρη, Σελτιβερικὰ ὄρη, Σιέρα Ἑστρέλλα, Γρέντος, Γκουανταμάρα, ὀροσειραὶ τῆς Καταλανίας). Αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι ὑπέστησαν καθίζησιν, κατελήφθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Μὲ τὸν καιρὸν ὅμως τὰ ἀβαθέστερα τμήματα τῶν περιοχῶν αὐτῶν μετεβλήθησαν εἰς πεδιάδας ἀπὸ τὰς προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν αἱ παρὰ τὰ παράλια πεδιάδες (ὅπως καὶ εἰς ἄλλας χερσονήσους τῆς Μεσογείου).

Ὑδρογραφία.— Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ρεόντων ὑδάτων τῆς Χερσονήσου χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, διότι ἡ γενικὴ κλίσις τοῦ ἐδάφους της εἶναι ἐξ Α. πρὸς Δ. Ἐκ τῶν ποταμῶν της σπουδαιότεροι εἶναι : ὁ Ἔβρος, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον, ὁ Γκουαδαλκιβίρ, ὁ Γκουαντιάνα, ὁ Τάγος καὶ ὁ Ντοῦρος, οἱ ὁποῖοι χύνονται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Ἐκτὸς τοῦ Γκουαδαλκιβίρ, ὁ ὁποῖος εἶναι πλωτὸς μέχρι τῆς Σεβίλλης, οἱ ποταμοὶ τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου δὲν εἶναι πλωτοί, διότι αἱ βροχαὶ καὶ αἱ χιόνες δὲν εἶναι ἄφθονοι. Ἐκτὸς αὐτῶν τὸ ρεῦμά των διακόπτεται ἀπὸ καταρράκτας, διότι διασχίζουν περιοχὰς μὲ διαφορετικὸν ὕψος (ὀροπέδιον εἰς τὸ ἐσωτερικόν, πεδιάδες μικραὶ εἰς τὰ παράλια).

Κλῖμα.— Τὸ κλῖμα τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους της καὶ ἀπὸ τὴν γεωγραφικήν της θέσιν.

Τὰ ὀροπέδια τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἐπειδὴ περιβάλλονται ἀπὸ ὄρη καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς τοὺς θαλασσίους ἀνέμους ἔχουν κλῖμα ἠπειρωτικόν (χειμὼν πολὺ ψυχρός, θέρος πολὺ θερμόν, ἐνδιάμεσοι βροχαὶ βραχεῖαι) καὶ δέχονται ὀλίγας βροχάς.

Τὰ ἀνατολικὰ καὶ νότια παράλια ἔχουν κλῖμα μεσογειακόν (χειμὼν ἤπιος, θέρος θερμόν, βροχαὶ κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον).

Τὰ βορειοδυτικὰ παράλια, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμένα εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς συχνοὺς βορειοδυτικοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, ἔχουν κλῖμα ὠ κ ε ά ν ε ι ο ν (χειμῶν ὕπιος, θέρος δροσερόν, βροχαὶ ἄφθονοι καὶ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους).

Βλάστησις καὶ προϊόντα.— Ἀνάλογος μὲ τὸ κλῖμα εἶναι ἡ βλάστησις καὶ τὰ προϊόντα. Ἡ περιοχὴ τοῦ ὀροπεδίου, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικὸν καὶ αἱ βροχαὶ ὀλίγαι εἶναι χώρα

Φυσικὸς χάρτης τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου.

στεππώδης. Ὡς ἐκ τούτου αἱ κυριώτεραι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων εἶναι: ἡ κτηνοτροφία τῶν προβάτων κατὰ τρόπον νομαδικόν, ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν καὶ ἰδίως τοῦ σίτου καὶ κατὰ μῆκος τῶν κοιλάδων, ὅπου εἶναι δυνατὴ ἡ ἄρδευσις, ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ τῶν λαχανικῶν.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν νοτιοανατολικῶν παραλίων, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακόν, καλλιεργοῦνται κυρίως μεσογειακαὶ καλλιέργειαι (ἐλαῖαι, ἄμπελοι, ἐσπεριδοειδῆ, διάφορα ὀπωρο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φόρα δένδρα, λαχανικά, σῖτος, ἀραβόσιτος, ὄρυζα κτλ.). Μεγάλη ποικιλία καλλιεργειῶν παρατηρεῖται εἰς τὰς πεδιάδας χάρις εἰς τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπουν δύο ἕως τέσσαρας ἐσοδείας κατ' ἔτος ἐπὶ τοῦ ἰδίου ἐδάφους.

Αἱ περιοχαὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τῶν παραλίων τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος εἶναι πτωχαὶ εἰς δάση, διότι εἶναι πτωχαὶ εἰς βροχάς. Μεταξὺ τῶν δασικῶν εἰδῶν σπουδαίαν θέσιν εἰς τὰ νότια ἰδίως παράλια κατέχει ἡ φελλοφόρος δρῦς.

Αἱ βορειοδυτικαὶ περιοχαί, χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας καὶ κανονικωτέρας των βροχάς, εἶναι πλούσιαι εἰς δάση καὶ εἰς λειβάδια. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτήν, λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας, δὲν ὑπάρχει ἡ ἐλαία οὔτε ἡ ἄμπελος, ὁ δὲ σῖτος ἔχει ἀντικατασταθῆ ἀπὸ τὸν ἀραβόσιτον. Χάρις εἰς τὰ ἄφθονα λειβάδια τρέφονται μεγάλα ζῷα καὶ ὄχι πρόβατα, διότι τὰ μεγάλα ζῷα (ἀγελάδες, βόες) παρέχουν μεγαλύτερον εἰσόδημα.

Πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις. — Ἡ Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος περιλαμβάνει δύο Κράτη: τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν Πορτογαλίαν.

Α'. ΙΣΠΑΝΙΑ

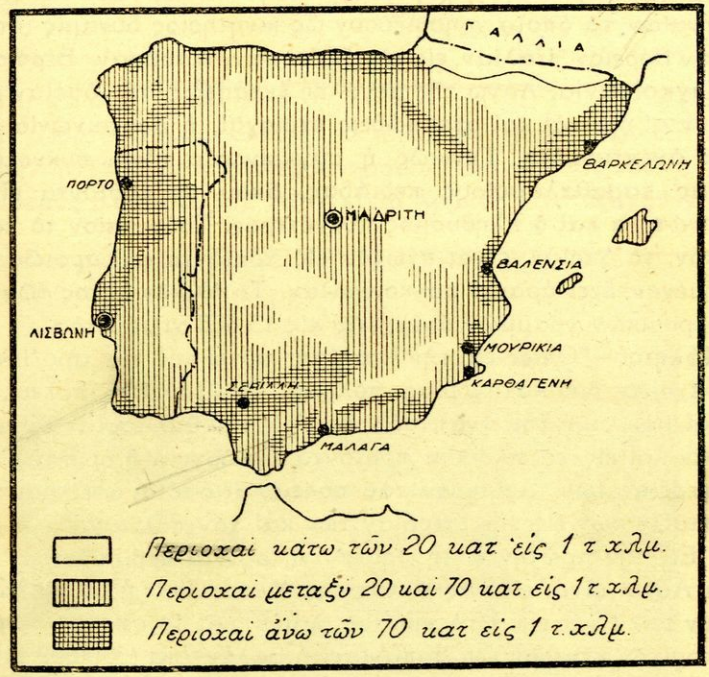
Ἡ Ἱσπανία κατέχει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου. (Ἔκτασις 500.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 24.000.000 κάτ.). Ὡς ἐκ τούτου ἀπαντῶνται εἰς αὐτὴν ὅλαι αἱ κατηγορίαι τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κλίματος, τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν.

Οἰκονομικὴ ζωή. — Γεωργία. Αἱ πλουσιώτεραι περιοχαὶ τῆς Ἱσπανίας ἀπὸ γεωργικῆς ἀπόψεως εἶναι αἱ παρὰ τὰ παράλια πεδιάδες. Αὗται χάρις εἰς τὸ εὔφορον προσχωσιγενὲς ἔδαφός των καὶ εἰς τὰ ἀρδευτικά των ἔργα ἔχουν μεταβληθῆ εἰς πραγματικοὺς κήπους. Διὰ τοῦτο εἶναι καὶ αἱ πυκνότερον κατῳκημέναι περιοχαὶ τῆς Ἱσπανίας. Ἡ πυκνότης ὁλοκλήρου τῆς Ἱσπανίας ἀνέρχεται εἰς 48 κατ. εἰς 1 τ. χμ. Εἰς τὴν γεωργίαν τῆς Ἱσπανίας πρωτεύουσαν θέσιν κατέχουν αἱ μεσογειακαὶ καλλιέργειαι (δημητριακοί καρποί, ἄμπελοι, ἐλαῖαι, ὀπωροφόρα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δένδρα, λαχανικά). Εἰς τὰ νότια παράλια, χάρις εἰς τὸ γλυκὺ κλῖμά των, καλλιεργοῦνται καὶ φυτὰ θερμῶν χωρῶν (βανάναι, φοίνικες).

Βιομηχανία. Χάρις εἰς τὴν ὕπαρξιν σπουδαίου ὀρυκτοῦ πλούτου, ἡ ἱσπανικὴ βιομηχανία παρουσιάζει ἀρκετὴν ἀνάπτυξιν. Εἰς τὴν Νότιον Ἱσπανίαν καὶ εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς

Χάρτης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου.

Σιέρα Μορένα ὑπάρχουν βιομηχανίαι ἐκμεταλλεύσεως ὑδραργύρου, μολύβδου, χαλκοῦ. Εἰς τὴν Βόρειον Ἱσπανίαν καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κανταβρικῶν ὀρέων ὑπάρχουν βιομηχανίαι ἐκμεταλλεύσεως ἄνθρακος καὶ σιδήρου. Εἰς τὴν βιομηχανίαν τοῦ σιδήρου ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της ἡ πόλις τοῦ Μπιλμπάο. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν μεταλλευμάτων τῆς Ἱσπανίας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐξάγεται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀκατέργαστον, διότι δὲν ὑπάρχει ἀρκετὴ ποσότης ἄνθρακος διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν του.

Ἐκ τῶν βιομηχανιῶν αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τὰς μεταλλευτικὰς περιοχάς, ὑπάρχουν καὶ βιομηχανίαι, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἀνθράκων διὰ τὴν ἀνάπτυξίν των. Αὗται εἶναι αἱ βιομηχανίαι ὑφασμάτων, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βαρκελώνης χάρις εἰς τὰ ἄφθονα ρέοντα ὕδατα τῶν Πυρηναίων, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν ὡς κινητήριος δύναμις (ὅπως εἰς τὴν Βόρειον Ἰταλίαν, εἰς τὴν Ἔδεσσαν, Νάουσαν, Βέροιαν).

Συγκοινωνία. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως, τὴν ὁποίαν κατέχουν αἱ ὀρειναὶ καὶ στεππώδεις περιοχαί, ἡ συγκοινωνία δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένη. Γενικῶς ἡ συγκοινωνία εἶναι πυκνοτέρα εἰς τὰς παραθαλασσίους πεδιάδας, ὅπου τὰ προϊόντα εἶναι ἀφθονώτερα καὶ ὁ πληθυσμὸς πυκνότερος. Τοὐναντίον τὸ ἐσωτερικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι πτωχὸν εἰς προϊόντα καὶ ἀραιῶς κατῳκημένον, ἔχει ἀραιὰν συγκοινωνίαν. Τὸ ὁλικὸν μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 15.600 χιλιόμετρα.

Πόλεις.—Ὅπως εἰς τὴν Ἰταλίαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ἱσπανίαν ἔχομεν δύο κατηγορίας πόλεων. Πρῶτον τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν τὴν ἀνάπτυξίν των εἰς τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὰ πλούσια προϊόντα (γεωργικὰ ἢ ὀρυκτὰ) τῆς περιφερείας των. Δεύτερον τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν τὴν ἀνάπτυξίν των εἰς τὴν ἱστορίαν των καὶ τὸν πολιτικόν των ρόλον. Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν ἀνήκουν αἱ περισσότεραι πόλεις: Αὗται εἶναι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου: ἡ Βαρκελώνη (πλέον τοῦ 1 ἑκατ. κ.), ὁ πρῶτος λιμὴν καὶ τὸ σπουδαιότερον οἰκονομικὸν κέντρον τῆς Ἱσπανίας, ἡ Βαλέντσια (350.000 κ.), ἡ Μουρκία (165.000 κ.) καὶ ἡ Μαλάγα (200.000 κ.). Εἰς τὴν Νότιον Ἱσπανίαν (εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἀνδαλουσίας) ἡ Σεβίλλη (240.000 κ.), εἰς τὴν Βόρειον Ἱσπανίαν τὸ Μπιλμπάο (175.000 κ.) καὶ ὁ Ἅγιος Σεβαστιανός. Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν εἶναι ἡ Μαδρίτη (1.000.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἱσπανίας καὶ συνεπῶς τὸ σπουδαιότερον διοικητικὸν καὶ πνευματικόν της κέντρον. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐκτίσθη καὶ εἰς τὸ κέντρον τῆς Χερσονήσου.

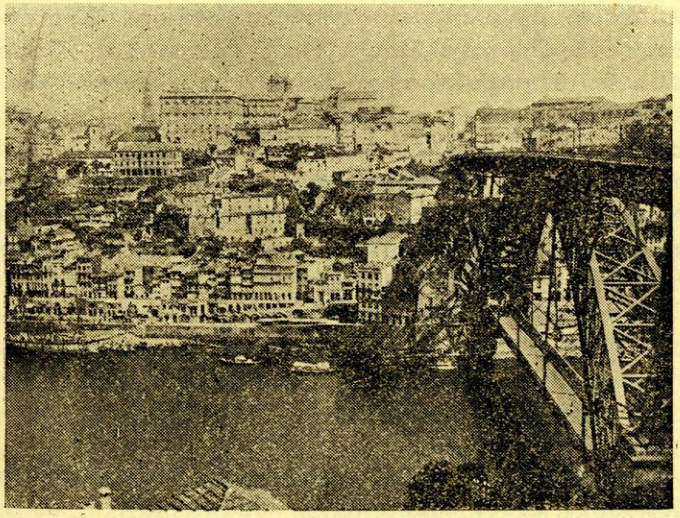
Συμπέρασμα. Ἡ Ἱσπανία εἶναι κυρίως χώρα γεωργική,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅπως καὶ ἄλλαι χῶραι τῆς Μεσογείου, καθὼς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν της ἐμπόριον. Εἰς τὰς ἐξαγωγάς της τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἰδίως αἱ μεσογειακαὶ καλλιέργειαι (οἶνος, ἔλαιον, ὀπῶραι, φελλός). Τὴν δευτέραν θέσιν κατέχουν τὰ ἀκατέργαστα ὀρυκτὰ καὶ ἰδίως ὁ σίδηρος. Τὰ ἐξαγόμενα βιομηχανικὰ προϊόντα εἶναι ἀσήμαντα.

Β'. ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ

Ἡ Πορτογαλλία κατέχει τὸ πλεῖστον μέρος τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου. (Ἔκτασις 90 000 τ. χμ., πληθυσμὸς 6.800.000 κ.). Αὕτη εἶναι Κράτος κατ' ἐξοχὴν γεωρ-

Πόρτο. Λιμὴν τῆς Πορτογαλλίας.

γικόν, λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ ἔδαφός της εἶναι πτωχὸν εἰς ὀρυκτά. Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα ἐξαγωγῆς τῆς Πορτογαλλίας εἶναι ὁ οἶνος καὶ ὁ φελλός. Ὁ οἶνος καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὴν Βόρειον Πορτογαλλίαν. Ὀνομαστὸς εἶναι ὁ οἶνος «Πορτό», ὁ ὁποῖος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ λιμένος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξάγεται. Ὁ φελλὸς παράγεται ἀπὸ τὴν φελλοφόρον δρῦν, ἡ ὁποία καλλιεργεῖται εἰς τὰς νοτίους περιοχάς. Ἡ Πορτογαλλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν φελλοῦ. Χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῶν ἀκτῶν της πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ ἁλιεία. Ἁλιεύονται κυρίως τόνοι καὶ σαρδέλλαι.

Ὁ πληθυσμὸς δὲν εἶναι ἐξ ἴσου διανενεμημένος. Περισσότερον κατῳκημένη εἶναι ἡ Βόρειος Πορτογαλλία, ὅπου καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελος, καθόσον αὕτη ἔχει ἀνάγκην πολλῶν ἐργατικῶν χειρῶν. Αἱ νοτιώτεραι περιοχαί, ὅπου καλλιεργεῖται κυρίως ὁ σῖτος καὶ ἡ φελλοφόρος δρῦς, εἶναι ἀραιότερον κατῳκημέναι (ὅ,τι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον). Ἡ Πορτογαλλία ἔχει μεγαλυτέραν πυκνότητα ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν (75 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.), διότι αἱ καλλιεργήσιμοι περιοχαί της παρουσιάζουν μεγαλυτέραν σχετικῶς ἔκτασιν. Σπουδαιότεραι πόλεις τῆς Πορτογαλλίας εἶναι ἡ πρωτεύουσα Λισσαβὼν (600.000 κ.). Αὕτη ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διασταυροῦνται θαλάσσιαι ὁδοὶ διεθνοῦς σημασίας (ἐκ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Δυτικὴν καὶ Νότιον Ἀφρικήν, πρὸς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ πρὸς τὴν διώρυγα τοῦ Σουέζ). Πλέον τῶν 100.000 ταξιδιωτῶν διέρχονται κατ' ἔτος ἐκ τοῦ λιμένος της.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης, τὰς ὁποίας ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, ἔχουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι: ἡ μορφὴ τοῦ ἐδάφους, τὸ κλῖμα, ἡ βλάστησις καὶ ἡ οἰκονομικὴ ζωή.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. — Τὸ ἔδαφος τῶν χωρῶν τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖται ἀπὸ ὑψηλὰς ὀροσειρὰς καὶ ἀπὸ μικρὰς ἀπομεμονωμένας πεδιάδας. Αὗται ὡς εἴδομεν, εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν πολλῶν καθιζήσεων, αἱ ὁποῖαι ἔλαβον χώραν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τῆς Εὐρώπης. Αἱ ἀκταὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βραχώδεις, διότι αἱ πεδιναὶ περιοχαὶ εἶναι ὀλίγαι καὶ μικραί. Συχνὰ αἱ ὀροσειραί, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν εἰς αὐτάς, σχηματίζουν ἕν ὑψηλὸν τεῖχος, τὸ ὁποῖον ἐμποδίζει τὴν συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ. Εἰς τὰ πεδινὰ παράλια, ὅπου ἐκβάλλουν ποταμοί, σχηματίζεται ἐκ τῆς ἀποθέσεως τῶν μεταφερομένων ὑλικῶν Δέλτα (Ἔβρου, Ἀξιοῦ, Πάδου). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν παλιρροιῶν (δηλαδὴ τῆς ἀνόδου καὶ τῆς καθόδου τοῦ ὕδατος τῆς θαλάσσης). Αὗται, ὅταν ὑπάρχουν μεταφέρουν τὰς προσχώσεις τῶν ποταμῶν (χώματα καὶ ἄλλα ὑλικὰ) πολὺ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν των καὶ συνεπῶς ἐμποδίζουν τὸν σχηματισμὸν Δέλτα. Ἡ ὕπαρξις πολλῶν ἀπομεμονωμένων πεδιάδων καὶ ἡ ἔλλειψις παλιρροιῶν εὐνοοῦν τὸν σχηματισμὸν ἑλῶν εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς. Διὰ τοῦτο εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης αἱ πεδιάδες, οἱ ὁποῖαι στεροῦνται ἀποξηραντικῶν ἔργων, εἶναι ἑστίαι ἑλονοσίας καὶ ἀποφεύγονται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον (π.χ. ἡ Θρᾴκη). Τοὐναντίον αἱ πεδιάδες, οἱ ὁποῖαι εἶναι ἐφωδιασμέναι μὲ ἔργα ἀποξηραντικὰ καὶ ἀρδευτικά, εἶναι τὰ κατ' ἐξοχὴν κέντρα πληθυσμοῦ (πεδιάδες Πάδου, Νεαπόλεως, Ἀνδαλουσίας κ. ἄ.).

Κλῖμα καὶ βλάστησις. — Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον κυρίως χαρακτηρίζει τὰς χώρας τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης, εἶναι τὸ κλῖμα. Οὐρανὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διαυγής, θερινὴ περίοδος ξηρὰ καὶ θερμή, χειμερινὴ περίοδος βροχερὰ καὶ ἠπία (διακοπτομένη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀπὸ ἀπότομα ψύχη). Τὸ κλῖμα αὐτὸ συντελεῖ ὥστε οἱ ποταμοὶ νὰ εἶναι χειμαρρώδεις, ἡ δὲ βλάστησις πτωχή. Τὰ φυτά, διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὴν μεγάλην ξηρασίαν, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, ἔχουν μικρὰ φύλλα καλυπτόμενα ἀπὸ μίαν κηρώδη ἐπιδερμίδα, διὰ νὰ ἐλαττοῦται ἡ ἐξάτμισις καὶ μεγάλας ρίζας, διὰ νὰ δύνανται νὰ ἀναζητοῦν τὴν ὑγρασίαν βαθέως ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Ἐπειδὴ αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλίγαι, συνήθως τὰ φυτὰ εἶναι μικρά, δηλ. θάμνοι. Ἡ θαμνώδης αὕτη βλάστησις, ἡ ὁποία λέγεται μακκίαι, κατέχει τὰς μεγαλυτέρας ἐκτάσεις εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου.

Οἰκονομικὴ ζωή. — Αἱ χῶραι τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶναι κυρίως γεωργικαί. Ἡ βιομηχανία παρουσιάζει μικρὰν ἀνάπτυξιν λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἄνθρακος καὶ πετρελαίου, δηλ. καυσίμων ὑλῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μεγάλης βιομηχανίας. Ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ κλῖμα συνετέλεσαν, ὥστε νὰ ἀναπτυχθοῦν εἰς τὰς χώρας αὐτὰς δύο εἴδη ἀγροτικῆς ζωῆς κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικά:

α') **Ἡ νομαδικὴ ζωή.** Ὁ τεμαχισμὸς τοῦ ἐδάφους των, ἕνεκα τοῦ ὁποίου παραπλεύρως τῶν πεδινῶν περιοχῶν ὑπάρχουν καὶ ὀρειναὶ καὶ ἡ ξηρασία κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον ἀναγκάζουν τοὺς κτηνοτρόφους τῶν αἰγοπροβάτων ν' ἀλλάσσουν περιοδικῶς διαμονήν. Τὸν χειμῶνα παραμένουν εἰς τὰς πεδινὰς περιοχάς, ὅπου ἡ θερμοκρασία εἶναι ἠπία καὶ ἡ βλάστησις ἄφθονος λόγῳ τῶν χειμερινῶν βροχῶν. Τὸ θέρος, λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ξηρασίας, αἱ πεδιναὶ περιοχαὶ εἶναι τελείως ξηραί. Διὰ τοῦτο οἱ κτηνοτρόφοι ἀνέρχονται εἰς τὰς ὀρεινάς, ὅπου χάρις εἰς τὸ ὕψος των, τὸ κλῖμα εἶναι δροσερὸν καὶ τὸ ἔδαφος καλύπτεται ἀπὸ χλόην. Ὅθεν ἡ νομαδικὴ ζωὴ τῶν κτηνοτρόφων εἶναι γενικὸς κανὼν εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου.

β') **Ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων.** Ἡ ἀκανόνιστος διανομὴ τῶν βροχῶν συνετέλεσεν, ὥστε εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ καλλιέργεια τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, καθόσον ταῦτα ἀντέχουν περισσότερον ἀπὸ τὰ δημητριακὰ εἰς τὴν ξηρασίαν χάρις εἰς τὰς μεγάλας ρίζας των (ἐλαία, ἄμπελος, ἐσπεριδοειδῆ, διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα). Τὸ κατ' ἐξοχὴν φυτὸν τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος εἶναι ἡ ἐλαία, ἡ ὁποία καλλιεργεῖται, ὅπου ὁ χειμὼν εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἤπιος (παράλια, νῆσοι).

Ἐρωτήσεις.

1) Ποία χώρα τῆς Μεσογείου δέχεται τὰς περισσοτέρας βροχὰς καὶ διὰ ποῖον λόγον; 2) Ποία χώρα τῆς Μεσογείου παράγει τὴν μεγαλυτέραν ποσότητα ἐλαίου καὶ διὰ ποῖον λόγον; 3) Ποία εἶναι ἡ περισσότερον κατῳκημένη χώρα τῆς Μεσογείου καὶ διατί; 4) Μὲ ποίαν χώραν τῆς Μεσογείου ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον; 5) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Ρώμην καὶ Μαδρίτην;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. ΓΑΛΛΙΑ

Εἰσαγωγή. — Ἡ Γαλλία κατέχει προνομιοῦχον θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην. α') Διότι ἔχει κλῖμα εὔκρατον (οὔτε πολὺ θερμὸν οὔτε πολὺ ψυχρόν), καθόσον κεῖται εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Βορείου Πόλου καὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. β') Διότι κατέχει τὸν στενώτερον ἀπὸ τοὺς ἰσθμοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ βρέχεται ἀπὸ τέσσαρας θαλάσσας. Ἡ θέσις της αὕτη συνετέλεσεν, ὥστε νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ πολλοὺς καὶ διαφόρους λαοὺς καὶ συνεπῶς νὰ λάβῃ μεγάλην ἀνάπτυξιν. γ') Διότι τὸ σχῆμα καὶ ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους της παρουσιάζουν ἁρμονικὴν διάταξιν· οὐδὲν τμῆμα τῆς χώρας κατέχει ἀπόκεντρον θέσιν, ἡ δὲ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων περιοχῶν εἶναι πολὺ εὔκολος. Χάρις λοιπὸν εἰς τὰ πλεονεκτήματα αὐτὰ ἡ Γαλλία ἀπὸ πολὺ ἐνωρὶς ἐχρησίμευσεν ὡς ἐνδιάμεσος σταθμὸς μεταξὺ τῶν χωρῶν τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Βορείου Εὐρώπης, μεταξὺ τοῦ Ἑλληνολατινικοῦ κόσμου καὶ τῶν Γερμανικῶν λαῶν.

Ὅρια. — Ἡ Γαλλία ὁρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Γερμανίας, πρὸς Β. ὑπὸ τοῦ Λουξεμβούργου, τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Θαλάσσης τῆς Μάγχης καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ὡς φυσικὰ ὅρια ἔχει τὰ Πυρηναῖα, τὰ ὁποῖα τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν Ἱσπανίαν, τὰς Ἄλπεις καὶ τὰ ὄρη τοῦ Γιούρα, τὰ ὁποῖα τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑλβετίαν. Πρὸς Β. καὶ τὰ Β. Α. δὲν ἔχει σαφῆ φυσικὰ ὅρια καὶ διὰ τοῦτο τὰ σύνορά της

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὑπέστησαν πολλὰς μεταβολὰς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἱστορίας της.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. — Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἄλλας χώρας τῆς Μεσογείου, τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας παρουσιάζει ἁπλουστέραν μορφήν. Περιλαμβάνει:

α') **Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν** μίαν ὀγκώδη ὀρεινὴν περιοχήν, τὰ Κεντρικὰ Ὄρη (1.880 μ.), τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς θέσεώς των καὶ τῆς ἐκτάσεως τὴν ὁποίαν κατέχουν (80.000 τ. χμ.), εἶναι ἓν εἶδος ὑδραγωγείου τῆς Γαλλίας. Ἀπὸ αὐτὰ τροφοδοτοῦντσι ὅλοι σχεδὸν οἱ μεγαλύτεροι ποταμοί της.

β') **Εἰς τὴν περιφέρειαν** τὰ ὄρη: Ἄλπεις (ὑψηλοτέρα κορυφὴ Λευκὸν Ὄρος 4.807 μ., τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Εὐρώπης), τὰ ὄρη τοῦ Γιούρα (1.720 μ.), Βώζ (1.425) μ.), Ἀρντένα (700 μ) τὰ ὄρη τῆς Βρετάνης (400 μ.) καὶ τὰ Πυρηναῖα (3.400 μ.).

Τὰ ὄρη τῆς Γαλλίας διαφέρουν μεταξύ των ὡς πρὸς τὴν σύστασιν τῶν πετρωμάτων των καὶ τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους των. Ἐκ τούτων τὰ Κεντρικὰ Ὄρη, τὰ Βώζ, ἡ Ἀρντένα καὶ τὰ ὄρη τῆς Βρετάνης ἀποτελοῦνται ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα καὶ ἡ μορφή των εἶναι ὀγκώδης. Δὲν ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τοῦ βάθους τῶν κοιλάδων των καὶ τῶν κορυφῶν των, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπεστρογγυλωμέναι καὶ δὲν ἀκολουθοῦν οὐδεμίαν σειράν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν μακροχρόνιον διάβρωσιν, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν καὶ τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ ἰσοπέδωσις τῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους. Τοὐναντίον αἱ Ἄλπεις, τὰ Πυρηναῖα καὶ τὰ ὄρη τοῦ Γιούρα παρουσιάζουν μεγάλας ἀνωμαλίας. Αἱ κοιλάδες των εἶναι πολὺ βαθεῖαι καὶ αἱ κορυφαὶ πολὺ αἰχμηραὶ (ἰδίως εἰς τὰς Ἄλπεις). Αὗται εἶναι παρατεταγμέναι εἰς παραλλήλους γραμμὰς καὶ ἀποτελοῦν οὕτως ὀροσειράς. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὰ ὄρη αὐτὰ δὲν ὑπέστησαν μακροχρόνιον διάβρωσιν, ὅπως τὰ ἄλλα, δηλ. εἶναι νεώτερα ὄρη, τὰ πετρώματά των συνήθως δὲν εἶναι κρυσταλλικὰ (π.χ. ἀσβεστολιθικά, ψαμμιτικά, κ. ἄ.).

γ') **Τρεῖς εὐρείας πεδιάδας**, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται μεταξὺ τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν. Αὗται εἶναι: ἡ λεκάνη τοῦ Ρών, μεταξὺ Ἄλπεων καὶ τῶν ὀρέων τοῦ Γιούρα πρὸς Α. καὶ Κεντρικῶν Ὀρέων πρὸς Δ., ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τοπικὴν καθίζησιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ ἐδάφους, ἡ πεδιὰς τῆς Ἀκιταίν, μεταξὺ Κεντρικῶν Ὀρέων καὶ Πυρηναίων, καὶ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, πρὸς Β, μεταξὺ τῶν Κεντρικῶν Ὀρέων, τῶν Βώζ, τῆς Ἀρντένας καὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς Βρεττάνης. Τὸ λεκανοπέδιον αὐτὸ εἶναι ἡ μεγαλυτέρα πεδινὴ περιοχὴ τῆς Γαλλίας. Ἐπειδὴ εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν αἱ πεδιάδες κατείχοντο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, τὸ ἔδαφός των καλύπτεται ἀπὸ παχὺ στρῶμα προσχώσεων, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ρέοντα ὕδατα ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς περιοχάς. Διὰ τοῦτο εἶναι πολὺ εὔφοροι. Μεταξύ των αἱ πεδιάδες συγκοινωνοῦν διὰ στενῶν διόδων. Αὗται εἶναι: ἡ δίοδος τῆς Μπουρκώνης μεταξὺ τῆς λεκάνης τοῦ Ρὼν καὶ τῆς πεδιάδος τῶν Παρισίων, ἡ δίοδος τοῦ Ποατοῦ μεταξὺ τῆς πεδιάδος τῶν Παρισίων καὶ τῆς Ἀκιταίν, καὶ ἡ δίοδος τοῦ Λωραγκὲ μεταξὺ Ἀκιταὶν καὶ τῆς λεκάνης τοῦ Ρών.

Κλῖμα. — Τὸ κλῖμα τῆς Γαλλίας δὲν εἶναι ὁμοιόμορφον. Τοῦτο ὀφείλεται κατ' ἀρχήν, διότι βρέχεται ἀπὸ δύο διαφορετικὰς θαλάσσας: τὴν Μεσόγειον καὶ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται παρὰ τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν, ἔχουν κλῖμα μεσογειακόν. Αὗται ἀποτελοῦν μίαν λεπτὴν ζώνην περιλαμβανομένην μεταξὺ τῶν Ἀνατολικῶν Πυρηναίων καὶ τῶν Νοτίων Κεντρικῶν Ὀρέων, τῶν Παραλίων Ἄλπεων καὶ τῆς θαλάσσης. Μεσογειακὸν κλῖμα ἔχει βεβαίως καὶ ἡ νῆσος Κορσική, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ ποταμοῦ Ρὼν ἡ γλυκύτης τοῦ χειμῶνος, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸ μεσογειακὸν κλῖμα, διακόπτεται ἀπὸ τὰ ἀπότομα ψύχη, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται εἰς ἕνα τοπικὸν ἄνεμον, τὸν Μιστράλ, ὁ ὁποῖος πνέει ἀπὸ τὰ χιονισμένα ὄρη τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸς τὸν κόλπον τοῦ Λέοντος (ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀξιοῦ μὲ τὸν Βαρδάρην). Αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι προφυλάσσονται ἀπὸ τὸν ψυχρὸν αὐτὸν ἄνεμον, ἔχουν ἐξαιρετικῶς ἥπιον χειμῶνα. Αὗται εἶναι τὰ εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἄλπεων ἐκτεινόμενα παράλια, τὰ ὁποῖα, χάρις εἰς τὸν διαυγῆ καὶ κυανοῦν οὐρανόν των, ὠνομάσθησαν Κυανῆ Ἀκτή.

Ὁλόκληρος ἡ λοιπὴ Γαλλία εὑρίσκεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη χαρακτηρίζεται πρῶτον ἐκ τοῦ ὅτι οὐδεμία ἐποχὴ τοῦ ἔτους εἶναι ἀπολύτως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

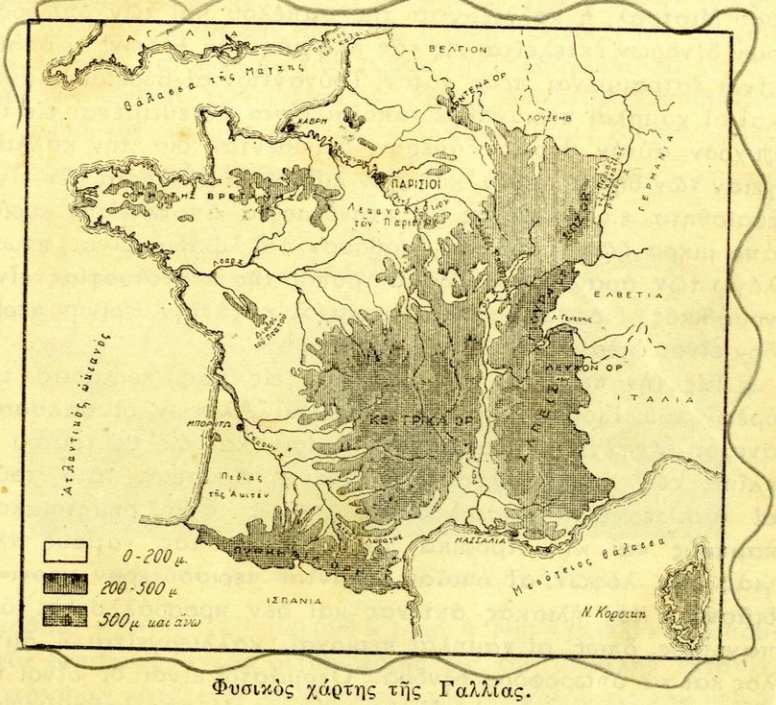
ξηρά, καὶ δεύτερον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ οὐρανὸς εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νεφελώδης. Λόγῳ ὅμως τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἀποστάσεως τῶν διαφόρων περιοχῶν ἐκ τῆς θαλάσσης, ἡ ἐπίδρασις ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος. Τὰ παρὰ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν παράλια καὶ ἰδίως τὰ κείμενα πρὸς Β. τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Λοὰρ (χερσόνησος τῆς Βρεττάνης, παράλια τῆς Μάγχης) ἔχουν κατ' ἐξοχὴν κλῖμα ὠ κ ε ά ν ε ι ο ν (χειμὼν ἤπιος, θέρος δροσερόν, βροχαὶ ἄφθονοι καὶ ὄχι ραγδαῖαι καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους, ἰδίως κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα, ἀτμόσφαιρα ὑγρά· ἡ μεγάλη ὑγρασία τῆς ἀτμοσφαίρας, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τοὺς ἀφθόνους ὑδρατμούς, τοὺς ὁποίους φέρουν οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὸν ὠκεανόν, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ καλύπτεται ὁ οὐρανὸς συνήθως ἀπὸ νέφη ἢ ἀπὸ ὁμίχλην). Ὅσον ὅμως ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὰ παράλια, τόσον τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ὠκεανείου κλίματος μεταβάλλονται. Ὁ χειμὼν γίνεται ψυχρότερος, τὸ θέρος θερμότερον, αἱ ὁμίχλαι καὶ αἱ βροχαὶ ἀραιότεραι καὶ ραγδαιότεραι. Οὕτω φθάνομεν βαθμιαίως εἰς τὸ ἠ π ε ι ρ ω τ ι κ ὸ ν κλῖμα, τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ εἰς τὰς ἀνατολικὰς περιοχὰς τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Παρισίων, τὴν Ἀλσατίαν, τὴν πεδιάδα τοῦ Σών, παραποτάμου τοῦ Ρών, εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν (Γιούρα, Βορείων Ἄλπεων, Κεντρικῶν Ὀρέων, Πυρηναίων). Αἱ ὀρειναὶ περιοχαὶ ἔχουν κλῖμα ὀ ρ ε ι ν ὸ ν (χειμὼν δριμύς, θέρος δροσερόν, ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ ἀνύπαρκτοι, χιὼν ἄφθονος· αἱ ἄνω τῶν 2.800 μ. περιοχαὶ καλύπτονται συνεχῶς ἀπὸ χιόνας). Αἱ βροχαὶ εἶναι περισσότεραι εἰς τὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ὑγροὺς δυτικοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν καὶ εἰς τοὺς Ν.Α., οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν Μεσόγειον.

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.— Τὸ ἔδαφος τῆς Γαλλίας δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς τρεῖς περιοχάς: α') εἰς τὴν Ν. Α. Γαλλίαν μετὰ τῆς Κορσικῆς, β') εἰς τὴν Ν. Δ. Γαλλίαν καὶ γ') εἰς τὴν Βόρειον Γαλλίαν.

α') Νοτιονατολικὴ Γαλλία μετὰ τῆς Κορσικῆς. Ἡ ΝΑ. Γαλλία περιλαμβάνει τὰ παράλια τῆς Μεσογείου, τὴν λεκάνην τοῦ ποταμοῦ Ρών, τὰς Γαλλικὰς Ἄλπεις καὶ τὰ Γαλλικὰ ὄρη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Γιούρα. Σπουδαιότεραι περιοχαὶ εἶναι αἱ παρὰ τὰ παράλια μικραὶ πεδιάδες καὶ ἡ λεκάνη τοῦ ποταμοῦ Ρών, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὴν Ἑλβετίαν καὶ χύνεται εἰς τὴν Μεσόγειον, ὅπου σχηματίζει Δέλτα. Σπουδαιότερος παραπόταμός του εἶναι ὁ Σών. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ποταμοὶ εἶναι πλωτοί. Τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι, ὅτι εὑρίσκεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Μεσογείου Θαλάσσης.

Φυσικὸς χάρτης τῆς Γαλλίας.

Διὰ τοῦτο εἰς τὰ παράλια καὶ τὴν Κορσικήν, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι κυρίως μεσογειακόν, τὰ δάση εἶναι ὀλίγα λόγῳ τῶν ὀλιγωτέρων βροχῶν καὶ τῆς μεγάλης ξηρασίας κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν κατέχεται ἀπὸ θάμνους, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς Μεσογείου. Τὰ σπουδαιότερα δένδρα εἶναι : παράλιοι πεῦκαι, δρῦς, κέδροι, εὐκάλυπτοι. Ἡ χλόη δὲν εἶναι διαρκής. Αὕτη φύεται μετὰ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βροχὴν καὶ ἐξαφανίζεται κατὰ τὴν ξηρὰν ἐποχήν. Αἱ καλλιέργειαι εἶναι αἱ ἴδιαι μὲ τὰς ἄλλας χώρας τῆς Μεσογείου, ὅπου ὑπάρχει κλῖμα μεσογειακόν: δημητριακοὶ καρποί, ἄμπελοι, μορέαι διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ μεταξοσκώληκος, ἐλαῖαι, διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα. Εἰς τὰς ἀρδευομένας ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται λαχανικὰ καὶ ἄνθη.

Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρών, λόγῳ τοῦ τοπικοῦ ψυχροῦ ἀνέμου Μιστράλ, ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων ἐκτελεῖται εἰς τὰς πλαγιὰς τῶν λόφων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐστραμμέναι πρὸς νότον. Τοὐναντίον αἱ βόρειαι πλαγιαὶ καὶ αἱ χαμηλαὶ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν ψυχρὸν αὐτὸν βόρειον ἄνεμον, διατίθενται διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν καὶ τῶν λιβαδίων, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι εὐαίσθητα εἰς τὸ ψῦχος. Ἡ κτηνοτροφία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ μικρὰ ζῷα (πρόβατα), καθόσον τὰ λιβάδια εἶναι πτωχὰ λόγῳ τῶν ἀραιῶν βροχῶν. Ὁ τρόπος τῆς κτηνοτροφίας εἶναι νομαδικός, διότι αἱ χαμηλαὶ περιοχαὶ κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον εἶναι ξηραί.

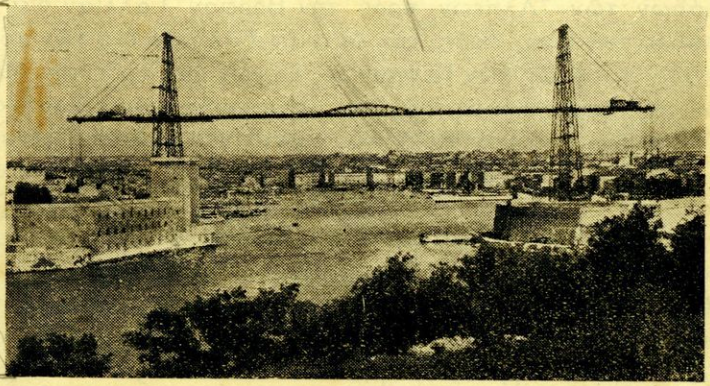
Εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Σὼν καὶ εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ὀρέων τοῦ Γιούρα καὶ τῶν Βορείων Ἄλπεων οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν ἔχουν οὐδεμίαν ἐπίδρασιν καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ κλῖμα τῶν περιοχῶν αὐτῶν εἶναι ἠπειρωτικόν. Διὰ τοῦτο αἱ καλλιέργειαι ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ δημητριακοὺς καρποὺς καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Εἰς τὰς νοτίους πλαγιὰς τῶν λόφων, αἱ ὁποῖαι δέχονται περισσότερον χρονικὸν διάστημα τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας καὶ δὲν προσβάλλονται ἀπὸ παγετούς, ὅπως αἱ χαμηλαὶ περιοχαί, καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελος καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα. Ὀνομαστοὶ εἶναι οἱ οἶνοι τῆς Μπουργκώνης παρὰ τὴν Ντιζών. Χάρις εἰς τὰς ἀφθονωτέρας βροχὰς καὶ εἰς τὴν κανονικὴν διανομήν των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους αἱ μεταξὺ 800 καὶ 1.800 μέτρων ὕψους περίπου ὀρειναὶ περιοχαὶ καλύπτονται ἀπὸ δάση, τὰ ὁποῖα διακόπτονται ἀπὸ ἐκτεταμένα λιβάδια (δρῦς καὶ καστανέαι εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς, ὀξυαὶ καὶ ἔλατα εἰς τὰς ὑψηλοτέρας). Αἱ μεταξὺ 1.800 καὶ 2.800 μ. καλύπτονται ἀπὸ χλόην καὶ μικροὺς θάμνους, οἱ ὁποῖοι ἀντέχουν καλύτερον εἰς τὰ ὑπερβο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λικὰ ψύχη καὶ εἰς τοὺς ἰσχυροὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι κρατοῦν εἰς τὰς περιοχὰς αὐτάς. Αἱ ἄνω τῶν 2.800 μ. περιοχαὶ καλύπτονται συνεχῶς ἀπὸ χιόνας.

Χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λιβάδια των αἱ περιοχαὶ αὗται τρέφουν κυρίως μεγάλα ζῷα.

Εἰς τὸ τμῆμα αὐτὸ τῆς Γαλλίας, χάρις εἰς τὰ πλούσια καὶ ποικίλα προϊόντα του, εἰς τὴν θαυμασίαν γεωγραφικήν του θέσιν, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Βόρειον καὶ Δυτικὴν Γαλλίαν μὲ τὰς χώρας τῆς Μεσογείου καὶ εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα τῶν Ἄλπεων, ἔχουν ἀναπτυχθῇ σπουδαῖα ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ κέντρα. Ταῦτα εἶναι: Εἰς τὰ δυτικὰ

Μασσαλία. Ἡ εἴσοδος τοῦ παλαιοῦ λιμένος.

παράλια τὸ Μονπελιὲ (90.000 κ.) καὶ ἡ Νὶμ (85.000 κ.), σπουδαῖα ἐμπορικὰ κέντρα οἴνου χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν κατέχει ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου εἰς τὴν περιοχὴν αὐτήν. Εἰς τὰ ἀνατολικὰ παράλια ἡ Τουλὼν (135.000 κ.), ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Γαλλίας εἰς τὴν Μεσόγειον, ἡ Νίκαια (220.000 κ.), διεθνὲς κέντρον χειμερινῆς διαμονῆς χάρις εἰς τὸν ἐξαιρετικῶς ἥπιον χειμῶνα της. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρὼν καὶ παρὰ τὰς ἐκβολάς του ἡ Μασσαλία (800.000 κ.), ὁ πρῶτος ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Γαλλίας καὶ ὁλοκλήρου τῆς Μεσογείου. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τοὺς ἑξῆς λόγους: Πρῶτον διότι κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Βόρειον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εὐρώπην μὲ τὴν Μεσόγειον, καὶ δεύτερον εἰς τὴν τακτικήν της συγκοινωνίαν μετὰ τῶν Γαλλικῶν ἀποικιῶν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας. Χάρις εἰς τὰ ἄφθονα προϊόντα, τὰ ὁποῖα δέχεται ὁ λιμήν της ἀπὸ τὰς ἀποικίας, ἀνεπτύχθη βιομηχανία (ἀλευρόμυλοι, ἐλαιουργεῖα, σαπωνοποιεῖα).

Εἰς τὸ κέντρον τῆς λεκάνης τοῦ Ρὼν καὶ εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Σὼν συναντᾷ τὸν Ρών, κεῖται ἡ Λυὼν (600.000 κ.), ἡ τρίτη πόλις τῆς Γαλλίας μετὰ τοὺς Παρισίους καὶ τὴν Μασσαλίαν. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν θέσιν της, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σταυροδρόμιον τῶν ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἑλβετίαν διὰ τῶν κοιλάδων τῶν Ἄλπεων, πρὸς τὴν Βόρειον Γαλλίαν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Σών, πρὸς τὴν Δυτικὴν Γαλλίαν διὰ τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν τῶν Κεντρικῶν Ὀρέων καὶ πρὸς τὴν Μεσόγειον διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ρών. Ἡ σπουδαιοτέρα βιομηχανία της εἶναι ἡ μεταξουργία. Ἡ Λυὼν μετὰ τοῦ Μιλάνου εἶναι τὰ δύο σπουδαιότερα διεθνῆ κέντρα ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας τῆς μετάξης.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἄλπεων σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ Γκρενόμπλ (90.000 κ.), ἡ ὁποία ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν προϊόντων τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν (βιομηχανίαι ξύλου, χάρτου, δερμάτων, γαντιῶν κτλ.). Πρὸς Β. καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν λεκάνην τοῦ Ρὼν καὶ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, εἶναι ἡ Ντιζὼν (90.000 κ.). Εἰς τὴν ὀρεινὴν Κορσικὴν σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι τὸ Ἀζάκτσιο (45.000 κ.).

β΄) Νοτιοδυτικὴ Γαλλία. Ἡ περιοχὴ αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Ἀκιταίν καὶ ἀπὸ τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς τῶν Κεντρικῶν Ὀρέων καὶ τῶν Πυρηναίων. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὴν διακρίνει ἀπὸ τὴν Μεσόγειον Γαλλίαν, εἶναι ὅτι δέχεται περισσοτέρας βροχάς, διότι εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Σπουδαιοτέρα περιοχὴ εἶναι ἡ πεδιὰς τῆς Ἀκιταίν, ἡ δευτέρα εἰς ἔκτασιν τῆς Γαλλίας μετὰ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων. Τὰ εἰς τὴν πεδινὴν αὐτὴν περιοχὴν ρέοντα ὕδατα συλλέγονται παρὰ τοῦ ποταμοῦ Γκαρών, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰ Πυρηναῖα καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χύνεται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν. Εἰς τὰς ἐκβολάς του λόγῳ τῶν μεγάλων παλιρροιῶν, αἱ ὁποῖαι λαμβάνουν χώραν εἰς τὸν Ὠκεανόν, δὲν σχηματίζεται Δέλτα ὅπως εἰς τὴν Μεσόγειον, ἀλλὰ εἷς μεγάλος χωνοειδὴς κόλπος. Βορειότερον ἐκβάλλει ὁ ποταμὸς Λοάρ, ὁ μεγαλύτερος εἰς μῆκος ποταμὸς τῆς Γαλλίας, ὅπου ἐπίσης σχηματίζεται χωνοειδὴς κόλπος. Ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζει ἀπὸ τὰ Κεντρικὰ Ὄρη.

Ὅλαι αἱ περιοχαὶ τῆς πεδιάδος δὲν εἶναι ἐξ ἴσου εὔφοροι. Τὰ παράλια τὰ κείμενα πρὸς Ν. τῶν ἐκβολῶν τοῦ Γκαρὼν καλύπτονται ἀπὸ ἓν παχὺ στρῶμα ἄμμου, τὸ ὁποῖον μετέφεραν οἱ δυτικοὶ ἄνεμοι ἀπὸ τὴν ἐκτεταμένην ἀμμώδη παραλίαν. Διὰ

Νίκαια. Ἡ λεωφόρος τῶν Ἄγγλων.

τοῦτο εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ὑπάρχουν ἐκτεταμένα τεχνητὰ δάση ἀπὸ πεῦκα. Εἰς τὰ βόρεια παράλια, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀμμώδη, καλλιεργοῦνται κυρίως λιβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ. Τὸ ἐσωτερικὸν τῆς πεδιάδος, χάρις εἰς τὰς προσχώσεις τοῦ Γκαρὼν καὶ τῶν παραποτάμων του, εἶναι πολὺ εὔφορον, χάρις δὲ εἰς τὴν ὀλιγωτέραν ὑγρασίαν του καλλιεργοῦνται ποικίλα προϊόντα: δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, ἀραβόσιτος), ἄμπελοι, ὀπωροφόρα δένδρα, λαχανικά. Εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχάς, λόγῳ τῶν ἀφθονωτέρων βροχῶν, ὑπάρχουν δάση καὶ ἐκτεταμένα λιβάδια. Διὰ τοῦτο εἶναι κυρίως ἀνεπτυγμένη ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

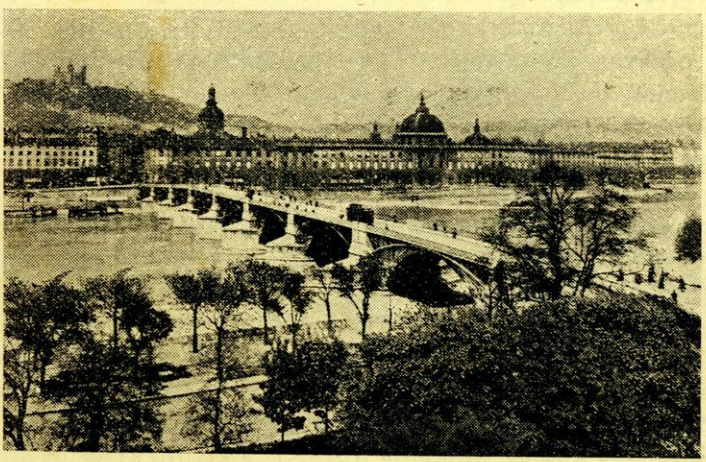
κτηνοτροφία τῶν μεγάλων ζώων. Αἱ κυριώτεραι καλλιέργειαι εἶναι ἡ σίκαλις καὶ αἱ πατάται εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κεντρικῶν Ὀρέων, καθόσον τὰ πετρώματά των εἶναι κρυσταλλικά. Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Πυρηναίων εὐδοκιμεῖ περισσότερον ὁ σῖτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος, διότι τὰ πετρώματα εἶναι κυρίως ἀσβεστολιθικά.

Τὰ σπουδαιότερα οἰκονομικὰ κέντρα τῆς Ν. Δ. Γαλλίας εἶναι: εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὰς χώρας τῆς Μεσογείου μετὰ τῆς πεδιάδος τῆς Ἀκιταίν, ἡ **Τουλούζη** (200.000 κ.). Ἡ πόλις αὕτη, χάρις εἰς τὰ πλούσια προϊόντα τῆς περιφερείας της, εἶναι σπουδαία ἀγροτικὴ ἀγορὰ καὶ κέντρον ἐπεξεργασίας τῶν ἐγχωρίων προϊόντων (ἀλευροβιομηχανία). Εἰς τὰ βόρεια παράλια καὶ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Λοὰρ εἶναι οἱ λιμένες **Σὲν Ναζὲρ** καὶ **Νάντη** (190.000 κ.), σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (ναυπηγεῖα, κονσερβοποιεῖα ἰχθύων καὶ λαχανικῶν, σαπωνοποιεῖα κ. ἄ.). Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γκαρὼν κεῖται τὸ **Μπορντὼ** (250.000 κ.), ἡ σπουδαιοτέρα πόλις τῆς Νοτιοδυτικῆς Γαλλίας καὶ εἷς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων λιμένων της χάρις εἰς τὴν τακτικήν του συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Χάρις εἰς τὴν μεγάλην καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἶναι ὁ πρῶτος λιμὴν ἐξαγωγῆς τῶν φημισμένων οἴνων Μπορντώ. Ἀνεπτυγμένη εἶναι καὶ ἡ βιομηχανία χάρις εἰς τὴν καλήν του συγκοινωνίαν (βιομηχανία ἐλαίου ἀπὸ τὰ φυστίκια τὰ εἰσαγόμενα ἐκ τῆς Δυτικῆς Ἀφρικῆς). Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Κεντρικῶν Ὀρέων εἶναι αἱ πόλεις: **Σέντ Ἐτιέν** (200.000 κ.), σπουδαῖον κέντρον μεταλλουργίας καὶ ὑφαντουργίας χάρις εἰς τὴν ὕπαρξιν, εἰς τὴν περιοχὴν αὐτήν, μεταλλείων ἄνθρακος, καὶ **Κλερμὸν Φεράν** (100.000 κ.), τὸ σπουδαιότερον κέντρον ἐπεξεργασίας τοῦ καουτσοὺκ εἰς ὁλόκληρον τὴν Γαλλίαν.

γ') **Βόρειος Γαλλία**. Ἡ Βόρειος Γαλλία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν χερσόνησον τῆς Βρεττάνης, ἀπὸ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, τὰ ὄρη Βὼζ καὶ τὴν Ἀλσατίαν, ἡ ὁποία ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν Βὼζ καὶ τοῦ Ρήνου ποταμοῦ. Ἐξ ὅλων αὐτῶν σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ πεδιὰς τῶν Παρισίων. Ἡ Βόρειος Γαλλία διακρίνεται ἀπὸ τὴν Νότιον, διότι ἡ θερμοκρασία εἶναι χαμηλοτέρα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἡ ἐπίδρασις τῶν ἀνέμων, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ὠκεανόν, εἶναι περισσότερον αἰσθητή. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ὑγρασία εἶναι μεγαλυτέρα καὶ αἱ βροχαὶ περισσότεραι. Σπουδαιότερος ποταμὸς εἶναι ὁ Σηκουάνας (γαλλ. Σέν), ὁ ὁποῖος συλλέγει τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ὑδάτων τοῦ λεκανοπεδίου του. Ὁ ποταμὸς οὗτος, καίτοι δὲν πηγάζει ἀπὸ τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς καὶ δὲν τροφοδοτεῖται ἀπὸ αἰωνίους χιόνας, ἔχει τὸ κανονικώτερον ρεῦμα ἀπὸ ὅλους τοὺς ποταμοὺς τῆς Γαλλίας (δηλ. δὲν παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ

Λυών. Γενικὴ ἄποψις.

ἔτους). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν κανονικὴν διανομὴν τῶν βροχῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἐκ τῶν παραποτάμων του σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Μάρνης καὶ ὁ Ὀάζ. Ὁ Σηκουάνας μετὰ τῶν σπουδαιοτέρων παραποτάμων του εἶναι πλωτὸς καὶ συνδέεται μὲ ὅλους τοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς Γαλλίας διὰ τεχνητῶν διωρύγων. Τὰ ὕδατα τῆς Λωρραίνης, ἡ ὁποία κατέχει τὴν ἀνατολικωτέραν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Παρισίων καὶ τῆς Ἀλσατίας, συλλέγει ὁ Ρῆνος ποταμός, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὰ ὅρια μεταξὺ Γαλλίας καὶ Γερμανίας. Ὁ ποταμὸς οὗτος, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὴν Ἑλβετίαν καὶ χύνεται εἰς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βόρειον Θάλασσαν, είναι διεθνὴς ὁδὸς πρώτης τάξεως, καθόσον διασχίζει πλουσίας χώρας.

Ἡ Βόρειος Γαλλία, χάρις εἰς τὴν ἐκτεταμένην καὶ εὔφορον πεδινήν της περιοχήν, εἶναι ἡ πλουσιωτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Γαλλίας. Ἡ καλλιέργεια τοῦ ἐδάφους γίνεται μὲ μεγαλυτέραν ἐπιμέλειαν ἐν σχέσει μὲ τὰς ἄλλας περιοχάς. Τὰ παραγόμενα προϊόντα διαφέρουν ἀναλόγως τοῦ κλίματος. Εἰς τὴν χερσόνησον τῆς Βρεττάνης καὶ τὰ παράλια, λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας τοῦ κλίματος, καλλιεργοῦνται κυρίως λιβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν μεγάλων ζώων καὶ λαχανικά. Ἡ μεγάλη ὑγρασία δὲν ἐπιτρέπει τὴν καλλιέργειαν τῆς ἀμπέλου, τὰ δὲ δροσερὰ θέρη δὲν ἐπιτρέπουν τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀραβοσίτου, τοῦ ὁποίου τὸ βορειότερον ὅριον ἐν Εὐρώπῃ εὑρίσκεται εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Λοάρ. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βρεττάνης μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει ἡ ἁλιεία. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καλλιεργοῦνται κυρίως σῖτος, σακχαροῦχα τεῦτλα, λαχανικὰ καὶ ζωοτροφικὰ προϊόντα χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων κυρίως ζώων. Εἰς τὴν Καμπανίαν καὶ Λωρραίνην καὶ τὴν Ἀλσατίαν, ὅπου τὰ θέρη εἶναι θερμότερα καὶ ἡ ὑγρασία ὀλιγωτέρα λόγῳ τῆς ἀποστάσεώς των ἐκ τῆς θαλάσσης, καλλιεργοῦνται, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω προϊόντων, ἡ ἄμπελος καὶ διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου καὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων γίνεται εἰς τὰς ἀνατολικὰς πλαγιὰς τῶν λόφων, καθόσον αὗται δὲν εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ὑγροὺς δυτικοὺς καὶ Ν.Α. ἀνέμους καὶ δὲν προσβάλλονται ἀπὸ παγετούς. Ὀνομαστὸς εἶναι ὁ ἀφρώδης καμπανίτης οἶνος.

Ἡ Βόρειος Γαλλία χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα της, εἰς τὴν καλήν της συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὸν μεγάλον ὀρυκτόν της πλοῦτον (μεταλλεῖα ἄνθρακος παρὰ τὰ σύνορα τοῦ Βελγίου, πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου εἰς τὴν Λωρραίνην), ἔχει τὰς περισσοτέρας πόλεις ἀπὸ ὅλας τὰς περιοχάς. Αὗται εἶναι εἰς τὰ παράλια: ἡ Μπρέστ, πολεμικὸς ναύσταθμος ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ἡ Χάβρη (165.000 κ.) εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σηκουάνα, ὁ δεύτερος λιμὴν τῆς Γαλλίας μετὰ τὴν Μασσαλίαν καὶ ὁ πρῶτος λιμήν της ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, χάρις εἰς τὴν τακτικήν της συγκοινωνίαν μετὰ τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βορείου Ἀμερικῆς. Παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σηκουάνα καὶ εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον τελειώνει ἡ θαλασσία συγκοινωνία καὶ ἀρχίζει ἡ ποταμοπλοΐα, κεῖται ἡ **Ρουέν** (125.000 κ.), σπου-

Ἡ Ἄψὶς τοῦ Θριάμβου εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἐτουὰλ τῶν Παρισίων.

δαῖον βιομηχανικὸν κέντρον βαμβακερῶν ἰδίως ὑφασμάτων. Εἰς τὰ βόρεια παράλια κεῖται ἡ **Δουγκέρκη**, τῆς ὁποίας ὁ λιμὴν ἐξυπηρετεῖ τὴν μεγάλην βιομηχανικὴν περιοχὴν τῆς Λίλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λης, καὶ τὸ **Καλαί**, λιμὴν τῶν ἐπιβατικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα συνδέουν τὴν Γαλλίαν μετὰ τῆς Ἀγγλίας.

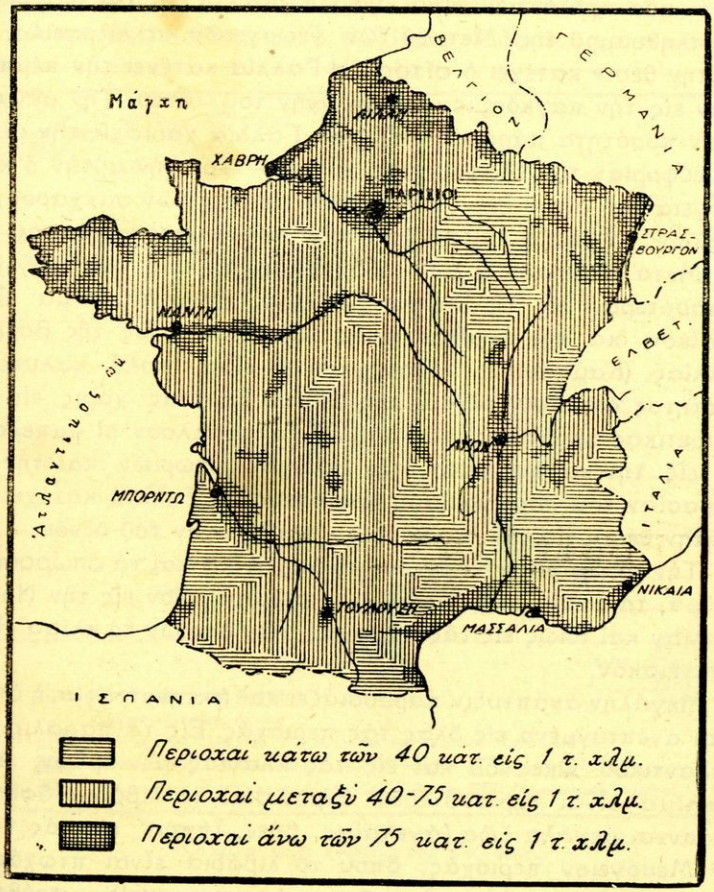
Παρὰ τὰ σύνορα τοῦ Βελγίου καὶ ἐπὶ τῆς σπουδαιοτέρας ἀνθρακοφόρου περιοχῆς τῆς Γαλλίας κεῖται ἡ **Λίλλη** (200.000 κ.), σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον μαλλίνων καὶ λινῶν ὑφασμάτων, χημικῶν προϊόντων καὶ μεταλλουργίας. Εἰς τὴν Λωραίνην μὲ τὰ πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου εἶναι τὸ **Νανσύ** (120.000 κ.), σπουδαῖον κέντρον μεταλλουργίας. Εἰς τὴν Ἀλσατίαν τὸ **Στρασβοῦργον** (190.000 κ.), σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον ἐπὶ τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, καὶ ἡ **Μυλούζη**.

Εἰς τὸ κέντρον τοῦ λεκανοπεδίου καὶ εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντοῦν τὸν Σηκουάναν οἱ σπουδαιότεροι τῶν παραποτάμων του, κεῖται ἡ πόλις τῶν **Παρισίων** (5.000.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Γαλλίας καὶ τὸ σπουδαιότερον διοικητικόν, πνευματικὸν καὶ οἰκονομικόν της κέντρον. Μὲ τὰ ἀνώτερα σχολεῖα, τὰς βιβλιοθήκας, τὰ μουσεῖα τῆς τέχνης, τὰ θέατρα, τὰς μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς καὶ τὰς ὡραίας λεωφόρους εἶναι ἡ ὡραιοτέρα πόλις τῆς Γαλλίας καὶ μία τῶν ὡραιοτέρων πόλεων τοῦ Κόσμου.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.— α') **Πληθυσμός**. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακρίνει τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τὰ μεγάλα Εὐρωπαϊκὰ Κράτη, εἶναι ὁ μικρὸς πληθυσμός της παρὰ τὴν μεγάλην ἔκτασιν καὶ εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους της. (Ἔκτασις 550.000 τ. χμ. πληθυσμὸς 42.000.000, πυκνότης 76 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν γεννήσεων. Διὰ τοῦτο ὁ πληθυσμός της αὐξάνει πολὺ βραδέως. Κατὰ τὸ 1800 ἡ Γαλλία ἦτο τὸ πλέον πυκνοκατῳκημένον Κράτος τῆς Εὐρώπης (27 ἑκατομμ.) καὶ ἀπετέλει τὰ 15 % τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἠπείρου. Σήμερον, ὁπότε ὁ πληθυσμὸς τῆς Εὐρώπης ἀνῆλθεν ἀπὸ 180 εἰς 525 περίπου ἑκατομμ., ὁ γαλλικὸς πληθυσμὸς ἀποτελεῖ μόνον τὰ 8 % τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εὐρώπης. Ἡ βραδεῖα αὕτη αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν εἰσροὴν εἰς τὴν Γαλλίαν μεγάλου ἀριθμοῦ μεταναστῶν (Ἰταλῶν, Βέλγων, Ἱσπανῶν, Πολωνῶν, Τσεχοσλοβάκων, Ἑλλήνων κ. ἄ.). Ἡ Γαλλία εἶναι ἡ μόνη χώρα τῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία δέχεται μετανάστας εἰς τὸ ἔδαφός της.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἱ πυκνότερον κατῳκημέναι περιοχαὶ τῆς Γαλλίας εἶναι αἱ πεδιναὶ καὶ ἰδιαιτέρως ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας ἔχει ἀναπτυχθῇ ἡ βιομηχανία (περιοχαὶ τῶν Παρισίων, τῆς Λίλλης, τῆς Λυών,

Χάρτης τῆς διανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Γαλλίας.

τῆς Μασσαλίας). Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ πληθυσμοῦ τὰ 35 % ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὰ 33 % εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἄλλας ἐργασίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β') **Οἰκονομικὴ ζωή. Γεωργία καὶ κτηνοτροφία.** Ἡ Γαλλία, χάρις εἰς τὰς ἐκτεταμένας καὶ εὐφόρους πεδιάδας της, ἔχει ἀνεπτυγμένην τὴν γεωργίαν. Ἡ παραγομένη ποσότης τῶν γεωργικῶν προϊόντων εἶναι σχεδὸν ἀρκετὴ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ της. Μεταξὺ τῶν γεωργικῶν καλλιεργειῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ σῖτος. Ἡ Γαλλία κατέχει τὴν πέμπτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ σίτου. Τὴν μεγαλυτέραν ποσότητα παράγει ἡ Βόρειος Γαλλία χάρις εἰς τὴν μεγάλην εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους της. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου ἔχει συνδυασθῆ μὲ τὴν τῶν σακχαρούχων τεύτλων, τὰ ὁποῖα ἐπίσης ἀπαιτοῦν πολὺ εὔφορον ἔδαφος.

Μετὰ τὸν σῖτον ἔρχεται ἡ ἄμπελος, ἡ ὁποία καλλιεργεῖται περισσότερον εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι εὐνοϊκὸν διὰ τὴν ἀνάπτυξίν της. Οἱ οἶνοι ὅμως τῆς Βορείου Γαλλίας (Καμπανίας, Μπουργκώνης) εἶναι πολὺ καλυτέρας ποιότητος ἀπὸ τοὺς οἴνους τῆς Νοτίου Γαλλίας χάρις εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας καταβάλλουν οἱ ἀμπελουργοὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν, τὴν ἐκλογὴν φυτωρίων καὶ τὴν συσκευασίαν τοῦ παραγομένου προϊόντος. Ἡ Γαλλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ οἴνου.

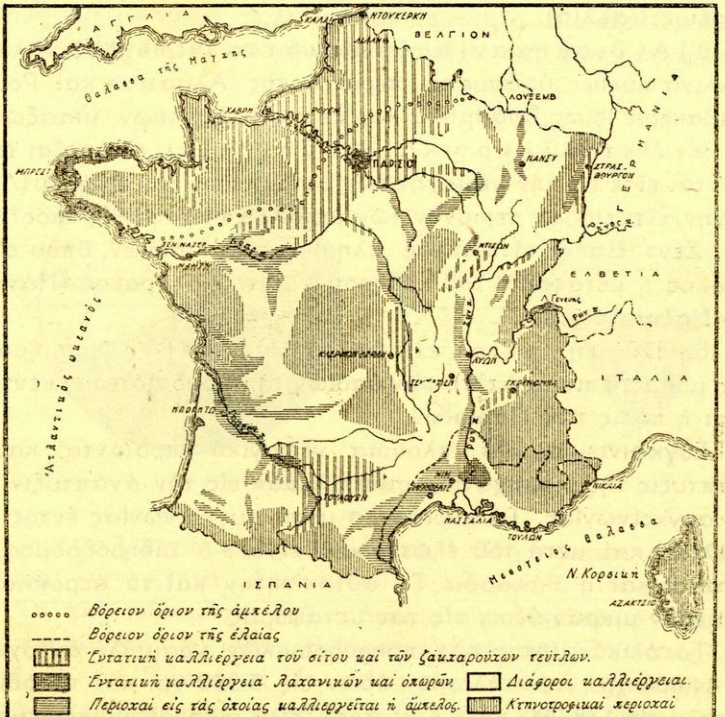
Τὴν τρίτην θέσιν κατέχουν τὰ **λαχανικὰ** καὶ τὰ **ὀπωροφόρα** δένδρα, τὰ ὁποῖα καλλιεργοῦνται περισσότερον εἰς τὴν Νότιον Γαλλίαν καὶ ἰδίως εἰς τὰς περιοχάς, τῶν ὁποίων τὸ κλῖμα εἶναι μεσογειακόν.

Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ κτηνοτροφία, ἡ ὁποία εἶναι ἀνεπτυγμένη εἰς ὅλας τὰς περιοχάς. Εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ εἰς τὰς πλαγιὰς τῶν ὀρέων, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι περισσότερον ὑγρὸν καὶ τὰ λιβάδια ἄφθονα, τρέφονται μεγάλα ζῷα (ἀγελάδες, βόες, ἵπποι)· εἰς τὰς παρὰ τὴν Μεσόγειον περιοχάς, ὅπου τὰ λιβάδια εἶναι πτωχότερα λόγῳ τῶν ὀλιγωτέρων βροχῶν, τρέφονται κυρίως πρόβατα. Μεταξὺ τῶν τρεφομένων ζώων τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ μεγάλα ζῷα χάρις εἰς τὰ πλούσια λιβάδια, τὰ ὁποῖα ὀφείλονται εἰς ἀρκετὰς βροχὰς καὶ εἰς τὴν κανονικὴν διανομήν των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους (ἐκτὸς τῆς Μεσογειακῆς ζώνης).

Βιομηχανία. Ἡ Γαλλία ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χάρις εἰς τὰ ἄφθονα γεωργικά της προϊόντα καὶ εἰς τὸν μεγάλον της ὀρυκτὸν πλοῦτον. Τὰ σπουδαιότερα ὀρυκτὰ εἶναι: ὁ σίδηρος εἰς τὴν περιοχὴν κυρίως τῆς Λωρραίνης (ἡ Γαλλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην εἰς τὴν παραγωγὴν μεταλλευμάτων σιδήρου), ὁ ψευδάργυρος, ὁ ὁποῖος χρησιμεύει εἰς

Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Γαλλίας.

τὴν παρασκευὴν τοῦ ἀλουμινίου (περιοχὴ τοῦ Βὰρ παρὰ τὴν Τουλῶνα), ἡ πότασσα εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀλσατίας καὶ ὁ ἄνθραξ, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Λίλλης — Καλαί. Ἡ παραγομένη ὅμως ποσότης τοῦ ἄνθρακος δὲν εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δυσχεραίνει τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

της. Ἡ ἔλλειψις αὕτη τοῦ ἄνθρακος ἀναπληροῦται ἐν μέρει ἀπὸ τὸν ἄφθονον λευκὸν ἄνθρακα, τὸν ὁποῖον παρέχουν αἱ ὀρειναί της περιοχαὶ καὶ ἰδίως αἱ Ἄλπεις.

Οἱ σπουδαιότεροι βιομηχανικοὶ κλάδοι εἶναι:

α') Αἱ βιομηχανίαι εἰδῶν διατροφῆς, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιότεραι εἶναι τοῦ ἀλεύρου καὶ τῆς σακχάρεως (Βόρειος Γαλλία).

β') Αἱ βιομηχανίαι ὑφασμάτων (περιοχὴ τῆς Λίλλης, μάλλινα κυρίως ὑφάσματα, περιοχὴ τῆς Ἀλσατίας καὶ Ρουέν, βαμβακερὰ ἰδίως ὑφάσματα καὶ περιοχὴ τῆς Λυών, μεταξωτά).

γ') Μεταλλουργικαὶ βιομηχανίαι, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἴτε εἰς τὴν περιοχὴν τῶν μεταλλείων τοῦ σιδήρου (Λωραίνην) εἴτε εἰς τὴν περιοχὴν τῶν μεταλλείων τοῦ ἄνθρακος (Λίλλην, Σὲντ Ἐτιέν), εἴτε τέλος πλησίον τῶν λιμένων, ὅπου εἶναι εὔκολος ἡ μεταφορὰ τοῦ σιδήρου καὶ τοῦ ἄνθρακος (Νάντην, Σὲν Ναζαίρ, Ρουέν).

δ') Βιομηχανίαι εἰδῶν πολυτελείας (κοσμήματα, εἴδη μόδας, ἔπιπλα κτλ.), τῶν ὁποίων τὸ σπουδαιότερον κέντρον εἶναι ἡ πόλις τῶν Παρισίων.

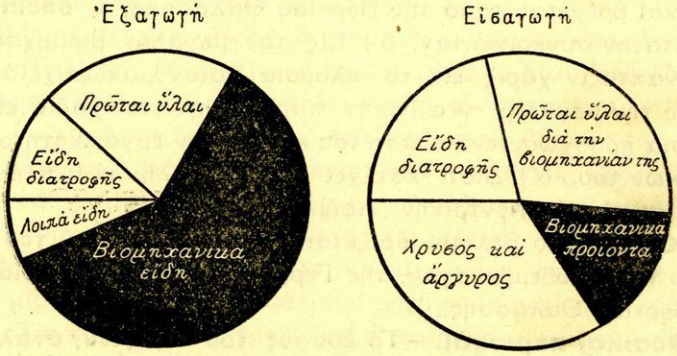
Συγκοινωνία. Τὰ πλούσια γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς βιομηχανίας συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῆς συγκοινωνίας. Τὰ κυριώτερα μέσα συγκοινωνίας ἐντὸς τῆς Γαλλίας καὶ μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶναι: ὁ σιδηρόδρομος, οἱ ποταμοὶ καὶ ἡ θάλασσα. Τὸ αὐτοκίνητον καὶ τὸ ἀεροπλάνον κατέχουν μικρὰν θέσιν εἰς τὰς μεταφοράς.

Τὸ ὁλικὸν μῆκος τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 44.000 χμ., τῶν πλωτῶν ὁδῶν εἰς 5.300 χμ. καὶ τὸ ὁδικὸν δίκτυον εἰς 138.000 χμ. Τὸ κέντρον τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν εἶναι ἡ πόλις τῶν Παρισίων. Τὸ μεγαλύτερον δίκτυον τῶν πλωτῶν ὁδῶν εὑρίσκεται εἰς τὴν Βόρειον Γαλλίαν. Διὰ τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν σπουδαιότεροι λιμένες εἶναι εἰς τὴν Μεσόγειον ἡ Μασσαλία καὶ ἡ Νίκαια. Εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν: ἡ Χάβρη, τὸ Μπορντώ, ἡ Νάντη, ὁ Σὲν Ναζαίρ, τὸ Χερβοῦργον, ἡ Δουγκέρκη, τὸ Καλαί.

Τὰ σπουδαιότερα ἁλιευτικὰ κέντρα εἶναι: Βουλώνη, Διέππη, Φεκάμπ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐμπόριον. Ἡ Γαλλία, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της βιομηχανίαν, εἰσάγει κυρίως πρώτας ὕλας, αἱ ὁποῖαι δὲν εὑρίσκονται ἐντὸς τοῦ ἐδάφους της ἢ δὲν ἐπαρκοῦν : ἄνθρακα, πετρέλαιον, καουτσούκ, μεταλλεύματα, ἔριον, βάμβακα, ξυλείαν κ. ἄ. Ἀκολουθοῦν κατόπιν τὰ εἴδη διατροφῆς (λαχανικά, ὀπῶραι, δημητριακοὶ καρποί, οἰνοπνευματώδη ποτὰ) καὶ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα εἰς πολὺ μικρὰν ποσότητα. Εἰς τὴν ἐξαγωγὴν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ βιομηχανικὰ εἴδη : ὑφάσματα,

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γαλλίας.

εἴδη πολυτελείας (κοσμήματα, ἔπιπλα, εἴδη νεωτερισμοῦ κτλ.), μηχαναί, αὐτοκίνητα. Ἀκολουθοῦν ὁ σίδηρος, ὁ οἶνος κ. ἄ.

Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἐμπορίου της ἐκτελεῖ μὲ τὰ γειτονικά της Κράτη (Ἀγγλίαν, Βέλγιον, Γερμανίαν, Ἑλβετίαν, Ἰταλίαν), μὲ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς καὶ μὲ τὰς ἀποικίας της, καθόσον ἡ Γαλλία ἔχει τὸ μεγαλύτερον ἀποικιακὸν Κράτος μετὰ τὴν Ἀγγλίαν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κυρίως ἁλιευτικὰ προϊόντα, μηχανὰς διαφόρου εἴδους, ὑφάσματα, φαρμακευτικὰ προϊόντα, βιβλία κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει κυρίως καπνόν, ἐλαίας καὶ ἔλαιον, οἶνον, σταφίδα, σῦκα, σμύριδα κτλ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Β'. ΒΕΛΓΙΟΝ

Εἰσαγωγή.— Τὸ Βέλγιον, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ μικρότερον Κράτος τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης (30.400 τ. χμ.), εἶναι ἡ πυκνότερον κατῳκημένη χώρα τῆς Εὐρώπης (8.100.000 κ., ἤτοι 266 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Ἡ μεγάλη αὕτη πυκνότης του ὀφείλεται εἰς τοὺς ἑξῆς λόγους: α') Εἰς τὸ ἀνεπτυγμένον του ἐμπόριον, καθόσον κεῖται μεταξὺ τῶν πλουσιωτέρων χωρῶν τῆς Εὐρώπης (Γαλλίας, Γερμανίας, Ὁλλανδίας, Μεγάλης Βρεττανίας) καὶ βρέχεται παρὰ τῆς Βορείου Θαλάσσης, ἡ ὁποία ἔχει πυκνοτάτην συγκοινωνίαν. β') Εἰς τὴν μεγάλην βιομηχανικήν του ἀνάπτυξιν χάρις εἰς τὰ πλούσια γαιανθρακωρυχεῖά του. γ') Εἰς τὴν μεγάλην γεωργικὴν παραγωγήν του χάρις εἰς τὰ πλούσια προσχωσιγενῆ ἐδάφη του καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων του. δ') Διότι κατέχει μίαν μεγάλην καὶ πλουσίαν ἀποικίαν εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἀφρικήν: τὸ Κόγκο.

Ὅρια.— Τὸ Βέλγιον ὁρίζεται ὑπὸ τῆς Γαλλίας, τοῦ Δουκάτου τοῦ Λουξεμβούργου, τῆς Γερμανίας, τῆς Ὁλλανδίας καὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης.

Φυσικαὶ περιοχαί.— Τὸ ἔδαφος τοῦ Βελγίου, ἀναλόγως τοῦ ὕψους του, δυνάμεθα νὰ τὸ διαιρέσωμεν εἰς τρεῖς περιοχάς: Εἰς τὸ Ἄνω Βέλγιον, εἰς τὸ Μέσον Βέλγιον καὶ εἰς τὸ Κάτω Βέλγιον.

α') **Ἄνω Βέλγιον.** Τὸ Ἄνω Βέλγιον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιοχὴν τῆς Ἀρντένας, ἡ ὁποία λόγῳ τῆς παρατεταμένης διαβρώσεως ἔχει μεταβληθῇ εἰς ὀροπέδιον ὕψους 400—700 μ. Τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἐπειδὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα, εἶναι πτωχόν, τὸ δὲ κλῖμα λόγῳ τοῦ ὕψους της, ψυχρὸν καὶ ὑγρόν. Διὰ τοῦτο ἡ ὑψηλὴ αὕτη χώρα καλύπτεται ἀπὸ δάση καὶ βοσκοτόπους καὶ εἶναι ἀραιῶς κατῳκημένη. Αἱ μόναι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων της εἶναι ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν καὶ ἡ κτηνοτροφία (μεγάλων ζῴων καὶ χοίρων).

Τὸ ὑψηλὸν ὅμως αὐτὸ ὀροπέδιον διασχίζεται ἀπὸ στενὰς κοιλάδας, ἐκ τῶν ὁποίων σπουδαιοτέρα εἶναι ἡ κοιλὰς τῆς Μαίζης. Αἱ κοιλάδες τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι πυκνῶς κατῳ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κημέναι, διότι τὸ ἔδαφός των εἶναι εὔφορον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις, τὸ δὲ κλῖμά των ἠπιώτερον. Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὀροπεδίου ἐκτείνεται μία σειρὰ ἀνθρακοφόρων στρωμάτων, ἡ ὁποία προεκτείνεται ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν Γαλλίαν (περιοχὴν Λίλλης—Καλαί), ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἡ περιοχὴ αὕτη, χάρις εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα ἄνθρακος, ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι πυκνῶς κατῳκημένη. Τὸ σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον εἶναι ἡ Λιέγη (165.000 κ.), (βιομηχανίαι ὅπλων, μηχανῶν, ὑάλου, χάρτου, ὑφασμάτων, χημικῶν προϊόντων).

Μέσον Βέλγιον. Πρὸς Β. τοῦ Ἄνω Βελγίου ἐκτείνεται τὸ Μέσον Βέλγιον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν πεδιάδα μέσου ὕψους 150—200 μ. Ἡ πεδιὰς αὕτη εἶναι συνέχεια τῆς Βορείου Γαλλικῆς πεδιάδος καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις. Λόγῳ τοῦ χαμηλοτέρου της ὕψους τὸ κλῖμά της εἶναι ἠπιώτερον. Χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της, εἰς τὸ ἤπιον κλῖμά της καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της ἡ περιοχὴ αὐτὴ εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλουσιωτέρας γεωργικὰς περιοχὰς τοῦ Κόσμου. Τὰ παραγόμενα προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποί (σῖτος, βρώμη, κριθή), σακχαροῦχα τεῦτλα καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων. Τὰ ἄφθονα προϊόντα καὶ ἡ καλὴ συγκοινωνία συνετέλεσαν, ὥστε ἡ περιοχὴ αὐτὴ εἶναι πολὺ πυκνῶς κατῳκημένη (250 –300 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Ἡ σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι αἱ Βρυξέλλαι (900.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τοῦ Βελγίου (κέντρον γραμμάτων, καλῶν τεχνῶν καὶ βιομηχανικῶν εἰδῶν πολυτελείας).

Κάτω Βέλγιον. Πρὸς Β. τοῦ Μέσου Βελγίου ἐκτείνεται τὸ Κάτω Βέλγιον, τοῦ ὁποίου τὸ ὕψος εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη δὲν ὑπερβαίνει τὰ 20 μ. Εἰς τὰ παράλια κατέρχεται ὑπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης (κατὰ τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ θάλασσα ἀνέρχεται λόγῳ τῶν παλιρροιῶν της). Τὸ χαμηλὸν αὐτὸ ἔδαφος προστατεύεται ἀπὸ τὴν εἰσροὴν τῆς θαλάσσης εἴτε διὰ φυσικῶν ἐμποδίων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπὸ σειρὰν ἀμμωδῶν λόφων, (οἱ ὁποῖοι λέγονται θῖνες), εἴτε διὰ μεγάλων τεχνικῶν ἔργων (προκυμαῖαι, ὅπως κατασκευάζονται εἰς τοὺς λι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μένας). Τὸ ἔδαφος ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις καὶ εἶναι εὔφορον. Οἱ ποταμοί, λόγῳ τῆς μικρᾶς κλίσεως τοῦ ἐδάφους ρέουν βραδέως, αἱ δὲ κοιλάδες των μόλις διακρίνονται. Σπουδαιότερος ὅλων εἶναι ὁ Ἐσκώ. Ὅλοι οἱ ποταμοί, χάρις εἰς τὸ ἄφθονον καὶ κανονικόν των ρεῦμα, εἶναι πλωτοί. Τὸ κλῖμα εἶναι ὠκεάνειον, πολὺ ἤπιον, ἀλλὰ πολὺ ὑγρόν.

Εἰς τὸ Κάτω Βέλγιον, λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ, καλλιεργοῦνται κυρίως λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων. Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι ἡ Γάνδη (220.000 κ.), κέντρον βιομηχανίας βαμβακερῶν ὑφασμάτων καὶ ἡ Ἀμβέρσα (500.000 κ.), εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἐσκώ, εἷς ἐκ τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τοῦ Κόσμου, διότι δὲν ἐξυπηρετεῖ μόνον τὸ Βέλγιον, ἀλλὰ καὶ τὴν πλησίον πρὸς τὸ Βέλγιον περιοχὴν τῆς Γερμανίας.

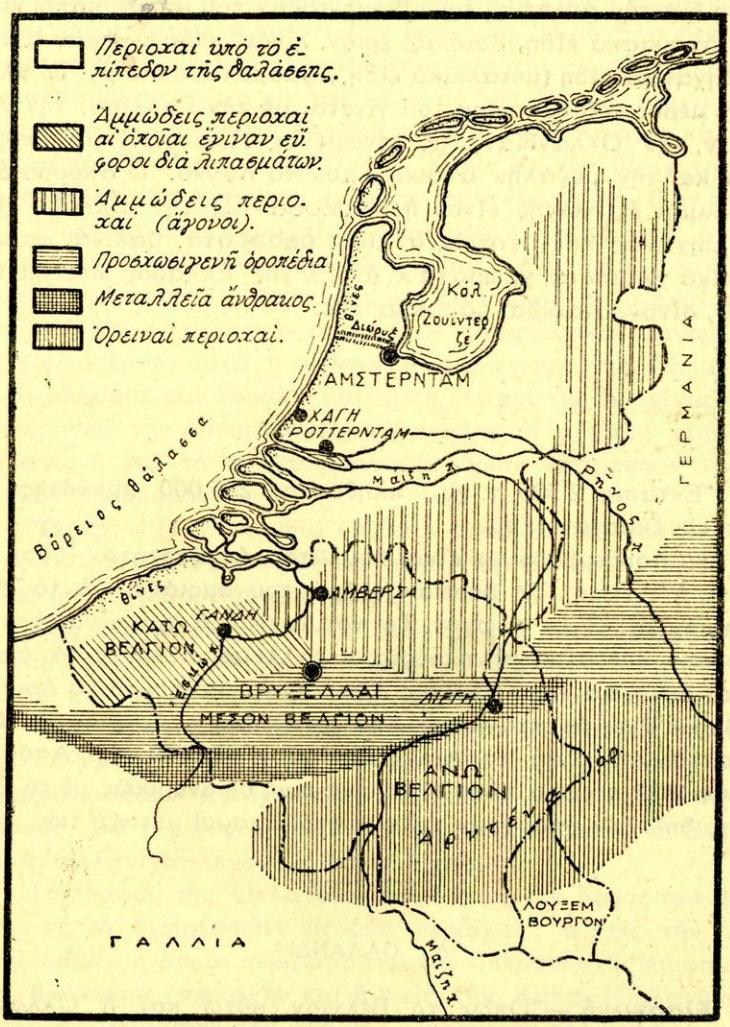
Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.— α΄) **Πληθυσμός.** Τὸ Βέλγιον κατοικεῖται ἀπὸ δύο φυλάς: Πρὸς τὰ Ν. Α. ἀπὸ τοὺς Βαλλώνους, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ πρὸς τὰ Β. Δ. ἀπὸ τοὺς Φλαμανδούς, οἱ ὁποῖοι εἶναι συγγενεῖς μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ ὁμιλοῦν μίαν γερμανικὴν διάλεκτον. Ἡ πυκνότερον κατῳκημένη περιοχὴ εἶναι τὸ Μέσον Βέλγιον, χάρις εἰς τὸ εὐφορώτερον ἔδαφός του καὶ τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν του. Ὁ πληθυσμὸς συναθροίζεται κυρίως εἰς πολλὰς μικρὰς πόλεις, διότι τὰ μέσα συγκοινωνίας εἶναι ἄφθονα καὶ αἱ μετακινήσεις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τόπου εἰς τὸν ἄλλον εἶναι εὔκολοι.

β΄) Οἰκονομικὴ ζωή. Τὸ Βέλγιον, χάρις εἰς τὰς εὐφόρους πεδιάδας του καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων του, ἔχει ἀνεπτυγμένην γεωργίαν. Παράγονται κυρίως: δημητριακοὶ καρποί (σίκαλις καὶ σῖτος διὰ τὴν παρασκευὴν ἄρτου, κριθὴ διὰ τὴν παρασκευὴν ζύθου καὶ βρώμη διὰ τὴν κτηνοτροφίαν), σακχαροῦχα τεῦτλα, ζυθόχορτον, καπνός, λίνον, πατάτες, λαχανικά, ἄνθη, ὀπῶραι. Χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῶν λειβαδίων εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη καὶ ἡ κτηνοτροφία τῶν μεγάλων κυρίως ζώων. Ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία παρὰ τὴν μεγάλην ἀνάπτυξίν των δὲν ἐπαρκοῦσι διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ τόσον πυκνοῦ πληθυσμοῦ.

Εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ Βελγίου τὴν πρώτην θέσιν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατέχει ἡ βιομηχανία χάρις εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα ἄν-

Φυσικὸς χάρτης τῶν Κάτω Χωρῶν.

θρακος, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τὸ ἔδαφός του. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ ἐξαγωγικόν του ἐμπόριον. Τὸ Βέλγιον εἰσά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γει εἴδη διατροφῆς διὰ τὸν πυκνὸν πληθυσμόν του καὶ πρώτας ὕλας διὰ τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν του (δημητριακοὶ καρποί, ἀποικιακὰ εἴδη, βάμβαξ, ἔριον, λίνον, σίδηρος) καὶ ἐξάγει βιομηχανικὰ εἴδη (μεταλλικὰ εἴδη, ὑφάσματα, ὑαλικά). Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἐμπορίου του γίνεται μὲ τὴν Γαλλίαν, τὴν Ἀγγλίαν, τὴν Ὁλλανδίαν, τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν μεγάλην ἀποικίαν του τὸ Κόγκο. Ὁ σπουδαιότερος λιμὴν ἐξαγωγῆς εἶναι ἡ Ἀμβέρσα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει μηχανὰς καὶ μετάλλινα εἴδη, ὑφάσματα, ὑαλικά, φαρμακευτικὰ προϊόντα, χρώματα κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, οἶνον, σταφίδα, μάρμαρα κτλ.

Γ΄. ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟΝ

Ἔκτασις 2.585 τ. χμ., πληθυσμὸς 265.000, πυκνότης 102 κάτ. εἰς ἕκαστον τ. χμ.

Τὸ Λουξεμβοῦργον εἶναι δουκᾶτον ἀνεξάρτητον (ὅσον περίπου ἡ Ἀττική). Τὸ βόρειον τμῆμά του ὁμοιάζει μὲ τὸ Ἄνω Βέλγιον καὶ εἶναι πτωχόν. Τὸ νότιον τμῆμά του εἶναι ἀρκετὰ εὔφορον καὶ περιέχει πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου, τὰ ὁποῖα εἶναι συνέχεια τῆς Γαλλικῆς Λωρραίνης. Διὰ τοῦτο τὸ Λουξεμβοῦργον ἔχει ἀνεπτυγμένην τὴν μεταλλουργικὴν βιομηχανίαν. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ Λουξεμβοῦργον (45.000 κ.). Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1922 ἡ χώρα αὕτη εἶναι ἡνωμένη οἰκονομικῶς μὲ τὸ Βέλγιον, δηλ. δὲν ὑπάρχουν τελωνειακοὶ δασμοὶ μεταξύ των.

Δ΄. ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Εἰσαγωγή.—Ὅπως τὸ Βέλγιον, οὕτω καὶ ἡ Ὁλλανδία εἶναι χώρα μικρὰ καὶ πολὺ πυκνῶς κατῳκημένη. (Ἔκτασις 34.180 τ. χμ., πληθυσμὸς 8.180.000 κάτ,, πυκνότης 232 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Ὡς πρὸς τὴν ἀσχολίαν τῶν κατοίκων των αἱ δύο αὗται χῶραι διαφέρουν μεταξύ των. Τὸ Βέλγιον, χάρις εἰς τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πλούσια μεταλλεῖά του εἰς ἄνθρακα εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν βιομηχανική, ἐνῷ ἡ Ὁλλανδία ἐπειδὴ εἶναι πτωχὴ εἰς ἄνθρακα εἶναι χώρα γεωργικὴ καὶ κυρίως ἐμπορική. Ἡ μεγάλη ἐμπορικὴ ἀνάπτυξις τῆς Ὁλλανδίας ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῆς Μαίζης καὶ τοῦ Ρήνου, τοῦ σπουδαιοτέρου πλωτοῦ ποταμοῦ τοῦ Κόσμου καὶ βρέχεται ὑπὸ τῆς Βορείου Θαλάσσης. Χάρις εἰς τὴν θέσιν της αὐτὴν ἡ Ὁλλανδία ἀπέκτησε μεγάλην ἀκμὴν κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα καὶ ἐδημιούργησε σπουδαῖον ἀποικιακὸν Κράτος, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπὸ τὰ πλουσιώτερα τοῦ Κόσμου. Τὸ μέγα της ἐμπόριον συνετέλεσεν, ὥστε ν' ἀποκτήσῃ μεγάλον πλοῦτον, ὁ ὁποῖος τῆς ἐπέτρεψε τὴν κατασκευὴν σπουδαίων παραγωγικῶν ἔργων. Χάρις εἰς τὰ ἔργα αὐτὰ ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ τῆς Ὁλλανδίας εἶναι πλουσία καὶ ποικίλη, καίτοι τὸ ἔδαφός της δὲν εἶναι πολὺ εὔφορον εἰς τὴν φυσικήν του κατάστασιν. Ἡ μεγάλη γεωργικὴ παραγωγὴ καὶ τὸ ἀνεπτυγμένον ἐμπόριον ἐπιτρέπουν νὰ ἔχῃ πυκνὸν πληθυσμόν.

Ὅρια.—Ἡ Ὁλλανδία ὁρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Βελγίου, πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ ἀπὸ τὰς ἄλλας πλευρὰς βρέχεται ὑπὸ τῆς Βορείου Θαλάσσης.

Φυσικαὶ περιοχαί.— Τὸ ἔδαφος τῆς Ὁλλανδίας ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν μεγάλην πεδιάδα, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τοῦ Μέσου καὶ Κάτω Βελγίου, Ὅπως εἰς τὸ Βέλγιον, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ὁλλανδίαν ἡ πεδιὰς αὕτη κατέρχεται συνεχῶς ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ πρὸς τὰ παράλια. Ὡς ἐκ τούτου ἓν μέγα μέρος τῶν παραθαλασσίων περιοχῶν εὑρίσκεται ὑπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν αἱ δύο αὗται χῶραι, τὸ Βέλγιον καὶ ἡ Ὁλλανδία, λέγονται Κάτω Χῶραι.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ὁλλανδίας ἀναλόγως τοῦ ὕψους του δυνάμεθα νὰ τὸ διαιρέσωμεν εἰς δύο περιοχάς: α') εἰς τὴν Ἄνω Ὁλλανδίαν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης περιοχὴν καὶ β') εἰς τὴν Κάτω Ὁλλανδίαν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τὴν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης περιοχήν.

Τὸ κλῖμα καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιοχὰς εἶναι ὠκεάνειον, ὅπως εἰς τὸ Μέσον καὶ τὸ Κάτω Βέλγιον. Ποτὲ δὲν κά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μνει πολὺ ζέστη οὔτε πολὺ ψῦχος. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὴν Ὁλλανδίαν, καθὼς καὶ τὸ Βέλγιον, εἶναι ἡ μεγάλη ὑγρασία. Εἰς τὴν Ὁλλανδίαν βρέχει 200 ἡμέρας περίπου τὸ ἔτος. Ἡ ποσότης ὅμως τῆς βροχῆς δὲν εἶναι μεγάλη: 600—650 χιλιοστόμετρα. (Καλάμαι 90 ἡμέραι βροχεραὶ τὸ ἔτος, ποσότης βροχῆς 650—750 χιλιοστόμετρα). Εἰς τὰς χώρας αὐτὰς αἱ βροχαὶ εἶναι πολὺ λεπταὶ καὶ συνεχεῖς. Τὸ ὕδωρ τρέχει παντοῦ. Ὁ οὐρανὸς εἶναι σχεδὸν συννεφιασμένος καὶ ὁ καιρὸς ἀκαθόριστος. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς πολλοὺς ὑδρατμούς, τοὺς ὁποίους φέρουν οἱ ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Λόγω τῆς μεγάλης ὑγρασίας τὰ μέταλλα εὔκολα σκουριάζουν καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι ὑποχρεοῦνται νὰ τὰ διατηροῦν πάντοτε καθαρά. Αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὴν μεγάλην καθαριότητα, ἡ ὁποία παρατηρεῖται εἰς τὰς οἰκίας τῶν χωρῶν αὐτῶν.

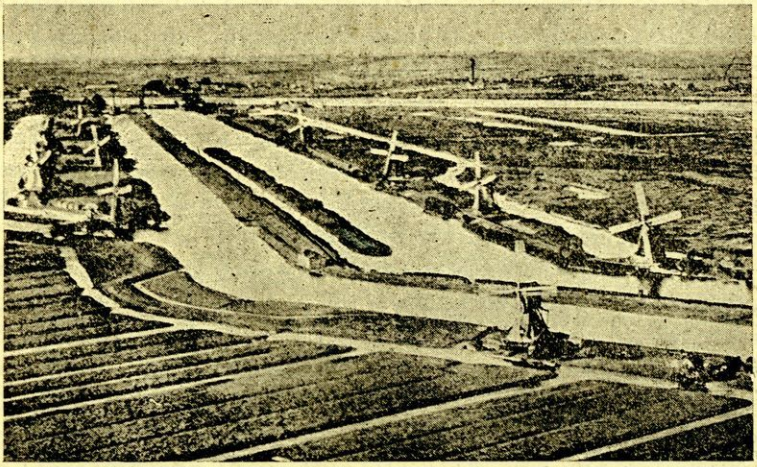
α΄) Ἄνω Ὁλλανδία. Ἡ Ἄνω Ὁλλανδία ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἐκτεταμένην καὶ μονότονον πεδιάδα, ἡ ὁποία ὀφείλει τὸν σχηματισμόν της εἰς τὰς προσχώσεις τῶν ποταμῶν οἱ ὁποῖοι τὴν διασχίζουν. Ἐκ τούτων σπουδαιότεροι εἶναι: Ὁ Ρῆνος καὶ ἡ Μαίζα. Λόγῳ τῆς μικρᾶς της κλίσεως τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν ρέουν βραδέως καὶ συχνὰ πλημμυρίζουν. Διὰ τοῦτο ἔχουν κατασκευασθῆ κατὰ μῆκος τῶν ὀχθῶν μεγάλα ἀντιπλημμυρικὰ ἔργα. Τὸ ἔδαφος τῆς πεδιάδος εἶναι ἀρκετὰ εὔφορον, ἐκτὸς τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν, ὅπου εἶναι ἀμμῶδες καὶ ἑλῶδες. Εἰς τὰς εὐφορωτέρας περιοχὰς καλλιεργοῦνται κυρίως ὁ σῖτος, εἰς δὲ τὰς ἀμμώδεις ἡ σίκαλις. Τὰς μεγαλυτέρας ὅμως ἐκτάσεις κατέχουν ἡ βρώμη καὶ τὰ λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζώων. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης λαχανικὰ καὶ φυτὰ καλλωπιστικὰ λόγῳ τοῦ ἠπίου κλίματός των. Πρὸς Ν. καὶ εἰς τὰ σύνορα τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Βελγίου ὑπάρχουν καὶ ἀξιόλογα μεταλλεῖα ἄνθρακος. Σπουδαιοτέρα πόλις τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ Οὐτρέχτη (165.000 κ.).

β΄) Κάτω Ὁλλανδία. Ἡ Κάτω Ὁλλανδία εἶναι ἔργον τοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος τὴν ἔσωσεν ἀπὸ τὰ ὕδατα καὶ συνεχῶς τὴν προστατεύει ἀπὸ αὐτά. Ἡ ἐργασία αὕτη τῆς διασώσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς προστα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σίας του ἀπὸ τὰ ὕδατα ἔγινε καὶ ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερον κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον:

Ἐν πρώτοις ἔπρεπε νὰ προστατεύσουν τὸ ἔδαφος ἀπὸ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, τὰ ὁποῖα κάθε ἓξ ὥρας περίπου ἀνέρχονται πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ καλύπτουν μεγάλας ἐκτάσεις καὶ κατόπιν ἀποσύρονται μόνα των. Τὰ μόνα φυσικὰ ἐμπόδια ἐναντίον τῆς εἰσροῆς τοῦ θαλασσίου ὕδατος εἶναι αἱ θῖνες, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῆς παραλίας καὶ ἀποτελοῦν μίαν ζώνην πλάτους 4—5 χμ. Ἡ ζώνη ὅμως αὕτη δὲν εἶναι

Διώρυγες καὶ πόλντερ εἰς τὴν Νότιον Ὁλλανδίαν.

συνεχὴς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθησαν ὅπως εἰς τὰ διάκενα κατασκευάσουν ὑψηλὸν καὶ πλατὺ τεῖχος. Ἡ ἐργασία ὅμως αὕτη δὲν εἶναι ἀρκετή. Δι' αὐτῆς τὸ ἔδαφος προστατεύεται μόνον ἀπὸ τὰς πλημμύρας τῆς θαλάσσης καὶ μένει ἐκτεθειμένον εἰς τὰς πλημμύρας τῶν ρεόντων ὑδάτων καὶ τῆς βροχῆς, τὰ ὁποῖα, ὡς γνωστόν, συναθροίζονται εἰς τὰ χαμηλότερα μέρη. Διὰ νὰ τὸ προστατεύσουν ἀπὸ τὰς πλημμύρας αὐτὰς ἐχώρισαν τὸ ἔδαφος εἰς μεγάλα τμήματα, τὰ ὁποῖα τὰ περιέβαλαν μὲ ἓν τεῖχος. Εἰς τὰς πρὸς τὴν θάλασσαν πλευρὰς τοῦ τείχους ὑπάρχουν ἔξοδοι, αἱ ὁποῖαι φράσσονται διὰ θυρίδων. Αἱ περιοχαὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

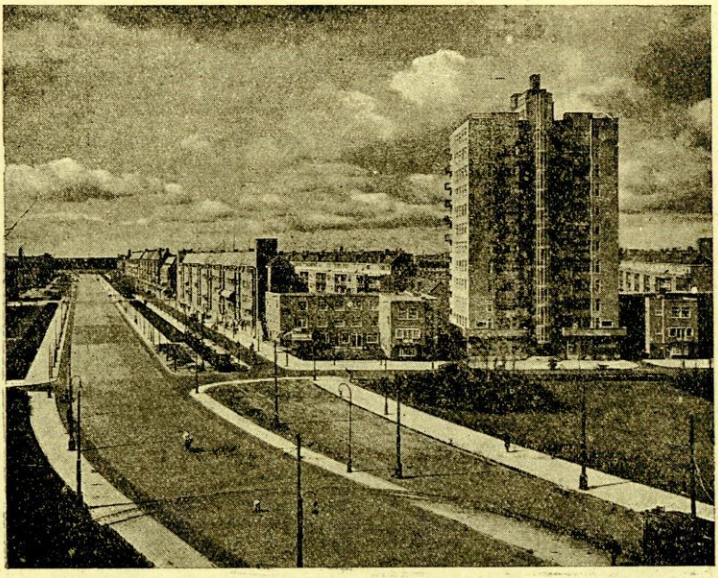
αὗται, αἱ ὁποῖαι περιφράσσονται διὰ τείχους καὶ δέχονται μόνον τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, λέγονται π ό λ ν τ ε ρ. Ἐὰν τὸ ἐπίπεδον τοῦ πόλντερ εὑρίσκεται ὑψηλότερον τοῦ ἐπιπέδου τῆς θαλάσσης κατὰ τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ὕδατά της ἔχουν τελείως ἀποσυρθῆ ἀπὸ τὴν ξηράν, τότε ἀνοίγουν τὰς θύρας του καὶ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἔχει συναθροισθῆ ἐντός, ρέει πρὸς τὴν θάλασσαν. Κατὰ τὴν ἐποχήν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης ἀνέρχεται πρὸς τὴν ξηράν, κλείουν τὰς θυρίδας τοῦ πόλντερ καὶ ἡ ἐκροὴ παύει. Ἐὰν τὸ ὕψος τοῦ πόλντερ εἶναι χαμηλότερον ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς θαλάσσης, τότε ἡ φυσικὴ ἐκροὴ εἶναι ἀδύνατος. Διὰ τοῦτο τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς, τὸ ὁποῖον συναθροίζεται ἐντὸς τοῦ πόλντερ, διοχετεύεται εἰς τὴν θάλασσαν τεχνητῶς διὰ μεγάλων ἀντλιῶν, αἱ ὁποῖαι κινοῦνται εἴτε διὰ τοῦ ἀέρος εἴτε δι' ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Σήμερον ἐργάζονται διὰ τὴν ἀποξήρανσιν τοῦ Κόλπου Ζουϊντερζέ. Συνεπῶς δὲν εἶναι ὑπερβολὴ αὐτό, τὸ ὁποῖον λέγεται, ὅτι «ὁ Ὁλλανδὸς κατεσκεύασε τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ζῇ».

Ἡ Κάτω Ὁλλανδία ἔχει πολὺ εὔφορον ἔδαφος, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις. Λόγῳ τῆς μεγάλης ὑγρασίας, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ εἰς τὰ παράλια, καλλιεργοῦνται κυρίως λειβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζῴων, ἡ ὁποία εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη. Χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της καὶ εἰς τὴν θαλασσίαν της συγκοινωνίαν ἡ περιοχὴ αὐτὴ εἶναι πυκνότερον κατῳκημένη ἀπὸ τὴν Ἄνω Ὁλλανδίαν. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: Τὸ Ἀμστερνταμ (750.000 κ.), ἡ μεγαλυτέρα πόλις τῆς Ὁλλανδίας καὶ σπουδαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον. Κεῖται ἐπὶ τοῦ Κόλπου Ζουϊντερζέ. Μετὰ τῆς Βορείου Θαλάσσης συγκοινωνεῖ διὰ τεχνητῆς διώρυγος. Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ρήνου κεῖται τὸ Ρόττερνταμ (580.000 κ.), μεγάλος, διεθνὴς λιμήν, καθόσον ἐξυπηρετεῖ ὅλας τὰς χώρας, τὰς ὁποίας διασχίζει ὁ ποταμὸς οὗτος. Εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Βορείου Θαλάσσης κεῖται ἡ πρωτεύουσα Χάγη (400.000 κ.), ἡ ἕδρα τοῦ Διεθνοῦς Δικαστηρίου.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή. — Οἱ Ὁλλανδοὶ εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς, ὁμιλοῦν ὅμως ἰδιαιτέραν γλῶσσαν, ἡ ὁποία εἶναι κλάδος τῆς γερμανικῆς. Τὰ 55 % τοῦ πληθυσμοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

άσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὰ ὑπόλοιπα 45 % εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, τὴν ἁλιείαν καὶ τὰς ἄλλας ἐργασίας. Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι πολὺ μεγάλη (κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ τὸ Βέλγιον). Ἡ διανομὴ ὅμως τοῦ πληθυσμοῦ δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος. Περισσότερον κατῳκημένη εἶναι ἡ Κάτω Ὁλλαν-

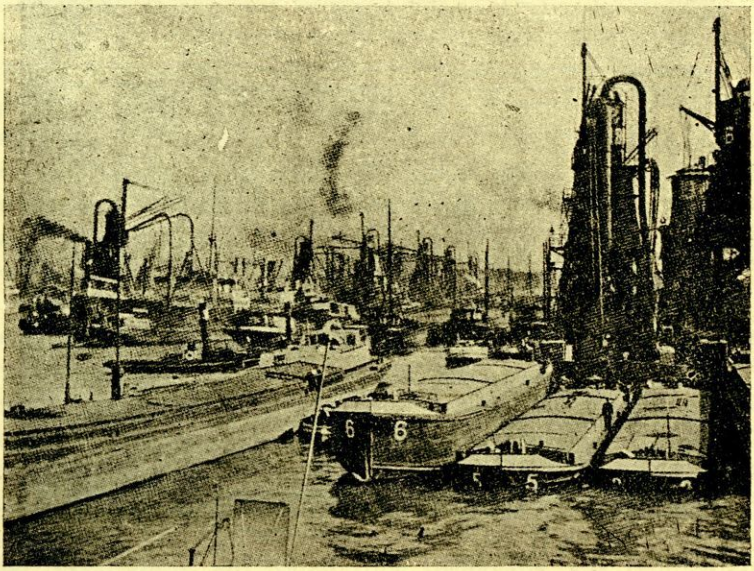
Ἓν τμῆμα τοῦ Ἀμστερνταμ.

δία χάρις εἰς τὸ εὐφορώτερον ἔδαφός της καὶ εἰς τὴν καλυτέραν της συγκοινωνίαν.

Εἰς τὴν γεωργικὴν ζωὴν τῆς Ὁλλανδίας τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ κτηνοτροφία τῶν μεγάλων ζῴων, χάρις εἰς τὸ ὑγρόν της κλῖμα, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ τὴν καλλιέργειαν τῶν λειβαδίων. Ἀκολουθεῖ κατόπιν ἡ καλλιέργεια τῶν λαχανικῶν καὶ τῶν καλλωπιστικῶν φυτῶν, χάρις εἰς τὸ ὑγρὸν καὶ ἥπιον κλῖμα της. Ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν εἶναι περιωρισμένη, ἡ δὲ παραγωγή των δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ βιομηχανία τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν (γάλακτος, τυροῦ, βουτύρου). Ἀκολουθοῦν ἡ μεταλλουργία χάρις εἰς τὰ ἀνθρακομεταλλεῖά της, ἡ βιομηχανία τῶν ἀποικιακῶν προϊόντων (κακάου, ὀρύζης, καουτσούκ, καπνοῦ) χάρις εἰς τὰς πλουσίας ἀποικίας της, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τὴν Ἀσίαν, ἡ βιομηχανία τῶν ὑφασμάτων καὶ τὰ ναυπηγεῖα. Σπουδαῖον ρόλον

Ὁ λιμὴν τοῦ Ρόττερνταμ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ.

παίζει διὰ τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Ὁλλανδίας καὶ ἡ ἁλιεία (ἰδίως τῆς ρέγγας), καθόσον ἔχει ἐκτεταμένας ἀκτὰς καὶ βρέχεται ἀπὸ τὴν Βόρειον Θάλασσαν, ἡ ὁποία ἔχει τοὺς περισσοτέρους ἰχθῦς ἀπὸ ὅλας τὰς θαλάσσας τοῦ Κόσμου. Ἡ Ὁλλανδία ἔχει ἐπίσης ἀνεπτυγμένον καὶ τὸ ἐμπόριον χάρις εἰς τὰ ἄφθονα προϊόντα τοῦ ἐδάφους της καὶ τῶν ἀποικιῶν της καὶ εἰς τὴν καλήν της γεωγραφικὴν θέσιν. Ἐξάγει κυρίως κτηνοτροφικὰ προϊόντα (γάλα συμπεπυκνωμένον, τυρόν, βούτυρον,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἰχθῦς, χάρτην, ὑφάσματα βαμβακερά, χημικὰ προϊόντα, ἀποικιακὰ εἴδη κ. ἄ.). Εἰσάγει κυρίως δημητριακοὺς καρπούς, μέταλλα, βιομηχανικὰ προϊόντα.

Ἀγορὰ βουτύρου εἰς τὴν Ὁλλανδίαν.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κτηνοτροφικὰ καὶ ἁλιευτικὰ προϊόντα, χημικὰ προϊόντα, μετάλλινα εἴδη, ὑφάσματα, ἀποικιακὰ κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, οἶνον σταφίδα, τερεβινθέλαιον κ. ἄ.

Ε'. ΑΙ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΑΙ ΝΗΣΟΙ

Εἰσαγωγή.— Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι, παρὰ τὴν μικρὰν σχετικῶς ἔκτασίν των (314.000 τ. χμ.), εἶναι τὸ κέντρον τῆς σπουδαιοτέρας δυνάμεως τοῦ Κόσμου. Ἡ ἐξαιρετικὴ αὕτη ἀνάπτυξίς των ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικήν των θέσιν καὶ εἰς τὸν μεγάλον πλοῦτόν των εἰς ὀρυκτά. Χάρις εἰς τὴν γεωγραφικήν των

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θέσιν αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι δὲν ὑπέστησαν μεγάλας ἐχθρικὰς ἐπιδρομάς, ὅπως αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης. Ἡ προφύλαξίς των ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς ἐχθρικῶν λαῶν (δεδομένου ὅτι εἶναι νῆσοι) ἐπέτρεψαν εἰς τοὺς κατοίκους των νὰ ἐπιδοθοῦν κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου των καὶ τῆς βιομηχανίας των. Εἰς τοῦτο ἐπίσης συνετέλεσε καὶ ὁ ἄφθονος ὀρυκτὸς των πλοῦτος εἰς χρήσιμα μεταλλεύματα (ἄνθραξ, σίδηρος). Ἡ Μεγάλη Βρεττανία εἶναι ἡ πατρὶς τῆς συγχρόνου βιομηχανίας. Ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου των καὶ τῆς βιομηχανίας των συνετέλεσεν ἐπίσης καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀπεράντου ἀποικιακοῦ Κράτους των. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία εἶναι ἡ πρώτη ἀποικιακὴ δύναμις τοῦ Κόσμου.

Θέσις. — Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι κεῖνται πρὸς Β. Δ. τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν χωρίζονται διὰ δύο στενῶν θαλασσῶν (τῆς Βορείου Θαλάσσης καὶ τῆς Μάγχης) καὶ ἑνὸς πορθμοῦ, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται μεταξὺ αὐτῶν (πορθμὸς τοῦ Καλαί, πλάτους 31 χμ). Ἐξ ὅλων τῶν νήσων σπουδαιότεραι εἶναι ἡ Μεγάλη Βρεττανία καὶ ἡ Ἰρλανδία.

1. ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.— Τὸ ἔδαφος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἀποτελεῖται:

α') Εἰς τὰ Β. Δ. ἀπὸ τὰ παλαιὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν, εἶναι χαμηλὰ καὶ ὀγκώδη. Ταῦτα εἶναι εἰς τὴν βόρειον περιοχὴν τῆς νήσου, ἡ ὁποία λέγεται Σκωτία, τὰ Γκράμπιαν, ὅπου καὶ ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας (Μπὲν Νεβὶς 1343 μ., χαμηλοτέρα τῆς Πάρνηθος) καὶ τὰ Σεβιότ. Εἰς τὴν ὑπόλοιπον περιοχὴν τῆς νήσου, ἡ ὁποία λέγεται Ἀγγλία, τὰ Πέννινα, τὰ ὄρη τῆς Οὐαλλίας καὶ τῆς Κορνουαλλίας. Τὰ ὄρη ταῦτα δὲν ἀποτελοῦν συνεχῆ ὀροσειράν, διότι μεταξύ των ἐκτείνονται χαμηλαὶ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται κυρίως εἰς τὰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι: Εἰς τὴν Σκωτίαν ἡ μεταξὺ τῶν ὀρέων Γκράμπιαν καὶ Σεβιότ, ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποία πρὸς διάκρισιν λέγεται **Κάτω Χώρα**, εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ μεταξὺ τῶν Πεννίνων καὶ τῶν ὀρέων τῆς Οὐαλλίας.

β') Εἰς τὰ Ν. Α. ἀπὸ μίαν μεγάλην πεδινὴν περιοχήν, τὸ **λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου**, τὸ ὁποῖον εἶναι ὅμοιον μὲ τὸ λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων. Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου καὶ αἱ χαμηλαὶ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται μεταξὺ τῶν ὀρέων, καλύπτονται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις, διότι εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν κατείχοντο ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Εἰς τὴν Β. Δ. πλευρὰν τῆς νήσου, ὅπου καταλήγουν τὰ ὄρη, αἱ ἀκταὶ εἶναι βραχώδεις καὶ βαθέως διαμελισμέναι. Εἰς τὴν Ν. Α. πλευρὰν ὅπου καταλήγει τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου, αἱ ἀκταὶ εἶναι ὁμαλαὶ καὶ σχεδὸν εὐθύγραμμοι.

Κλῖμα.—Τὸ κλῖμα δὲν εἶναι ὁμοιόμορφον. Αἱ δυτικαὶ ὀρειναὶ περιοχαί, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς βροχεροὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, ἔχουν κλῖμα κατ' ἐξοχὴν ὠ κ ε ά ν ε ι ο ν (μικραὶ μεταβολαὶ τῆς θερμοκρασίας, βροχαὶ καὶ ὁμίχλαι ἄφθονοι). Τὸ λεκανοπέδιον ὅμως τοῦ Λονδίνου, ἐπειδὴ προστατεύεται ἀπὸ τοὺς δυτικοὺς ἀνέμους ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιοχήν, δέχεται ὀλιγωτέρας βροχὰς καὶ ἔχει θερμότερα θέρη.

Τὸ κλῖμα δὲν διαφέρει μόνον μεταξὺ τῶν δυτικῶν καὶ ἀνατολικῶν περιοχῶν, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν βορείων καὶ τῶν νοτίων περιοχῶν. Ἡ Βόρειος Σκωτία, ἐπειδὴ εἶναι πλησιέστερον πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον, ἔχει κλῖμα ψυχρὸν (τὰ θέρη εἶναι τόσον δροσερά, ὥστε ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου εἶναι ἀδύνατος). Ἡ Νότιος ὅμως Ἀγγλία ἔχει κλῖμα ἥπιον (εἰς τὴν Κορνουάλλην εὐδοκιμεῖ ἡ δάφνη καὶ ἡ ἀλόη).

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.— Ἡ μορφὴ τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ κλῖμα μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ χωρίσωμεν τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν εἰς τρεῖς περιοχάς: εἰς τὴν Σκωτίαν, εἰς τὴν Β.Δ. Ἀγγλίαν καὶ εἰς τὴν Ν.Α. Ἀγγλίαν ἢ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου.

1) **Σκωτία.** Ἡ περιοχὴ αὕτη διαφέρει ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν πρῶτον λόγῳ τοῦ μεγάλου διαμελισμοῦ τῶν ἀκτῶν της καὶ δεύτερον, λόγῳ τῆς μικρᾶς ἐκτάσεως τοῦ καλλιεργησίμου ἐδάφους της, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὰ ἐκτεταμένα ὄρη της καὶ εἰς τὸ πολὺ ψυχρὸν κλῖμά της. Ἡ πλουσιωτέρα περιοχὴ τῆς Σκω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τίας εἶναι ἡ πεδιάς, ἡ ὁποία ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν δύο ὀρέων: Γκράμπιαν πρὸς Β. καὶ Σεβιὸτ πρὸς Ν.

α') Ἡ ὀρεινὴ περιοχή. Ἡ περιοχὴ αὕτη μὲ τὸ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν κλῖμα καὶ μὲ τὸ πτωχὸν ἔδαφός της δὲν εἶναι κατάλληλος διὰ καλλιεργείας. Ἡ σπουδαιοτέρα ἀσχολία τῶν ἀραιῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι συγκεντροῦνται εἰς τὰς κοιλάδας, εἶναι ἡ κτηνοτροφία χάρις εἰς τὰ πλούσια καὶ διαρκῆ λιβάδια της, τὰ ὁποῖα βεβαίως ὀφείλονται εἰς τὰς ἀφθόνους βροχάς. Περισσοτέρους κατοίκους ἔχουν αἱ κοιλάδες τοῦ ὄρους Σεβιότ, χάρις εἰς τὸ ἠπιώτερον σχετικῶς κλῖμά των. Τοὐναντίον ἡ ὀρεινὴ περιοχὴ τῶν Γκράμπιαν, λόγῳ τοῦ ὑπερβολικοῦ ψύχους, τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ, εἶναι σχεδὸν ἔρημος. Ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου οἱ ὁρμητικοὶ δυτικοὶ ἄνεμοι καὶ αἱ ἄφθονοι βροχαὶ καὶ ὁμίχλαι καθιστοῦν ἀδύνατον τὴν διαμονήν. Τὰ δάση καὶ αἱ κατοικίαι δὲν ὑπερβαίνουν τὸ ὕψος τῶν 200—300 μ. Αἱ ὑψηλότεραι περιοχαὶ κατέχονται ἀπὸ μικροὺς θάμνους καὶ χλόην, καθόσον ταῦτα ἀντέχουν καλύτερον ἀπὸ τὰ δένδρα εἰς τὸ πολὺ ψῦχος, τὴν ὑγρασίαν καὶ τοὺς ὁρμητικοὺς ἀνέμους. Οἱ κάτοικοι τῶν ἀκτῶν ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ἁλιείαν. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον τῆς ἁλιείας εἶναι τὸ Ἄμπερδιν (167.000 κ.) εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βορείου Θαλάσσης, διότι αὕτη εἶναι πλουσιωτέρα εἰς ἰχθῦς.

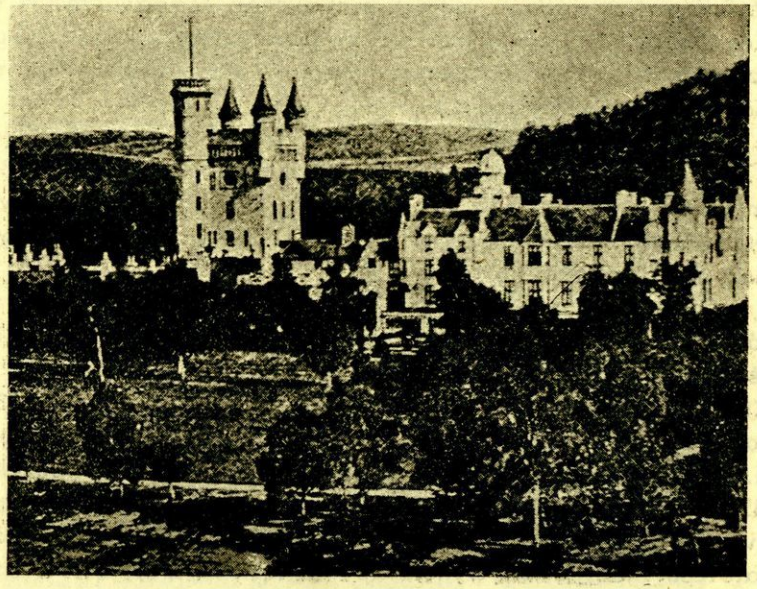
β') Ἡ Κάτω Χώρα. Ἡ περιοχὴ αὕτη, παρὰ τὴν μικρὰν ἔκτασίν της (τὸ δέκατον περίπου τῆς ὅλης ἐκτάσεως τῆς Σκωτίας), συγκεντρώνει τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ (3 ἑκατ. ἐπὶ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ 4 ἑκατ.). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της, εἰς τὸ ἤπιον κλῖμά της καὶ εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖά της (ἄνθρακος, σιδήρου καὶ πετρελαίου). Τὸ ἤπιον καὶ ὑγρὸν κλῖμά της εὐνοεῖ κυρίως τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας (πρόβατα, ἀγελάδες), τὰ δὲ πλούσια μεταλλεῖά της τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίσς (μεταλλουργεῖα, ναυπηγεῖα, ὑαλουργεῖα, χαρτοποιεῖα, ὑφαντουργεῖα, χημικὰ ἐργοστάσια κτλ.). Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι ἡ Γκλάσκοου (1.300.000 κ.) παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Κλάϊντ ποταμοῦ, τὸ σπουδαιότερον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον τῆς Σκωτίας. Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βορείου Θαλάσσης εἶναι ἡ Ντέντη (175.000 κ.), κέντρον ὑφαντουρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γίας καὶ τὸ Ἐδιμβοῦργον (440.000 κ.), τὸ διοικητικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Σκωτίας.

2) **Βορειοδυτικὴ Ἀγγλία.** Ὅπως εἰς τὴν Σκωτίαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν Β. Δ. Ἀγγλίαν διακρίνομεν δύο περιοχάς : τὰς ὀρεινὰς καὶ τὰς χαμηλάς.

α') Ὀρειναὶ περιοχαί. Αἱ περιοχαὶ αὗται, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ τὴν ὀροσειρὰν τῶν Πεννίνων, τὰ ὄρη τῆς Οὐαλλίας καὶ τῆς Κορνουαλλίας, εἶναι ἀραιῶς κατῳκημέναι. Τοῦτο

Ἡ βασιλικὴ ἔπαυλις Βαλμόραλ Κάσλ εἰς τὴν Σκωτίαν.

ὀφείλεται εἰς τὸ πτωχὸν ἔδαφός των, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ κυρίως τὴν κτηνοτροφίαν. Περισσότερον κατῳκημένη εἶναι ἡ ὀρεινὴ περιοχὴ τῆς Κορνουαλλίας χάρις εἰς τὸ ἠπειρωτικὸν κλῖμά της καὶ εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖά της (χαλκοῦ καὶ κασσιτέρου). Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εὑρίσκεται καὶ ἡ σπουδαιοτέρα πόλις Πλύμουθ (200.000 κ.), ἡ ὁποία ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της κυρίως εἰς τὴν θέσιν της, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς θαλασσίας ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Βόρειον Ἀμερικήν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β') Χαμηλαὶ περιοχαί. Αἱ περιοχαὶ αὗται, χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός των, ἔχουν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν καὶ ἰδίως κτηνοτροφίαν. Ἡ θέα ὅμως, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουν, φανερώνει, ὅτι εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς δὲν ὑπερισχύει ἡ γεωργικὴ ζωή, ἀλλ' ἡ βιομηχανικὴ χάρις εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα ἄνθρακος, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν παλαιῶν αὐτῶν ὀρέων. Ἐπὶ ὁλόκληρα χιλιόμετρα δὲν βλέπει κανεὶς ἄλλο παρὰ ἐργοστάσια, καπνοδόχους καὶ σωροὺς σκωρίας. Τὰ δένδρα καὶ τὰ καθαρὰ νερὰ ἔχουν σχεδὸν ἐξαφανισθῆ. Ἡ περιοχὴ αὕτη τῶν μεταλλείων τοῦ ἄνθρακος εἶναι ἡ πλέον βιομηχανικὴ καὶ ἡ πλέον κατῳκημένη περιοχὴ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας (287 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

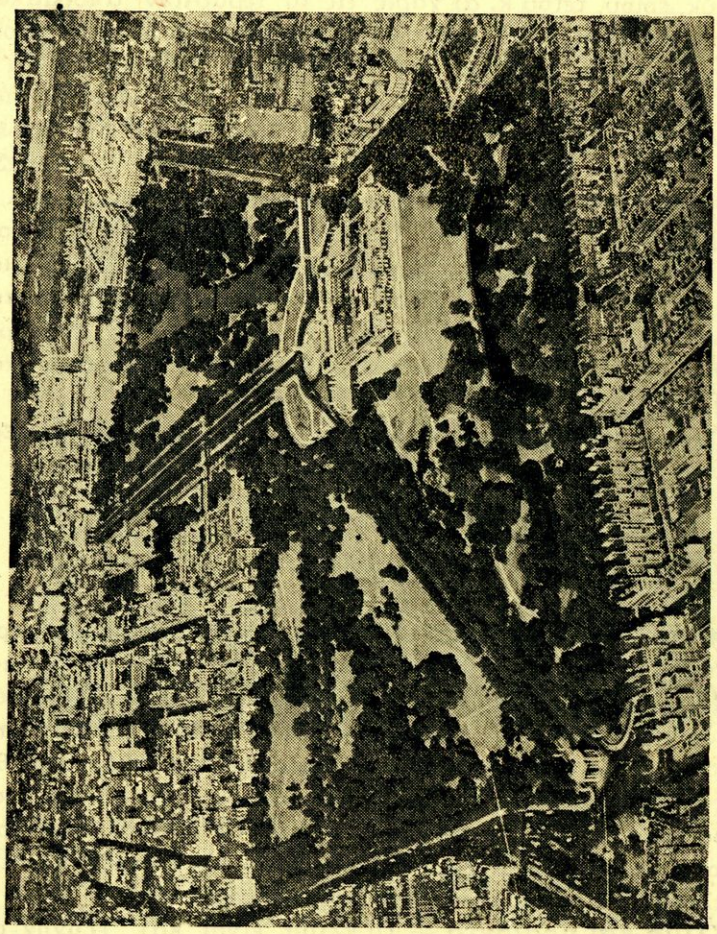
Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ κέντρα εἶναι τὸ Μπίρμιγχαμ (1.300.000 κ.), τὸ Μάντζεστερ (1.200.000 κ.), κέντρον τῆς βιομηχανίας τοῦ βάμβακος, τὸ Σέφφιλντ (500.000 κ.), τὸ Λήντς (500.000 κ.), καὶ τὸ Μπράντφορντ (300.000 κ.), κέντρα βιομηχανίας μαλλίνων ὑφασμάτων.

Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες, διὰ τῶν ὁποίων εἰσάγουν τὰ τεράστια αὐτὰ βιομηχανικὰ κέντρα τὰς πρώτας ὕλας, αἱ ὁποῖαι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν χώραν (βάμβαξ, ἔριον, σίδηρος) καὶ τὰ εἴδη διατροφῆς διὰ τὸν μεγάλον αὐτὸν πληθυσμόν των καὶ ἐξάγουν τὰ βιομηχανικά των προϊόντα, εἶναι: Τὸ Λίβερπουλ (1.320.000 κ.), τὸ Κάρντιφ (250.000 κ.) καὶ τὸ Νιούκασλ (450.000 κ.). Τὰ δύο τελευταῖα, χάρις εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα ἄνθρακος, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται πλησίον των, εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες ἐξαγωγῆς ἄνθρακος τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Τὸ Νιούκασλ ἐξάγει ἄνθρακα εἰς τὴν Βόρειον Εὐρώπην (Νορβηγίαν, Σουηδίαν, Δανίαν, Βαλτικὰς Χώρας) καὶ τὸ Κάρντιφ εἰς τὴν Νότιον Εὐρώπην, χώρας τῆς Μεσογείου, Ν. Ἀμερικήν.

3) **Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου.** Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου, χάρις εἰς τὴν μεγάλην του ἔκτασιν, τὸ εὔφορον ἔδαφός του καὶ τὸ ὀλιγώτερον ὑγρὸν καὶ τὸ περισσότερον θερμὸν κλῖμά του, εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως σῖτος καὶ σακχαροῦχα τεῦτλα. Πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς μεγάλης βιομηχανίας τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου μὲ τὸ ἐκτεταμένον καὶ εὔφορον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔδαφός του ἦτο ἡ σπουδαιοτέρα περιοχὴ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἀλλὰ καὶ σήμερον ἡ σπουδαιότης του διατηρεῖται χάρις εἰς τὴν γεωγραφικήν του θέσιν (κεῖται ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης)

Ἓν τμῆμα τοῦ Λονδίνου· εἰς τὸ μέσον τὰ ἀνάκτορα τοῦ Βουκιγγαμ.
[Φωτογραφία ἀπὸ ἀεροπλάνου]

καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, τὸ Λονδῖνον (8.200.000 κ.), ἐπὶ τοῦ Ταμέσεως ποταμοῦ, 82 χμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης (εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον τελειώνει ἡ θαλασσία ἀτμοπλοΐα). Ἡ πόλις αὕτη, λόγῳ τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ καὶ τῆς θαλασσίας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

της συγκοινωνίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλει ἀρχικῶς καὶ τὴν ἀνάπτυξίν της, εἶναι εἷς τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τοῦ Κόσμου. Εἶναι ἐπίσης μία μεγάλη ἀποθήκη ἀποικιακῶν προϊόντων (καουτσούκ, ἐρίου, τεῖου κ. ἄ) χάρις εἰς τὸ τεράστιον ἀποικιακὸν Κράτος, καὶ τὸ πρῶτον οἰκονομικὸν κέντρον τοῦ Κόσμου χάρις εἰς τὸν μεγάλον πλοῦτόν της. Ὁ μεγάλος πληθυσμὸς καὶ ἡ καλή του συγκοινωνία συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ ἰδίως τῶν βιομηχανικῶν κλάδων, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἀνάγκην ἄνθρακος (ἐνδυμάτων, ἐπίπλων, ἠλεκτρικῶν εἰδῶν, τεχνητῆς μετάξης, εἰδῶν πολυτελείας, βιβλίων κτλ.). Ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τὸ Λονδῖνον κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὸν Κόσμον μετὰ τὴν Νέαν Ὑόρκην. Τὸ σπουδαιότερον προάστειον εἶναι τὸ **Γκρήνουϊτς**, γνωστὸν διὰ τὸ ἀστεροσκοπεῖόν του, διὰ τοῦ ὁποίου διέρχεται ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς τῆς Γῆς. Πλησίον τοῦ Λονδίνου αἱ πόλεις **Ὀξφόρδη** καὶ **Καίμπριτζ** μὲ πολὺ ὀνομαστὰ πανεπιστήμια.

Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες ἐπὶ τῆς Μάγχης εἶναι τὸ **Ντόβερ**, ἀπέναντι τοῦ Καλαί, τὸ **Σαούθαμπτον** καὶ τὸ **Μπράϊτον**.

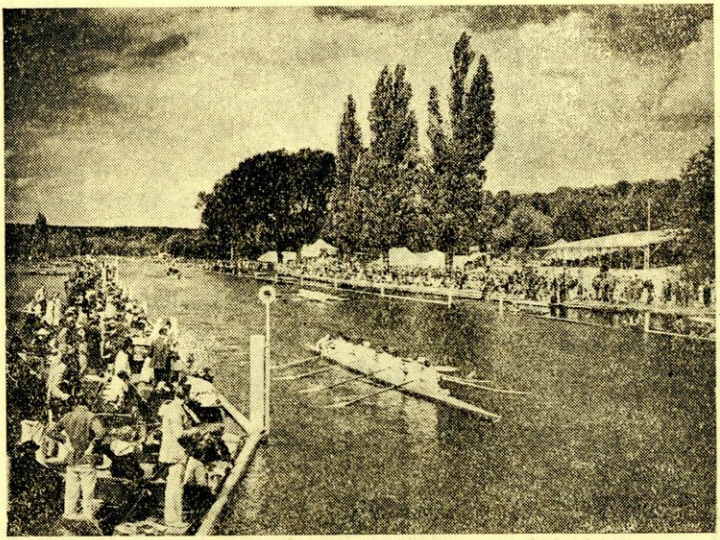
2. ΙΡΛΑΝΔΙΑ

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.— Τὸ ἔδαφος τῆς Ἰρλανδίας περιλαμβάνει μίαν πεδιάδα εἰς τὸ κέντρον καὶ μίαν ὀρεινὴν περιοχὴν εἰς τὴν περιφέρειαν. Ἡ πεδιάς, ἡ ὁποία ἀνοίγεται μόνον πρὸς Α. πρὸς τὴν Ἰρλανδικὴν θάλασσαν, ὀφείλει τὴν ὕπαρξίν της εἰς τὰ μαλακὰ πετρώματα τῆς περιοχῆς της (ἀσβεστολιθικά), τὰ ὁποῖα εὔκολα ἡ διάβρωσις τῶν ρεόντων ὑδάτων παρέσυρε πρὸς τὴν θάλασσαν. Τοὐναντίον αἱ ὀρειναὶ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι γενικῶς εἶναι χαμηλαί, ὀφείλουν τὴν ὕπαρξίν των εἰς τὰ σκληρότερα πετρώματά των (κυρίως γρανιτικά).

Κλῖμα καὶ προϊόντα.— Τὸ κλῖμα εἶναι κατ' ἐξοχὴν ὠκεάνειον χάρις εἰς τὴν ἄμεσον ἐπίδρασιν τῶν δυτικῶν ἀνέμων. Ἐπὶ τῆς Ν. Δ. ἀκτῆς ὁ χειμὼν εἶναι τόσον ἤπιος ὅσον καὶ εἰς τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας. Ἡ χιὼν σπανίως διατηρεῖται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους περισσότερον τῆς μιᾶς ἡμέρας. Αἱ βροχαὶ εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄφθονοι καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Θεωρεῖται ὡς καλὴ ἡ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν βρέχει μόνον δύο ἕως τρεῖς φοράς. Ἡ ὑπερβολικὴ ὑγρασία καὶ οἱ ὁρμητικοὶ ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι ἐπικρατοῦν εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχάς, δὲν εὐνοοῦν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν δασῶν. Ἡ Ἰρλανδία εἶναι ἡ πτωχοτέρα εἰς δάση χώρα τῆς Εὐρώπης. Τὸ κλῖμα ὅμως αὐτὸ εὐνοεῖ τὰ λιβάδια καὶ τὴν τύρφην, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀποσύνθεσιν τῶν ὑδροβίων φυτῶν. Ἡ τύρφη, ἡ ὁποία εἶναι ἡ λαϊκωτέρα καύσιμος ὕλη

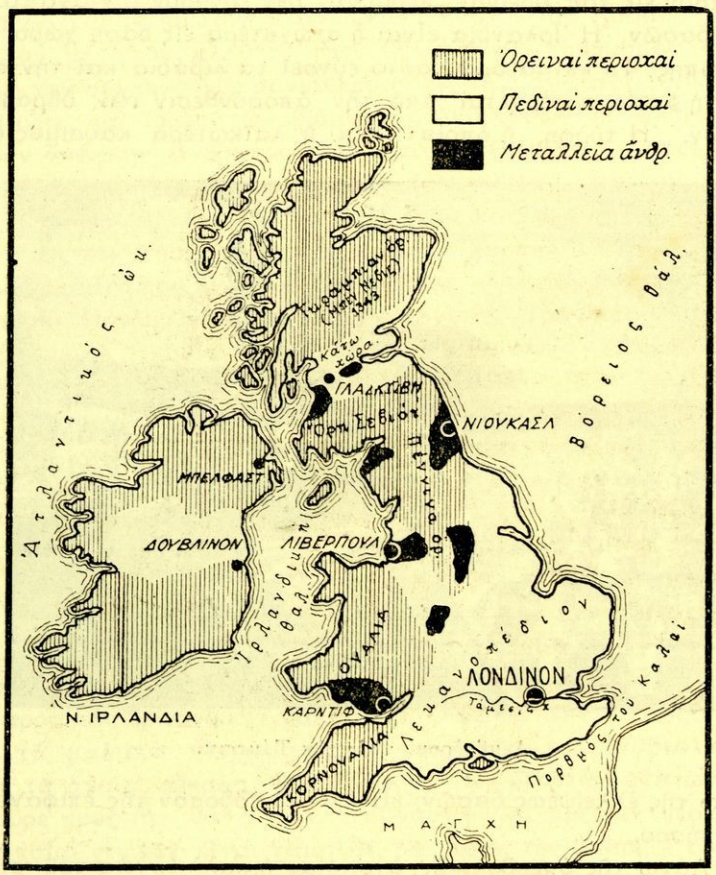
Λεμβοδρομίαι εἰς τὸν Τάμεσιν.

λόγῳ τῆς ἐλλείψεως δασῶν, κατέχει τὸ ἕβδομον τῆς ἐπιφανείας τῆς νήσου.

Λόγῳ τῆς ὑπερβολικῆς ὑγρασίας ἡ καλλιέργεια τοῦ σίτου εἶναι ἀδύνατος. Εὐδοκιμεῖ ὅμως ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς διατροφῆς τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Χάρις εἰς τὸ ὠκεάνειον κλῖμα, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ τὰ λιβάδια, πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία, ἡ ὁποία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς νήσου. Τὸ ὑγρὸν κλῖμα εὐνοεῖ ἐπίσης καὶ τὴν καλλιέργειαν τοῦ λίνου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολιτικὴ κατάστασις καὶ κάτοικοι.— Πολιτικῶς ἡ Ἰρλανδία διαιρεῖται: α') Εἰς τὸ **Ἐλεύθερον Ἰρλανδικὸν Κράτος** (3.000.000 κ., πρωτεύουσα τὸ Δουβλῖνον 400.000 κ.), τὸ ὁποῖον

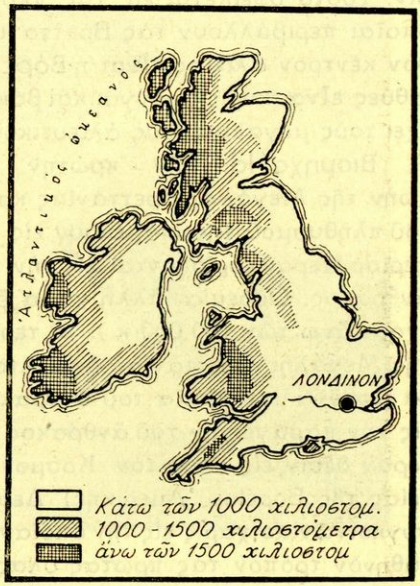
Φυσικὸς χάρτης τῶν Βρεττανικῶν νήσων.

ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1922 καὶ κατοικεῖται κυρίως ἀπὸ Καθολικούς. Ἡ κυριωτέρα ἀσχολία τῶν κατοίκων του εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ ἡ γεωργία. β') Εἰς τὸ **Κράτος τοῦ Οὔλστερ** πρὸς τὰ Β. Α. (1.250.000. κ., πρωτεύουσα Μπέλφαστ 415.000 κ.),

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸ ὁποῖον εἶναι ἀγγλικὴ ἀποικία καὶ κατοικεῖται κυρίως ἀπὸ Σκώτους Διαμαρτυρομένους. Ἡ κυριωτέρα ἀσχολία τῶν κατοίκων εἶναι ἡ βιομηχανία τοῦ λίνου, τῆς ὁποίας κέντρον εἶναι ἡ πρωτεύουσα.

Οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. — Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἀπὸ πολλοῦ ἡ γεωργία δὲν κατέχει σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς εἶναι μόλις τὰ 20 % τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ (ἡ Ἑλλὰς 68 %). Ἐκ τῶν γεωργικῶν καλλιεργειῶν τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ λιβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Οἱ δημητριακοὶ καρποί, οἱ ὁποῖοι καλλιεργοῦνται κυρίως εἰς τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου, κατέχουν πολὺ μικρὰν ἔκτασιν. Ἡ στροφὴ αὕτη τῆς Μεγάλης Βρεττανίας πρὸς τὴν κτηνοτροφίαν ὀφείλεται εἰς λόγους φυσικοὺς καὶ εἰς λόγους οἰκονομικούς.

Χάρτης τῆς διανομῆς τῶν βροχῶν εἰς τὰς Βρεττανικὰς νήσους.

α') Φυσικοὶ λόγοι. Τὸ ὠκεάνειον κλῖμά της καὶ τὰ ἀργιλικὰ κυρίως ἐδάφη της, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν κρυσταλλικῶν πετρωμάτων τῶν ὀρεινῶν της περιοχῶν, εὐνοοῦν τὰ λιβάδια καὶ ὄχι τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου.

β') Οἰκονομικοὶ λόγοι. Ὁ εἰσαγόμενος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ σῖτος εἶναι εὐθηνότερος ἀπὸ τὸν σῖτον, ὁ ὁποῖος παράγεται εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἕνας ἄλλος ἀκόμη λόγος, ὁ ὁποῖος συνετέλεσεν εἰς τὴν μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας, εἶναι ὅτι οἱ Ἄγγλοι εἶναι λαὸς κατ' ἐξοχὴν κρεωφάγος. Διὰ τοῦτο ἡ κτηνοτροφία γίνεται μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ μὲ ὅλους τοὺς κα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νόνας τῆς ἐπιστήμης. Οἱ Ἄγγλοι κτηνοτρόφοι κατώρθωσαν νὰ δημιουργήσουν εἰδικὰς κατηγορίας ζώων διὰ τὴν παραγωγὴν κρέατος, γάλακτος ἢ ἐρίου. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν ἀνάπτυξίν της ἡ κτηνοτροφία δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ.

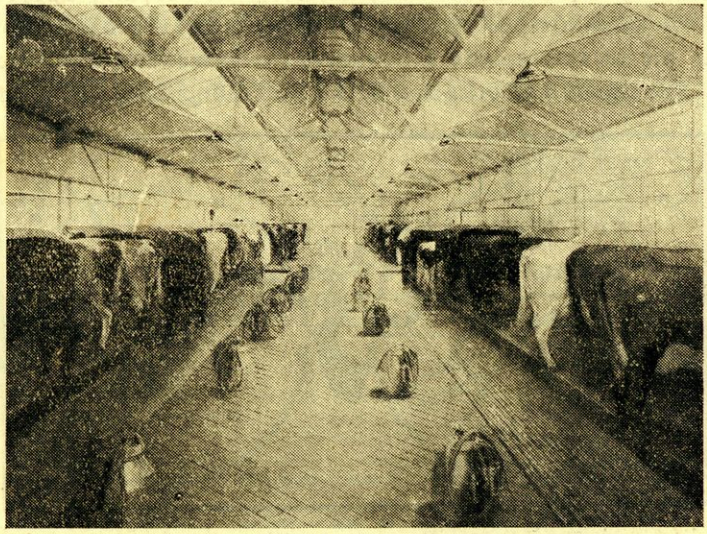
Ἁλιεία. Ἐξ ὅλων τῶν κλάδων, οἱ ὁποῖοι παράγουν εἴδη διατροφῆς, μόνον ἡ ἁλιεία προμηθεύει μεγαλυτέραν ποσότητα ἀπὸ ἐκείνην, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς πλουσίας εἰς ἰχθῦς θαλάσσας, αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὰς Βρεττανικὰς νήσους. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον ἁλιείας εἶναι ἡ **Βόρειος Θάλασσα**. Οἱ ἁλιευόμενοι ἰχθύες εἶναι κυρίως ρέγγαι καὶ βακαλάοι. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἔχει τοὺς μεγαλυτέρους ἁλιευτικοὺς λιμένας τοῦ Κόσμου.

Βιομηχανία. Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας κατέχει ἡ βιομηχανία. Τὰ 80 % τοῦ πληθυσμοῦ της διαμένουν εἰς τὰς πόλεις, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ περισσότεραι εὑρίσκονται εἰς τὴν περιοχὴν τῶν μεταλλείων τοῦ ἄνθρακος. Οὐδεμία ἄλλη χώρα ἔχει τόσας πολλὰς πόλεις (58 ἔχουν ἄνω τῶν 100 000 κ.). Ἡ τεραστία βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ὀφείλεται εἰς δύο λόγους: Πρῶτον εἰς τὰ ἄφθονα μεταλλεῖα τοῦ ἄνθρακος (κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἄνθρακος εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν δευτέραν θέσιν εἰς ὅλον τὸν Κόσμον μετὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Βορείου Ἀμερικῆς). Δεύτερον εἰς τὴν θαλασσίαν της συγκοινωνίαν, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν προμηθεύεται κατὰ τὸν πλέον εὐθηνὸν τρόπον τὰς πρώτας ὕλας, αἱ ὁποῖαι δὲν ὑπάρχουν εἰς τὸ ἔδαφός της καὶ ἐξάγει τὰ βιομηχανικά της προϊόντα (ἡ θαλασσία συγκοινωνία εἶναι ἡ εὐθηνοτέρα ἀπὸ ὅλα τὰ μέσα συγκοινωνίας). Χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της βιομηχανίαν ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἔχει μεγάλον καὶ πυκνὸν πληθυσμὸν (47.000.000 κάτ., ἤτοι 147 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι εἶναι:

α') Ἡ **βιομηχανία ὑφασμάτων**. Ἡ βιομηχανία τῶν μαλλίνων καὶ λινῶν ὑφασμάτων εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς βιομηχανίας τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην κτηνοτροφίαν τῶν προβάτων της καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ λίνου. Ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως ὅμως τῆς ἀτμομηχανῆς (1779)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡ βιομηχανία αὕτη ἔλαβε τόσην ἀνάπτυξιν, ὥστε σήμερον τὸ πλεῖστον μέρος τῶν πρώτων αὐτῶν ὑλῶν εἰσάγεται ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τῆς βιομηχανίας τῶν μαλλίνων ὑφασμάτων εἶναι: Σέφφιλντ, Λήντς, Μπράντφορντ. Νεωτέρα κατὰ πολὺ εἶναι ἡ βιομηχανία τῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, τῆς ὁποίας τὸ σπουδαιότερον κέντρον εἶναι τὸ Μάντζεστερ. Ἡ βιομηχανία αὕτη, χάρις εἰς τὸ τεράστιον ἀποικιακὸν Κράτος

Βουστάσιον εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

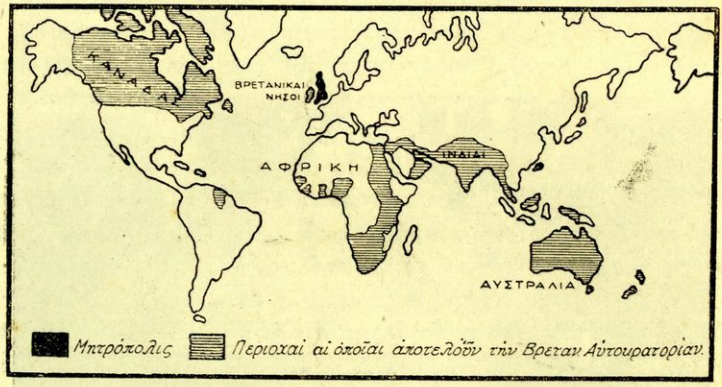
τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ὅλων τῶν βιομηχανιῶν αὐτῆς.

β') Ἡ μεταλλουργία. Ἡ βιομηχανία αὕτη ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξίν της εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα ἄνθρακος. (Διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν ἑνὸς τόννου μεταλλεύματος σιδήρου ἀπαιτοῦνται δύο τόννοι ἄνθρακος· συνεπῶς συμφέρει ἡ μεταφορὰ τοῦ σιδηρομεταλλεύματος εἰς τὴν περιοχήν, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπάρχει ὁ ἄνθραξ καὶ ὄχι ἡ μεταφορὰ τοῦ ἄνθρακος εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ σιδήρου). Τὰ σπουδαιότερα κέντρα εὑρίσκονται εἰς τὴν Β. Δ. περιοχὴν τῆς νήσου, ὅπου ὑπάρχουν τὰ μεταλλεῖα τοῦ ἄνθρακος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τοῦ σιδήρου: Μπίρμιγχαμ, Σέφφιλντ (ὅπλα, ὑλικὰ σιδηροδρόμου, μηχαναὶ παντὸς εἴδους), Νιούκασλ, Γκλάσκοου (ναυπηγεῖα. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία κατασκευάζει τὰ μισὰ ἀπὸ ὅλα τὰ νέα πλοῖα, τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται εἰς ὅλον τὸν Κόσμον).

Συγκοινωνία. Ἡ τεραστία οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας στηρίζεται εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της συγκοινωνίαν. Δεδομένου, ὅτι εἶναι νῆσος, τὴν μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζει ἡ θαλασσία συγκοινωνία. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἔχει τὸν μεγαλύτερον ἐμπορικὸν καὶ πολεμικὸν στόλον τοῦ Κόσμου· εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡ συγκοινωνία ἐκτελεῖται διὰ πλωτῶν ὁδῶν (ποταμῶν καὶ διωρύγων), διὰ τοῦ σιδηροδρόμου (τὸ μῆκος

Χάρτης τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας.

τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἀνέρχεται εἰς 33.000 χμ.) καὶ δι' ἁμαξιτῶν ὁδῶν. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία.

Ἐμπόριον. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἔχει τὸ μεγαλύτερον ἐμπόριον ἀπὸ ὅλας τὰς χώρας τοῦ Κόσμου. Τοῦτο ὀφείλεται:

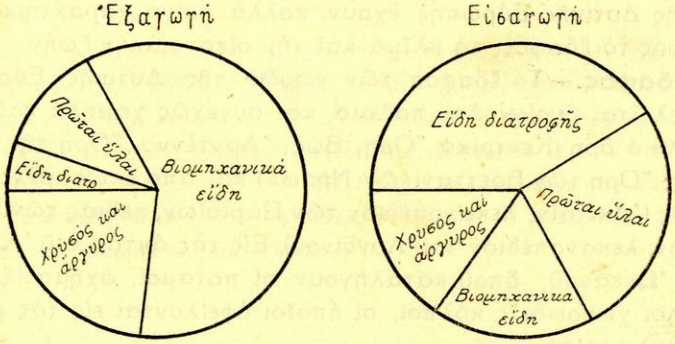
α') Εἰς τὴν μεγάλην παραγωγὴν ἄνθρακος, ἡ ὁποία εἶναι ἀνωτέρα τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως. Ὁ ἄνθραξ ἀντιπροσωπεύει τὰ 80 % τοῦ βάρους καὶ τὰ 11 % τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγομένων προϊόντων. Αἱ ἐξαγωγαὶ κατευθύνονται εἰς ὅλας τὰς πτωχὰς εἰς ἄνθρακα χώρας τῆς Εὐρώπης, τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ. Ὁ ἀγγλικὸς ἄνθραξ τροφοδοτεῖ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅλας τὰς βάσεις τῶν θαλασσίων αυγκοινωνιῶν (Γιβραλτάρ, Σουέζ, Ἄντεν, Κολόμπο, Σιγκαπούρ).

β') Εἰς τὴν μικρὰν παραγωγὴν τῶν γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ της. Ὁ παραγόμενος σῖτος ἐπαρκεῖ μόνον διὰ τρεῖς μῆνας καὶ τὸ κρέας μόνον δι' ἕξ μῆνας. Ἡ Μεγάλη Βρεττανία εἶναι ἡ πρώτη χώρα εἰσαγωγῆς σίτου εἰς ὅλον τὸν Κόσμον. Ἐκτὸς τοῦ σίτου καὶ τοῦ κρέατος εἰσάγονται διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ της βούτυρον, τυρός, πουλερικά, ὀπῶραι, οἶνος κ. ἄ.

γ') Εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν της, ἡ

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Μεγάλης Βρεττανίας.

ὁποία ἔχει ἀνάγκας μεγάλης ποσότητος πρώτων ὑλῶν. Ἐκ τούτων σπουδαιότερα εἶναι: ὁ βάμβαξ, ὁ σίδηρος, τὸ ἔριον, ἡ γιούτα (διὰ τὴν κατασκευὴν σάκκων καὶ εὐθηνῶν ταπήτων), ἡ μέταξα, τὸ καουτσούκ, τὸ πετρέλαιον.

δ') Εἰς τὸ ἀπέραντον ἀποικιακόν της Κράτος, τὸ ὁποῖον προμηθεύει τὰς πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της καὶ ἀγοράζει τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα.

Ἐκ τῶν ἐξαγομένων προϊόντων τὴν πρώτην θέσιν ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν κατέχουν τὰ βαμβακερὰ ὑφάσματα. Ἀκολουθοῦν τὰ μεταλλουργικὰ προϊόντα (μηχαναὶ παντὸς εἴδους, ὅπλα, πλοῖα, αὐτοκίνητα, ἀεροπλάνα κτλ.) καὶ τὰ μάλλινα ὑφάσματα. Τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐμπόριόν της ἐκτελεῖται μὲ ὅλας τὰς χώρας τοῦ Κόσμου, περισσότερον ὅμως μὲ τὰς ἀποικίας της.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κυρίως ὑφάσματα καὶ νήματα, μετάλλινα εἴδη καὶ μηχανάς, ἄνθρακα, χημικὰ καὶ φαρμακευτικὰ προϊόντα, ἁλιευτικὰ προϊόντα κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει σταφίδα, καπνόν, ἔλαιον, οἶνον, σῦκα ξηρά, χαρούπια, μαστίχην, κολοφώνιον, λευκόλιθον, σμύριδα κτλ.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ὅπως αἱ χῶραι τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, οὕτω καὶ αἱ χῶραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἔχουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικὰ ὡς πρὸς τὸ ἔδαφος, τὸ κλῖμα καὶ τὴν οἰκονομικὴν ζωήν.

Ἔδαφος.—Τὸ ἔδαφος τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ παλαιὰ καὶ συνεχῶς χαμηλὰ καὶ κρυσταλλικὰ ὄρη (Κεντρικὰ Ὄρη, Βώζ, Ἀρντέννα, Ὄρη τῆς Βρεττάνης, Ὄρη τῶν Βρεττανικῶν Νήσων) καὶ ἀπὸ ἐκτεταμένας πεδιάδας (Ἀκιταίν, λεκανοπέδιον τῶν Παρισίων, πεδιὰς τῶν Κάτω Χωρῶν, λεκανοπέδιον τοῦ Λονδίνου). Εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, ὅπου καταλήγουν οἱ ποταμοί, σχηματίζονται μεγάλοι χωνοειδεῖς κόλποι, οἱ ὁποῖοι ὀφείλονται εἰς τὰς μεγάλας παλιρροίας.

Κλῖμα καὶ βλάστησις.—Αἱ χῶραι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικόν, ἔχουν κλῖμα κυρίως ὠκεάνειον. Εἰς τὸ περισσότερον ὑγρὸν κλῖμά των ὀφείλονται καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοπία των, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ τοπία τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου. Εἰς τὰ πολὺ εὔφορα ἐδάφη καλλιεργοῦνται πλούσιαι καλλιέργειαι (σῖτος, σακχαροῦχα τεῦτλα), εἰς δὲ τὰ πτωχότερα ἐδάφη ὑπάρχουσι λιβάδια καὶ μικρὰ δάση. Οὕτω τὸ τοπίον τῶν χωρῶν αὐτῶν, χάρις εἰς τὰς ἀρκετὰς βροχάς των καὶ εἰς τὴν κανονικὴν διανομήν των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, εἶναι πάντοτε πράσινον.

Οἰκονομικὴ ζωή.— Αἱ ἐκτεταμέναι καὶ εὔφοροι πεδιάδες συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, τὸ δὲ ὠκεάνειον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κλῖμα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας τῶν μεγάλων ζῴων. Συνεπῶς δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν τύχην, ὅτι αἱ χῶραι τῆς Μεσογείου τρέφουν κυρίως πρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικὸν καὶ αἱ χῶραι τοῦ Ἀτλαντικοῦ τρέφουν κυρίως μεγάλα ζῷα κατὰ τρόπον ἐπιστημονικόν. Ἡ κτηνοτροφία τῶν μεγάλων ζῴων ἀπαιτεῖ πλούσια καὶ διαρκῆ λιβάδια, τὰ ὁποῖα μόνον εἰς τὸ ὑγρὸν κλῖμα εὐδοκιμοῦν.

Χάρις ἐπίσης εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα τοῦ ἄνθρακος, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τὸ ἔδαφός των, ἔχουν πολὺ ἀνεπτυγμένην καὶ τὴν βιομηχανίαν, ἡ ὁποία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικήν των ζωήν.

Ἐρωτήσεις.

1) Ποία εἶναι ἡ πλουσιωτέρα γεωργικὴ χώρα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ διὰ ποῖον λόγον; 2) Ποία εἶναι ἡ βιομηχανικωτέρα χώρα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ διατί; 3) Ποῖοι εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ποῦ ὀφείλεται ἡ ἀνάπτυξίς των; 4) Μὲ ποίαν χώραν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον; 5) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Παρισίους καὶ Λονδῖνον;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Εἰσαγωγή.— Ἡ Γερμανία, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χώρα τῆς Εὐρώπης εἰς ἔκτασιν καὶ πληθυσμὸν μετὰ τὴν Ρωσίαν (552.000 τ. χμ., 80.000.000 κ.), μέχρι τοῦ ἔτους 1871 ἦτο διῃρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ Κράτη. Ὁ τεμαχισμὸς τῆς Γερμανίας ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα εἰς πολλὰ ἀνεξάρτητα Κράτη ὀφείλεται εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους της, τὸ ὁποῖον εὐνοεῖ τὸν χωρισμὸν αὐτόν, καθόσον περιλαμβάνει ὅλας τὰς ζώνας καὶ ὅλους τοὺς τύπους τῶν τοπίων τῆς Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης. Πρὸς Ν. ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν τμῆμα τῆς ζώνης τῶν Ἄλπεων. Εἰς τὸ κέντρον ἀπὸ πολλὰ παλαιὰ καὶ συνεπῶς χαμηλὰ ὄρη, τὰ ὁποῖα εἶναι συνέχεια τῶν παλαιῶν ὀρέων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης (Κεντρικῶν Ὀρέων, Βώζ, Ἀρντέννης). Πρὸς Β. κατέχει ἓν τμῆμα τῆς μεγάλης πεδιάδος τῆς Βορείου Εὐρώπης. Παρὰ τὴν βραδεῖαν ἕνωσίν του τὸ Γερμανικὸν Ἔθνος κατέχει ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ χάρις εἰς τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας του. Αὕτη κεῖται μεταξὺ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, καὶ τῆς Ἀνατολικῆς, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ πρὸς τὴν Ἀσίαν. Διὰ τῶν κοιλάδων τῶν Ἄλπεων ἐπικοινωνεῖ μετὰ τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης, διὰ δὲ τῆς Βορείου Γερμανικῆς πεδιάδος ἀνοίγεται πρὸς τὴν Βόρειον καὶ Βαλτικὴν Θάλασσαν. Χάρις λοιπὸν εἰς τὴν εὔκολον ἐπικοινωνίαν του πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατοίκων του, τὸ Γερμανικὸν Ἔθνος ἔλοβε μεγάλην ἀνάπτυξιν.

Ὅρια.— Ἡ Γερμανία, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸν Μάρτιον τοῦ 1938 μέχρι τῆς λήξεως τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἀπετέλει ἓν Κράτος μετὰ τῆς παλαιᾶς Αὐστρίας, ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Δανίας καὶ βρέχεται ὑπὸ τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης, πρὸς Δ. ὑπὸ τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ τῆς Γαλλίας, πρὸς Ν. ὡρίζετο ὑπὸ τῆς Ἑλβετίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γιουγκοσλαυΐας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τῆς Πολωνίας. Ὡς φυσικὰ ὅρια εἶχε πρὸς Ν. τὰς Ἄλπεις καὶ πρὸς Β. ἔχει τὴν Βόρειον καὶ Βαλτικὴν Θάλασσαν. Πρὸς Α. καὶ πρὸς Δ. δὲν εἶχε σαφῆ φυσικὰ ὅρια. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ σύνορά της εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς δὲν ἦσαν πάντοτε σταθερὰ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἱστορίας της.

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.— Παρὰ τὴν μεγάλην ποικιλίαν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ ἔδαφος τῆς Γερμανίας δυνάμεθα νὰ τὴν διαιρέσωμεν εἰς τέσσαρας μεγάλας περιοχάς:

α΄) Τὴν Νότιον Γερμανίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ ὑψηλὰ ὄρη καὶ ὀροπέδια.

β΄) Τὴν Μέσην Γερμανίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ χαμηλὰ καὶ μεμονωμένα ὄρη.

γ΄) Τὴν Βόρειον Γερμανίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἐκτεταμένην πεδιάδα καὶ

δ΄) Τὴν Κοιλάδα τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, ἡ ὁποία εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα βιομηχανικὴ περιοχὴ τῆς Γερμανίας.

1) Νότιος Γερμανία. Ἡ Νότιος Γερμανία περιλαμβάνει α΄) Τὰς Γερμανικὰς Ἄλπεις (ὑψηλοτέρα κορυφὴ 3.800 μ. εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἄλπεις). β΄) Τὸν Μέλανα Δρυμὸν (ἀπέναντι τῶν Βοσγίων). γ΄) Τὰ ὀροπέδια τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σουαβοφραγκονίας, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Κεντρικῶν Ἄλπεων καὶ χωρίζονται διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Δουνάβεως καὶ δ΄) Τὴν κοιλάδα τοῦ Ἄνω Δουνάβεως.

Ἐξ ὅλων τῶν πεδινῶν περιοχῶν εὐφορώτερον ἔδαφος ἔχουν αἱ κοιλάδες τῶν ποταμῶν (Δουνάβεως μετὰ τῶν παραποτάμων του, Νέκαρ καὶ Μάϊν, παραποτάμων τοῦ Ρήνου). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς εὐφόρους προσχώσεις των, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ρέοντα ὕδατα καὶ ὁ ἄνεμος ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς περιοχάς. Τὸ ὀλι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γώτερον εὔφορον ἔδαφος ἔχει τὸ ὀροπέδιον τῆς Βαυαρίας, διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καλύπτεται ἀπὸ λίμνας καὶ χονδρὰ χαλίκια. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τοὺς ἑξῆς λόγους: Εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν τὸ κλῖμα τῆς Εὐρώπης ἦτο πολὺ ψυχρὸν καὶ ὑγρόν· ὡς ἐκ τούτου αἱ χιόνες ἦσαν ἄφθονοι καὶ ἐκάλυπτον συνεχῶς τὴν Βόρειον Εὐρώπην καὶ ὅλα τὰ ὑψηλὰ ὄρη. Οὕτως ἐσχηματίσθησαν παγετῶνες, οἱ ὁποῖοι κατήρχοντο πρὸς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς, παρασύροντες χώματα, χαλίκια καὶ λίθους (ὅπως συμβαίνει καὶ σήμερον εἰς τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς τῶν Ἄλπεων). Τὸ ὀροπέδιον τῆς Βαυαρίας, τὸ ὁποῖον κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἄλπεων, ἐδέχετο τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα παρέσυρον οἱ παγετῶνες ἐκ τῶν ὑψηλῶν περιοχῶν καὶ τὰ ὁποῖα ἀπετίθεντο κατὰ σωρούς. Ὅταν τὸ κλῖμα ἔγινε θερμότερον, οἱ παγετῶνες διελύθησαν καὶ ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου παρέμειναν οἱ σωροὶ τῶν μεταφερθέντων ὑλικῶν, τοὺς ὁποίους τὰ ρέοντα ὕδατα ἤρχισαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἰσοπεδώνουν. Κατὰ τὴν ἰσοπέδωσιν τὰ λεπτὰ χώματα μετεφέρθησαν παρὰ τῶν ρεόντων ὑδάτων καὶ τῶν ἀνέμων εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχὰς καὶ ἐπὶ τοῦ ὀροπεδίου παρέμειναν τὰ χονδρὰ χαλίκια καὶ οἱ λίθοι. Μεταξὺ τῶν σωρῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἰσοπεδώθησαν, ἢ μεταξὺ τῶν κοιλωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς παγετῶνας, τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς παραμένει στάσιμον καὶ σχηματίζει λίμνας. Ἰδοὺ λοιπὸν οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους τὸ ὀροπέδιον καλύπτεται ἀπὸ λίμνας καὶ χονδρὰ χαλίκια καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι πολὺ εὔφορον, ἐνῷ αἱ κοιλάδες καλύπτονται ἀπὸ λεπτὰς καὶ εὐφόρους προσχώσεις.

Τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι ἡ Νότιος Γερμανία κεῖται μακρὰν τῆς θαλάσσης (χειμὼν δριμύς, θέρος θερμόν, χιὼν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, βροχαὶ ραγδαῖαι, αἱ ὁποῖαι πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θερινῆς περιόδου).

Τὰ προϊόντα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους καὶ ἀπὸ τὸ κλῖμα. Εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχάς, ὅπου τὰ θέρη εἶναι δροσερὰ καὶ ἡ ὑγρασία μεγαλυτέρα, εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ κτηνοτροφία κυρίως τῶν μεγάλων ζώων καὶ ἡ ὑλοτομία χάρις εἰς τὰ πολλὰ λιβάδια καὶ εἰς τὰ πλούσια δάση. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐπίσης ἀνεπτυγμένη εἰς τὰ ὀροπέδια, διότι τὸ ἔδαφός των

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶναι καταλληλότερον διὰ λιβάδια παρὰ διὰ καλλιεργείας ἐπειδὴ δὲν εἶναι πολὺ εὔφορον. Εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν, χάρις εἰς τὸ πολὺ εὔφορον ἔδαφός των, εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ γεωργία. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ καὶ σακχαροῦχα τεῦτλα εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς, αἱ ὁποῖαι

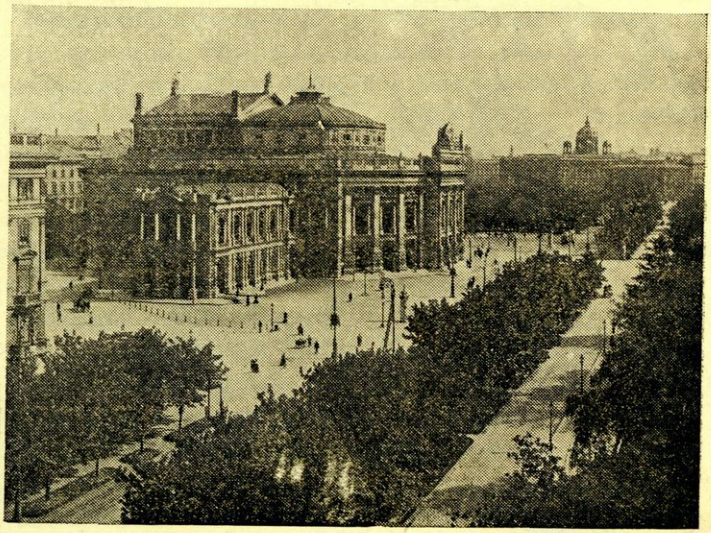

Φυσικὸς χάρτης τῆς Γερμανίας.

εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς παγετούς, καὶ ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα εἰς τὰς πλαγιὰς τῶν λόφων. Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία χάρις εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν καὶ εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἄλπεις (περιοχὴ τῆς Στυρίας).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἄλπεων τὸ Γκράτς (150.000 κ.), κέντρον βιομηχανίας χάρτου, ὑφασμάτων καὶ μεταλλουργίας χάρις εἰς τὰ πλούσια δάση καὶ τὰ μεταλλεῖα σιδήρου καὶ λιγνίτου, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τὴν περιοχήν του. Τὸ Σάλτσμπουργκ καὶ τὸ Ἴνσμπρουκ. Εἰς τὸ ὀροπέδιον τῆς Βαυαρίας τὸ Μόναχον (700.000 κ.), μία τῶν μεγαλυτέρων πόλεων τῆς Γερμανίας καὶ σπουδαῖον κέντρον γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν. Εἶναι ἐπίσης σπουδαῖον βιομη-

Βιέννη. Κρατικὸν θέατρον. Εἰς τὸ βάθος δεξιὰ τὰ Ἐθνικὰ Μουσεῖα.

χανικὸν κέντρον μὲ διαφόρους βιομηχανίας (φημίζεται ἡ μπύρα τοῦ Μονάχου). Τὴν ἀνάπτυξίν του ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικήν του θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διασταυροῦνται αἱ ὁδοὶ τῆς Ν. Δ. Γερμανίας πρὸς τὴν Ἰταλίαν πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ πρὸς τὴν Βιέννην.

Εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ ὀροπεδίου τῆς Σουαβοφραγκονίας κεῖνται: ἡ Νυρεμβέργη (400.000 κάτ.) καὶ ἡ Στουττγκάρτη (375.000 κάτ.), σπουδαῖα βιομηχανικὰ κέντρα διαφόρων βιομη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χανιῶν (ἠλεκτρικὰ εἴδη, δερμάτινα εἴδη, χάρτης, αὐτοκίνητα, διάφορα παιγνίδια κ. ἄ.).

Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως κεῖται ἡ Βιέννη (2 ἑκατομμ. κάτ.), πρωτεύουσα τῆς Αὐστρίας. Εἶναι μία τῶν ὡραιοτέρων πόλεων τῆς Εὐρώπης καὶ σπουδαῖον κέντρον γραμμάτων, ἐπιστημῶν, ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον κεῖται ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι σπουδαία διεθνὴς ὁδὸς καὶ εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διασταυροῦνται αἱ ὁδοί: πρὸς τὴν Ν. Α. Εὐρώπην διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Κάτω Δουνάβεως, πρὸς τὴν Τσεχοσλοβακίαν, Πολωνίαν καὶ Ρωσίαν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Μοραύα καὶ πρὸς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ ἄνω Δουνάβεως καὶ τῶν παραποτάμων του.

2) Μέση Γερμανία. Ἡ Μέση Γερμανία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ παλαιὰ χαμηλὰ καὶ μεμονωμένα ὄρη, εἶναι τὸ πλέον γραφικὸν τμῆμα τῆς Γερμανίας. Τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς ἐκ Δ. πρὸς Α. Τὰ Παραρρήνια Ὄρη, τὰ ὁποῖα εἶναι συνέχεια τῆς Ἀρντέννης, τὰ Ὄρη τῆς Ἔσσης (Φόγκελσμπεργκ), ὁ Θουρίγγειος Δρυμός, τὸ Χάρτς, τὸ ὑψηλότερον ὅλων (1.140 μ.), ὁ Βοημικὸς Δρυμός, τὰ Ὄρη τῶν Μετάλλων καὶ τὰ Σουδήτια Ὄρη. Τὰ ὄρη ταῦτα εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν ἀπετέλουν μίαν συνεχῆ ὀροσειράν, τῆς ὁποίας ὁ τεμαχισμὸς ὀφείλεται εἰς τοπικὰς καθιζήσεις τοῦ ἐδάφους. Ἀποτέλεσμα τῶν καθιζήσεων εἶναι ὁ σχηματισμὸς ρηγμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς λειωμένα ὑλικά. Δηλαδὴ ἐσχηματίσθησαν ἡφαίστεια, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰ ἡφαιστειογενῆ πετρώματα, τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς διάφορα μέρη τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Ἓν ἐκ τῶν παλαιῶν αὐτῶν ἡφαιστείων εἶναι καὶ τὸ Φόγκελσμπεργκ. Αἱ παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν χαμηλῶν αὐτῶν ὀρέων ἐκτεινόμεναι κοιλάδες καὶ ὀροπέδια εἶναι πολὺ εὔφοροι, διότι καλύπτονται ἀπὸ προσχώσεις, αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν ἡφαιστειογενῶν πετρωμάτων, τὰ ὁποῖα περιέχουν τὰ εὐφορώτερα συστατικά.

Ἡ Μέση Γερμανία διασχίζεται ἀπὸ τὸ ἄνω ρεῦμα μεγά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λων ποταμῶν (Βέζερ, Ἔλβας, Ὄδερ), οἱ ὁποῖοι τὴν συνδέουν μὲ τοὺς μεγάλους γερμανικοὺς λιμένας.

Τὸ κλῖμα τῆς Μέσης Γερμανίας εἶναι ἠπειρωτικόν. Ὁ χειμὼν εἶναι περισσότερον δριμύς, ὅσον προχωροῦμεν ἐκ Δ. πρὸς Α., δηλαδὴ ὅσον ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἀπ' ἐναντίας αἱ βροχαὶ εἶναι περισσότεραι, ὅσον πλησιάζομεν πρὸς τὴν θάλασσαν. Χάρις εἰς τὰ εὔφορα ἐδάφη της ἡ Μέση Γερμανία εἶναι ἡ πλουσιωτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Γερμανίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως, λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος, δημητριακοὶ καρποί, σακχαροῦχα τεῦτλα καὶ λαχανικά. Χάρις ἐπίσης εἰς τὰ πλούσια ὀρυκτά της ἔχει ἀνεπτυγμένην καὶ τὴν βιομηχανίαν (μεταλλεῖα ποτάσσης εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Στασφούρτης, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ πλουσιώτερα τοῦ Κόσμου, μεταλλεῖα ἄνθρακος καὶ διαφόρων μετάλλων εἰς τὴν Σαξωνίαν καὶ Σιλεσίαν).

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: Εἰς τὴν Σαξωνίαν καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου, ὅπου διασταυροῦνται αἱ ὁδοὶ τῆς Μέσης Γερμανίας, ἡ Λειψία (700.000 κ.), κέντρον γραμμάτων καὶ βιομηχανίας (μεταλλουργεῖα, ὑφάσματα, βιβλία), ἡ Δρέσδη (630.000 κ.), ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἔλβα ποταμοῦ καὶ τὸ Κέμνιτς (350.000 κ.), κέντρον βιομηχανίας ὑφασμάτων χάρις εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα, τὸν ὁποῖον προμηθεύουν οἱ ποταμοὶ οἱ κατερχόμενοι ἀπὸ τὴν ὀρεινὴν περιοχήν. Εἰς τὴν Σιλεσίαν τὸ Μπρεσλάου (600.000 κ.) ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ὄδερ ποταμοῦ.

3) Βόρειος Γερμανία. Ἡ Βόρειος Γερμανία ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ἐκτεταμένην πεδιάδα, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς πεδιάδος τῶν Κάτω Χωρῶν. Τὸ ἔδαφός της εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμμῶδες, διότι εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν κατέληγον οἱ παγετῶνες, οἱ ὁποῖοι ἐκάλυπτον τὴν Σκανδιναυϊκὴν Χερσόνησον εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν (ὅ,τι συνέβη καὶ μὲ τὸ ὀροπέδιον τῆς Βαυαρίας ἀπὸ τοὺς παγετῶνας τῶν Ἄλπεων). Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν παγετώνων τὰ πολὺ λεπτὰ χώματα μόλις ἀπεξηράνθησαν, παρεσύρθησαν κυρίως ὑπὸ τῶν ἀνέμων (βορείων καὶ βορειοανατολικῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι συχνοὶ) εἰς νοτιωτέρας περιοχὰς (πεδιάδας τοῦ Βελγίου, τῆς Βορείου Γαλλίας, εἰς τὰς κοιλάδας τῆς Μέσης καὶ Νοτίου Γερμανίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὕτως εἰς τὴν Βόρειον Γερμανικὴν πεδιάδα παρέμειναν ἡ ἄμμος καὶ τὰ χονδρὰ χαλίκια καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ περιοχὴ αὕτη δὲν εἶναι εὔφορος. Τοὐναντίον αἱ πεδιάδες τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Βορείου Γαλλίας, ὅπου τὸ πάχος τῶν λεπτῶν αὐτῶν προσχώσεων φθάνει πολλὰ μέτρα (εἰς μερικὰς περιοχὰς 3—4 μ.), εἶναι ἐξαιρετικῶς εὔφοροι.

Εἰς τὴν Βόρειον Γερμανικὴν πεδιάδα ὑπάρχουν πολλαὶ λί-

Βερολῖνον. Ἡ πύλη τοῦ Βρανδεμβούργου. Κατεσκευάσθη κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν Προπυλαίων τῆς Ἀκροπόλεως.

μναι καὶ ἐλώδεις ἐκτάσεις, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν τὰ κοιλώματα, τὰ ὁποῖα ἐσχημάτισαν ἄλλοτε οἱ παγετῶνες. Αἱ ἀκταί της εἶναι ὁμαλαί, εἰς δὲ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν σχηματίζονται χωνοειδεῖς κόλποι.

Ἡ Βόρειος Γερμανικὴ πεδιὰς διασχίζεται ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς τῆς Μέσης Γερμανίας. Οἱ ποταμοὶ ἔχουν γίνει πρώτης τάξεως πλωταὶ ὁδοὶ καὶ συνδέονται μεταξύ των διὰ διωρύγων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Διὰ διώρυγος συνδέεται ἐπίσης καὶ ἡ Βόρειος Θάλασσα μετὰ τῆς Βαλτικῆς.

Τὸ κλῖμα εἰς τὰ παράλια τῆς Βορείου Θαλάσσης εἶναι ὠκεάνειον, ὅσον ὅμως προχωροῦμεν πρὸς Α. τὸ κλῖμα γίνεται ἠπειρωτικόν.

Ἡ Βόρειος Γερμανικὴ πεδιάς, ἐπειδὴ εἶναι ἀμμώδης, εἶναι πτωχὴ εἰς γεωργικὰ προϊόντα καὶ εἰς ὀρυκτά. Τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι ἡ πατάτα καὶ ἡ σίκαλις, τὰ ὁποῖα εὐδοκιμοῦν εἰς ἀμμώδη ἐδάφη. Εἰς τὰ παράλια, χάρις εἰς τὴν ἄφθονον ὑγρασίαν, ὑπάρχουν πολλὰ λιβάδια, ὅπου τρέφονται πολλὰ ζῷα.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἀραιός, διότι εἶναι πτωχὴ εἰς γεωργικὰ προϊόντα καὶ εἰς ὀρυκτά. Ἐν τούτοις εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εὑρίσκεται ἡ πρωτεύουσα τῆς Γερμανίας, τὸ Βερολῖνον (4.500.000 κ.) ἐπὶ τοῦ Σπρέα ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι παραπόταμος τοῦ Ἔλβα. Τὴν ἀνάπτυξίν του ὀφείλει κατὰ πρῶτον μὲν λόγον εἰς τὴν ὀχυράν του θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ μέσον τῶν ἑλωδῶν ἐκτάσεων τοῦ Σπρέα, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὰ μόνα φυσικὰ ἐμπόδια ἐπὶ τῆς ἐκτεταμένης καὶ μονοτόνου Βορείου Γερμανικῆς πεδιάδος, κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν καλήν του συγκοινωνίαν, διότι εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ διασταυροῦνται τέσσαρες μεγάλαι πλωταὶ ὁδοὶ καὶ ἐννέα σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται πρὸς ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς Γερμανίας. Ἡ ἀνάπτυξίς του ὀφείλεται ἐπίσης εἰς τὸ ὅτι εἶναι πρωτεύουσα μιᾶς μεγάλης καὶ πλουσίας χώρας. Διὰ τοῦτο τὸ Βερολῖνον, ὅπως καὶ ὅλαι αἱ πρωτεύουσαι τῶν μεγάλων Κρατῶν, εἶναι κέντρον γραμμάτων καὶ καλῶν τεχνῶν (πανεπιστήμια, θέατρα, μουσεῖα), τῶν μεγάλων τραπεζῶν καὶ τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν ὀργανισμῶν.

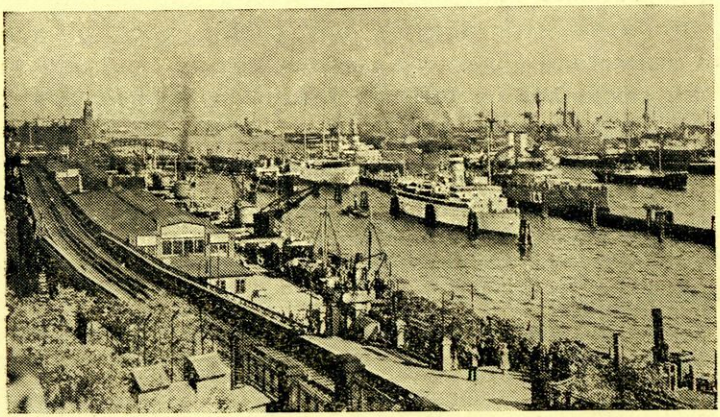
Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης, εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Πρωσσίαν κεῖται ἡ Καινιξβέργη (300.000 κ.), εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὄδερ τὸ Στεττῖνον (270.000 κ.) καὶ δυτικώτερον τὸ Κίελον (200.000 κ.), ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος τῆς Γερμανίας.

Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Βορείου Θαλάσσης τὸ Ἀμβοῦργον (1.500.000 κ.) ἐπὶ τοῦ χωνοειδοῦς κόλπου τοῦ Ἔλβα ποταμοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 75 χμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Εἶναι ὁ πρῶτος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λιμὴν τῆς Γερμανίας καὶ εἷς τῶν σπουδαιοτέρων τοῦ Κόσμου. Χάρις εἰς τὴν καλήν του συγκοινωνίαν εἶναι σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (βιομηχανίαι ζακχάρεως, οἴνου, ξυλείας, εἰδῶν διατροφῆς κ. ἄ.). Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βέζερ ποταμοῦ εἶναι ἡ Βρέμη (300.000 κ.), 65 χμ. μάκρὰν τῆς θαλάσσης, λιμὴν εἰσαγωγῆς κυρίως βάμβακος.

4) **Ἡ κοιλὰς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ.** Ἡ κοιλὰς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ ἐντὸς τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους περιλαμβάνει τρία τμήματα: α') Ἀπὸ τὰ ἑλβετικὰ σύνορα μέχρι τῶν Παραρρηνίων ὀρέων μίαν εὐρεῖαν πεδιάδα, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τοπι-

Ὁ λιμὴν τοῦ Ἀμβούργου ἐπὶ τοῦ Ἔλβα ποταμοῦ.

κὴν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Ἐκ τῆς καθιζήσεως αὐτῆς ἐχωρίσθη ὁ Μέλας Δρυμὸς ἀπὸ τὰ Βόσγια ὄρη, μετὰ τῶν ὁποίων ἦτο ἡνωμένος. β') Μίαν στενὴν καὶ ὀφιοειδῆ κοιλάδα μήκους 100 χμ. περίπου, ἡ ὁποία διασχίζει τὰ Παραρρήνια ὄρη καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν διάβρωσιν τοῦ ἐδάφους. γ') Ἀπὸ τῆς ἐξόδου του ἐκ τῶν Παραρρηνίων ὀρέων μίαν εὐρεῖαν προσχωσιγενῆ πεδιάδα, τῆς ὁποίας τὸ πλάτος συνεχῶς αὐξάνει μέχρι τῶν ἐκβολῶν του.

Τὸ ἔδαφος τῆς κοιλάδος εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ῥέοντα ὕδατα καὶ οἱ ἄνεμοι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸ κλῖμα τῆς ἄνω κοιλάδος εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ ἐπιδράσουν. Ὁ χειμὼν ὅμως δὲν εἶναι δριμύς, ὅπως εἰς τὰ ὀροπέδια τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σουαβοφραγκονίας, διότι αἱ ὑψηλαὶ περιοχαὶ προφυλάσσουν τὴν κοιλάδα ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς βορείους καὶ βορειοανατολικοὺς ἀνέμους. Τὸ κλῖμα τῆς κάτω κοιλάδος εἶναι σχετικῶς ἧπιον χάρις εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς Βορείου Θαλάσσης. Χάρις εἰς τὸ πολὺ εὔφορον καὶ εἰς τὸ ἧπιον σχετικῶς κλῖμά της ἡ κοιλὰς τοῦ Ρήνου ποταμοῦ ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην γεωργίαν καὶ παράγει ποικίλα προϊόντα: δημητριακοὺς καρπούς, σακχαροῦχα τεῦτλα. Ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα καλλιεργοῦνται εἰς τὰς νοτιοανατολικὰς πλαγιὰς τῶν λόφων, ὅπου οἱ παγετοὶ εἶναι σπάνιοι καὶ ἡ ὑγρασία σχετικῶς μικρά.

Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου ποταμοῦ ἡ βιομηχανία κατέχει πρωτεύουσαν θέσιν διὰ δύο λόγους: α') Διότι εἰς τὴν κάτω κοιλάδα τοῦ Ρήνου ποταμοῦ καὶ ἰδίως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ παραποτάμου του Ροὺρ εὑρίσκονται πλούσια μεταλλεῖα ἄνθρακος. β') Διότι αἱ βιομηχανίαι τῆς περιοχῆς αὐτῆς προμηθεύονται τὰς πρώτας ὕλας καὶ ἐξάγουν τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα διὰ τοῦ Ρήνου. Ὁ Ρῆνος ποταμὸς εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα πλωτὴ ὁδὸς ὄχι μόνον τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ τοῦ Κόσμου ὁλοκλήρου. Χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της βιομηχανίαν ἡ περιοχὴ αὕτη καὶ ἰδίως ἡ κάτω κοιλάς, ὅπου εὑρίσκονται τὰ μεταλλεῖα τοῦ ἄνθρακος, ἔχει πυκνότατον πληθυσμόν, αἱ δὲ πόλεις διαδέχονται ἡ μία τὴν ἄλλην. Μόνον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ροὺρ ὑπάρχουν 20 βιομηχανικαὶ πόλεις, ἐκ τῶν ὁποίων 13 ἔχουν πληθυσμὸν ἄνω τῶν 100 χιλιάδων κατοίκων.

Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς ἄνω κοιλάδος εἶναι τὸ Μάνχαϊμ (250.000 κ.), τὸ σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον χημικῶν προϊόντων τῆς Γερμανίας, ἡ Φραγκφούρτη (550.000 κ.), βιομηχανικὸν κέντρον ἐπεξεργασίας δερμάτων, σιδηροδρομικοῦ ὑλικοῦ, κοσμημάτων. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις τῆς κάτω κοιλάδος εἶναι: ἡ Κολωνία (730.000 κ.), κέντρον μεγάλης βιομηχανίας (χάλυψ, μηχαναὶ παντὸς εἴδους, ὑαλικά, καουτσοὺκ) καὶ τελευταῖος σταθμὸς τῶν πλοίων τῆς θαλάσσης, Ἄαχεν (Αἶξ-λὰ-Σαπέλ 150.000 κ.), μὲ βιομηχανίαν ὑαλικῶν, μηχανῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ εἰδῶν κεραμευτικῆς, Κρέφελντ (160.000 κ.), μὲ βιομηχανίαν βαμβακερῶν καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων, Ντούϊσμπουργκ (450.000 κ.), Ἔσσεν (650.000 κ.), κέντρα βαρείας βιομηχανίας (εἰς τὸ Ἔσσεν εὑρίσκονται καὶ τὰ περίφημα πολεμικὰ ἐργοστάσια Κρούπ), Ντουΐσσελντορφ (480.000 κ.), κέντρον μεταλλουργίας καὶ χημικῶν προϊόντων.

Συμπέρασμα. Ἀπὸ τὴν μελέτην τῶν φυσικῶν περιοχῶν τῆς Γερμανίας ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἕνιαῖον κέντρον, ἀλλὰ ἐναλλαγὴ περιοχῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι

Ὁ Ρῆνος εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Παραρρηνίων Ὀρέων.

μὲν εἶναι πτωχαί, ἄλλαι δὲ πολὺ πλούσιαι. Ὁ μόνος δεσμὸς μεταξύ των εἶναι αἱ ὁδοὶ τῆς συγκοινωνίας (ποταμοί, διώρυγες, σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, ἁμαξιταὶ ὁδοί). Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ ἀνάπτυξις τῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν μέσων συγκοινωνίας (Βερολῖνον, Βιέννη, Μόναχον, Λειψία, Φραγκφούρτη).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.—Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Γερμανίας εἶναι ἀνίσως διανενεμημένος εἰς τὰς διαφόρους περιοχάς. Αἱ περισσότερον κατῳκημέναι περιοχαὶ εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αἱ βιομηχανικαὶ (κοιλὰς τοῦ Ρήνου, Σαξωνία, Σιλεσία). Ἐκ τούτου καταφαίνεται, ὅτι ὁ γερμανικὸς πληθυσμὸς εἶναι κυρίως βιομηχανικός. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ μεγάλη σχετικῶς πυκνότης του (130 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

Γεωργία. Ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ γερμανικοῦ πληθυσμοῦ. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν κατέχουν τὰ πτωχὰ ἐδάφη καὶ εἰς τὸν μεγάλον βιομηχανικόν της πληθυσμόν.

Χάρις ὅμως εἰς τὴν μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ ἐργατικότητα τῶν κατοίκων πολλὰ ἐδάφη, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀκατάλληλα διὰ καλλιεργείας, ἔγιναν εὔφορα. Ἡ γερμανικὴ γεωργία γίνεται σύμφωνα μὲ τοὺς νεωτάτους κανόνας τῆς ἐπιστήμης καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχει βιομηχανικὸν χαρακτῆρα. Χρησιμοποιοῦν λιπάσματα, μηχανὰς καὶ ἐκλέγουν τὰς καταλληλοτέρας ποικιλίας τῶν σπόρων καὶ τῶν δένδρων, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ καλλιεργήσουν.

Αἱ σπουδαιότεραι καλλιέργειαι εἶναι:

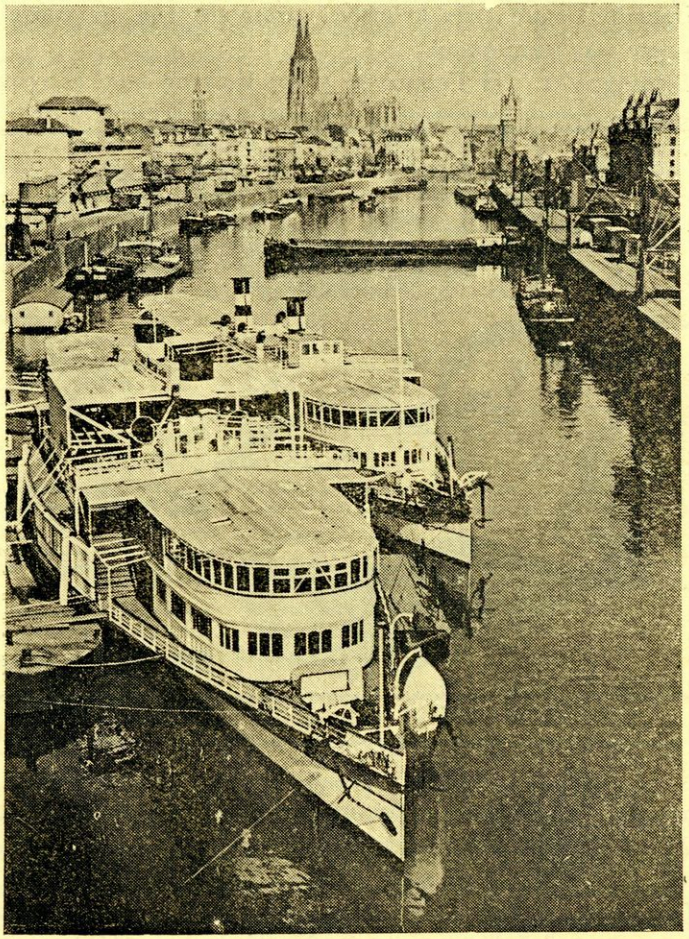
α΄) Δημητριακοὶ καρποί, ἐκ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ σίκαλις (ἡ Γερμανία εἶναι ἡ πρώτη χώρα παραγωγῆς σικάλεως)· ἀκολουθοῦν ἡ βρώμη, ὁ σῖτος καὶ ἡ κριθή, ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται κυρίως εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς μπύρας. Ἡ μεγάλη παραγωγὴ τῆς σικάλεως ὀφείλεται εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν κατέχουν τὰ ἀμμώδη καὶ συνεπῶς πτωχὰ ἐδάφη, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι κατάλληλα διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου.

β΄) Γεώμηλα, τὰ ὁποῖα ἐναλλάσσονται μὲ τὴν καλλιέργειαν τῆς σικάλεως, καθόσον εὐδοκιμοῦν εἰς τὰ ἀμμώδη ἐδάφη. Ἡ Γερμανία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τῶν γεωμήλων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῆς διατροφῆς τοῦ πληθυσμοῦ της.

γ΄) Σακχαροῦχα τεῦτλα, τὰ ὁποῖα ἐναλλάσσονται μὲ τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου, διότι εὐδοκιμοῦν εἰς τὰ πλούσια ἐδάφη (κοιλάδας τῶν ποταμῶν καὶ εὐφόρους πεδιάδας τῆς Μέσης Γερμανίας). Ἡ Γερμανία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν ζακχάρεως ἐκ τῶν σακχαρούχων τεύτλων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δ') Ἄμπελοι, αἱ ὁποῖαι καλλιεργοῦνται εἰς τὴν Νότιον Γερμανίαν, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι κατάλληλον.

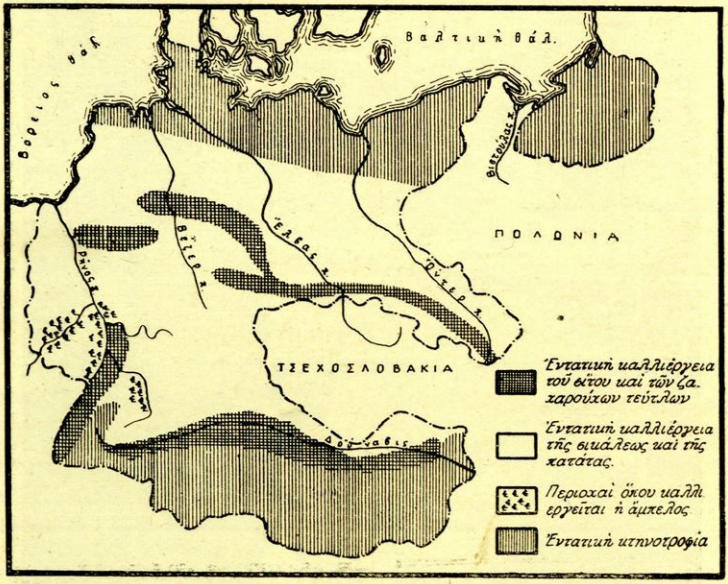
Ἡ Κολωνία ἐπὶ τοῦ Ῥήνου ποταμοῦ.

Κτηνοτροφία. Μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ κτηνοτροφία, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καταλώσεως. Τρέφονται κυρίως μεγάλα ζῷα χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λιβάδια τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν, τῶν ὀροπεδίων καὶ τῶν παραλίων. Τρέφονται ἐπίσης πολλοὶ χοῖροι, ἰδίως εἰς τὴν Βόρειον Γερμανικὴν πεδιάδα, χάρις εἰς τὴν μεγάλην καλλιέργειαν τῶν γεωμήλων.

Βιομηχανία. Ἡ Γερμανία εἶναι Κράτος κατ' ἐξοχὴν βιο-

Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Γερμανίας (γεωργικὴ παραγωγή).

μηχανικόν. Ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τῆς γερμανικῆς βιομηχανίας ὀφείλεται εἰς τοὺς ἑξῆς λόγους :

α') Εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα τοῦ ἄνθρακος. Ἡ Γερμανία κατέχει τὴν τρίτην θέσιν εἰς τὴν παγκόσμιον παραγωγὴν τοῦ ἄνθρακος μετὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας καὶ τὴν Ἀγγλίαν.

β') Εἰς τὸν μεγάλον της πληθυσμόν, ὁ ὁποῖος προμηθεύει ἀφθόνους καὶ ἐπιδεξίας ἐργατικὰς χεῖρας.

γ') Εἰς τὸ θαυμάσιον δίκτυον τῶν πλωτῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

όδῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν βαρέων προϊόντων.

Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι εἶναι : Ἡ μεταλλουργία (μηχαναὶ διάφοροι, πολεμικὰ εἴδη, σιδηροδρομικὸν ὑλικὸν κτλ.). Τὰ σπουδαιότερα κέντρα εἶναι ἡ κοιλὰς τοῦ Ρούρ, ἡ Σιλεσία, τὸ Βερολῖνον, καὶ τὸ Ἀμβοῦργον (ναυπηγεῖα). Ἡ βιομηχανία ἠλεκτρι-

Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Γερμανίας (βιομηχανικαὶ περιοχαί).

κῶν εἰδῶν (Βερολῖνον, Ρούρ, Νυρεμβέργη). Ἡ χημικὴ βιομηχανία (χρώματα, λιπάσματα, ἐκρηκτικαί ὕλαι, φαρμακευτικὰ εἴδη) μὲ κέντρα τὴν κοιλάδα τοῦ Ρούρ, τὸ Ἀμβοῦργον καὶ τὴν Σαξωνίαν. Ἡ ὑφαντουργία, τῆς ὁποίας τὰ σπουδαιότερα κέντρα εὑρίσκονται εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου, εἰς τὴν Σαξωνίαν καὶ τὴν Βρέμην, τὸν λιμένα εἰσαγωγῆς βάμβακος. Τέλος ἡ βιομηχανία εἰδῶν διατροφῆς (ἀλεύρου, ζύθου, ζακχάρεως, οἰνοπνεύματος).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Συγκοινωνία. Ἡ Γερμανία ἔχει πυκνὴν καὶ καλῶς ὠργανωμένην συγκοινωνίαν. Ἔχει ἓν δίκτυον πλωτῶν ὁδῶν μήκους 12.000 χμ. περίπου, τὸ ὁποῖον διαιρεῖται εἰς τρία τμήματα: Εἰς τὸ δίκτυον τοῦ Δουνάβεως, τὸ ὁποῖον συνδέει τὴν Γερμανίαν μὲ τὰς χώρας τῆς Ν. Α. Εὐρώπης. Εἰς τὸ δίκτυον τῶν ποταμῶν τῆς Γερμανικῆς πεδιάδος (Ὄδερ, Ἔλβα, Βέζερ), τὸ ὁποῖον συνδέει τὰς χώρας τοῦ ἐσωτερικοῦ μὲ τοὺς λιμένας τῆς Βαλτικῆς καὶ Βορείου Θαλάσσης. Τέλος εἰς τὸ δίκτυον τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ σπουδαιότερον ὅλων, διότι συνδέει τὴν βιομηχανικωτέραν περιοχὴν τῆς Γερμανίας μὲ τοὺς λιμένας τῆς Βορείου Θαλάσσης.

Ἔχει ἓν δίκτυον σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μήκους 61.000 χμ., τοῦ ὁποίου ἡ πυκνότης εἶναι μεγαλυτέρα εἰς τὰς βιομη-

Εἰσαγωγή

Εἴδη διατροφῆς	Πρῶται ὕλαι διὰ τὴν βιομηχανίαν της.	Βιομηχαν. εἴδη

Ἐξαγωγή

Εἴδη διατ.	Πρῶται ὕλαι	Βιομηχανικὰ εἴδη

Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Γερμανίας.

χανικὰς περιοχάς. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν εἶναι τμήματα τῶν μεγάλων διεθνῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν: Διεθνὴς γραμμὴ Ἀμβούργου — Τεργέστης, Παρισίων — Βερολίνου — Μόσχας, Παρισίων — Βιέννης — Κωνσταντινουπόλεως.

Μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον παρουσιάζει μεγάλην ἀνάπτυξιν καὶ τὸ δίκτυον τῶν ἀεροπορικῶν γραμμῶν.

Ἐμπόριον. Ἡ Γερμανία εἶναι μία τῶν μεγαλυτέρων ἐμπορικῶν δυνάμεων τοῦ Κόσμου. Τοῦτο ὀφείλεται: α') εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν της, ἡ ὁποία ἔχει ἀνάγκην μεγάλης ποσότητος πρώτων ὑλῶν· β') εἰς τὴν μικρὰν γεωργικήν της παραγωγήν, καθόσον αὕτη ἐπαρκεῖ μόνον ἐννέα μῆνας τὸ ἔτος διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ της.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἰσάγει κυρίως πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της (μεταλλεύματα σιδήρου, διάφορα ἄλλα μεταλλεύματα, βάμβακα, ἔριον, μέταξαν, καουτσούκ, πετρέλαιον) καὶ εἴδη διατροφῆς διὰ τὸν πληθυσμόν της (δημητριακοὺς καρπούς, κτηνοτροφικὰ προϊόντα, οἴνους, ἀποικιακὰ εἴδη).

Ἐξάγει κυρίως βιομηχανικὰ προϊόντα εἰς μεγάλην ποσότητα (εἴδη μεταλλουργίας, χημικὰ προϊόντα, ὑφάσματα καὶ ἄνθρακα). Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου της διεξάγεται διὰ τῶν λιμένων τῆς Βορείου θαλάσσης (Ἀμβούργου, Βρέμης καὶ Ρόττερνταμ).

Ἐμπόριον μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Γερμανία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος. Αἱ εἰς Ἑλλάδα ἐξαγωγαί της ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ μηχανὰς καὶ μεταλλικὰ εἴδη, ὑφάσματα, ἄνθρακα, ἐπιστημονικὰ ἐργαλεῖα, χημικὰ προϊόντα, αὐτοκίνητα κ. ἄ. Αἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσαγωγαί της περιλαμβάνουν κυρίως καπνόν, σῦκα ξηρά, σταφίδα, οἰνοπνευματώδη ποτά, σταφυλάς, ἐσπεριδοειδῆ, προϊόντα ἐλαίας, ἀκατέργαστα δέρματα, κολοφώνιον, τερεβινθέλαιον, λευκόλιθον, σμύριδα, σιδηροπυρίτην κτλ.

Β'. ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ

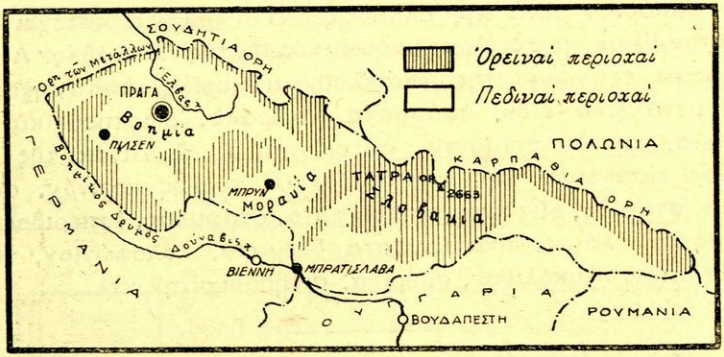
Ἡ Τσεχοσλοβακία (1), ἡ ὁποία ἱδρύθη μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον διὰ τοὺς Σλαύους, οἱ ὁποῖοι κατὰ μέγα μέρος κατοικοῦν τὴν περιοχὴν αὐτὴν (Τσέχους καὶ Σλοβάκους), ἀπὸ τοῦ ἔτους 1939 μέχρι τῆς λήξεως τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου δὲν ἀπετέλει ἑνιαῖον καὶ ἀνεξάρτητον Κράτος. Ἐκ

(1) Ἡ Τσεχοσλοβακία πρὸ τοῦ διαμελισμοῦ της εἶχεν ἔκτασιν 140.000 τ. χμ. καὶ 14 περίπου ἑκατομμύρια κατοίκων. Οἱ Τσέχοι καὶ οἱ Σλοβάκοι ἀπετέλουν τὰ 65 % τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ. Ὁ ὑπόλοιπος πληθυσμὸς ἀπετελεῖτο ἀπὸ ξένας ἐθνικότητας: Γερμανοὺς (κυρίως εἰς τὴν Βοημίαν), Οὔγγρους, Ρουθήνους, Πολωνούς, Ρουμάνους. Ἡ μεγάλη αὕτη ἀνομοιογένεια τοῦ πληθυσμοῦ ἦτο καὶ τὸ ἀσθενέστερον σημεῖον τῆς Τσεχοσλοβακίας. Ὁ διαμελισμὸς τῆς Τσεχοσλοβακίας, ὁ ὁποῖος ἔγινε παρὰ τῆς Γερμανίας, δὲν εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ἀπὸ ὅλας τὰς μεγάλας Δυνάμεις.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν περιοχῶν της ἡ Βοημία καὶ ἡ Μοραυΐα μετεβλήθησαν εἰς Γερμανικὸν Προτεκτοράτον, ἡ Σλοβακία ἀπετέλεσεν ἀνεξάρτητον Κράτος καὶ ἡ Ρουθηνία, ἡ ὁποία εὑρίσκεται πρὸς Α. τῆς Σλοβακίας, κατελήφθη ὑπὸ τῆς Οὐγγαρίας.

Ι. Βοημία - Μοραυΐα. 1ον Βοημία. Ἡ Βοημία, ἡ ὁποία ἦτο ἡ κυριωτέρα περιοχὴ τῆς διαμελισθείσης Τσεχοσλοβακίας, εἶναι μία λεκάνη. Ἡ περιφέρεια τῆς λεκάνης αὐτῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ παλαιὰ κρυσταλλικὰ ὄρη: τὸν Βοημικὸν Δρυμὸν πρὸς τὰ Ν. Δ., τὰ ὄρη τῶν Μετάλλων πρὸς τὰ Β. Δ., τὰ Σουδήτια

Χάρτης τῶν φυσικῶν περιοχῶν τοῦ πρώην Τσεχοσλοβακικοῦ Κράτους.

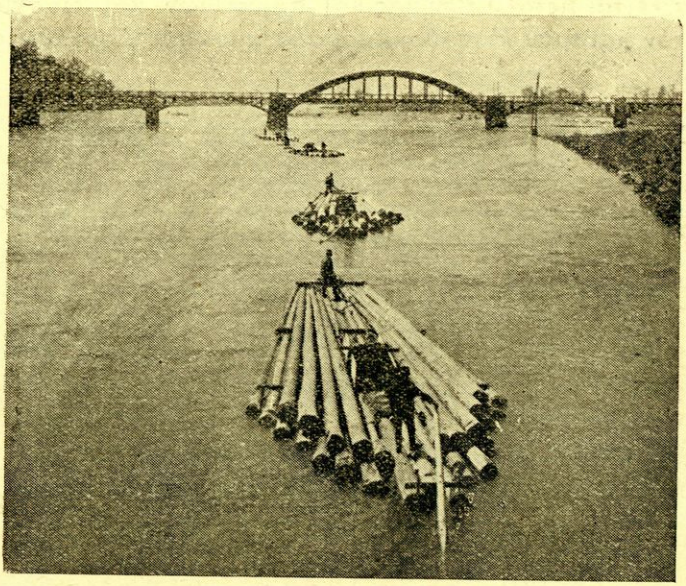
ὄρη πρὸς τὰ Β. Α. καὶ τὰς λοφοσειρὰς τῆς Μοραυΐας πρὸς Α. Τὸ ἐσωτερικὸν ὀφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἐδάφους καὶ καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις.

Τὰ ρέοντα ὕδατα λόγῳ τῆς λεκανοειδοῦς μορφῆς τοῦ ἐδάφους συλλέγονται παρὰ τοῦ ποταμοῦ Ἔλβα, ὁ ὁποῖος διὰ βαθείας καὶ γραφικῆς κοιλάδος κειμένης μεταξὺ τῶν ὀρέων τῶν Μετάλλων καὶ τῶν Σουδητίων, διευθύνεται πρὸς Β., πρὸς τὴν Βόρειον Θάλασσαν.

Τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικόν, διότι ἡ περιοχὴ αὕτη κεῖται μακρὰν τῆς θαλάσσης. Χάρις εἰς τὸ πολὺ εὔφορον ἔδαφός της ἡ Βοημία ἔχει ἀνεπτυγμένην γεωργίαν. Τὰ παραγόμενα προϊόντα, λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος, εἶναι κυρίως δημητριακοὶ καρποί, σακχαροῦχα τεῦτλα, γεώμηλα, ζυθόχορτον, λαχα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νικά. Εἰς τὰς Ν. Α. πλαγιὰς τῶν λόφων καλλιεργοῦνται ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα. Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία (μεγάλα ζῷα, χοῖροι) χάρις εἰς τὴν καλλιέργειαν πολλῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Ἐπὶ τῶν ὀρέων χάρις εἰς τὰς ἀφθόνους βροχάς των ὑπάρχουν ἐκτεταμένα δάση. Ἡ Βοημία εἶναι ἐπίσης πλουσία εἰς ὀρυκτὰ (ἄνθρακα, σίδηρον, χρυσόν, ἄργυρον, οὐράνιον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξάγεται τὸ ράδιον),

Μεταφορὰ ξυλείας διὰ τοῦ ῥεύματος τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν Σλοβακίαν.

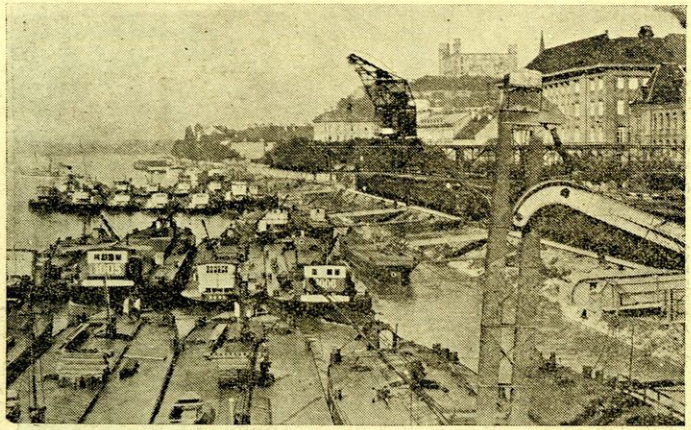
εἰς τὰ ὁποῖα κυρίως ὀφείλεται ἡ ἀνεπτυγμένη βιομηχανία της. Ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων χωρῶν παραγωγῆς ραδίου.

Τὸ πλούσιον ἔδαφος καὶ ἡ μεγάλη βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις συνετέλεσαν, ὥστε ἡ χώρα αὕτη νὰ εἶναι πυκνῶς κατῳκημένη. Ἦτο ἡ πυκνότερον κατῳκημένη περιοχὴ τῆς Τσεχοσλοβακίας. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: ἡ **Πράγα** (850.000 κ.), ἡ πρώην πρωτεύουσα τῆς Τσεχοσλοβακίας. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι σπου-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δαῖον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον χάρις εἰς τὰ πλησίον κείμενα μεταλλεῖα ἄνθρακος καὶ τὸν μεγάλον πληθυσμόν της (μηχανουργεῖα, ὑποδηματοποιεῖα, ἐνδύματα, εἴδη διατροφῆς). Δευτέρα πόλις εἶναι τὸ Πίλσεν (115.000 κ.), σπουδαῖον ἐπίσης κέντρον βιομηχανίας (μηχανουργεῖα [ἐργοστάσια Σκόντα], ζυθοποιεῖα, χαρτοποιεῖα κ. ἄ.).

2ον Μοραυΐα. Ἡ Μοραυΐα εἶναι μία ἀνοικτὴ κοιλάς, ἡ ὁποία κεῖται μεταξὺ Βοημίας καὶ Καρπαθίων καὶ διασχίζεται ἀπὸ τὸν ποταμὸν Μοράυαν, παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως. Τὸ

Ὁ ποταμὸς Δούναβις παρὰ τὴν Μπρατισλάβαν.

ἔδαφός της, ἐπειδὴ καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις, εἶναι πολὺ εὔφορον. Κατὰ τὸ κλῖμα καὶ τὰ προϊόντα ἡ Μοραυΐα ὁμοιάζει μὲ τὴν Βοημίαν. Ἡ σπουδαιότης τῆς Μοραυΐας δὲν ὀφείλεται τόσον εἰς τὸ ἔδαφος της, ὅσον εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον συνδέει τὴν κοιλάδα τοῦ Δουνάβεως (παλαιὰν Αὐστρίαν) μὲ τὰς κοιλάδας τοῦ Ὄδερ καὶ τοῦ Βιστούλα (Ἀνατ. Γερμανίαν, Πολωνίαν) διὰ τῶν θυρῶν τῆς Μοραυΐας.

Χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της, εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικήν της θέσιν καὶ εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα της (ἄνθραξ, σίδηρος) ἡ Μοραυΐα ἔχει πυκνὸν πληθυσμόν. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ Μπρὺν (260.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Μοραυΐας καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (μάλινα ὑφάσματα, γεωργικαὶ μηχαναί).

Ἡ Βοημία καὶ Μοραυΐα (ἰδίως ἡ πρώτη) εἶναι χῶραι κυρίως βιομηχανικαί, χάρις εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα των καὶ τὴν καλήν των συγκοινωνίαν. Διὰ τοῦτο ἔχουν καὶ πυκνὸν πληθυσμὸν (6.800.000 κ).

II. Σλοβακία. — Ἡ Σλοβακία, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται κυρίως

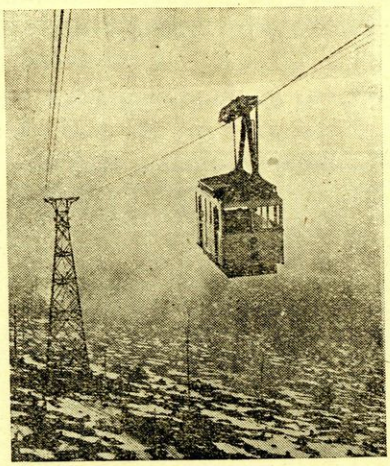
Γυναῖκες τῆς Σλοβακίας μὲ τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν.

ἀπὸ τὰ δυτικὰ Καρπάθια, εἶναι χώρα ὀρεινή. Ἦτο ἡ πλέον ὀρεινὴ περιοχὴ τῆς παλαιᾶς Τσεχοσλοβακίας. Ἡ ὑψηλοτέρα κοφυφὴ τῶν Καρπαθίων, ἡ ὁποία ὑπερβαίνει τὰ 2.600 μ. εὑρίσκεται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ὑψηλῆς Τάτρας.

Ἡ Σλοβακία, ἐπειδὴ εἶναι χώρα ὀρεινή, εἶναι περισσότερον κατάλληλος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ ὑλοτομίαν. Αἱ καλλιέργειαι εἶναι ὀλίγαι καὶ εὑρίσκονται κυρίως εἰς τὰς κοιλάδας. Καλλιεργοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δημητριακοὶ καρποί. Εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν νοτίαν περιοχὴν τῆς Τάτρας ὑπάρχουν καὶ μεταλλεῖα σιδήρου, ἀργύρου καὶ χρυσοῦ. Ἡ Σλοβακία λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως, τὴν ὁποίαν κατέχουν τὰ ὄρη, εἶναι ἀραιῶς κατῳκη-

Ἡ συγκοινωνία εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὀρέων τῶν Μετάλλων.

μένη. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ πρωτεύουσα Μπρατισλάβα (Πρεσβοῦργον, 125.000 κ.), λιμὴν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ κέντρον βιομηχανίας χάρις εἰς τὴν καλήν του συγκοινωνίαν.

Γ'. ΕΛΒΕΤΙΑ

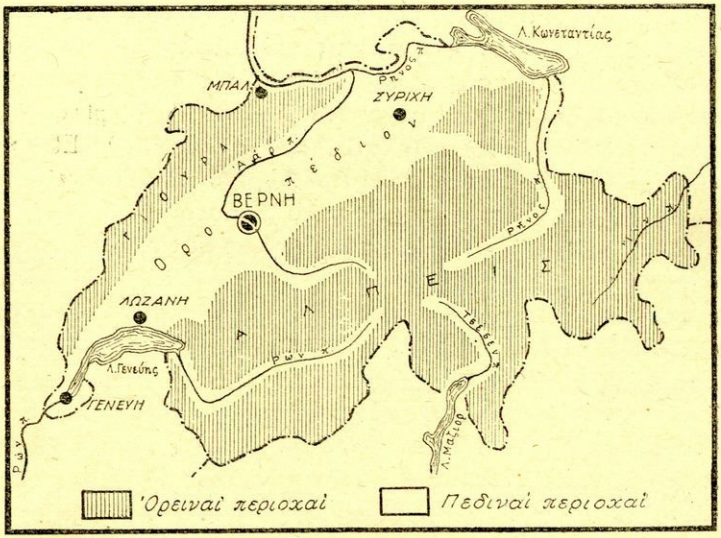
Εἰσαγωγή.— Ἡ Ἑλβετία εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν ὀρεινή, καθόσον τὰ 70 % τοῦ ἐδάφους της ἀποτελοῦνται ἀπὸ ὄρη. Ἡ μορφὴ ὅμως αὕτη τοῦ ἐδάφους της οὐδόλως παρεμποδίζει τὴν ἀνάπτυξίν της· τοὐναντίον, χάρις εἰς τὸ ὅτι εἶναι κυρία τῶν σπουδαιοτέρων ὁδῶν τῶν Ἄλπεων, αἱ ὁποῖαι ἐξυπηρετοῦν μεγάλας καὶ πλουσίας χώρας (Γερμανίαν, Γαλλίαν, Ἰταλίαν) καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της, εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον πολιτισμένας χώρας τῆς Εὐρώπης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὅρια.—Ἡ Ἑλβετία ὁρίζεται πρὸς Β. καὶ καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Γερμανίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Γαλλίας. Ἡ μόνη πλωτὴ ὁδός, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Ἑλβετίαν μετὰ θαλάσσης, εἶναι ὁ Ρῆνος ποταμός.

Φυσικαὶ περιοχαί.—Ἡ Ἑλβετία ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς φυσικὰς περιοχάς: Τὰς Ἑλβετικὰς Ἄλπεις, τὸν Ἑλβετικὸν Γιούραν καὶ τὸ Ἑλβετικὸν Ὀροπέδιον.

Ἑλβετικαὶ Ἄλπεις. Αἱ Ἑλβετικαὶ Ἄλπεις εἶναι τμῆμα

Φυσικὸς χάρτης τῆς Ἑλβετίας.

τῶν Κεντρικῶν Ἄλπεων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦνται ἀπὸ τρεῖς παραλλήλους ζώνας. Ἐκ τῶν τριῶν ζωνῶν ὑψηλοτέρα εἶναι ἡ μεσαία (3.000—4.000 μ.). Ἡ ζώνη αὕτη ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα καὶ ὀνομάζεται Ὑψηλαὶ Ἄλπεις. Αἱ δύο ἄλλαι, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται πρὸς Β. καὶ πρὸς Ν. τῶν Ὑψηλῶν Ἄλπεων, ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ἀσβεστολιθικὰ πετρώματα, εἶναι χαμηλότεραι καὶ ὀνομάζονται Προάλπεις. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικά, ὄχι μόνον τῶν Ἑλβετικῶν Ἄλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πεων, ἀλλὰ ὁλοκλήρου τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Ἄλπεων εἶναι τὰ ἑξῆς:

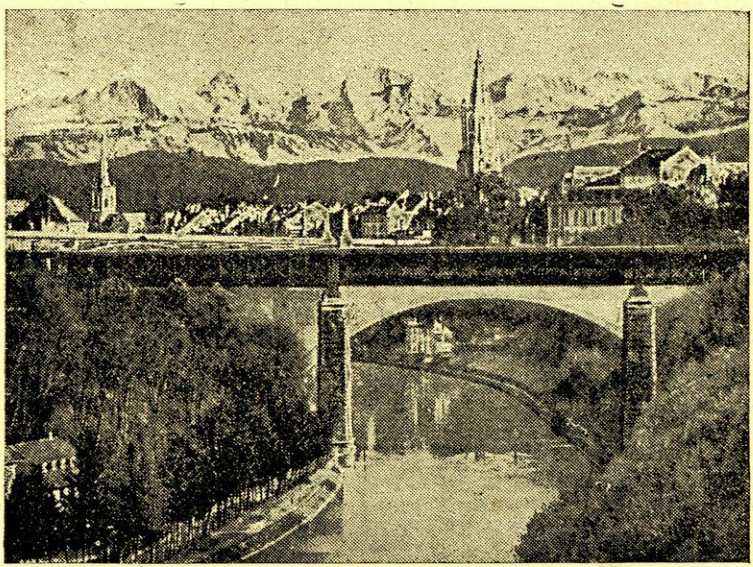
Αἱ κορυφαὶ σχηματίζουν γραμμὰς παραλλήλους χωριζομένας διὰ κοιλάδων, αἱ ὁποῖαι ἀκολουθοῦν τὴν ἰδίαν διεύθυνσιν. Αἱ κορυφαὶ εἶναι πολὺ ὑψηλαὶ καὶ ἀπότομοι, αἱ δὲ κοιλάδες πολὺ βαθεῖαι. Λόγῳ τῆς μεταβολῆς τοῦ κλίματος ἐκ τῶν χαμηλοτέρων περιοχῶν πρὸς τὰς ὑψηλοτέρας, ἡ βλάστησις εἶναι κλιμακωτή. Μέχρις 800—900 μέτρων ὑπάρχουν αἱ καλλιέργειαι, αἱ ὁποῖαι γίνονται καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς πεδιάδας (λειβάδια, δημητριακοὶ καρποί, μικρὰ δάση δρυῶν καὶ καστανεῶν). Μέχρι 1.200 μ. φύονται τὰ φυλλοβόλα δένδρα (δρύες εἰς τὰς χαμηλοτέρας περιοχάς, ὀξυαὶ εἰς τὰς ὑψηλοτέρας). Ἄνω τῶν 1.200 μ. καὶ μέχρι 1.800—2.000 μ. περίπου φύονται τὰ κωνοφόρα δένδρα (ἔλατα, ὀρειναὶ πεῦκαι). Εἰς ὕψος ἄνω τὸ 2.000 μ. ὁ χειμὼν εἶναι πολὺ δριμὺς καὶ διαρκεῖ ἐννέα μῆνας τὸ ἔτος, τὸ θέρος εἶναι πολὺ δροσερόν, οἱ δὲ ἄνεμοι πολὺ ὁρμητικοί. Διὰ τοῦτο εἰς τὰς ὑψηλὰς αὐτὰς περιοχὰς δὲν ὑπάρχουν δάση, ἀλλὰ μικροὶ θάμνοι καὶ ἰδίως χλόη, ἐπειδὴ αὕτη ἀντέχει εἰς τὰς κλιματικὰς αὐτὰς συνθήκας. Εἰς τὸ ὕψος ἄνω τῶν 2.600—3.000 μ. ἡ χιὼν διατηρεῖται καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ συνεπῶς ἡ ζωὴ εἶναι ἀδύνατος.

Ἐκ τῶν αἰωνίων αὐτῶν χιόνων σχηματίζονται παγετῶνες, ἀπὸ τοὺς ὁποίους γεννῶνται ποταμοὶ χειμαρρώδεις. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ εἶναι ὁ Ρῆνος, ὁ Ροδανὸς (Ρόν), ὁ Ἄαρ, ὁ Ἶνν καὶ ὁ Τεσέν. Λόγῳ τῆς μεγάλης διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἡ ὀροσειρὰ τῶν Ἄλπεων ἀπὸ τὰ ρέοντα ὕδατα καὶ ἰδίως ἀπὸ τοὺς παγετῶνας εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχήν, διασχίζεται ἀπὸ βαθείας κοιλάδας πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις. Τὰ κοιλώματα τῶν κοιλάδων κατέχονται ἀπὸ λίμνας ἐπιμήκεις (Κωνσταντίας, Ζυρίχης, Γενεύης)· χάρις εἰς τὰς κοιλάδας αὐτὰς ἡ κυκλοφορία εἶναι πολὺ εὔκολος καὶ ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Αἱ Ἄλπεις εἶναι τὸ πλέον γνωστὸν καὶ τὸ πλέον προσιτὸν ἀπὸ ὅλα τὰ μεγάλα ὄρη τῆς γῆς. Οἱ σπουδαιότεροι αὐχένες τῶν Ἑλβετικῶν Ἄλπεων, διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, εἶναι τοῦ Σεμπλὸν καὶ τοῦ Σὲν-Γκοτάρ. Διὰ τοῦ πρώτου διέρχεται ἡ μεγάλη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἡ ὁποία συνδέει τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν μὲ τοὺς Παρισίους (διὰ τοῦτο ἡ γραμμὴ αὕτη λέγεται «Semplon Orien Express»), διὰ τοῦ δευτέρου δὲ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Γερμανίαν μὲ τὴν Ἰταλίαν.

Ἡ περιοχὴ τῶν Ἄλπεων χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λειβάδιά της εὐνοεῖ κυρίως τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐπειδὴ τὰ λειβάδια τῶν ὑψηλῶν περιοχῶν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καλύπτονται ἀπὸ χιόνας, οἱ κάτοικοι ἀναγκάζονται τὴν μὲν χειμερινὴν

Βέρνη. Εἰς τὸ βάθος αἱ Ἄλπεις.

περίοδον νὰ διέρχωνται εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχὰς τῶν κοιλάδων, ὅπου εἶναι αἱ καλλιέργειαι, τὸ δὲ θέρος εἰς τὰς ὑψηλὰς περιοχάς. Διὰ τοῦτο ἔχουν καὶ διπλᾶς κατοικίας, μίαν χειμερινὴν εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχὰς καὶ μίαν εἰς τὰς ὑψηλάς. Ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἀραιὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ὑπάρχουν μεγάλαι πόλεις.

Ἑλβετικὸς Γιούρας. Ὁ Ἑλβετικὸς Γιούρας εὑρίσκεται εἰς τὰ σύνορα τῆς Γαλλίας. Εἶναι μία ὀροσειρὰ μικροτέρα καὶ χαμηλοτέρα τῶν Ἄλπεων (1.700 μ.). Διακόπτεται ἀπὸ χαμη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λοὺς αὐχένας καὶ διασχίζεται ἀπὸ εὐφόρους κοιλάδας. Ὅπως αἱ Ἄλπεις, οὕτω καὶ ἡ περιοχὴ τοῦ Γιούρα εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν. Χάρις δὲ καὶ εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα ἔχει πολὺ ἀναπτυχθῆ ἡ βιομηχανία τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων (συμπεπυκνωμένου γάλακτος, τυροῦ, βουτύρου). Πολὺ ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ βιομηχανία τῶν ὡρολογίων. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ Βασιλεία (195.000 κ.), εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ρήνου ποταμοῦ, ἕδρα τῆς Διεθνοῦς Τραπέζης καὶ σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (μηχαναί, χημικὰ προϊόντα, μεταξωτὰ ὑφάσματα). Χάρις εἰς τὸν Ρῆνον ποταμὸν εἶναι ὁ μόνος λιμὴν τῆς Ἑλβετίας, ἀπὸ τὸν ὁποῖον αὕτη προμηθεύεται τὰ εἴδη διατροφῆς της καὶ τὰς πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της.

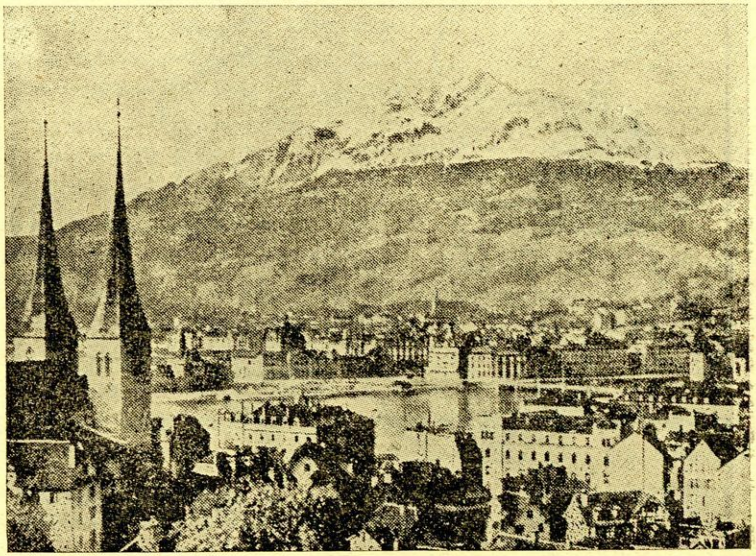
Ἑλβετικὸν Ὀροπέδιον. Μεταξὺ τῶν Ἄλπεων καὶ τοῦ Γιούρα ἐκτείνεται τὸ Ἑλβετικὸν Ὀροπέδιον, τὸ ὁποῖον παρὰ τὴν μικρὰν ἔκτασιν (μῆκος 250 χμ. ἀπὸ τὴν λίμνην τῆς Γενεύης μέχρι τῆς λίμνης τῆς Κωνσταντίας καὶ πλάτος 60 χμ.) συγκεντρώνει τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλβετίας καὶ ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ πολὺ εὔφορον ἔδαφος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις, τὰς ὁποίας τὰ ρέοντα ὕδατα ἔφερον ἐκ τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν καὶ εἰς τὸ κλῖμα του, τὸ ὁποῖον εἶναι περισσότερον θερμὸν καὶ συνεπῶς καταλληλότερον διὰ καλλιεργείας. Ἡ γεωργία θεραπεύεται μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν. Ὑπάρχουν λειβάδια καὶ καλλιεργοῦνται δημητριακοὶ καρποὶ εἰς τὰς χαμηλὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς παγετοὺς καὶ ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα εἰς τὰς Ν. Α. πλαγιὰς τῶν λόφων. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη ἀπὸ τὰς ὀρεινὰς περιοχάς.

Χάρις εἰς τὴν εὔκολον συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα, τὸν ὁποῖον προμηθεύουν οἱ ποταμοὶ οἱ κατερχόμενοι ἀπὸ τὰς Ἄλπεις καὶ τὸν Γιούραν, εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον. Τὰ σπουδαιότερα βιομηχανικὰ καὶ ἐμπορικὰ κέντρα εἶναι : ἡ Γενεύη (150.000 κ.) παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην, ἕδρα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ σπουδαῖον κέντρον ὡρολογοποιίας καὶ κοσμημάτων. Ἡ Λωζάννη (95.000 κ.), ἡ Βέρνη (150.000 κ.), πρωτεύουσα τῆς Ἑλβετίας, κέντρον ὡρολογοποιίας καὶ κυρίως εἰδῶν σοκολάτας, συμπεπυκνωμένου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γάλακτος καὶ τυροῦ, ἡ Ζυρίχη (325.000 κ.), ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλβετίας καὶ σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (μηχαναί, ὑφάσματα μεταξωτά), ἡ Λουκέρνη κ. ἄ.

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.—**Πληθυσμός.** Ἡ Ἑλβετία ἔχει 41.300 τ. χμ. ἔκτασιν καὶ 4.000.000 κατ. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλβετίας παρουσιάζει διαφορὰς ὡς πρὸς τὴν καταγωγήν, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν. Τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ (71 %) εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ ὁμιλεῖ τὴν γερμανι-

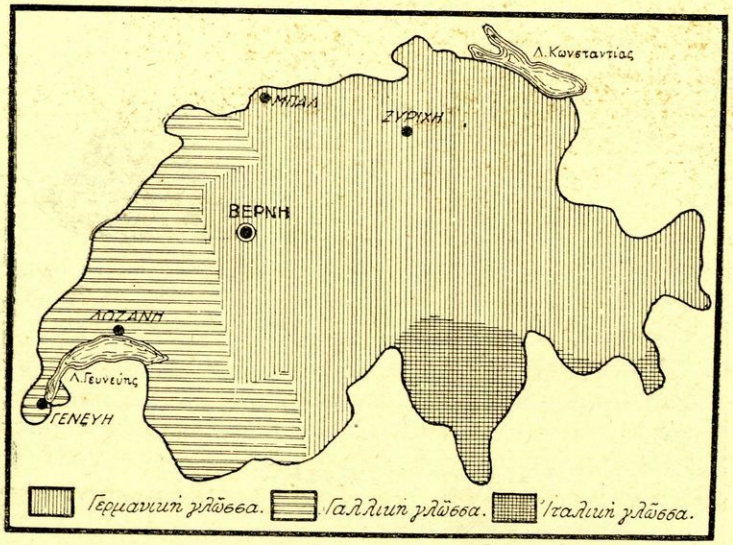
Λουκέρνη. Εἰς τὸ βάθος τὸ ὄρος Πιλάτος (2.100 μ.).

κὴν γλῶσσαν. Τὸ τμῆμα αὐτὸ κατοικεῖ τὴν Βόρειον, τὴν Β. Α. καὶ Κεντρικὴν Ἑλβετίαν. Τὰ 21 % εἶναι γαλλικῆς καταγωγῆς, ὁμιλοῦν τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν καὶ κατοικοῦν τὴν Δυτικὴν Ἑλβετίαν. Τὰ 6 % εἶναι ἰταλικῆς καταγωγῆς, ὁμιλοῦν τὴν ἰταλικὴν γλῶσσαν καὶ κατοικοῦν τὴν κοιλάδα τοῦ Τεσέν. Ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν ὑπερισχύουν οἱ διαμαρτυρόμενοι. Ὁ ἑλβετικὸς πληθυσμὸς δὲν εἶναι ἐξ ἴσου διανενεμημένος. Ἡ ἀραιότερον κατῳκημένη περιοχὴ εἶναι ἡ περιοχὴ τῶν Ἄλπεων (32

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κάτ. εἰς 1 τ. χμ.), ἀκολουθεῖ ἡ περιοχὴ τοῦ Γιούρα (120 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.) καὶ ἡ τοῦ Ὀροπεδίου, ἡ ὁποία εἶναι ἡ πυκνότερον κατῳκημένη περιοχὴ τῆς Ἑλβετίας (πλέον τῶν 150 κ. εἰς 1 τ. χμ.).

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἡ Ἑλβετία, ὅπως εἴδομεν κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν φυσικῶν περιοχῶν, μικρὰν ἔκτασιν τοῦ καλλιεργησίμου ἐδάφους της διαθέτει διὰ τὰς καλλιέργειας. Αὗται εὑρίσκονται κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ὀροπεδίου καὶ ἀποτελοῦνται ἀπὸ δημητριακοὺς καρπούς, πατάτας, οἶνον καὶ

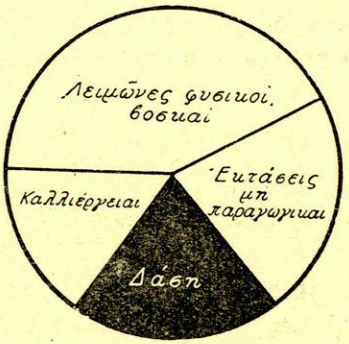
Χάρτης τῶν γλωσσῶν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλβετίας.

κυρίως ὀπώρας (μῆλα, ἀπίδια, κεράσια). Ἐξ ὅλων τῶν καλλιεργειῶν εἰδῶν διατροφῆς μόνον αἱ ὀπῶραι πλεονάζουν καὶ συνεπῶς ἐξάγονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Αἱ καλλιέργειαι τῶν δημητριακῶν καὶ τῆς πατάτας ἐπαρκοῦν μόνον τρεῖς μῆνας περίπου διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ πληθυσμοῦ. Εἰς τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν τῆς Ἑλβετίας ἡ κτηνοτροφία ὑπερισχύει χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λειβάδια της, τὰ ὁποῖα κατέχουν τὸ ἥμισυ περίπου τῆς ἐκτάσεώς της. Εἶναι ἡ μοναδικὴ σχεδὸν ἀσχολία τῶν κατοίκων τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν. Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Ἑλβετίας κατέχουν τὰ ὄρη τοῦ Γιούρα καὶ τὸ Ὀροπέδιον χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν κατέχουν αἱ κτηνοτροφικαὶ καλλιέργειαι. Τὰ κυριώτερα κτηνοτροφικὰ προϊόντα εἶναι τὸ γάλα καὶ ὁ τυρός.

Βιομηχανία. Ἡ Ἑλβετία χάρις εἰς τὸν λευκὸν ἄνθρακα τῶν ὀρεινῶν της περιοχῶν καὶ εἰς τὸν ἐπιδέξιον καὶ ἀρκετὸν πληθυσμόν της ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν. Δὲν ἔχει ὅμως βαρεῖαν βιομηχανίαν (γραμμὰς σιδηροδρόμων, γεωργικὰς μηχανὰς καὶ ἄλλα βαρέα προϊόντα), ὅπως ἡ Γερμανία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ τὸ Βέλγιον, διότι δὲν ἔχει οὔτε ἄνθρακα, οὔτε μεταλλεύματα. Ἡ βιομηχανία της περιορίζεται εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν ὑλῶν ἡμικατειργασμένων. Εἶναι βιομηχανία εἰδῶν ἀκριβίας καὶ πολυτελείας, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία ἔγκειται εἰς τὴν ἐργασίαν. Οἱ σπουδαιότεροι κλάδοι εἶναι ἡ ὡρολογοποιία μὲ κέντρον τὴν Γενεύην, ἡ μηχανουργία καὶ ἡ ὑφαντουργία μὲ σπουδαιότερα κέντρα τὴν Ζυρίχην καὶ τὴν Βασιλείαν. Εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της βιομηχανίαν ὀφείλεται καὶ ὁ πυκνός της πληθυσμὸς παρὰ τὸ ὀρεινὸν ἔδαφός της (57 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

Διάγραμμα ἐμφαῖνον τὴν διανομὴν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλβετίας.

Συγκοινωνία. Παρὰ τὴν ὀρεινήν της ἔκτασιν ἡ Ἑλβετία ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην συγκοινωνίαν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν καὶ εἰς τὴν ἐργατικότητα καὶ ἱκανότητα τῶν κατοίκων της. Διὰ τῆς Ἑλβετίας διέρχονται διεθνεῖς ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Γαλλίαν μὲ τὴν Ν. Α. Εὐρώπην καὶ τὴν Γερμανίαν μὲ τὴν Ἰταλίαν. Χάρις εἰς τὰ γραφικὰ τοπία της, εἰς τὴν καλήν της συγκοινωνίαν καὶ εἰς τὰ πολλὰ καὶ πολυτελῆ ξενοδοχεῖα της ἔχει μεγάλην περιηγητικὴν κίνησιν. Οὕτως οἱ Ἑλβετοὶ κατώρθωσαν διὰ τῆς ἐργασίας των νὰ ἐπωφεληθοῦν ὅλων τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα προσφέρει ἡ θέσις καὶ ἡ φύσις τῆς χώρας των.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐμπόριον. Ἡ Ἑλβετία, χώρα κτηνοτροφικὴ καὶ βιομηχανική, ἐξάγει κτηνοτροφικὰ προϊόντα (συμπεπυκνωμένον γάλα, τυρὸν) καὶ βιομηχανικὰ εἴδη (ὡρολόγια, μηχανάς, ὑφάσματα) καὶ εἰσάγει εἴδη διατροφῆς διὰ τὸν πληθυσμόν της καὶ πρώτας ὕλας διὰ τὴν βιομηχανίαν της (σίδηρον, ἄνθρακα, βάμβακα, μέταξαν κτλ.). Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κυρίως μηχανάς, ὡρολόγια, ὑφάσματα, χημικὰ προϊόντα, κτηνοτροφικὰ εἴδη κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, σταφίδα, σῦκα ξηρά, σταφυλάς, προϊόντα ἐλαίας κ. ἄ.

Δ'. Η ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Εἰσαγωγή.—Ἡ Οὐγγαρία πρὸ τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου ἦτο ἡνωμένη μετὰ τῆς Αὐστρίας, μετὰ τῆς ὁποίας ἀπετέλει τὴν μεγάλην αὐτοκρατορίαν τῆς Αὐστροουγγαρίας (πλέον τῶν 650.000 τ. χμ. καὶ πλέον τῶν 50.000.000 κατοίκων). Σήμερον ἡ ἔκτασίς της ἀνέρχεται εἰς 93.000 τ. χμ. καὶ ὁ πληθυσμός της εἰς 8.700.000 κατ.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὴν Οὐγγαρίαν ἀπὸ ὅλας τὰς λοιπὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, εἶναι ὅτι τὸ ἔδαφός της εἶναι κατ' ἐξοχὴν πεδινὸν καὶ ὅτι ἔχει ὡς μόνην φυσικὴν διέξοδον τὸν Δούναβιν Ποταμόν.

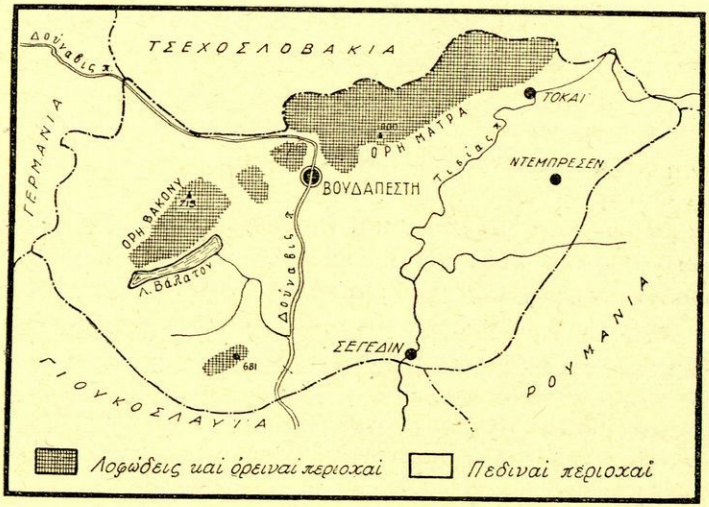
Ὅρια.—Ἡ Οὐγγαρία ὁρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Σλοβακίας καὶ Πολωνίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Γερμανίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Γιουγκοσλαυΐας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ρουμανίας. Ἡ Οὐγγαρία κατέχει σπουδαίαν γεωγραφικὴν θέσιν, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῶν μεγάλων διεθνῶν ὁδῶν, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Κεντρικὴν καὶ Δυτικὴν Εὐρώπην μετὰ τῆς Ν. Α. Εὐρώπης.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.— Ἡ Οὐγγαρία κατέχει σήμερον τὸ κέντρον τοῦ Πανονικοῦ λεκανοπεδίου, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν ἡ χαμηλὴ αὕτη περιοχὴ εἶχε μεταβληθῆ εἰς μίαν μεγάλην λίμνην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν σήμερον δὲν σῴζονται παρὰ ἐλάχιστα ὑπολείμματα εἰς τὰ βαθύτερα σημεῖα (λίμνη Βάλατον). Ἐπειδὴ τὰ ὕδατα τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παλαιᾶς αὐτῆς λίμνης διωχετεύθησαν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τῆς κοιλάδος τῶν Σιδηρῶν Πυλῶν, τὸ ἔδαφος τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν εἶναι τελείως ὁριζόντιον, καθόσον κατείχετο ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Αἱ δυτικώτεραι περιοχαὶ δὲν εἶναι τόσον μονότονοι, ὅσον αἱ ἀνατολικαί, διότι μετεβλήθησαν εἰς ξηρὰν ἐνωρίτερον καὶ συνεπῶς ὑπέστησαν τὴν διάβρωσιν τῶν ρεόντων ὑδάτων μακρότερον χρονικὸν διάστημα.

Τὸ ἔδαφος τοῦ λεκανοπεδίου εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ρέ-

Φυσικὸς χάρτης τῆς Οὐγγαρίας.

οντα ὕδατα ἀπὸ τὰς πέριξ ὑψηλὰς περιοχάς. Περισσότερον εὔφοροι εἶναι προσχώσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὰς βορειοτέρας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης, αἱ ὁποῖαι εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν κατείχοντο ὑπὸ παγετώνων. Τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου μεταφερθέντα ὑλικὰ εἶναι περισσότερον εὔφορα: α') Διότι ἀποτελοῦνται ἀπὸ λεπτὸν χῶμα, τὸ ὁποῖον περιέχει πολλὰς θρεπτικὰς οὐσίας. β') Διότι διαπερῶνται εὐκόλως ὑπὸ τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ ἀέρος. γ') Διότι διατηροῦν ἀρκετὴν ὑγρασίαν ἀκόμη καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς μεγάλης ξηρασίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ ρέοντα ὕδατα τῆς Οὐγγρικῆς πεδιάδος, λόγῳ τῆς λεκανοειδοῦς μορφῆς της, συλλέγονται παρὰ τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, τοῦ ὁποίου σπουδαιότερος παραπόταμος εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἶναι ὁ Τισίας.

Τὸ κλῖμα εἶναι ἠ π ε ι ρ ω τ ι κ ό ν, καθόσον κεῖται μακρὰν τῆς θαλάσσης καὶ περιβάλλεται ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων. Αἱ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους εἶναι πολὺ μεγάλαι. Εἰς τὴν Βουδαπέστην ἡ θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου κατέρχεται εἰς 2° περίπου ὑπὸ τὸ μηδέν, τοῦ δὲ Ἰουλίου εἰς 22° περίπου ὑπὲρ τὸ μηδέν. Αἱ βροχαὶ δὲν εἶναι ἄφθονοι, ἐπειδὴ οἱ θαλάσσιοι ἄνεμοι δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθουν ἐλευθέρως. Αἱ περισσότεραι βροχαὶ πίπτουν κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, ὅπως εἰς ὅλα τὰ ἠπειρωτικὰ κλίματα. Λόγῳ τῶν ὀλίγων καὶ ἀκανονίστων βροχῶν τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον εἶναι χώρα σ τ ε π π ώ δ η ς. Τὰ δένδρα εἶναι πολὺ σπάνια.

Ἡ Οὐγγρικὴ πεδιάς, χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της, εἶναι χώρα κατ' ἐξοχὴν γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφική. Λόγῳ τοῦ ὑπειρωτικοῦ κλίματος εὐδοκιμοῦν κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης σακχαροῦχα τεῦτλα, εἰς τοὺς ἀργοὺς ὅπου καλλιεργεῖται ὁ σῖτος, πατάται καὶ ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα εἰς τὰς λοφώδεις περιοχάς. Ὀνομαστοὶ εἶναι οἱ οἶνοι τῆς περιοχῆς Τοκάι.

Εἰς τὰς παραποταμίους ἐκτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνήθως ὑπόκεινται εἰς πλημμύρας, ὑπερισχύει ἡ κτηνοτροφία (βόες, ἵπποι, πρόβατα).

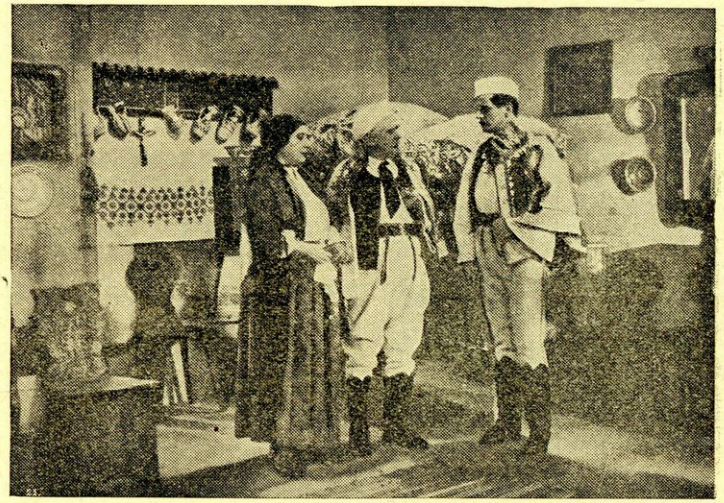
Αἱ πόλεις τῆς Οὐγγρικῆς πεδιάδος εἶναι μεγάλα χωρία, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν ὡς ἀγοραὶ γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων.

Αἱ σπουδαιότεραι ἐκ τούτων εἶναι ἡ Σεγεδίν (135.000 κ.), ἀγορὰ δημητριακῶν καρπῶν καὶ Ντεμπρεσέν (117.000 κ.), ἀγορὰ κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Μία μόνον εἶναι ἡ πραγματικὴ πόλις, ἡ πρωτεύουσα Βουδαπέστη (1.420.000 κ.), ἡ ὁποία κεῖται ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ μεταξὺ τῆς μονοτόνου ἀνατολικῆς πεδιάδος καὶ τῆς λοφώδους δυτικῆς περιοχῆς. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον διασταυροῦνται αἱ ὁδοὶ πρὸς ὅλα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ σημεῖα τῆς πεδιάδος καὶ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι σπουδαία διεθνὴς ὁδός. Διὰ τῆς Βουδαπέστης διέρχονται ἐπίσης καὶ σπουδαῖαι διεθνεῖς ὁδοί, αἱ ὁποῖαι συνδέουν τὴν Ν Α. Εὐρώπην μὲ τὴν Κεντρικὴν καὶ Βόρειον Εὐρώπην. Χάρις εἰς τὴν καλήν της θέσιν καὶ εἰς τὰ πλούσια προϊόντα της ἡ Οὐγγρικὴ πεδιὰς εἶναι τὸ σπουδαιότερον ἐμπορικὸν καὶ βιομηχανικὸν κέτρον τῆς Οὐγγαρίας (ἀλευρόμυλοι, ζυθοποιεῖα, καπνοβιομηχανίαι, μηχανουργεῖα).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς Οὐγ-

Οὔγγροι μὲ τὰς ἐθνικάς των ἐνδυμασίας.

γαρίας ἀποτελεῖται κατὰ τὰ 90% ἀπὸ Οὔγγρους (Μαγυάρους), οἱ ὁποῖοι ἦλθον ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ εἶναι μογγολικῆς καταγωγῆς. Παρὰ τὴν πολύπλοκον ἱστορίαν των διατηροῦν τὴν γλῶσσαν των καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς των.

Ὁ ὑπόλοιπος πληθυσμὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ Γερμανούς, Σλαύους καὶ Ἰσραηλίτας. Πολλοὶ ὅμως Οὔγγροι διαμένουν ἐκτὸς τοῦ Οὐγγρικοῦ Κράτους, εἰς τὴν παραμεθόριον ζώνην καὶ εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν, ἡ ὁποία κατείχετο πρὸ τοῦ πολέμου ὑπὸ τῆς Ρουμανίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ σπουδαιοτέρα ἀσχολία τῶν κατοίκων τῆς Οὐγγαρίας εἶναι ἡ γεωργία, χάρις εἰς τὴν ἐκτεταμένην καὶ εὔφορον πεδιάδα των. Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα εἶναι ὁ σῖτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος. Ἀκολουθεῖ ἡ σίκαλις, ἡ κριθὴ καὶ ἡ βρώμη. Σημαντικὴν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν αἱ βιομηχανικαὶ καλλιέργειαι (σακχαροῦχα τεῦτλα, κάνναβις, λίνον, καπνός), αἱ ἄμπελοι καὶ τὰ ὀπωροφόρα δένδρα. Χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα λειβάδια καὶ τὰς ζωοτροφικὰς καλλιεργείας μεγάλην ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ κτηνοτροφία (ἰδίως τῶν ἵππων καὶ τῶν χοίρων).

Παιδιὰ βοηθοῦντα κατὰ τὸν θερισμὸν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν.

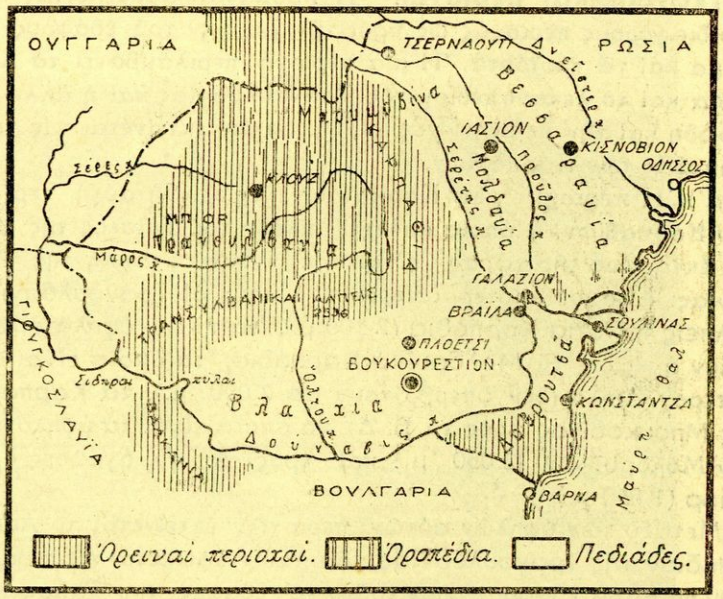
Ἡ βιομηχανία, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἄνθρακος καὶ μεταλλευμάτων, εἶναι περιωρισμένη καὶ συνίσταται κυρίως εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων (βιομηχανίαι ἀλεύρου, ζακχάρεως, μπύρας, καπνοῦ). Τὸ σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον εἶναι ἡ πρωτεύουσα, ὅπου ὑπάρχουν καὶ μερικὰ μηχανουργεῖα καὶ ὑφαντουργεῖα. Λόγῳ τῆς μὴ ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας δὲν ἔχει πυκνὸν πληθυσμόν, ὅπως ἡ Τσεχοσλοβακία (93 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

Ἡ Οὐγγαρία, χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφική, ἐξάγει γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ εἰσάγει βιομηχανικὰ εἴδη. Τὸ ἐξωτερικόν της ἐμπόριον ἐξυπηρετεῖται ἀπὸ τὸν Δούναβιν ποταμὸν καὶ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς. Τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις ἔχει μὲ τὰ βιομηχανικὰ κράτη τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης (Γερμανίαν, Τσεχοσλοβακίαν), τὰ ὁποῖα εἰσάγουν γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγουν βιομηχανικὰ εἴδη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ε'. ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Εἰσαγωγή.—Ἡ Ρουμανία χρονολογεῖται ὡς Κράτος ἀπὸ τὸ ἔτος 1878, ὁπότε ἡνώθησαν αἱ δύο παραδουνάβιοι ἡγεμονίαι, ἡ Βλαχία καὶ ἡ Μολδαυΐα. Μετὰ τὸν Βαλκανικὸν πόλεμον τοῦ 1913 προσηρτήρη ἡ Δοβρουτσᾶ, ἡ ὁποία πρότερον κατείχετο ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, μετὰ δὲ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (1914

Φυσικὸς χάρτης τῆς Ρουμανίας.

—1918) παρεχωρήθησαν εἰς αὐτὴν ἡ πέραν τῶν Καρπαθίων Τρανσυλβανία, ἡ ὁποία κατείχετο ὑπὸ τῆς διαλυθείσης Αὐστροουγγαρίας, καὶ ἡ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Προύθου καὶ Δνειστέρου Βεσσαραβία, ἡ ὁποία κατείχετο ὑπὸ τῆς Ρωσίας. Οὕτως ἡ Ρουμανία εἶναι Κράτος ἐντελῶς νέον, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιφάνεια καὶ ὁ πληθυσμὸς σχεδὸν ἐδιπλασιάσθησαν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (ἔκτασις 295.000 τ. χμ., πλυθυσμὸς 18.000.000 κάτοικοι).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὅρια.—Ἡ Ρουμανία ὁρίζεται πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Γιουκοσλαυΐας καὶ Οὐγγαρίας, πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Πολωνίας καὶ Ρωσίας καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Ἡ Ρουμανία κατέχει σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην, καθ' ὅσον δεσπόζει τῆς κοιλάδος τοῦ Κάτω Δουνάβεως, ὁ ὁποῖος παίζει σπουδαῖον ρόλον εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν χωρῶν αὐτῶν.

Γεωγραφικαὶ περιοχαί.—Ἡ Ρουμανία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο διαφόρους περιοχὰς ὡς πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους, τὸ κλῖμα καὶ τὰ προϊόντα. Ἡ μία περιοχὴ περιλαμβάνει τὰ Καρπάθια καὶ τὸ λεκανοπέδιον τῆς Τρανσυλβανίας καὶ ἡ ἄλλη τὴν λοφώδη καὶ τὴν πεδινὴν χώραν, ἡ ὁποία ἐκτείνεται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων.

α') **Ἡ περιοχὴ τῶν Καρπαθίων.** Ἡ ὀρεινὴ αὐτὴ περιοχὴ τῶν Καρπαθίων, ἡ ὁποία κατέχει πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς ὁλικῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας, εἶναι ἡ σπονδυλικὴ στήλη τῆς Ρουμανίας. Αἱ σπουδαιότεραι περιοχαὶ εἶναι: αἱ Τρανσυλβανικαὶ Ἄλπεις ἢ Νότια Καρπάδια (2 500 μ.), τὰ πλέον ὑψηλὰ καὶ τὰ πλέον ὀγκώδη, τὰ Μολδαυϊκὰ Καρπάδια, τὰ ὁποῖα εἶναι ὀλιγώτερον ὑψηλὰ (δὲν ὑπερβαίνουν τὰ 2.000 μ.), τὰ Καρπάδια τῆς Μπουκοβίνας πρὸς τὰ Β. Δ., τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ ὑψηλότερα τῶν Μολδαυϊκῶν (2.050 μ.) καὶ πρὸς Δ. τὸ ὀγκῶδες ὄρος Μπιὸρ (1.850 μ.).

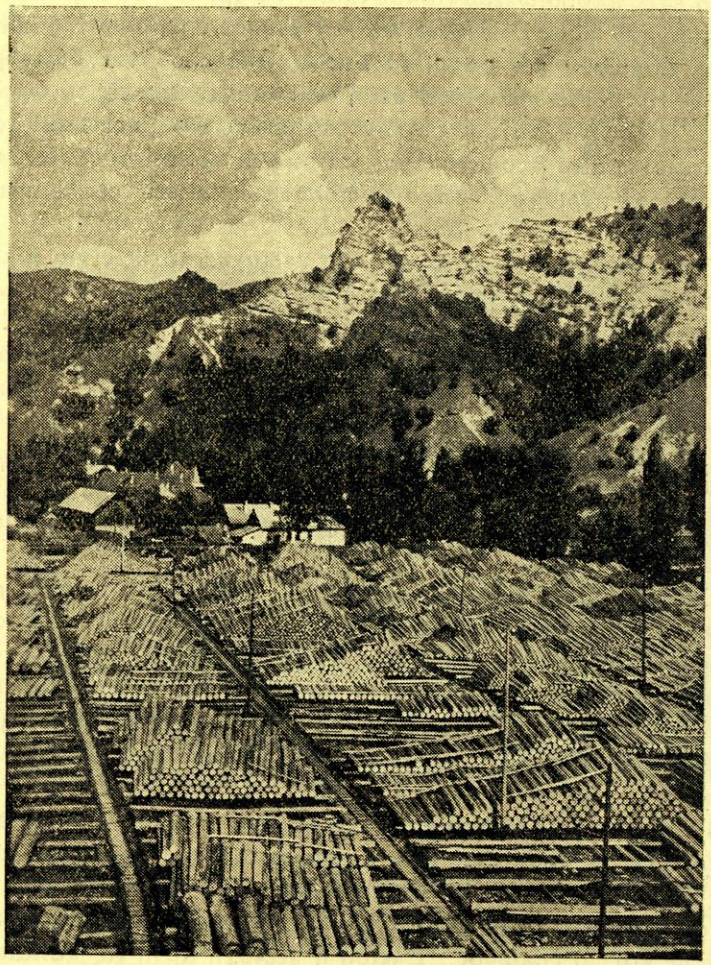
Μεταξὺ τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν περιοχῶν ἐκτείνεται τὸ Λεκανοπέδιον τῆς Τρανσυλβανίας, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τοπικὴν καθίζησιν τοῦ ἐδάφους. Διὰ τοῦτο τὸ ἔδαφός του καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις καὶ εἶναι ἡ σπουδαιοτέρα περιοχὴ ἀπὸ ὅλην τὴν ὀρεινὴν Ρουμανίαν. Χάρις δὲ εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ χαμηλοὺς αὐχένας τῆς ὀροσειρᾶς τῶν Καρπαθίων ἡ συγκοινωνία τοῦ λεκανοπεδίου μετὰ τῶν πέριξ πεδιάδων εἶναι εὔκολος.

Τὰ ρέοντα ὕδατα τοῦ λεκανοπεδίου συλλέγονται εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τῶν παραποτάμων του Σάμος, Καῖρες καὶ Μάρος, οἱ ὁποῖοι σχηματίζουν βαθείας κοιλάδας.

Τὸ κλῖμα εἶναι γενικῶς δριμὺ ἠπειρωτικὸν εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου, καθόσον κεῖται μακρὰν τῆς θαλάσ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σης και περιβάλλεται ἀπὸ ὑψηλὰ ὄρη. Ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον

Ἐργοστάσιον ξυλείας εἰς τὰ Ρουμανικὰ Καρπάθια
(περιοχὴ τῆς Μπουκοβίνας).

ἕως τὸν Μάρτιον ἡ θερμοκρασία εἶναι σχεδὸν παντοῦ κατωτέρα τοῦ μηδενός. Περισσοτέρας βροχὰς δέχεται ἡ ὀρεινὴ πε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ριοχή, διότι εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς βροχεροὺς ἀνέμους. Διὰ τοῦτο ἔχει πλουσιωτέραν βλάστησιν. Μέχρι τοῦ ὕψους τῶν 600 μ. ὑπάρχουν αἱ καλλιέργειαι καὶ τὰ χωρία· ὑπεράνω τῆς ζώνης αὐτῆς ἀρχίζουν τὰ δάση, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπὸ δρῦς καὶ ὀξυὰς εἰς τὰ κατώτερα μέρη καὶ ἀπὸ ἔλατα εἰς τὰ ὑψηλότερα. Ἡ ζώνη αὕτη τῶν δασῶν δὲν εἶναι συνεχής, καθ' ὅσον διακόπτεται ἀπὸ βοσκοτόπους, οἱ ὁποῖοι καλύπτουν καὶ τὰς ὑψηλοτέρας περιοχάς, ὅπου τὸ πολὺ ψῦχος καὶ οἱ ὁρμητικοὶ ἄνεμοι δὲν εὐνοοῦν τὰ δάση.

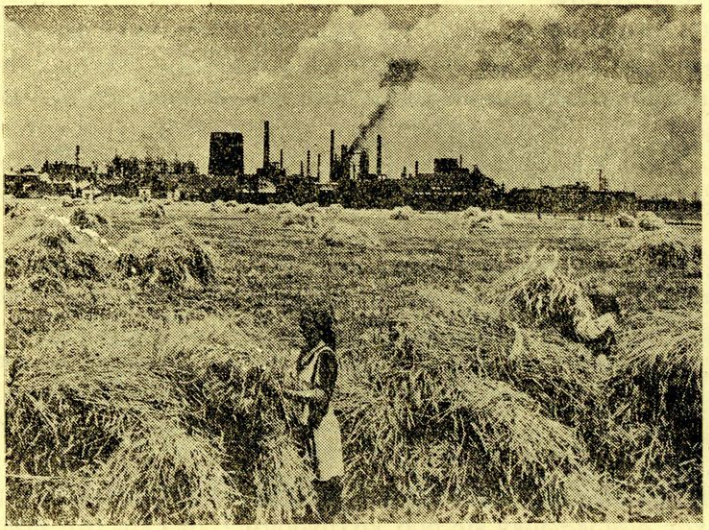
Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς περιοχῆς αὐτῆς εἶναι ἡ κτηνοτροφία (πρόβατα, βόες, ἵπποι) χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους καὶ ἡ ξυλεία, χάρις εἰς τὰ πλούσια δάση της. Ἡ γεωργία κατέχει δευτέραν θέσιν καὶ εἶναι περισσότερον ἀνεπτυγμένη εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ λεκανοπεδίου καὶ εἰς τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι εὔφορον Λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, ἀραβόσιτος), πατάται, ὄσπρια, λαχανικά, σακχαροῦχα τεῦτλα καὶ εἰς τὰς μεσημβρινὰς πλαγιὰς τῶν λόφων ἄμπελοι.

Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ Κλούζ (100.000 κ.), τὸ δεύτερον πνευματικὸν κέντρον τῆς Ρουμανίας. Ἡ ἀνάπτυξίς της ὀφείλεται εἰς τὴν θέσιν της, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὸ Βουκουρέστιον μὲ τὴν Βουδαπέστην καὶ τὴν κεντρικὴν Εὐρώπην. Εἰς τὰ προάστεια ἀνεπτύχθησαν ἀξιόλογοι βιομηχανίαι, αἱ ὁποῖαι ἐπεξεργάζονται ἐγχώρια προϊόντα (ἀλευρόμυλοι, βυρσοδεψεῖα, πριονιστήρια, ἐπιπλοποιεῖα).

β') **Ἡ λοφώδης περιοχή.** Ἡ λοφώδης περιοχὴ ἐκτείνεται εἰς τοὺς Ν. Α. πρόποδας τῶν Καρπαθίων καὶ διασχίζεται ἀπὸ τοὺς ποταμούς, οἱ ὁποῖοι κατέρχονται πρὸς τὸν Δούναβιν. Ἐκ τούτων σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Ζίου, ὁ Ὄλτου, ὁ Ἰαλομίστας, ὁ Σερέτης καὶ ὁ Προῦθος. Ἐπειδὴ ἡ περιοχὴ αὕτη εἰς παλαιοτέραν ἐποχὴν κατείχετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, τὸ ἔδαφός της εἶναι εὔφορον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων. Τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικόν. Ὁ χειμὼν δὲν εἶναι πολὺ δριμύς, ὅπως εἰς τὰς πεδιάδας, διότι αἱ ἀνωμαλίαι της τὴν προφυλάσσουν ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς Β. Α. ἀνέμους. Αἱ βροχαὶ εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄφθονοι χάρις εἰς τὸ σχετικὸν ὕψος της. Τὸ εὔφορον ἔδαφος, τὸ ἥπιον σχετικῶς κλῖμα καὶ αἱ ἄφονοι βροχαὶ συντελοῦν, ὥστε ἡ λοφώδης αὕτη περιοχὴ νὰ ἔχῃ ποικίλας καλλιεργείας καὶ πυκνὸν πληθυσμόν. Εἶναι ἡ πυκνότερον κατῳκημένη περιοχὴ τῆς Ρουμανίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί, σακχαροῦχα τεῦτλα, ὀπωροφόρα δένδρα (ἰδίως δαμασκηνέαι), ἄμπελοι. Εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν καὶ παρὰ τὸ Πλοέστι εὑρίσκονται καὶ τὰ πλούσια μεταλλεῖα τοῦ πετρελαίου.

Ὁ θερισμὸς εἰς τὴν Ρουμανίαν.

Αἱ πόλεις δὲν εἶναι πολλαί, διότι ὁ πληθυσμὸς εἶναι κυρίως ἀγροτικὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου διαμένει εἰς χωρία. Ἐκ τούτων σπουδαιότεραι εἶναι τὸ Πλοέστι (80.000 κ.), ἡ πόλις τοῦ πετρελαίου καὶ ἡ Κράϊοβα (65.000 κ.), ἀγροτικὴ ἀγορὰ μεταξὺ τῆς πεδιάδος καὶ τῆς λοφώδους χώρας.

γ') **Αἱ μεγάλαι πεδιάδες.** Αἱ ρουμανικαὶ πεδιάδες διαιροῦνται: εἰς τὴν Βλαχίαν πρὸς Ν., εἰς τὴν Μολδαυΐαν καὶ Βεσσαραβίαν πρὸς τὰ Β.Α., εἰς τὸ Δέλτα τοῦ Δουνάβεως καὶ εἰς τὴν Δοβρουτσᾶν πρὸς τὰ Ν.Α. Ἡ Δοβρουτσᾶ εἶναι ἡ μόνη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

περιοχὴ τῆς Ρουμανίας, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον. Τὸ ἔδαφος τῆς πεδιάδος εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις. Ὀλιγώτερον εὔφορος εἶναι ἡ περιοχὴ τῆς Δοβρουτσᾶς, διότι αὕτη εἶναι παλαιὰ ξηρά, ἡ ὁποία ἰσοπεδώθη ἀπὸ τὴν διάβρωσιν τῶν ὑδάτων.

Τὸ κλῖμα εἶναι δριμὺ ἠπειρωτικόν, διότι ἡ πεδινὴ αὕτη περιοχὴ εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς Β. Α. ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι οὐδὲν ἐμπόδιον εὑρίσκουν κατὰ τὴν διαδρομήν των ἀπὸ τὴν Σιβηρίαν ἕως τὸν Αἷμον.

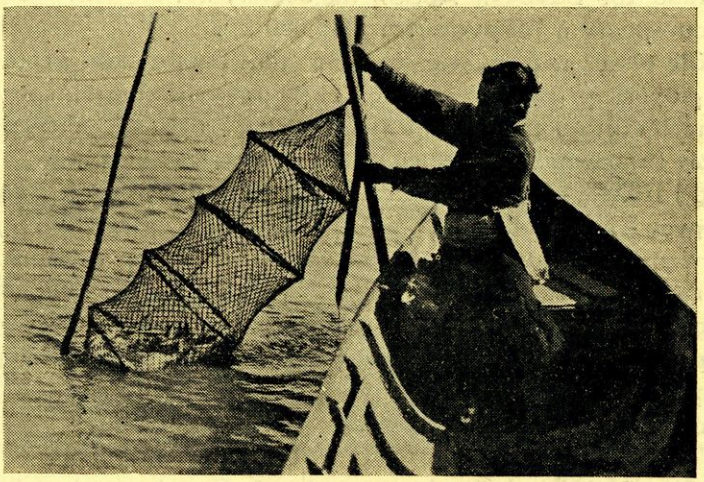
Οἱ ἄνεμοι οὗτοι κατὰ τὸν χειμῶνα εἶναι πολὺ ψυχροὶ καὶ προκαλοῦν ἀπότομον πτῶσιν τῆς θερμοκρασίας (ἐντὸς τοῦ εἰκοσιτετραώρου ἡ θερμοκρασία δύναται νὰ κατέλθῃ 10—15 βαθμούς)· κατὰ τὸ θέρος εἶναι πολὺ θερμοί, διότι ἔρχονται ἀπὸ τὴν ξηράν. Δὲν εἶναι σπάνιον ἐπὶ δύο ὁλοκλήρους μῆνας κατὰ τὸν χειμῶνα ἡ θερμοκρασία νὰ μὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ μηδενὸς καὶ ἐπὶ τρεῖς μῆνας κατὰ τὸ θέρος νὰ μὴ εἶναι κατωτέρα τῶν 20 βαθμῶν. Ὀλιγώτερον βροχεροὶ μῆνες εἶναι ὁ Αὔγουστος, ὁ Σεπτέμβριος καὶ ὁ Ὀκτώβριος. Ἡ πεδινὴ περιοχὴ τῆς Ρουμανίας, λόγῳ τοῦ εὐφόρου ἐδάφους της καὶ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματός της, εἶναι χώρα τῶν δημητριακῶν. Ὑπάρχουν ἐπίσης καὶ ἐκτεταμένα λειβάδια, ὅπου τρέφονται κυρίως πρόβατα, τὰ ὁποῖα κατέρχονται κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον ἀπὸ τὰς ὀρεινὰς περιοχάς.

Πόλεις.—Τὰς πόλεις τῶν Ρουμανικῶν πεδιάδων δυνάμεθα νὰ τὰς διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας: α΄) εἰς τὰς πόλεις - ἀγοράς, αἱ ὁποῖαι κεῖνται μεταξὺ τῆς πεδινῆς καὶ τῆς ὑψηλῆς περιοχῆς ἢ εἰς κεντρικὰς θέσεις· β΄) εἰς τὰς πόλεις - λιμένας, αἱ ὁποῖαι κεῖνται ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης.

α΄) **Πόλεις - ἀγοραί.** Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βλαχίας εἶναι τὸ Βουκουρέστιον (630.000 κ.), τὸ ὁποῖον ἔγινε πρωτεύουσα τῆς Ρουμανίας χάρις εἰς τὴν καλήν του γεωγραφικὴν θέσιν. Κεῖται ἀφ' ἑνὸς μεταξὺ Καρπαθίων καὶ Δουνάβεως (ἀπέχει 80 χμ. ἀπὸ τὰ Καρπάθια καὶ 40 ἀπὸ τὸν Δούναβιν), ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντῶνται αἱ δύο σπουδαιότεραι περιοχαὶ τῆς Ρουμανίας, ἡ Βλαχία καὶ ἡ Μολδαυΐα. Εἶναι τὸ διοικη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πικόν, πνευματικόν καὶ οἰκονομικὸν κέντρον τῆς Ρουμανίας. Ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἱδρύσεώς του προσείλκυσε πολλοὺς Ἕλληνας, διότι αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν παραδουναβίων χωρῶν εἶναι πολὺ παλαιαί. Ὅταν ἡ Ρουμανία ἦτο ἡγεμονία, ἡ ἐμπορικὴ κίνησις τοῦ Βουκουρεστίου εὑρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτο ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Κράτους καὶ τῶν διανοουμένων. Σήμερον εἰς τὸ Βουκουρέστιον ὑπάρχει ἀνθηρὰ ἑλληνικὴ παροικία, ἡ ὁποία ἀριθμεῖ 6.000 περίπου μέλη. Ὑπάρχει ἐπίσης καὶ

Ἡ ἁλιεία εἰς τὸν Δούναβιν.

πλῆρες γυμνάσιον, τὸ ὁποῖον στεγάζεται εἰς μεγαλοπρεπέστατον κτίριον. Ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ρουμανίας, οὕτω καὶ εἰς τὸ Βουκουρέστιον οἱ Ἕλληνες ἦσαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι σπουδαῖος παράγων προόδου.

Εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ὄλτου κεῖται τὸ Δραγατσάνιον (7.000 κ.). ὅπου κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1821 κατόπιν ἡρωικοῦ ἀγῶνος κατεστάλη ἡ ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην ἐπαναστατικὴ κίνησις τῶν Παραδουναβίων ἡγεμονιῶν καὶ ἔπεσε μαχόμενος ὁ Ἱερὸς Λόχος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Εἰς τὴν Μολδαυΐαν κεῖται τὸ Ἰάσιον (100.000 κ.), τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε σπουδαῖον κέντρον ἑλληνικῆς παιδείας, κατέχει δὲ ἰδιαιτέραν θέσιν εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, καθόσον ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας. Σήμερον τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ πληθυσμοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ Ἰσραηλίτας, εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὁποίων εὑρίσκεται ἡ ἐμπορική του κίνησις.

Εἰς τὴν Βεσσαραβίαν κεῖται τὸ Κισνόβιον (118.000 κ.), δευτέρα πόλις τῆς Ρουμανίας ἀπὸ ἀπόψεως πληθυσμοῦ, εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Βανὰτ ἡ Ἀράδη (80.000 κ.) καὶ εἰς τὴν πεδινὴν Μπουκοβίναν ἡ Τσερναούτσι (115.000 κ.).

Εἰς ὅλας τὰς πόλεις - ἀγορὰς τῶν Ρουμανικῶν πεδιάδων ὑπερισχύει ἡ ἐμπορικὴ κίνησις. Ἡ βιομηχανία εἶναι μικρὰ καὶ περιορίζεται κυρίως εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐγχωρίων προϊόντων (ἀλευρόμυλοι, ζυθοποιεῖα, ἐπιπλοποιεῖα κ. ἄ.).

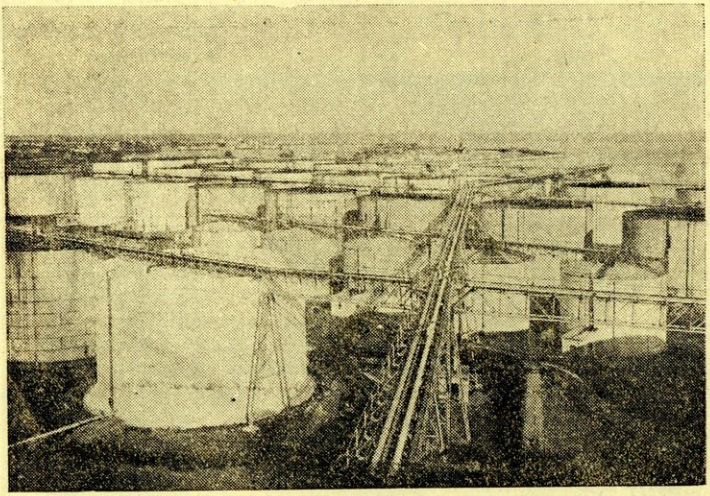
β΄) Πόλεις - λιμένες. Κατὰ μῆκος τοῦ Δουνάβεως ἀπὸ τὸ Τούρνου - Σεβερῖνον μέχρι τοῦ Δέλτα πολλαὶ πόλεις διαδέχονται ἡ μία τὴν ἄλλην, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουν ὡς σταθμοὶ τῆς συνεχῶς αὐξανομένης ναυτιλιακῆς κινήσεως ἐπὶ τοῦ σπουδαιοτέρου ποταμοῦ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἑκάστη ἐξ αὐτῶν συνδέεται διὰ μιᾶς σιδηροδρομικῆς διακλαδώσεως μετὰ τῆς κυρίας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἡ ὁποία διασχίζει ἐκ Δ. πρὸς Α. τὴν μεγάλην πεδιάδα τῆς Βλαχίας.

Ἐκ τούτων σπουδαιοτέραν ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν ἡ Βραΐλα (70.000 κ.) εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βλαχίας καὶ τὸ Γαλάζιον (100.000 κ.) εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μολδαυΐας. Ἡ Βραΐλα εἶναι ὡραία πόλις καὶ σπουδαῖος λιμὴν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, διότι λόγῳ τοῦ μεγάλου βάθους τοῦ ποταμοῦ (12—15 μ.) δύνανται νὰ πλεύσουν μεγάλα πλοῖα. Ἐξάγονται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Τὸ Γαλάζιον παρουσιάζει μεγαλυτέραν ἀνάπτυξιν, διότι ἐξυπηρετεῖ μεγαλυτέραν ἔκτασιν (ὁλόκληρον τὴν Μολδαυΐαν, τὴν Βεσσαραβίαν καὶ τμῆμα τῆς Τρανσυλβανίας). Ἐκ τοῦ λιμένος του ἐξάγονται δημητριακοὶ καρποὶ καὶ μεγάλαι ποσότητες πετρελαίου καὶ ξυλείας, ἡ ὁποία μεταφέρεται μέχρι τῶν ἀποθηκῶν τοῦ λιμένος διὰ τοῦ ρεύματος τοῦ Σερέτη. Τὸ Γαλάζιον εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ σπουδαιοτέρα ἀγορὰ τῶν ἁλιευο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μένων ἰχθύων εἰς τὸ Δέλτα καὶ τὰς λιμνοθαλάσσας τοῦ Δουνάβεως.

Ἀξιόλογον ἐπίσης ἀνάπτυξιν παρουσιάζουν καὶ αἱ πόλεις: Γιούργετσον (30.000 κ.) καὶ Σουλινᾶς. Ἡ πρώτη διότι εἶναι ἐπίνειον τοῦ Βουκουρεστίου ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως καὶ ἀποθήκη τοῦ διὰ τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην προοριζομένου πετρελαίου. Τὸ πολύτιμον αὐτὸ προϊὸν μεταφέρεται ἀπὸ τὴν περιοχὴν τοῦ Πλοέστι εἰς τὰς ἀποθήκας της εἴτε σιδηροδρομικῶς δι' εἰδικῶν

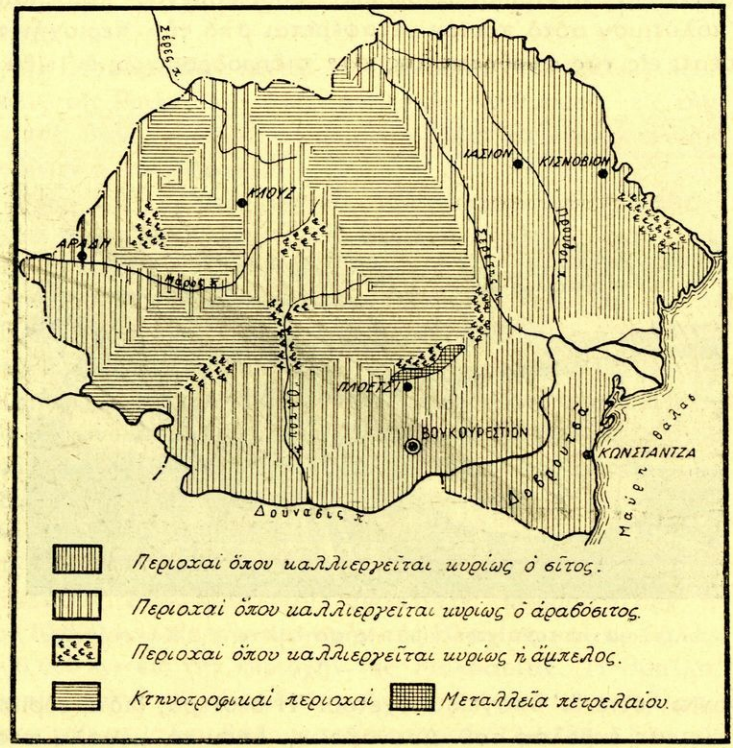
Αἱ δεξαμεναὶ τοῦ πετρελαίου εἰς τὸν λιμένα τῆς Κωνστάντζης.

βαγονίων εἴτε δι' ὑπογείου ὀχετοῦ. Ἡ δευτέρα, διότι εὑρίσκεται εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνόβεως, ὅπου τὰ μεγάλα πλοῖα συμπληρώνουν τὸ φορτίον των, τὸ ὁποῖον ἤρχισαν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Βραΐλας καὶ τοῦ Γαλαζίου.

Εἰς τὴν Δροβουτσᾶν κεῖται ἡ Κωνστάντζα (60.000 κ.), εἷς τῶν σπουδαιοτέρων λιμένων τῆς Μαύρης Θαλάσσης. Τὴν ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν σιδηροδρομικήν της συγκοινωνίαν μὲ τὸ Βουκουρέστιον καὶ εἰς τὸν ὑπόγειον ὀχετόν, ὁ ὁποῖος μεταφέρει τὸ πετρέλαιον ἀπὸ τὸ Πλοέστι κατ' εὐθεῖαν εἰς τὰς ἀποθήκας της.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πληθυσμός καὶ οἰκονομικὴ ζωή. —1) Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ρουμανίας ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς ἐθνικότητας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερισχύουν οἱ Ρουμᾶνοι. Οὗτοι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Δακῶν καὶ Ρωμαίων ἀποίκων, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτήν, ὅταν ἡ χώρα αὕτη, ἡ

Οἰκονομικὸς χάρτης τῆς Ρουμανίας.

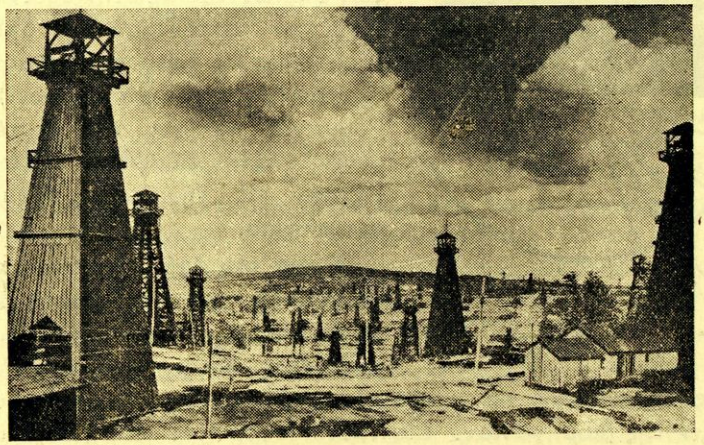
ὁποία πρότερον ὠνομάζετο Δακία, ὑπετάγη εἰς τοὺς Ρωμαίους. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ γλῶσσα των εἶναι λατινικῆς καταγωγῆς. Αἱ ξέναι ἐθνικότητες ἀντιπροσωπεύουν τὰ 30 % τοῦ ὁλικοῦ πληθυσμοῦ. Περισσότεροι εἶναι οἱ Οὔγγροι (εἰς τὴν Τρανσυλβανίαν καὶ τὰς δυτικὰς πεδιάδας), ἀκολουθοῦν οἱ Σλαῦοι, οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἰσραηλῖται.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος. Εἰς τὴν λοφώδη περιοχὴν ἡ πυκνότης ἀνέρχεται εἰς 100 κατ. εἰς ἕκαστον τ. χμ. εἰς τὰς πεδιάδας εἰς 40 καὶ εἰς τὰς ὀρεινὰς περιοχὰς εἰς 30 — 35.

2) **Οἰκονομικὴ ζωή.** Ἡ Ρουμανία εἶναι Κράτος κατ' ἐξοχὴν γεωργικόν. Τὰ ἐξαγόμενα ἀγροτικὰ καὶ ἀκατέργαστα προϊόντα ἀντιπροσωπεύουν τὰ 90 % τῆς ἐξαγωγῆς της.

Γεωργία. Τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Ρουμανίας κατέχει ἡ γεωργία χάρις εἰς τὰς ἐκτεταμένας καὶ εὐφόρους πεδιάδας της. Λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος καλ-

Μεταλλεῖα πετρελαίου εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πλοέστι.

λιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί. Ὁ σῖτος καὶ ὁ ἀραβόσιτος κατέχουν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως. Ὁ σῖτος καλλιεργεῖται κυρίως εἰς τὰς πεδιάδας, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλιγώτεραι καὶ ὁ ἀραβόσιτος εἰς τὴν λοφώδη χώραν, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶναι περισσότεραι. Ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἀραβοσίτου κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ τὴν Γιουγκοσλαυΐαν. Ἡ Ρουμανία εἶναι **χώρα τῶν σιτηρῶν.**

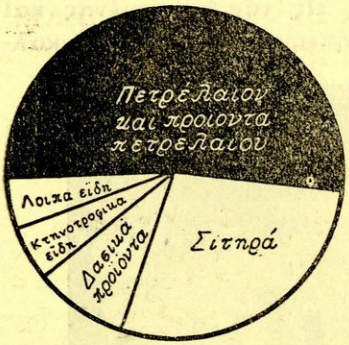
Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ζωοτροφικὰ προϊόντα λόγῳ τῆς ἀνεπτυγμένης κτηνοτροφίας, πατάτα, λαχανικά, ἰδίως πέριξ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεγάλων πόλεων, βιομηχανικὰ προϊόντα (σακχαροῦχα τεῦτλα, καπνὸς κ. ἄ.) καὶ εἰς τὴν λοφώδη περιοχὴν ἄμπελοι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα (ἰδίως δαμασκηνέαι, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς ἀνέρχεται εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν εἰς 60 ἑκατομμύρια περίπου).

Μετὰ τὴν γεωργίαν ἀκολουθεῖ ἡ κτηνοτροφία χάρις εἰς τοὺς ἐκτεταμένους βοσκοτόπους τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν, ὅπου τρέφονται κυρίως πρόβατα κατὰ τρόπον νομαδικόν.

Ἡ Ρουμανία ἔχει καὶ μέγαν φυσικὸν πλοῦτον χάρις εἰς τὰ ἐκτεταμένα δάση της καὶ εἰς τὰ ἄφθονα ὀρυκτά της, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει τὸ πετρέλαιον, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων (περιοχὴ Πλοέστι). Ἡ Ρουμανία κατέχει τὴν δευτέραν θέσιν εἰς τὴν Εὐρώπην μετὰ τὴν Ρωσίαν εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ πετρελαίου.

Διάγραμμα ἐμφαῖνον τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς Ρουμανίας.

Παρὰ τὸν ἄφθονον φυσικὸν καὶ γεωργικόν της πλοῦτον ἡ Ρουμανία δὲν ἔχει ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν λόγῳ κυρίως ἐλλείψεως κεφαλαίων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπαραίτητα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ σχετικῶς μικρὰ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ της (61 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι της ἐπεξεργάζονται τὰ γεωργικὰ καὶ δασικὰ προϊόντα (ἀλευρόμυλοι, πριονιστήρια, βυρσοδεψεῖα). Ἡ μεταλλουργία καὶ ἡ ὑφαντουργία δὲν ἐπαρκοῦν εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς καταναλώσεως.

Τὸ ἐμπόριον τῆς Ρουμανίας ἐξυπηρετεῖται ἀπὸ τὸν Δούναβιν, τοὺς λιμένας τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς. Χάρις εἰς τὴν ἄφθονον γεωργικήν της παραγωγήν, τὰ πλούσια μεταλλεῖα τοῦ πετρελαίου καὶ τὰ ἐκτεταμένα δάση της ἡ Ρουμανία ἐξάγει: πετρέλαιον καὶ προϊόντα πετρελαίου, δημητριακοὺς καρπούς, ξυλείαν καὶ κτηνοτροφικὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προϊόντα. Εἰσάγει: κυρίως βιομηχανικὰ εἴδη (ὑφάσματα, μηχανὰς παντὸς εἴδους, φαρμακευτικὰ προϊόντα, εἴδη πολυτελείας κ. ἄ.). Εἰς τὸ ἐξωτερικόν της ἐμπόριον τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ Γερμανία, πρῶτον διότι ἡ χώρα αὕτη εἰσάγει γεωργικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγει βιομηχανικὰ εἴδη, καὶ δεύτερον διότι ἡ μεταφορὰ τῶν βαρέων αὐτῶν προϊόντων εἶναι εὔκολος χάρις εἰς τὸν Δούναβιν ποταμόν.

Ἡ Ἑλλὰς εἰσάγει ἐκ τῆς Ρουμανίας εἴδη διατροφῆς (σῖτον, ἀραβόσιτον, κριθήν, ὄσπρια, μόσχους, τυρόν, βούτυρον), πετρέλαιον, βενζίνην, ξυλείαν. Ἐξάγει εἰς τὴν Ρουμανίαν ἐσπεριδοειδῆ, σῦκα ξηρά, καπνὸν καὶ σιγαρέττα, ἐλαίας, νέφτι, σάπωνας, νήματα βαμβακερὰ καὶ ἄλλα.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης δὲν παρουσιάζουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς καὶ Μεσογειακῆς Εὐρώπης. Τὸ σπουδαιότερον κοινὸν χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι τὰ σύνορα τῶν χωρῶν αὐτῶν (ἐκτὸς τῆς Ἑλβετίας) ὑπέστησαν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον μεγάλας μεταβολάς. Ἡ παλαιὰ αὐτοκρατορία τῆς Αὐστροουγγαρίας διελύθη. Ἡ Αὐστρία εἶχεν ἑνωθῆ τελευταίως μετὰ τῆς Γερμανίας καὶ ἡ Οὐγγαρία ἀπετέλεσεν ἀνεξάρτητον Κράτος. Ἐκ τῶν τμημάτων τῆς διαλυθείσης αὐτοκρατορίας ἐσχηματίσθη ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ ὁποία διεμελίσθη κατὰ τὸ ἔτος 1939, καὶ ἐδιπλασιάσθη σχεδὸν ἡ Ρουμανία. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακρίνει τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, εἶναι ὅτι αἱ δυτικώτεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι κυρίως βιομηχανικαὶ (Γερμανία, Βοημία, Μοραυΐα, Ἑλβετία), χάρις εἰς τὰ πλούσια μεταλλεῖα των καὶ τὸν ἄνθρακα (ἡ Ἑλβετία ὀφείλει τὴν βιομηχανικήν της ἀνάπτυξιν εἰς τὸν λευκόν της ἄνθρακα καὶ εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν). Αἱ ἀνατολικώτεραι (Οὐγγαρία, Ρουμανία) εἶναι χῶραι κυρίως γεωργικαί, λόγῳ τοῦ ὅτι εἶναι πτωχαὶ εἰς ἄνθρακα καὶ εἰς κεφάλαια. Ὡς ἐκ τούτου αἱ πρῶται ὁμοιάζουν μὲ τὰς χώρας τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δυτικῆς Εὐρώπης, αἱ δὲ δεύτεραι μὲ τὰς χώρας τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης.

Μεταξὺ τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἀγροτικῶν χωρῶν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης τὸ ἐμπόριον εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένον: α') διότι αἱ βιομηχανικαὶ χῶραι λόγῳ τῆς ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας των καὶ τοῦ μεγάλου πληθυσμοῦ των εἰσάγουν πρώτας ὕλας καὶ εἴδη διατροφῆς καὶ ἐξάγουν βιομηχανικὰ προϊόντα, αἱ δὲ ἀγροτικαὶ λόγῳ τῆς μὴ ἀνεπτυγμένης βιομηχανίας των ἐξάγουν ἀκατεργάστους ὕλας καὶ εἴδη διατροφῆς καὶ εἰσάγουν βιομηχανικὰ εἴδη· β') διότι συνδέονται μὲ τὸν Δούναβιν ποταμόν, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει τὴν μεταφορὰν τῶν βαρέων προϊόντων εἰς πολὺ εὐθυνὰς τιμὰς (αἱ ὑδάτιναι ὁδοὶ εἶναι εὐθηνότεροι ἀπὸ ὅλα τὰ μέσα συγκοινωνίας).

Ἐρωτήσεις.

1) Κατὰ τί διαφέρουν αἱ χῶραι τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης; 2) Ποῖος εἶναι ὁ ἑλληνικὸς λιμήν, ὁ ὁποῖος ἐξυπηρετεῖ τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ διὰ ποῖον λόγον; 3) Μὲ ποίαν χώραν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον; 4) Ποία χώρα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἔχει περισσότερον ἀναπτύξει τὸν τουρισμὸν καὶ διὰ ποῖον λόγον; 5) Πόσας ὁδοὺς δυνάμεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν διὰ νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Βερολῖνον;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. ΠΟΛΩΝΙΑ

Εἰσαγωγή.—Ἡ Πολωνία εἶναι τὸ μεγαλύτερον Κράτος ἀπὸ τὰ συσταθέντα μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον (ἔκτασις 390.000 τ.χμ. πληθυσμός 32.000.000 κάτ.). Πρὸ τοῦ πολέμου ἦτο διαμοιρασμένη μεταξὺ Ρωσίας, Γερμανίας καὶ Αὐστροουγγαρίας. Τὸ νέον Πολωνικὸν Κράτος δὲν παρουσιάζει ἑνότητα οὔτε ὡς πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους του οὔτε ὡς πρὸς τὸν πληθυσμόν του. Τὸ ἔδαφός του κατέχει μίαν ἐνδιάμεσον θέσιν μεταξὺ τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ ἡ διέξοδός του πρὸς τὴν θάλασσαν εἶναι τεχνητή. Ὁ πληθυσμός του περιλαμβάνει πολλὰς ἐθνικότητας (Ρώσους, Γερμανούς, Λιθουανούς, Ἰσραηλίτας).

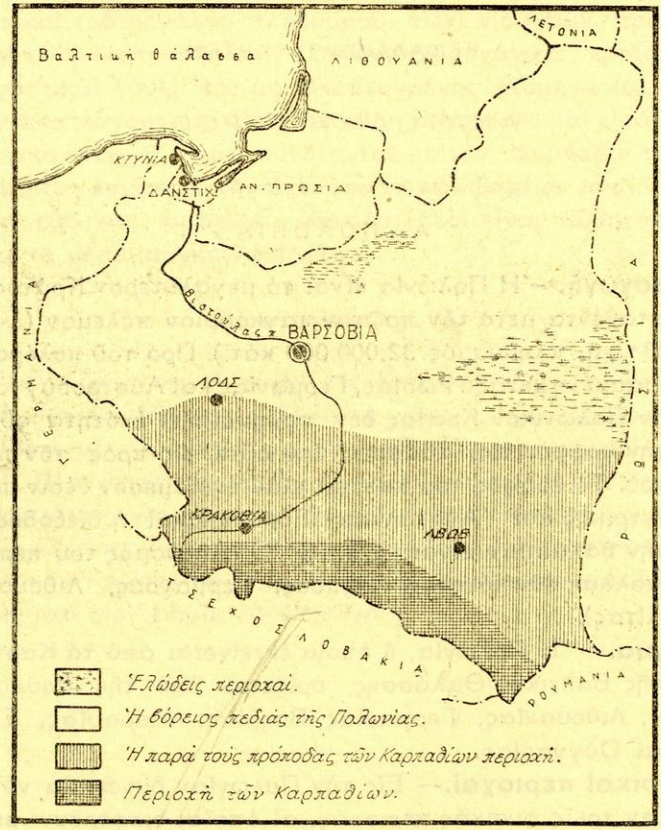
Ὅρια.— Ἡ Πολωνία, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τὰ Καρπάθια μέχρι τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης, ὁρίζεται ὑπὸ τῆς Ρουμανίας, Ρωσίας, Λιθουανίας, Γερμανίας, Βοημίας, Μοραυΐας, Σλοβακίας καὶ Οὐγγαρίας.

Φυσικαὶ περιοχαί.— Εἰς τὴν Πολωνίαν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τρεῖς φυσικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι διαφέρουν μεταξύ των κατὰ τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν ποιότητα τοῦ ἐδάφους των: α') Τὴν περιοχὴν τῶν Καρπαθίων, β') τὴν περιοχήν, τὴν ἐκτεινομένην εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων καὶ γ') τὴν μεγάλην πεδιάδα τῆς Βορείου Πολωνίας.

Ἡ περιοχὴ τῶν Καρπαθίων. Ἡ ὀρεινὴ περιοχὴ τῶν βορείων Καρπαθίων διαμοιράζεται μεταξὺ Πολωνίας, Σλοβα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κίας καὶ Οὐγγαρίας. Ὅπως εἰς τὴν Σλοβακίαν καὶ Οὐγγαρίαν, οὕτω καὶ εἰς τὴν Πολωνίαν ἡ ὀρεινὴ αὕτη χώρα καλύπτεται ἀπὸ δάση καὶ βοσκοτόπους. Διὰ τοῦτο αἱ σπουδαιότεραι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων εἶναι ἡ κτηνοτροφία καὶ ὑλοτομία.

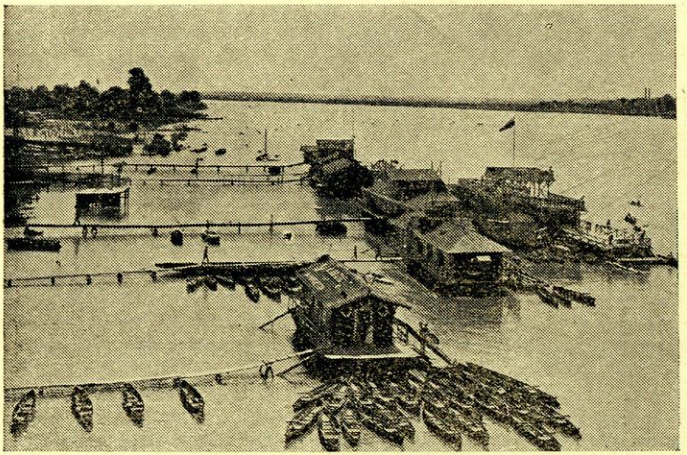

Φυσικὸς χάρτης τῆς Πολωνίας.

Ἡ γεωργία περιορίζεται εἰς τὰς κοιλάδας, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι εὔφορον. Καλλιεργοῦνται κυρίως σίκαλις, βρώμη, πατάται. Ἡ ὀρεινὴ αὕτη περιοχὴ λόγῳ τῶν πτωχῶν της προϊόντων εἶναι ἀραιῶς κατῳκημένη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ παρὰ τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων περιοχή. Εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Καρπαθίων ἐκτείνεται μία περιοχὴ πλάτους 200 περίπου χλμ. ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐκτεταμένα ὀροπέδια. Τὸ ἔδαφος τῶν ὀροπεδίων εἶναι πολὺ εὔφορον, διότι καλύπτεται ἀπὸ προσχώσεις, τὰς ὁποίας ἔφερον τὰ ρέοντα ὕδατα ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς περιοχὰς καὶ οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὰς βορείους πεδιάδας. Ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι ἐπίσης πλουσία εἰς ὀρυκτὰ (ἄνθρακα, πετρέλαιον, ψευδάργυρον, μόλυβδον, σίδηρον). Χάρις εἰς τὸ εὔφορον ἔδαφός της καὶ εἰς τὰ ἄφθονα ὀρυκτά της ἔχει

Ὁ ποταμὸς Βιστούλας κατὰ τὸ θέρος πλησίον τῆς Βαρσοβίας.

ἀνεπτυγμένην τὴν γεωργίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν. Ἡ ἀνατολικὴ περιοχὴ εἶναι κυρίως γεωργικὴ καὶ ἡ δυτική, ὅπου ὑπάρχουν τὰ μεταλλεῖα τοῦ ἄνθρακος, βιομηχανική. Ἐπειδὴ τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικόν, καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί, πατάται καὶ σακχαροῦχα τεῦτλα. Χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην γεωργίαν καὶ βιομηχανίαν ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ πυκνός. Εἶναι ἡ πυκνότερον κατῳκημένη περιοχὴ τῆς Πολωνίας. Αἱ σπουδαιότεραι πόλεις εἶναι: **Κρακοβία** (220.000 κ.), σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον (μεταλλουργεῖα, ὑφαντουργεῖα, χημικὰ ἐργοστά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σια, ὑποδηματοποιεῖα), Λόδς (600.000 κ.), τὸ σπουδαιότερον κέντρον ὑφαντουργίας καὶ Λβόβ (300.000 κ.), κέντρον ἐμπορίου.

Ἡ βόρειος πεδιὰς τῆς Πολωνίας. Πρὸς Β. τῆς περιοχῆς τῆς κατεχομένης ἀπὸ τὰ εὔφορα ὀροπέδια μέχρι τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης ἐκτείνεται ἡ μεγάλη πεδιὰς τῆς Πολωνίας, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς βορείου Γερμανικῆς πεδιάδος. Τὸ ἔδαφός της, ἐπειδὴ εἰς παλαιοτέραν γεωλογιγὴν ἐποχὴν κατείχετο ἀπὸ παγετῶνας, εἶναι ἀμμῶδες καὶ συνήθως ἑλῶδες, ὅπως

Ὁ ποταμὸς Βιστούλας κατὰ τὸν χειμῶνα παρὰ τὴν Βαρσοβίαν.

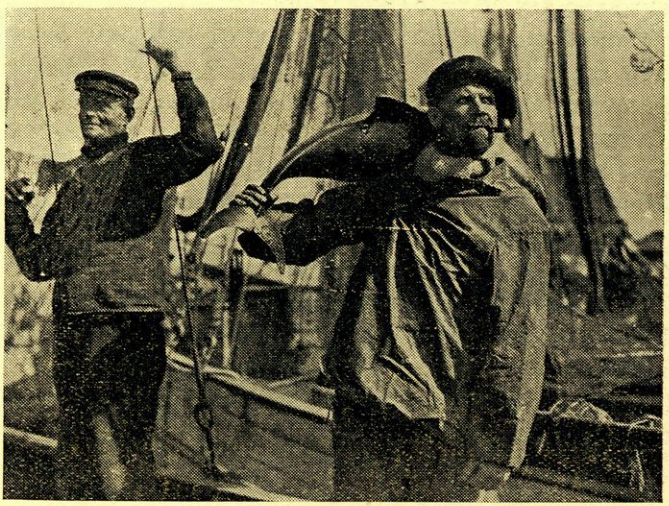
καὶ τῆς βορείου Γερμανικῆς πεδιάδος. Ὡς ἐκ τούτου ἡ περιοχὴ αὕτη δὲν εἶναι εὔφορος. Τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικόν. Τὰ παραγόμενα προϊόντα λόγῳ τοῦ ἀμμώδους ἐδάφους καὶ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος, εἶναι κυρίως πατάται καὶ σίκαλις. Τρέφονται ἐπίσης καὶ πολλὰ μεγάλα ζῷα χάρις εἰς τὰ πολλὰ λειβάδια καὶ χοῖροι χάρις εἰς τὴν μεγάλην καλλιέργειαν τῆς πατάτας. Μεταξὺ τῶν δυτικῶν καὶ τῶν ἀνατολικῶν περιοχῶν παρατηρεῖται μεγάλη διαφορὰ εἰς τὸν τρόπον τῆς καλλιεργείας. Αἱ δυτικαὶ περιοχαί, ἐπειδὴ ἄλλοτε κατείχοντο ὑπὸ τῆς Γερ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μανίας, παρουσιάζουν μεγαλυτέραν γεωργικὴν ἀνάπτυξιν ἀπὸ τὰς ἀνατολικάς, αἱ ὁποῖαι κατείχοντο ὑπὸ τῆς Ρωσίας.

Ἡ πεδιὰς τῆς Πολωνίας, ὅπως καὶ τῆς Βορείου Γερμανίας, εἶναι ἀραιῶς κατῳκημένη, διότι τὸ ἔδαφος εἶναι πτωχόν. Σπουδαιοτέρα πόλις εἶναι ἡ **Βαρσοβία** (1.175.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Πολωνίας ἐπὶ τοῦ Βιστούλα ποταμοῦ, τὸ σπουδαιότερον διοικητικὸν καὶ πνευματικὸν κέντρον μὲ ἀξιόλογον βιομηχανικὴν κίνησιν (μεταλλουργεῖα, ὑφαντουργεῖα).

Πληθυσμὸς καὶ οἰκονομικὴ ζωή.—Ὁ πληθυσμὸς τῆς Πο-

Πολωνοὶ ἁλιεῖς εἰς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν.

λωνίας δὲν εἶναι ὁμοιογενής. Ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς ἐθνικότητας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπερισχύουν οἱ Πολωνοί, οἱ ὁποῖοι εἶναι Σλαῦοι. Οὗτοι διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ὁμοφύλους των Ρώσους, καθόσον εἶναι καθολικοὶ τὸ θρήσκευμα. Ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐθνικότητας σπουδαιότεραι εἶναι: οἱ Οὐκρανοὶ (6.000.000 κ.), οἱ Λευκορῶσοι (1.000.000 κ.), οἱ Λιθουανοὶ (1.000.000 κ.), οἱ οἱ Γερμανοὶ (1.500.000 κ.), καὶ οἱ Ἰσραηλῖται (3.000.000 κ.).

Ἡ Πολωνία παρὰ τὴν ἀνεπτυγμένην της βιομηχανίαν εἶναι Κράτος γεωργικόν. Τὰ 2/3 τοῦ πληθυσμοῦ της ἀσχολοῦνται εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν γεωργίαν. Εἰς τοῦτο ὀφείλεται καὶ ἡ σχετικῶς μικρὰ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ της (82 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.). Τὰ σπουδαιότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι ἡ **σίκαλις**, αἱ **πατάται** (εἰς τὴν ἀμμώδη βόρειον πεδιάδα), ὁ **σῖτος**, τὰ **σακχαροῦχα τεῦτλα** (κυρίως εἰς τὰ εὔφορα προσχωσιγενῆ ὀροπέδια) καὶ τὸ **λίνον** (εἰς τὴν Β. Α. Πολωνίαν). Ἀνεπτυγμένη εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ κτηνοτροφία (ἰδίως τῶν μεγάλων ζώων καὶ τῶν χοίρων).

Ἡ Πολωνία, κειμένη μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ρωσίας, κατέχει, ὡς ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, μίαν ἐνδιάμεσον θέσιν μεταξὺ τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Ἡ καλὴ αὐτὴ γεωγραφική της θέσις καὶ τὰ πλούσια γεωργικὰ καὶ ὀρυκτά της προϊόντα τῆς ἐπιτρέπουν μεγάλην οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Τὸ ἐξωτερικόν της ἐμπόριον ἐξυπηρετεῖται κυρίως διὰ δύο λιμένων: τοῦ **Δάντσιχ** (400.000 κ. κυρίως Γερμανοί), ὁ ὁποῖος ἀπετέλει ἓν μικρὸν ἀνεξάρτητον κράτος ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ τοῦ πολωνικοῦ λιμένος **Κτύνια** (40.000 κ.), ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη παρὰ τῶν Πολωνῶν μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸ Δάντσιχ.

Αἱ ἐξαγωγαὶ συνίστανται κυρίως εἰς ἄνθρακα, ψευδάργυρον, ξυλείαν, πετρέλαιον, δημητριακοὺς καρποὺς καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

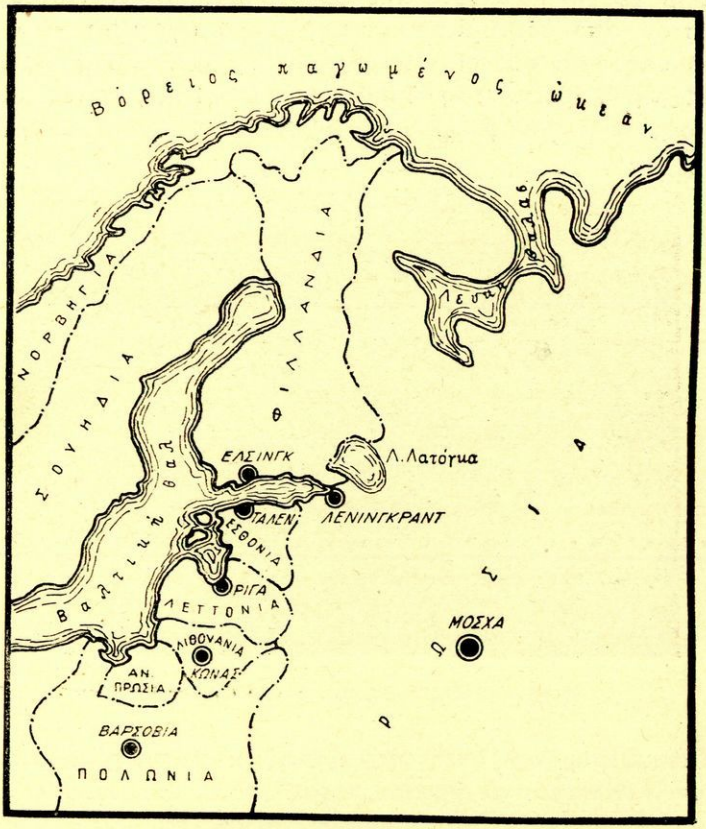
Αἱ εἰσαγωγαὶ περιλαμβάνουν κυρίως βάμβακα, ἔριον, μηχανὰς διαφόρους, αὐτοκίνητα κλπ.

Β'. ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΤΗΣ ΒΑΛΤΙΚΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ ΚΑΙ Η ΦΙΛΛΑΝΔΙΑ

Μετὰ τὴν ρωσικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1917 αἱ παρὰ τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν χῶραι, αἱ ὁποῖαι πρότερον κατείχοντο ὑπὸ τῆς Ρωσίας, ἀπετέλεσαν ἀνεξάρτητα Κράτη. Αὗται εἶναι: Ἡ **Λιθουανία** (ἔκτασις 52.800 τ. χμ., πληθυσμὸς 2.400.000 κ., πυκνότης 38), ἡ **Λεττονία** (ἔκτασις 65.800 τ. χμ., πληθυσμὸς 1.900.000 κ., πυκνότης 29), ἡ **Ἐσθονία** (ἔκτασις 47.560.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 1.100.000 κ., πυκνότης 24), ἡ **Φιλλανδία** (ἔκτασις 340.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 3.700.000 κ., πυκνότης 11).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὰς χώρας αὐτάς, εἶναι ἡ διαφορετικὴ καταγωγὴ τοῦ πληθυσμοῦ των. Οἱ κάτοικοι τῶν δύο πρώτων κρατῶν ἀνήκουν εἰς ἕνα κλάδον τῆς σλαυϊκῆς φυλῆς. Οἱ κάτοικοι τῶν δύο τελευταίων εἶναι ἀσιατικῆς καταγωγῆς

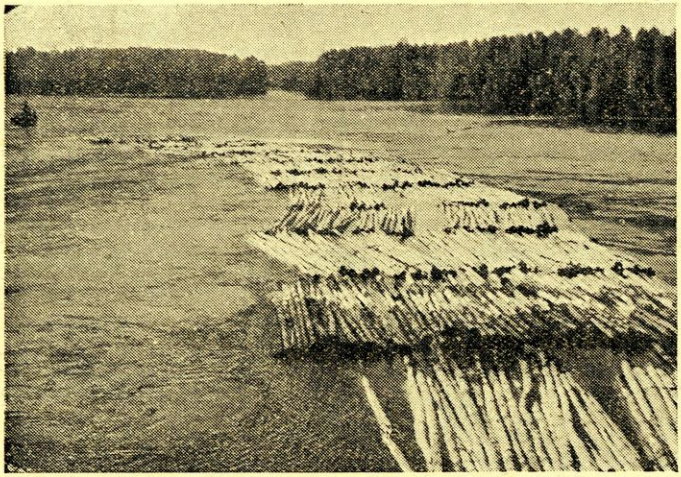
Πολιτικὸς χάρτης τῶν χωρῶν τῆς Βαλτικῆς καὶ τῆς Φιλλανδίας.

καὶ ὀνομάζονται Φίννοι. Οὗτοι εἶναι συγγενεῖς τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Οὔγγρων. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς κατῴκουν πρὸ πέντε περίπου χιλιάδων ἐτῶν πρὸ Χριστοῦ τὰς παρὰ τὸν μέσον Βόλγαν περιοχάς. Ἀργότερον οἱ λαοὶ αὐτοὶ διεσκορπίσθησαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ Βούλγαροι μετηνάστευσαν πρὸς τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον, οἱ Οὔγγροι πρὸς τὸ Πανονικὸν λεκανοπέδιον καὶ οἱ Φιλλανδοὶ μετὰ τῶν Ἐσθονῶν πρὸς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν.

Τὸ ἔδαφος τῶν χωρῶν αὐτῶν, ἐπειδὴ εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν κατείχετο ἀπὸ παγετῶνας, ἀποτελεῖται ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἀπὸ κοιλώματα καὶ ἀπὸ μικρὰ ὑψώματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἀκολουθοῦν οὐδεμίαν διεύθυνσιν. Τὰ κοιλώματα ὀφείλονται εἰς τὴν διάβρωσιν, τὴν ὁποίαν ἀσκοῦν οἱ παγετῶνες ἐπὶ τοῦ ἐδάφους· τὰ μικρὰ ὑψώματα προέρχονται ἀπὸ τὴν συσσώρευσιν

Μεταφορὰ τῆς ξυλείας εἰς τὴν Φιλλανδίαν.

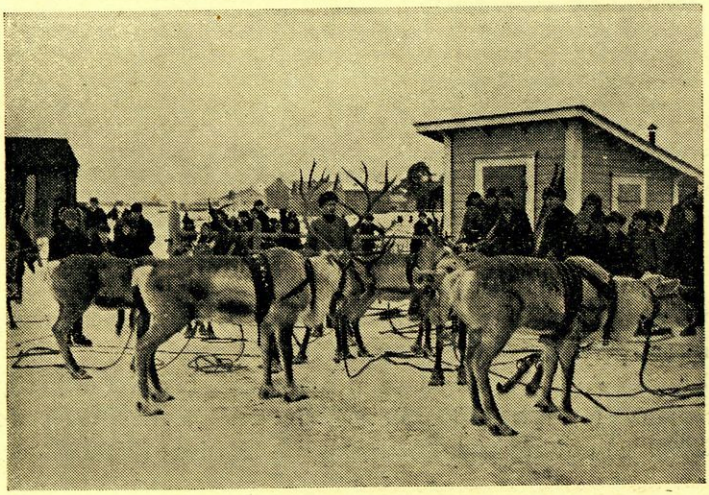
τῶν μεταφερομένων ὑπὸ τῶν παγετώνων ὑλικῶν (χωμάτων, χαλικίων, λίθων) εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλειωναν. Οὕτω τὸ ἔδαφος παρουσιάζει μίαν μορφὴν χαώδη. Τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς, ἐπειδὴ δὲν δύνανται νὰ ρεύσουν εὐκόλως πρὸς τὴν θάλασσαν, παραμένουν στάσιμα εἰς τὰ κοιλώματα καὶ σχηματίζουν λίμνας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀφθονώτεραι εἰς τὴν Φιλλανδίαν, καθόσον αὕτη, ἐπειδὴ κεῖται βορειότερον, ὑπέστη περισσότερον τὴν ἐπίδρασιν τῶν παγετώνων. Μεταξὺ των αἱ λίμναι συγκοινωνοῦν συνήθως διὰ μικρῶν ποταμῶν. Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παγετώνων ὀφείλεται ἐπίσης καὶ τὸ ἀργιλῶδες καὶ ἀμμῶδες κυρίως ἔδαφός των. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε κατείχοντο ἀπὸ παγετῶνας, εἶναι ἡ ὕπαρξις πολλῶν λιμνῶν καὶ τὰ ἀμμώδη ἐδάφη.

Καίτοι αἱ χῶραι αὗται εὑρίσκονται πλησίον τῆς θαλάσσης, ἔχουν κλῖμα ἠ π ε ι ρ ω τ ι κ ό ν, διότι ἐπικρατοῦν οἱ βόρειοι καὶ Β.Α. ἄνεμοι, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται ἀπὸ τὴν ξηράν.

Τὸ πτωχὸν ἔδαφός των δὲν εἶναι κατάλληλον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας. Εἰς τὰ ἀργιλώδη ἐδάφη ὑπάρχουν λιβά-

Τάρανδοι εἰς τὴν Βόρειον Φιλλανδίαν.

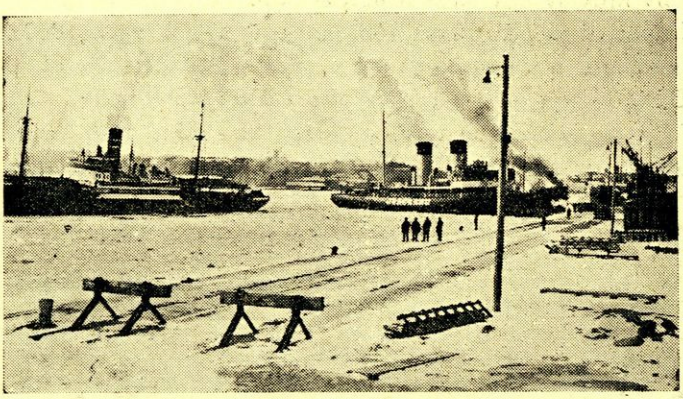
δια, ὅπου τρέφονται μεγάλα ζῷα· εἰς τὰ ἀμμώδη ὑπάρχουν δάση ἀπὸ κωνοφόρα δένδρα. Αἱ σπουδαιότεραι καλλιέργειαι εἶναι ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι εὐδοκιμοῦν εἰς τὰ πτωχὰ ἐδάφη (σίκαλις, πατάται). Χάρις εἰς τὸ ὑγρόν των σχετικῶς κλῖμα καλλιεργεῖται κυρίως καὶ τὸ λίνον.

Ὡς ἐκ τούτου οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν αὐτῶν ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν. Τὰ ἐξαγόμενα προϊόντα εἶναι βούτυρον, γάλα, ξυλεία καὶ λίνον, τὰ δὲ εἰσαγόμενα εἶναι κυρίως βιομηχανικὰ εἴδη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις ἔχουν μὲ τὴν Γερμανίαν καὶ Ἀγγλίαν.

Ἐπειδὴ οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν κτηνοτρο-

Παγοθραυστικὰ πλοῖα εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἑλσίνκι ἐπὶ τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης.

φίαν καὶ τὴν ὑλοτομίαν, δὲν ὑπάρχουν πολλαὶ μεγάλαι πόλεις. Αἱ σπουδαιότεραι εἶναι αἱ πρωτεύουσαί των.

Εἰς τὴν Λιθουανίαν εἶναι ἡ **Κάουνας** (97.000 κ.), εἰς τὴν Λεττονίαν ἡ **Ρίγα** (380.000 κ.), εἰς τὴν Ἐσθονίαν ἡ **Ταλὲν** (130.000 κ.) καὶ εἰς τὴν Φιλλανδίαν ἡ **Ἑλσίνκι** (230.000 κ.).

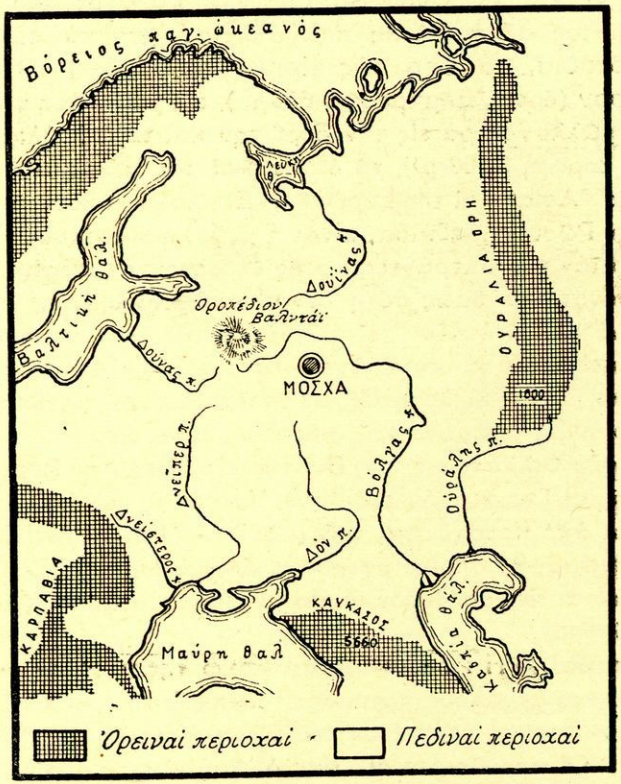
Γ'. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΡΩΣΙΑ

Εἰσαγωγή.—Ἡ Ρωσία εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χώρα τῆς Εὐρώπης εἰς ἔκτασιν καὶ πληθυσμόν. (Ἔκτασις Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας 4.650.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 137.000.000 κάτ. Ἔκτασις ὁλοκλήρου τῆς Ρωσίας 21.000.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 170 ἑκατομμ. κάτ.). Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διακρίνει κυρίως τὴν Ρωσίαν ἀπὸ τὰς λοιπὰς χώρας τῆς Εὐρώπης, εἶναι: Πρῶτον, ὅτι αἱ γεωγραφικαί της περιοχαὶ κατέχουν τεραστίας ἐκτάσεις. Ἡ ἰδία θέα, τὸ ἴδιον τοπίον, τὸ ἴδιον κλῖμα συναντῶνται εἰς πολὺ μεγάλας ἐκτά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σεις, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστον εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. Δεύτερον, ὅτι ὅλαι αἱ εὐρωπαϊκαὶ καλλιέργειαι ἁπαντῶνται εἰς τὸ ἔδαφός της χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασίν της ἀπὸ Β. πρὸς Ν.

Ὅρια.—Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν Καρ-

Φυσικὸς χάρτης τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας.

παθίων πρὸς Δ., τῶν Οὐραλίων ὀρέων πρὸς Α., τῆς Μαύρης Θαλάσσης πρὸς Ν. καὶ τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὠκεανοῦ πρὸς Β. Παρὰ τὴν μεγάλην της ἔκτασιν (τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης) κατέχει μειονεκτικὴν θέσιν, καθόσον κεῖται μακρὰν τῶν μεγάλων θαλασσίων ὁδῶν τῆς Εὐρώπης (Ἀτλαντικοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὠκεανοῦ, Μεσογείου Θαλάσσης), αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς μεγάλης χώρας.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.— Τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ρωσίας περιλαμβάνει τὸ πλεῖστον μέρος τῆς μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς πεδιάδος, ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὰ Πυρηναῖα ὄρη καὶ καταλήγει εἰς τὰ Οὐράλια. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ρωσίας ἡ ἀπέραντος αὕτη πεδιὰς περιβάλλεται ἀπὸ τὰ ἑξῆς ὄρη: Τὰ Καρπάθια, τὰ ὄρη τῆς Κριμαίας (1.500—1.700 μ.), τὸν Καύκασον (ὄρος Ἔλμπρουζ 5.630 μ.), ὁ ὁποῖος ἀνήκει εἰς τὴν Ἀσίαν μᾶλλον παρὰ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὰ Οὐράλια (ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ 1.600 μ.), τὰ ὁποῖα κεῖνται ἐπίσης εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὴν Ρωσικὴν πεδιάδα, εἶναι ἡ μεγάλη μονοτονία της. Οὐδὲν σημεῖον τῆς ἀπεράντου αὐτῆς ἐκτάσεως ὑπερβαίνει τὰ 450 μ. Ἡ μονοτονία ὅμως αὕτη δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος. Τὸ τμῆμα τῆς πεδιάδος, τὸ ὁποῖον κεῖται πρὸς Β. τῆς Μόσχας, ἐπειδὴ ἄλλοτε κατείχετο ὑπὸ παγετώνων, ἀποτελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ μικρὰς κοιλότητας, αἱ ὁποῖαι κατέχονται ἀπὸ λίμνας καὶ ἀπὸ μικρὰ ὑψώματα καὶ ἀμμώδεις ἐκτάσεις (ὅ,τι συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Φιλλανδίαν, τὰς Βαλτικὰς χώρας, τὴν Βόρειον Πολωνικὴν καὶ Γερμανικὴν πεδιάδα). Ἡ Νότιος πεδιάς, ἐπειδὴ καλύπτεται ἀπὸ προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων καὶ ἀπὸ πολὺ λεπτὸν χῶμα, τὸ ὁποῖον ἔφερον οἱ ἄνεμοι ἀπὸ τὴν Βόρειον πεδιάδα, εἶναι περισσότερον μονότονος καὶ τὸ ἔδαφός της εἶναι πολὺ εὔφορον.

Ποταμοί.—Ἡ Ρωσικὴ πεδιάς, λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεώς της, ἔχει καὶ μεγάλους ποταμούς, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων πηγάζουν ἀπὸ τὸ ὀροπέδιον τοῦ Βαλντάϊ (πρὸς Ν. τῆς Πετρουπόλεως). Οἱ σπουδαιότεροι εἶναι ὁ Δουΐνας, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὸν Παγωμένον Ὠκεανόν, ὁ Δούνας εἰς τὴν Βαλτικὴν Θάλασσαν, ὁ Δνείστερος καὶ ὁ Δνεῖπερ εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, ὁ Δὸν εἰς τὴν Ἀζοφικὴν Θάλασσαν, ὁ Βόλγας (ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Εὐρώπης εἰς μῆκος, 3.350 χμ.) καὶ ὁ Οὐράλης εἰς τὴν Κασπίαν Θάλασσαν. Οἱ ποταμοὶ οὗτοι εἶναι πλωτοί, ἀλλὰ παρουσιάζουν τὰ ἑξῆς ἐλαττώματα: πρῶτον παγώνουν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον καὶ δεύτερον ἐκβάλλουν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς θαλάσας αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἢ εἶναι κλεισταί.

Κλῖμα.— Τὸ κλῖμα εἶναι ἠπειρωτικὸν μὲ μεγάλας διαφορὰς τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους, διότι ἡ μεγάλη αὔτη πεδιὰς κεῖται μακρὰν τοῦ ὠκεανοῦ. Εἰς τὴν Μόσχαν ἡ μέση θερμοκρασία τοῦ Ἰανουαρίου εἶναι 10° ὑπὸ τὸ μηδὲν καὶ τοῦ Ἰουλίου ὑπερβαίνει τοὺς 18° ὑπὲρ τὸ μηδέν. Ἡ διαφορὰ αὕτη τῆς θερμοκρασίας γίνεται μεγαλυτέρα ὅσον προχωροῦμεν πρὸς Α., δηλαδὴ ὅσον ἀπομακρυνόμεθα τῆς θαλάσσης. Αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλίγαι καὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον. Ὁ χειμὼν εἶναι δριμὺς χωρὶς βροχὰς καὶ σχεδὸν χωρὶς ἀνέμους. Ἡ χιὼν καλύπτει παντοῦ τὸ ἔδαφος μὲ ἓν στρῶμα ὄχι πολὺ παχύ. Οἱ ποταμοὶ εἶναι ὅλοι παγωμένοι καθὼς καὶ αἱ λίμναι. Τὸ δριμὺ αὐτὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος εἶναι ὑποφερτόν, ἐφ' ὅσον δὲν φυσᾷ ἄνεμος. Γενικῶς ὁ χειμὼν εἶναι ἡ καλυτέρα ἐποχὴ διὰ τὰς συγκοινωνίας, διότι λόγῳ τοῦ μεγάλου ψύχους καὶ τῆς ξηρασίας τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι λασπῶδες. Ἡ ἄνοιξις ἔρχεται ἀποτόμως καὶ διαρκεῖ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν λειώνουν αἱ χιόνες, οἱ ποταμοὶ πλημμυρίζουν καὶ αἱ ὁδοὶ γίνονται λασπώδεις καὶ σχεδὸν ἀδιάβατοι. Τὸ θέρος εἶναι θερμόν, βροχερὸν (βροχαὶ ραγδαῖαι) καὶ κονιορτῶδες. Τὸ φθινόπωρον εἶναι ὑγρὸν καὶ βραχύ, ὅπως καὶ ἡ ἄνοιξις. Αὐτὰ εἶναι τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κλίματος ὄχι μόνον τῆς Ρωσικῆς πεδιάδος, ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Εἰς τὴν Ρωσικὴν πεδιάδα, λόγῳ τῆς μεταβολῆς τῆς θερμο-

Χάρτης τῶν ζωνῶν βλαστήσεως εἰς τὴν Ρωσίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κρασίας ἀπὸ Β. πρὸς Ν. (ὅσον δηλαδὴ ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὸν Β. Πόλον), δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τέσσαρας κλιματικὰς ζώνας :

α') Μίαν ζώνην παρὰ τὰ παράλια τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὠκεανοῦ, ὅπου δὲν ὑπάρχει θέρος.

β') Μίαν ζώνην μὲ μέτριον θέρος, ἡ ὁποία ἐκτείνεται πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης.

γ') Μίαν ζώνην μὲ θέρος θερμὸν καὶ ἀρκετὰς βροχάς, καθόσον εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς βροχεροὺς δυτικοὺς ἀνέμους καὶ

δ') Εἰς τὰ Ν. Α. μίαν ζώνην μὲ θέρος θερμὸν καὶ μὲ πολὺ ὀλίγας βροχάς, διότι τὰ Καρπάθια ἐμποδίζουν τὴν ἐπίδρασιν τῶν βροχερῶν δυτικῶν ἀνέμων.

Βλάστησις.—Ὅπως εἰς ὅλας τὰς χώρας, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ρωσίαν ἡ βλάστησις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ κλῖμα. Ἡ διάταξις τοῦ κλίματος τῆς Ρωσικῆς πεδιάδος κατὰ ζώνας μᾶς ἐπιτρέπει νὰ διακρίνωμεν τέσσαρας ζώνας βλαστήσεως (ὅσαι εἶναι καὶ αἱ ζῶναι τοῦ κλίματος) καὶ νὰ ἀντιληφθῶμεν καλύτερον τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κλίματος ἐπὶ τῆς βλαστήσεως.

α') **Ἡ ζώνη τῆς τούντρας.** Εἰς τὰ παράλια τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὠκεανοῦ τὸ ἔδαφος εἶναι παγωμένον ἐπὶ 8—9 μῆνας τὸ ἔτος. Κατὰ τὸ θέρος, τὸ ὁποῖον διαρκεῖ πολὺ ὀλίγον, μόνον τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ἐδάφους θερμαίνεται καὶ ξεπαγώνει. Τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι συνεχῶς παγωμένον, διότι αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες, ἐπειδὴ πίπτουν πλαγίως, δὲν ἔχουν ἀρκετὴν θερμαντικὴν δύναμιν. Ὡς ἐκ τούτου φυτὰ μεγάλα μὲ ρίζας, αἱ ὁποῖαι νὰ εἰσχωροῦν βαθέως εἰς τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς δὲν ὑπάρχουν. Μόνον μερικοὶ χαμηλοὶ θάμνοι ἀναφαίνονται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Οἱ χαμηλότεροι τόποι καλύπτονται ἀπὸ στάσιμα ὕδατα, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὴν τῆξιν τῶν πάγων, οἱ δὲ ὑψηλότεροι ἀπὸ βρύα. Ἡ ζώνη αὕτη ἀποτελεῖ τὰς λεγομένας τ ο ύ ν τ ρ α ς, δηλαδὴ ἀδένδρους ἐκτάσεις.

β') **Ἡ ζώνη τῶν δασῶν.** Προχωροῦντες πρὸς Ν. τῆς τούντρας μεταβαίνομεν βαθμιαίως εἰς τὴν ζώνην τῶν δασῶν, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης μέχρι τῶν Οὐραλίων ὀρέων (ἡ ἔκτασίς της εἶναι 14 περίπου φορὰς μεγαλυτέρα τῆς Ἑλλάδος). Ἡ περιοχὴ αὕτη κατέχεται ἀπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δάση, πρῶτον διότι θερμαίνεται περισσότερον ἀπὸ τὴν ζώνην τῆς τούντρας, καθόσον κεῖται νοτιώτερον καὶ δεύτερον, διότι τὸ ἔδαφός της, ἐπειδὴ ἄλλοτε κατείχετο ἀπὸ παγετῶνας, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀμμῶδες καὶ συνεπῶς κατάλληλον διὰ δάση μᾶλλον παρὰ διὰ καλλιεργείας. Τὰ δάση τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἀποτελοῦνται πρὸς Β. ἀπὸ ρητινώδη ἀειθαλῆ (ἔλατα, ὀρεινὰς πεύκας) καὶ πρὸς Ν. ἀπὸ φυλλοβόλα (δρῦς, σφενδάμνους, μελίας κτλ.) Τὸ ἀπέραντον αὐτὸ δάσος δὲν εἶναι συνεχές, καθόσον

Ρωσίδες ἁλιεύουσαι παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Βόλγα ποταμοῦ.

διακόπτεται ἀπὸ ἐλώδεις ἐκτάσεις καὶ κατῳκημένους τόπους. Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν.

γ΄) **Ἡ ζώνη τῶν στεππῶν.** Ἡ Νότιος Ρωσία, ἐπειδὴ ἔχει κλῖμα ξηρότερον, δὲν εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν μεγάλων δένδρων. Ἡ περιοχὴ αὕτη μετὰ τὴν βροχὴν καλύπτεται ἀπὸ χλόην, ἡ ὁποία ἐξαφανίζεται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ξηρασίας. Αἱ τοιαῦται ἐκτάσεις λέγονται σ τ έ π π α ι. Ἡ ζώνη αὕτη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν στεππῶν διαιρεῖται εἰς τὴν μαύρην στέππην ἢ Τσερνόζιουμ καὶ εἰς τὴν φαιὰν στέππην.

1) Ἡ μαύρη στέππη κατέχει τὴν περιοχήν, ἡ ὁποία δέχεται ἀρκετὰς βροχάς. Λέγεται μαύρη στέππη, διότι τὸ ἔδαφός της εἶναι μαῦρον, καθόσον ἀποτελεῖται ἀπὸ χῶμα λεπτὸν καὶ ἀπὸ λείψανα τῆς ἀποξηρανθείσης χλόης. Ἡ ζώνη αὕτη, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τὰ Καρπάθια μέχρι τῶν Οὐραλίων, χάρις εἰς τὸ πολὺ εὔφορον ἔδαφός της καὶ εἰς τὰς ἀρκετὰς βροχάς της εἶναι ἡ πλουσιωτέρα γεωργικὴ περιοχὴ τῆς Ρωσίας. Καλλιεργοῦνται κυρίως σιτηρὰ καὶ σακχαροῦχα τεῦτλα.

2) Ἡ φαιὰ στέππη κατέχει τὴν περιοχήν, ἡ ὁποία δέχεται πολὺ ὀλίγας βροχάς. Λέγεται φαιά, διότι τὸ ἔδαφός της εἶναι φαιόν, καθόσον λόγῳ τῶν σπανίων βροχῶν δὲν ὑπάρχει ἀρκετὴ χλόη, ὥστε ἀποξηραινομένη νὰ ἀναμειχθῇ μὲ τὸ χῶμα καὶ τὸ ἔδαφος νὰ γίνῃ μαῦρον. Ἡ ζώνη αὕτη τῶν φαιῶν στεππῶν ἐκτείνεται παρὰ τὴν Κασπίαν Θάλασσαν καὶ εἶναι κατάλληλος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν (πρόβατα, ἵπποι).

Πληθυσμός.— Ὁ ρωσικὸς πληθυσμὸς ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ Σλαύους.

Ἡ διαφορὰ τοῦ κλίματος καὶ τῶν προϊόντων ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ὥστε ὁ πληθυσμὸς τῆς Ρωσίας νὰ μὴ εἶναι ἐξ ἴσου διανενεμημένος εἰς ὅλας τὰς φυσικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι τὴν ἀποτελοῦν.

Εἰς τὴν ζώνην τῆς τούντρας, ἡ ὁποία εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἔτους παγωμένη, ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ ἀραιός. Οἱ κάτοικοί της εἶναι Λάπωνες ἢ Σαμογέται, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν τοῦ ταράνδου καὶ εἰς τὴν ἁλιείαν.

Εἰς τὴν ζώνην τῶν δασῶν ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἐπίσης ἀραιός. Πάντως ὅμως ἡ ζώνη αὕτη εἶναι πυκνώτερον κατῳκημένη ἀπὸ τὴν ζώνην τῆς τούντρας, ὁ δὲ πληθυσμὸς αὐξάνει ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Οἱ κάτοικοι τῆς ζώνης τῶν δασῶν εἶναι οἱ Μεγάλοι Ρῶσοι καὶ ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν δασῶν καὶ εἰς τὸ κυνήγιον.

Εἰς τὴν ζώνην τῆς μαύρης γῆς ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ πυκνὸς χάρις εἰς τὰς πολλὰς καὶ πλουσίας καλλιεργείας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ περιοχὴ αὕτη κατοικεῖται ἀπὸ τοὺς Μικροὺς Ρώσους, οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν γεωργίαν.

Εἰς τὴν ζώνην τῶν φαιῶν στεππῶν ὁ πληθυσμὸς εἶναι πολὺ ἀραιὸς καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ νομάδας κτηνοτρόφων.

Πόλεις.— Εἰς τὴν Ρωσίαν, ἐπειδὴ τὸ ἐμπόριον διεξάγεται ἀπὸ τὸ Κράτος, δὲν ὑπάρχουν ἐμπορικὰ κέντρα, ἀλλὰ μόνον βιομηχανικά. Ταῦτα εὑρίσκονται πλησίον τῶν ἀνθρακοφόρων περιοχῶν καὶ εἰς τοὺς μεγάλους λιμένας ἐξαγωγῆς. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν εἶναι ἡ **Μόσχα** (3.000.000 κ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Ρωσίας καὶ τὸ **Κίεβον** (500.000 κ.). Εἰς τὰ παράλια τῆς Βαλτικῆς εἶναι τὸ **Λένινγκραντ** (2.600.000 κ.), τὸ ὁποῖον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ὠνομάζετο **Πετρούπολις** καὶ ἦτο πρωτεύουσα τῆς Ρωσίας. Εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Βορείου Παγωμένου Ὠκεανοῦ εἶναι τὸ **Ἀρκατζέλσκ** (200.000 κ.), εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κασπίας Θαλάσσης τὸ **Ἀστραχάν** καὶ εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μαύρης Θαλάσσης ἡ **Ὀδησσός** καὶ τὸ **Ροστόβ** (500.000 κ.).

Οἰκονομικὴ ζωή.— **Γεωργία.** Ἡ Ρωσία εἶναι κυρίως χώρα γεωργική. Τὰ 80 % περίπου τοῦ πληθυσμοῦ της ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν. Τὰ περισσότερα γεωργικὰ προϊόντα εἶναι δημητριακοὶ καρποί. Ἐκ τούτων ὁ σῖτος, ἐπειδὴ θέλει εὔφορα ἐδάφη, καλλιεργεῖται εἰς τὴν ζώνην τῆς μαύρης γῆς, ἡ σίκαλις καὶ ἡ βρώμη κυρίως εἰς τὴν περιοχὴν τῶν δασῶν, ὅπου τὸ ἔδαφος εἶναι πτωχόν. Ἐκ τῶν βιομηχανικῶν καλλιεργειῶν σπουδαιότεραι εἶναι τὰ σακχαροῦχα τεῦτλα (εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ σίτου), αἱ πατάται (εἰς τὰς ἀμμώδεις κυρίως ἐκτάσεις), τὸ λίνον (παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς, ὅπου τὸ κλῖμα εἶναι περισσότερον ὑγρόν). Χάρις εἰς τὰς ἀπεράντους στέππας της, τρέφει καὶ πολλὰ μεγάλα καὶ μικρὰ ζῷα.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν τῆς Ρωσίας, εἶναι ἡ μεγάλη διαφορὰ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Οὕτω κατὰ τὸ 1927 ἡ Ρωσία ἐξήγαγε 13.000.000 στατῆρας σίτου, κατὰ τὸ 1928 ἐξήγαγε 1.000.000 στατῆρας καὶ κατὰ τὸ 1929 μηδέν. Ἡ μεγάλη αὕτη ἀστάθεια τῆς ρωσικῆς παραγωγῆς ὀφείλετο κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὰς ἀκανονίστους βροχὰς καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν ἔλλειψιν ἀρδευτικῶν ἔργων, ἐπιστημονικῶν μεθόδων καλλιεργείας καὶ ἐμπορικῆς ὀργανώσεως.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Βιομηχανία. Ἡ Ρωσία ἔχει σπουδαῖον ὀρυκτὸν πλοῦτον (ἄνθρακα, σίδηρον, πετρέλαιον, μαγγάνιον, χαλκὸν κτλ.).

Τὰ σπουδαιότερα κέντρα ἐξαγωγῆς καὶ ἐπεξεργασίας ὀρυκτῶν εἶναι ἡ περιοχὴ τῶν Οὐραλίων, τῆς Μόσχας καὶ τῆς Κασπίας Θαλάσσης (πετρέλαιον). Αἱ σπουδαιότεραι βιομηχανίαι εἶναι τῆς ὑφαντουργίας, τῆς μεταλλουργίας τῶν εἰδῶν διατροφῆς καὶ τοῦ ξύλου. Γενικῶς ἡ βιομηχανικὴ κίνησις εἶναι μετρία. Τοῦτο ὀφείλεται ἰδίως εἰς τὴν ἔλλειψιν μέσων συγκοινωνίας. Τὰ βιομηχανικὰ κέντρα χωρίζονται μεταξύ των καὶ ἀπὸ τοὺς λιμένας ἐξαγωγῆς διὰ μεγάλων ἀποστάσεων, ὅπου τὰ μέσα συγκοινωνίας εἶναι τελείως ἀνεπαρκῆ. Εἰς τὴν μὴ ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν τῆς Ρωσίας ὀφείλεται καὶ ἡ μικρὰ πυκνότης τοῦ πληθυσμοῦ της (30 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

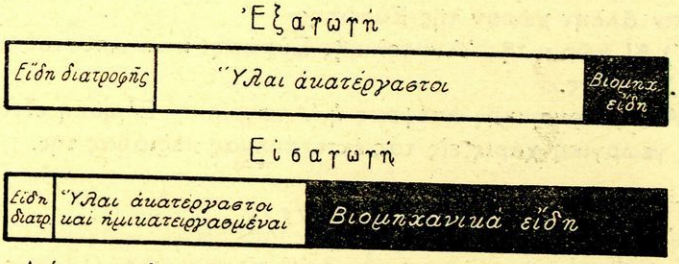
Συγκοινωνία. Εἰς τὴν Ρωσίαν ἡ συγκοινωνία ὑστερεῖ. Εἰς τοῦτο κυρίως ὀφείλεται καὶ ἡ μετρία οἰκονομική της ἀνάπτυξις παρὰ τὸν φυσικόν της πλοῦτον. Ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία μὲ τὰς ξένας χώρας δὲν εἶναι πολὺ εὔκολος, διότι αἱ σπουδαιότεραι παραγωγικαὶ περιοχαὶ εὑρίσκονται μακρὰν τῶν θαλασσῶν. Ἐξ ἄλλου οἱ λιμένες τῆς Βαλτικῆς καὶ κυρίως τῆς Λευκῆς θαλάσσης παγώνουν τὸν χειμῶνα ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Σπουδαίαν ὑπηρεσίαν προσφέρουν οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ διώρυγες. Ἀλλὰ καὶ ἡ συγκοινωνία αὐτὴ διακόπτεται ἀπὸ τοὺς πάγους κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον.

Αἱ κατὰ ξηρὰν ὁδοὶ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, λασπώδεις κατὰ τὴν ἄνοιξιν, πλήρεις σκόνης κατὰ τὸ θέρος. Εἰς καλυτέραν κατάστασιν εὑρίσκονται αὗται κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, ὅταν εἶναι σκεπασμέναι μὲ χιόνια. Διὰ τοῦτο αἱ μεταφοραὶ διὰ ξηρᾶς γίνονται κατὰ προτίμησιν τὸν χειμῶνα.

Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἔχει λάβει κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μεγάλην ἀνάπτυξιν, διότι ἡ κατασκευὴ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν δὲν συναντᾷ μεγάλας δυσκολίας, χάρις εἰς τὴν ὁμαλότητα τοῦ ἐδάφους. Εἰς τὰς βορείους καὶ ἀνατολικὰς περιοχὰς αἱ ὁποῖαι εἶναι καὶ ἀραιότερον κατῳκημέναι, εἶναι πολὺ ἀραιόν. Τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας δὲν εἶναι πυκνόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐμπόριον.— Ἡ Ρωσία, χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφική, ἐξάγει κυρίως εἴδη διατροφῆς (σιτηρά, κτηνοτροφικὰ προϊόντα) καὶ πρώτας ὕλας (ξυλείαν, πετρέλαιον) καὶ εἰσάγει βιομηχανικὰ προϊόντα (μηχανὰς καὶ ἐπιστημονικὰ ἐρ-

Διάγραμμα ἐμφαῖνον τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Ρωσίας.

γαλεῖα, τὰ ὁποῖα ἡ βιομηχανία της δὲν δύναται νὰ παρασκευάσῃ) καὶ εἴδη διατροφῆς, τὰ ὁποῖα δὲν εὑρίσκονται εἰς τὸ ἔδαφός της (τσάϊ, καφέ, οἶνον κ. ἄ.).

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κυρίως δημητριακοὺς καρπούς, πετρέλαιον, δασικὰ εἴδη κ. ἄ. Ἐκ τῆς Ἑλλάδος εἰσάγει καπνόν, σταφίδα, προϊόντα ἐλαίας κ. ἄ.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης παρουσιάζουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα τὰς διακρίνουν ἀπὸ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

α') Τὸ ἔδαφός των ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ μίαν ἀπέραντον πεδιάδα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει εἰς τὰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης (Νότιον, Δυτικήν, Κεντρικήν, Βόρειον).

β') Κεῖνται πολὺ μακρὰν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἔχουν κλῖμα ἠπειρωτικὸν μὲ ὀλίγας βροχάς.

γ') Κεῖνται μακρὰν τῶν μεγάλων θαλασσίων ὁδῶν (Βορείου θαλάσσης, Μάγχης, Μεσογείου) καὶ διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοί των ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἔζησαν μακρὰν τῶν λαῶν τῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λοιπῆς Εὐρώπης. Ἡ ἀπομόνωσις αὕτη ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ὥστε οἱ λαοὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν (ἰδίως τῶν ἀνατολικωτέρων) νὰ εἶναι οἱ ὀλιγώτερον πολιτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης.

δ') Αἱ φυσικαὶ περιοχαὶ παρουσιάζουν τεραστίας διαστάσεις (ἰδίως εἰς τὴν Ρωσίαν), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν τῆς Εὐρώπης.

ε') Αἱ χῶραι τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης κατοικοῦνται κυρίως ἀπὸ Σλαύους.

Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη εἶναι κυρίως γεωργικὴ χάρις εἰς τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας της.

Ἐρωτήσεις.

1) Κατὰ τί διαφέρει ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Κεντρικήν; 2) Ποῖαι εἶναι αἱ σπουδαιότεραι περιοχαὶ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καὶ ποῦ ὀφείλεται ἡ σπουδαιότης των; 3) Μὲ ποίαν χώραν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἡ χώρα μας ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διὰ ποῖον λόγον; 4) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Φιλλανδίας;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΒΟΡΕΙΟΣ ΕΥΡΩΠΗ

Εἰσαγωγή.—Ἡ Βόρειος Εὐρώπη ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο χερσονήσους: τὴν Σκανδιναυϊκὴν καὶ τὴν Δανικήν. Τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ τῶν χωρῶν τῆς Βορείου Εὐρώπης εἶναι: α΄) ὅτι τὸ ἔδαφός των ὑπέστη εἰς ὅλην του τὴν ἔκτασιν τὴν ἐπίδρασιν τῶν παγετώνων, καθ' ὅσον εὑρίσκονται πλησιέστερον πρὸς τὸν Βόρειον Πόλον· β΄) ὅτι ὁ πληθυσμός των παρουσιάζει ὁμοιογένειαν χάρις εἰς τὴν γεωγραφικήν των θέσιν, καθ' ὅσον κεῖνται μακρὰν τῆς ὁδοῦ τῶν μεγάλων ἀνθρωπίνων μεταναστεύσεων, αἱ ὁποῖαι κατηυθύνοντο ἐκ τῆς Ἀσίας πρὸς τὴν Εὐρώπην καὶ γ΄) ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν αὐτῶν, παρὰ τὸν μικρὸν ἀριθμόν των, κατέχουν ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν πολιτισμένων λαῶν χάρις εἰς τὴν ἐργατικότητά των.

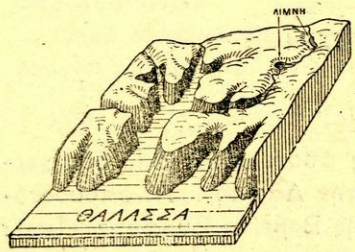
Α΄. ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Φυσικὴ γεωγραφία.—Ἔδαφος. Ἡ Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χερσόνησος τῆς Εὐρώπης (773.000 τ. χμ.), ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο φυσικὰς περιοχὰς τελείως διαφόρους: α΄) ἀπὸ τὰς Σκανδιναυϊκὰς Ἄλπεις, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται κατὰ μῆκος τῶν Δυτικῶν ἀκτῶν καὶ β΄) ἀπὸ τὸ Βαλτικὸν ὀροπέδιον πρὸς Α.

Αἱ Σκανδιναυϊκαὶ Ἄλπεις εἶναι παλαιὰ ὄρη. Ὡς ἐκ τούτου ἀποτελοῦνται ἀπὸ κρυσταλλικὰ πετρώματα καὶ εἶναι χαμηλὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ὀγκώδη λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν (ὑψηλοτέρα κορυφὴ 2.550 μ.). Πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν ἡ ὀροσειρὰ αὕτη καταπίπτει ἀποτόμως καὶ διαμελίζεται βαθέως ἀπὸ στενοὺς καὶ βαθεῖς κόλπους, οἱ ὁποῖοι ὀνομάζονται φιόρδ καὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι τὰ χαρακτηριστικώτερα καὶ γραφικώτερα μέρη τῆς Σκανδιναυϊκῆς Χερσονήσου. Τὰ φιόρδ ἀρχικῶς ἦσαν κοιλάδες, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκοντο ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς διαβρώσεως τῶν ρεόντων ὑδάτων. Κατόπιν, ὅταν τὸ κλῖμα τῆς Εὐρώπης ἔγινε πολὺ ὑγρὸν καὶ ψυχρόν, ἡ περιοχὴ αὕτη ἐπειδὴ κεῖται πλησιέστερον πρὸς τὸν Β. Πόλον, ἐκαλύφθη ἀπὸ παγετῶνας, τῶν ὁποίων τὸ πάχος εἰς τὰς κοιλάδας ἔφθανε τὰ 2.000 μ. Ἐκ τῆς διαβρώσεως τῶν παγετώνων αἱ κοιλάδες ἔγιναν πολὺ βαθεῖαι καὶ αἱ πλευραί των πολὺ ἀπότομοι. Ἀργότερον, ὅταν τὸ κλῖμα ἔγινε θερμότερον, οἱ πάγοι μετεβλήθησαν εἰς ὕδωρ, τὸ ὁποῖον διωχετεύθη εἰς τὴν θάλασσαν. Αὕτη συνεπῶς ἀνυψώθη καὶ ἐκάλυψε τὰ χαμηλότερα μέρη τῆς ξηρᾶς. Οὕτως αἱ παρὰ τὰ παράλια κοιλάδες μετεβλήθησαν εἰς κόλπους, οἱ ὁποῖοι εἰσέρχονται βαθέως εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἔχουν διακλαδώσεις. Δηλαδὴ τὰ φιόρδ παρουσιάζουν τὸ σχῆμα ἑνὸς μεγάλου ποταμοῦ μὲ ὄχθας ὑψηλὰς καὶ μὲ πολλοὺς παραποτάμους. Αἱ κοιλάδες, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐκαλύφθησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης λόγῳ τῶν πολλῶν κοιλοτήτων, τὰς ὁποίας ἔχει δημιουργήσει ἡ διάβρωσις τῶν παγετώνων, καλύπτονται ἀπὸ πολλὰς λίμνας. Αὗται συνδέονται μεταξύ των δι' ἑνὸς ποταμοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ρεῦμα διακόπτεται ἀπὸ πολλοὺς καταρράκτας, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐπίσης ἀποτέλεσμα τῆς διαβρώσεως τῶν παγετώνων. Χάρις εἰς τοὺς ἀφθόνους καταρράκτας ἡ Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος εἶναι πλουσία εἰς λευκὸν ἄνθρακα.

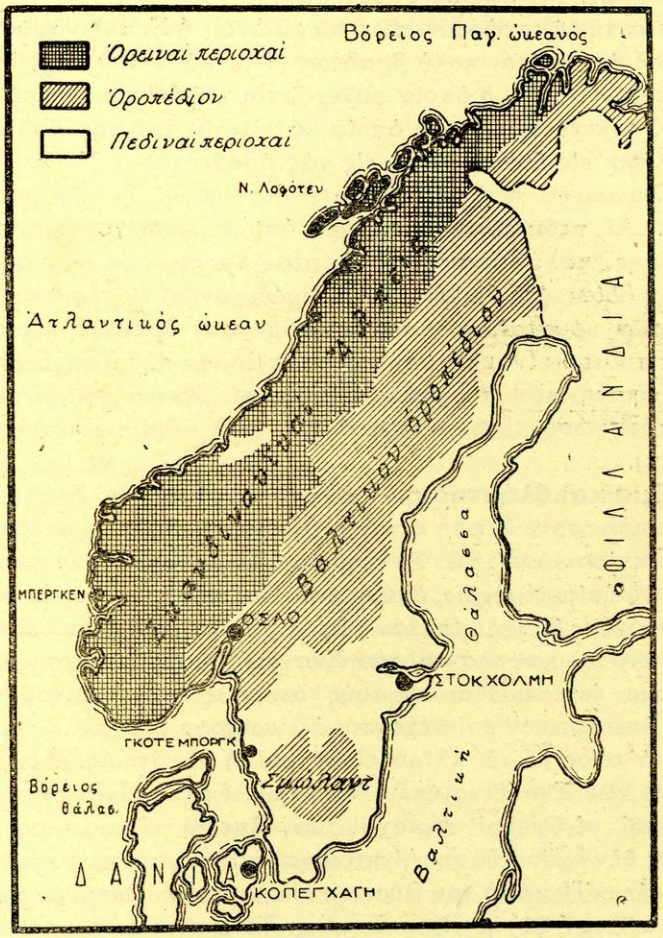

Διάγραμμα ἐμφαῖνον τὴν ἀνάγλυφον μορφὴν ἑνὸς φιόρδ.

Τὸ **Βαλτικὸν ὀροπέδιον** εἶναι χαμηλότερον (δὲν ὑπερβαίνει τὰ 500 μ.) καὶ κατέρχεται ὁμαλῶς πρὸς Α. Ὅπως αἱ Σκαν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διναυϊκαὶ Ἄλπεις, οὕτω καὶ τὸ Βαλτικὸν ὀροπέδιον ἐκαλύφθη ἀπὸ παγετῶνας, οἱ ὁποῖοι ἔφθειραν τόσον τὴν περιοχὴν αὐτήν,

Φυσικὸς χάρτης τῆς Σκανδιναυϊκῆς Χερσονήσου.

ὥστε τῆς ἔδωσαν μονότονον ὄψιν. Τὰ κυριώτερα γνωρίσματα τῆς διαβρώσεως τῶν παγετώνων εἶναι αἱ λίμναι, αἱ ὁποῖαι κατέχουν τὰς ἀβαθεῖς κοιλότητας καὶ οἱ μικροὶ σωροὶ λίθων, οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὰς μόνας ἀξιολόγους ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους. Αἱ ἀκταὶ εἶναι χαμηλαὶ καὶ τελείως ἐπίπεδοι λόγῳ τῆς διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν.

Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν παγετώνων ἡ Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος ἀνυψοῦται πολὺ βραδέως (1 μ. κάθε 100 ἔτη). Ἐκ τῆς ἀνυψώσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία συνεχίζεται καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἀκόμη, ἀρκετὴ ἔκτασις, ἡ ὁποία κατείχετο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, μετεβλήθη εἰς ξηρὰν (ἰδίως εἰς τὰς ἀβαθεστέρας Ν. Α. ἀκτὰς) καὶ ἡ Σμώλαντ, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦτο νῆσος, ἡνώθη μετὰ τῆς ξηρᾶς. Αἱ πεδιναὶ ἐκτάσεις, αἱ ὁποῖαι κατείχοντο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, καλύπτονται ἀπὸ λεπτὰς προσχώσεις τῶν ρεόντων ὑδάτων (ἰδίως ἀργιλώδεις, διότι προέρχονται ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τῶν κρυσταλλικῶν πετρωμάτων τῶν ὀρεινῶν περιοχῶν). Ὡς ἐκ τούτου εἶναι τὰ μόνα εὔφορα ἐδάφη τῆς Σκανδιναυϊκῆς Χερσονήσου, διότι τὰ ὑπόλοιπα ἢ εἶναι ὀρεινὰ ἢ καλύπτονται ἀπὸ προσχώσεις τῶν παγετώνων (δηλ. ἄμμον καὶ χονδρὰ χαλίκια).

Κλῖμα καὶ βλάστησις. — Αἱ δυτικαὶ ἀκταὶ τῆς Σκανδιναυϊκῆς Χερσονήσου, ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, ἔχουν χειμῶνας σχετικῶς ἠπίους μέχρις ἀκόμη τοῦ Πολικοῦ κύκλου καὶ δέχονται ἀφθόνους βροχὰς (πλέον τῶν 3 μ.). Τὸ Βαλτικὸν ὀροπέδιον καὶ αἱ ἀνατολικαὶ πλαγιαὶ τῶν Σκανδιναυϊκῶν Ἄλπεων, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς ἀνέμους τοῦ ὠκεανοῦ, ἔχουν κλῖμα ἠπειρωτικὸν καὶ δέχονται ὀλιγωτέρας βροχάς.

Ἀνάλογος μὲ τὸ κλῖμα εἶναι καὶ ἡ βλάστησις. Αἱ δυτικαὶ πλευραὶ τῶν Σκανδιναυϊκῶν Ἄλπεων, ἐπειδὴ εἶναι παρὰ πολὺ ὑγραὶ καὶ αἱ ὑψηλαὶ περιοχαί των, ἐπειδὴ εἶναι παρὰ πολὺ ψυχραί, δὲν ἔχουν δάση. Αἱ περιοχαὶ αὗται καλύπτονται κυρίως ἀπὸ χλόην. Ἡ παρὰ τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανὸν περιοχὴ ἀνήκει εἰς τὴν ζώνην τῆς τούντρας. Τὸ Βαλτικὸν ὀροπέδιον καὶ αἱ χαμηλότεραι ἀνατολικαὶ πλαγιαὶ τῶν Σκανδιναυϊκῶν Ἄλπεων, ἐπειδὴ δὲν εἶναι πολὺ ὑγραί, καλύπτονται ἀπὸ πλούσια δάση κωνοφόρων δένδρων. Εἰς τοῦτο συντελεῖ ἐπίσης καὶ τὸ πτωχὸν ἔδαφός των, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι κατάλληλον διὰ καλλιεργείας. Αὗται περιορίζονται κυρίως εἰς τὰς πεδιάδας, αἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποῖαι πρότερον κατείχοντο ὑπὸ τῆς θαλάσσης, διότι καλύπτονται ἀπὸ εὐφόρους προσχώσεις (δηλαδὴ εἰς τὰς Ν. Α. ἀκτάς).

Πολιτικὴ γεωγραφία. — Ἡ Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο Κράτη: ἀπὸ τὴν **Νορβηγίαν** καὶ ἀπὸ τὴν **Σουηδίαν**.

---

1. ΝΟΡΒΗΓΙΑ

Ἔκτασις 323.800 τ. χμ. πληθυσμὸς 2.800.000 κ.

Ἡ Νορβηγία κατέχει τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς χερσονήσου καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο περιοχάς, αἱ ὁποῖαι διαφέρουν μεταξύ των καὶ ὡς πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους των καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀσχολίας τῶν κατοίκων των:

α') Ἀπὸ τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῶν Σκανδιναυϊκῶν Ἄλπεων.

β') Ἀπὸ ἓν τμῆμα τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῶν νοτιοδυτικῶν χαμηλῶν περιοχῶν.

Ἡ Δυτικὴ πλευρὰ τῶν Σκανδιναυϊκῶν Ἄλπεων δὲν εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, διότι αἱ πεδιναὶ περιοχαὶ εἶναι ἐλάχισται. Οἱ κάτοικοι τῶν περιοχῶν αὐτῶν ζοῦν ἐκ τῆς ἁλιείας καὶ τῆς ναυτιλίας. Ἡ ἁλιεία παρουσιάζει μεγάλην ἀνάπτυξιν χάρις εἰς τὰς πλουσίας εἰς ἰχθῦς θαλάσσας. Ἁλιεύονται κυρίως ρέγγαι καὶ βακαλάοι εἰς τὰς πλησίον θαλάσσας καὶ φάλαιναι εἰς τὰς παρὰ τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανὸν περιοχάς. Τὸ σπουδαιότερον κέντρον ἁλιείας εἶναι ἡ πόλις Μπέργκεν (100.000 κ.).

Μεγάλην ἐπίσης ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία, ἡ ὁποία δὲν ἐξυπηρετεῖ μόνον τὴν Νορβηγίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον (ὅπως καὶ ἡ ἰδική μας ναυτιλία).

Ἡ Ν.Α. ὅμως Νορβηγία χάρις εἰς τὰς εὐφόρους πεδιάδας της, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Ὄσλο καὶ εἰς τὰ ἐκτεταμένα δάση τῶν ἀνατολικῶν πλευρῶν, εὐνοεῖ τὴν **γεωργίαν** καὶ τὴν **ὑλοτομίαν**. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ (βρώμη, σίκαλις), πατάται καὶ ὑπάρχουν λιβάδια διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἀνεπτυγμένη. Μεγάλην ἐπίσης ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία χάρις εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν ἄφθονον λευκὸν ἄνθρακα, τὸν ὁποῖον προμηθεύουν οἱ πολλοὶ καταρράκται τῶν κοιλάδων. Σπουδαιότερον βιομηχανικὸν κέντρον εἶναι ἡ πρωτεύουσα Ὅσλο (350.000 κ.), ὅπου ὑπάρχουν μεταλλουργεῖα καὶ χημικὰ ἐργοστάσια. Γενικῶς ἡ Νορβηγία εἶναι χώρα ἀραιῶς κατῳκημένη λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως, τὴν ὁποίαν κατέχουν αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀκατάλληλοι διὰ καλλιεργείας (9 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.).

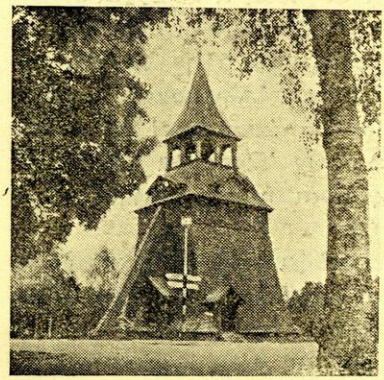
Ἡ χώρα μας μὲ τὴν Νορβηγίαν δὲν ἔχει μεγάλας ἐμπορικὰς σχέσεις. Εἰσάγομεν κυρίως εἴδη ἁλιευτικῆς, χάρτην καὶ χημικὰ προϊόντα καὶ ἐξάγομεν ἔλαιον, ἐλαίας, καπνὸν καὶ δασικὰ προϊόντα (τερεβινθέλαιον, κολοφώνιον).

---

2. ΣΟΥΗΔΙΑ

Ἔκτασις 450.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 6.200.000 κάτ.

Ἡ Σουηδία κατέχει σχεδὸν ὁλόκληρον τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Σκανδιναυϊκῆς Χερσονήσου, ἡ ὁποία ἔχει τὰ περισσότερα δάση καὶ τὰς μεγαλυτέρας εὐφόρους πεδιάδας. Διὰ τοῦτο εἶναι πλουσιωτέρα καὶ συνεπῶς πυκνότερον κατῳκημένη (15 κάτ. εἰς 1 τ. χμ.) ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν. Λόγῳ τοῦ μεγάλου της μήκους διακρίνομεν τὰς ἑξῆς περιοχὰς ἀπὸ Β. πρὸς Ν.: παγωμένας καὶ ἀγόνους ἐκτάσεις πρὸς Β., δάση εἰς τὸ κέντρον καὶ καλλιεργείας πρὸς Ν., ὅπου ὑπάρχει καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Καλλιεργοῦνται κυρίως δημητριακοὶ καρποί, σακχαροῦχα τεῦτλα καὶ ζωοτροφικὰ προϊόντα χάρις εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της κτηνοτροφίαν. Ἡ Σουηδία εἶναι ἐπίσης πλουσιωτέρα εἰς λευκὸν ἄνθρακα ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν χάρις εἰς τὸ μεγαλύτερον μῆκος τῶν κοιλάδων της. Εἰς τὴν Σουηδίαν ὑπάρ-

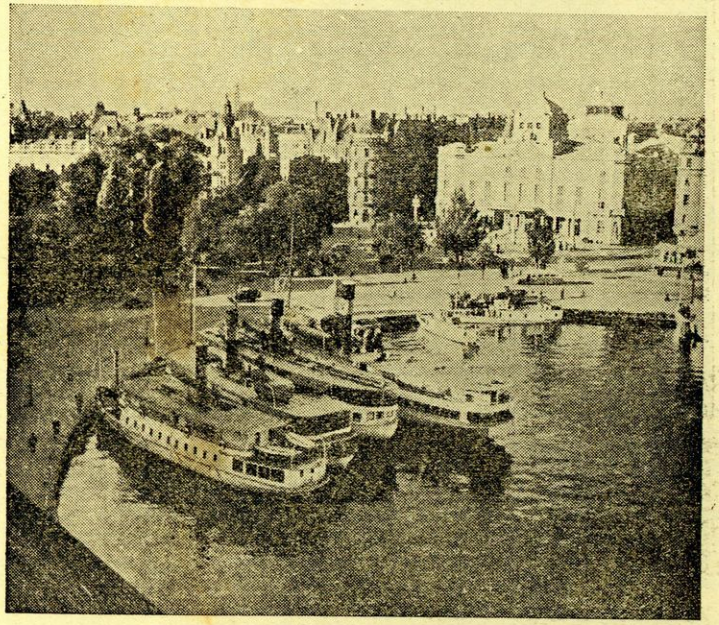

Οἰκία εἰς Κεντρικὴν Σουηδίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χουν ἐπίσης καὶ πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου, ἰδίως εἰς τὴν Βόρειον Σουηδίαν, ὅπου ἡ χιὼν διατηρεῖται ἐπὶ 8 μῆνας τὸ ἔτος.

Αἱ σπουδαιότεραι ἀσχολίαι τῶν κατοίκων τῆς Σουηδίας εἶναι ἡ γεωργία, ἡ κτηνοτροφία, ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν καὶ τῶν μεταλλείων τοῦ σιδήρου. Χάρις εἰς τὸν ἄφθονον λευκὸν ἄνθρακα ἀξιόλογον ἀνάπτυξιν παρουσιάζει καὶ ἡ βιομηχανία, μὲ σπουδαιότερον κέντρον τὴν πρωτεύουσαν Στοκχόλμην

Στοκχόλμη. Προκυμαία καὶ Κρατικὸν Θέατρον.

(520.000 κ.), ὅπου ὑπάρχουν κυρίως βιομηχανίαι ἠλεκτρικῶν εἰδῶν, τηλεφώνων, μηχανῶν κινηματογράφου κ. ἄ. Δευτέρα πόλις εἶναι ἡ Γκότεμποργκ (250.000 κ.), ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς Σουηδίας, καθόσον κεῖται ἐπὶ τῆς Βορείου Θαλάσσης καὶ κέντρον ὑφαντουργίας.

Ἡ Σουηδία ἐξάγει κυρίως ξυλείαν, χάρτην, πολτὸν ἐκ ξύλου διὰ τὴν παρασκευὴν χάρτου, κτηνοτροφικὰ προϊόντα καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μεταλλεύματα σιδήρου. Εἰσάγει κυρίως ἄνθρακα, πετρέλαιον, καουτσοὺκ καὶ μερικὰ εἴδη διατροφῆς. Μὲ τὴν χώραν μας ἔχει

Γυναῖκες τῆς Σουηδίας μὲ τὴν ἐθνικήν των ἐνδυμασίαν.

μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν. Ἐξάγει κυρίως ξυλείαν, χάρτην, σπίρτα, μηχανάς, ὅπλα καὶ εἰσάγει καπνόν.

Β΄. ΔΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

ΔΑΝΙΑ

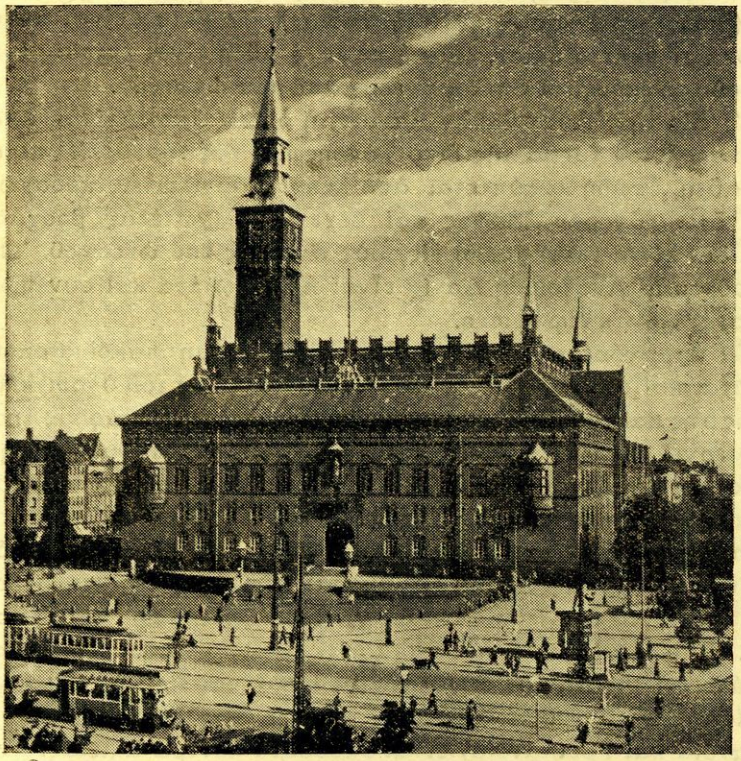
Ἔκτασις 43.000 τ. χμ. πληθυσμὸς 3.500.000 κάτ.

Ἡ Δανία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν χερσόνησον τῆς Γιουτλάνδης, ἡ ὁποία εὑρίσκεται πρὸς Β. τῆς Γερμανίας καὶ ἀπὸ πολλὰς νήσους, αἱ ὁποῖαι κεῖνται πρὸς Α. τῆς Γιουτλάνδης.

Φυσικαὶ περιοχαί.— Τὸ ἔδαφος τῆς Δανίας εἰς παλαιοτέραν γεωλογικὴν ἐποχὴν ἦτο ἡνωμένον μετὰ τῆς Σκανδιναυϊκῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χερσονήσου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐχωρίσθη διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης. Ὅπως ἡ Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος καὶ ἡ Βόρειος Γερμανία, οὕτω καὶ ἡ Δανία κατὰ τὴν περίοδον τῶν παγετώνων ἐκαλύφθη ἀπὸ παγετῶνας, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται ἡ μορφὴ καὶ ἡ σύστασις τοῦ ἐδάφους της. Γενικῶς τὸ

Κοπεγχάγη. Τὸ Δημαρχεῖον.

ἔδαφος εἶναι ἐπίπεδον λόγῳ τῆς μεγάλης διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἀπὸ τοὺς παγετῶνας. Αἱ μόναι ἀνωμαλίαι συνίστανται εἰς σωροὺς λίθων, τοὺς ὁποίους ἔφερον οἱ παγετῶνες (ὑψηλοτέρα κορυφὴ 180 μ.). Ἀναλόγως τῆς συστάσεως τοῦ ἐδάφους της καὶ τοῦ κλίματός της δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν Δανίαν εἰς δύο φυσικὰς περιοχάς, αἱ ὁποῖαι σαφῶς διακρίνονται μεταξύ των:

α') Εἰς τὴν **Δυτικὴν Δανίαν,** ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ δυτικὸν τμῆμα τῆς χερσονήσου τῆς Γιουτλάνδης. Τὸ ἔδαφος τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἐπειδὴ ἐσχηματίσθη ἀπὸ τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα ἔφερον οἱ παγετῶνες, εἶναι ἀμμῶδες καὶ συνεπῶς πτωχὸν (ὅπως ἡ βόρειος Γερμανικὴ πεδιάς). Τὸ κλῖμα εἶναι πολὺ ὑγρὸν καὶ ἀρκετὰ ἧπιον, διότι ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι πνέουν ἀπὸ τὸν ὠκεανόν.

β') Εἰς τὴν **Ἀνατολικὴν Δανίαν,** ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν τμῆμα τῆς Γιουτλάνδης καὶ τὰς νήσους. Ἡ περιοχὴ αὕτη, ἐπειδὴ καλύπτεται ἀπὸ λεπτὰς ἀργιλώδεις προσχώσεις, ἔχει εὔφορον ἔδαφος καὶ δέχεται ὀλιγωτέρας βροχάς, διότι δὲν εἶναι ἐκτεθειμένη εἰς τοὺς ἀνέμους τοῦ ὠκεανοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Ἀνατολικὴ Δανία εἶναι πλουσιωτέρα καὶ συνεπῶς περισσότερον κατῳκημένη.

Τὰ παραγόμενα προϊόντα εἶναι κυρίως δημητριακοὶ καρποί, πατάται καὶ σακχαροῦχα τεῦτλα. Ἡ Δανία, λόγῳ τοῦ ὑγροῦ κλίματός της καὶ τοῦ ἀργιλώδους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐδάφους της, καλλιεργεῖ κυρίως λιβάδια καὶ ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην τὴν κτηνοτροφίαν τῶν μεγάλων ζῴων. Ἡ κτηνοτροφία θεραπεύεται κατὰ τρόπον ἐπιστημονικόν, χάρις εἰς τὸν ὁποῖον ἡ μικρὰ αὕτη χώρα, κατορθώνει νὰ προμηθεύῃ τὸ τρίτον τοῦ βουτύρου, τὸ ὁποῖον πωλεῖται εἰς τὴν διεθνῆ ἀγοράν. Γενικῶς τὰ κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἀποτελοῦν τὰ 80 % τοῦ ἐξωτερικοῦ της ἐμπορίου. Ἐπειδὴ αἱ γειτονικαὶ θάλασσαι εἶναι πλούσιαι εἰς ἰχθῦς, οἱ κάτοικοι τῆς Δανίας ἀσχολοῦνται πολὺ καὶ εἰς τὴν ἁλιείαν. Αἱ εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν κτήσεις της (νῆσοι Φαιρόαι, Ἰσλανδία καὶ Γροιλανδία) εἶναι σπουδαῖα κέντρα ἁλιείας.

Πρωτεύουσα τῆς Δανίας εἶναι ἡ **Κοπεγχάγη** (700.000 κ.). ἡ ὁποία κεῖται εἰς τὴν νῆσον Σαϊλλάνδην. Τὴν μεγάλην ἀνάπτυξίν της ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν. Κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου ἡ θαλασσία ὁδός, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Σκανδιναυϊκὴν Χερσόνησον.

Ὡς συμπέρασμα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ Δανία ὀφείλει τὴν ἀνάπτυξιν της α') εἰς τὴν ἐντατικήν της κτηνοτροφίαν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὸ ὑγρόν της κλῖμα, τὸ ἀργιλῶδες κυρίως ἔδαφός της καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της· β') εἰς τὸ ἀνεπτυγμένον της ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τὴν καλήν της γεωγραφικὴν θέσιν. Ἡ Δανία ὀνομάζεται «Θυρωρὸς τῆς Βαλτικῆς». Διὰ τοῦτο ἡ Δανία εἶναι πυκνότερον κατῳκημένη ἀπὸ τὰς ἄλλας χώρας τῆς Β. Εὐρώπης (83 κάτοικοι εἰς 1 τ. χμ.).

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΥΡΩΠΗΣ

Αἱ χῶραι τῆς Βορείου Εὐρώπης (Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος, Δανικὴ Χερσόνησος) ἔχουν πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά. Τὸ ἔδαφος τῶν χερσονήσων εἶναι ὑψηλότερον πρὸς τὴν δυτικὴν πλευρὰν καὶ χαμηλότερον πρὸς τὴν ἀνατολικήν. Ἡ ἐπίδρασις τῶν παγετώνων εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας περιοχὰς τῆς Εὐρώπης, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὰς πολλὰς λίμνας, τοὺς ἀφθόνους καταρράκτας καὶ τὰς ἐκτεταμένας ἀμμώδεις περιοχάς των. Τὸ κλῖμα εἶναι μᾶλλον ὠκεάνειον καὶ συνεπῶς ὑγρόν. Οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν αὐτῶν εἶναι λαοὶ θαλασσινοὶ χάρις εἰς τὰς πλουσίας εἰς ἰχθῦς θαλάσσας των, αἱ ὁποῖαι συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἁλιείας καὶ εἰς τὴν καλὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς χώρας των, ἡ ὁποία συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας. Οἱ λαοὶ τῆς Βορείου Εὐρώπης, χάρις εἰς τὴν ἐργατικότητά των καὶ τὴν ἀνωτέραν μόρφωσίν των, ἐφαρμόζουν ἐπιστημονικὰς μεθόδους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν καὶ εἶναι οἱ περισότερον πολιτισμένοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης.

Ἐρωτήσεις.

1) Διατί ἡ Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος, καίτοι εἶναι ἡ μεγαλυτέρα χερσόνησος τῆς Εὐρώπης, ἔχει τοὺς ὀλιγωτέρους κατοίκους; 2) Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα τῶν χωρῶν τῆς Βορείου Εὐρώπης καὶ διὰ ποῖον λόγον; 3) Μὲ ποίαν χώραν τῆς Βορείου Εὐρώπης ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὰς μεγαλυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις καὶ διατί; 4) Πῶς δυνάμεθα νὰ μεταβῶμεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς Στοκχόλμην;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Ἔκτασις 11.400.000 τ. χμ., πληθυσμὸς 525.000.000 κάτ.

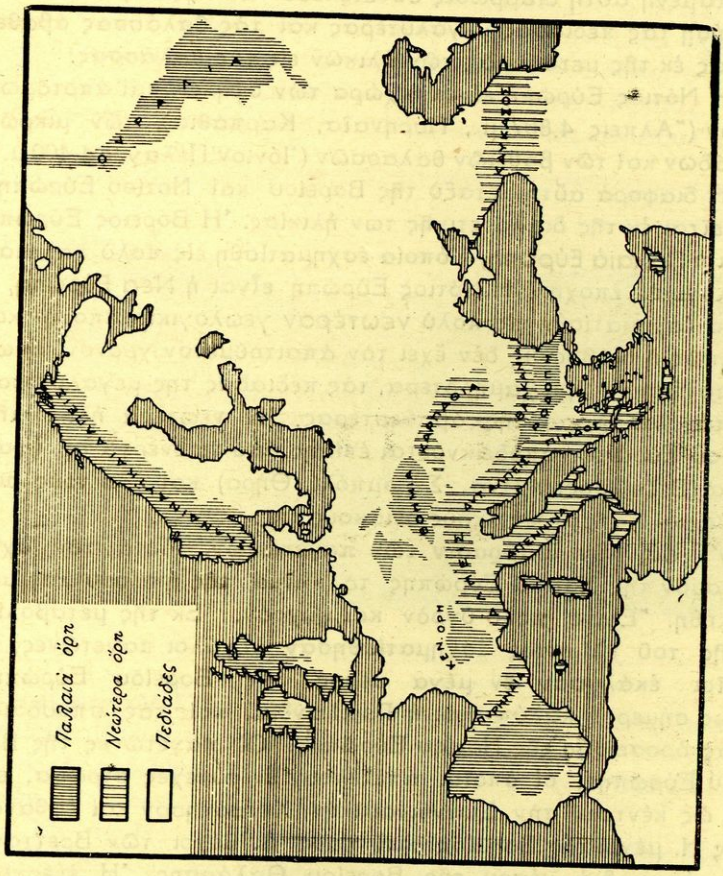
Θέσις καὶ ὅρια.—Ἡ Εὐρώπη κεῖται εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον καὶ ἔχει ὡς ὅρια πρὸς Β. τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανόν, πρὸς Δ. τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν, πρὸς Ν. τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν, τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ τὸν Καύκασον καὶ πρὸς Α. τὴν Κασπίαν Θάλασσαν καὶ τὰ Οὐράλια ὄρη. Πρὸς τὴν πλευρὰν τῆς Ἀσίας τὰ ὅρια τῆς Εὐρώπης εἶναι συμβατικά, διότι τὰ Οὐράλια ὄρη εἶναι χαμηλὰ καὶ δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσουν σαφῆ ὅρια. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν μικρὰν ἔκτασίν της (Ἀσία 4 φορὰς μεγαλυτέρα, Ἀμερικὴ ὁμοίως, Ἀφρικὴ 3 φοράς), τὴν γεωγραφικήν της θέσιν καὶ τὰ ἀσαφῆ της ἀνατολικὰ ὅρια, δυνάμεθα νὰ τὴν θεωρήσωμεν ὡς μίαν χερσόνησον τῆς Ἀσίας.

Μορφὴ τοῦ ἐδάφους.—Τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρώπης παρουσιάζει μεγάλην ποικιλίαν, ἡ ὁποία ὀφείλεται εἰς τοὺς ἑξῆς λόγους :

α') **Εἰς τὸν μεγάλον θαλάσσιον διαμελισμόν της.** Ἡ Εὐρώπη εἶναι τὸ μέρος τοῦ Κόσμου, τὸ ὁποῖον ἔχει τὰς περισσοτέρας ἀκτὰς καὶ τὸν μεγαλύτερον διαμελισμὸν ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεώς της. Ὡς πρὸς τὸ σημεῖον αὐτὸ παρουσιάζει δύο τμήματα, τὰ ὁποῖα διαφέρουν πολὺ μεταξύ των : τὸ δυτικὸν τμῆμα, τὸ ὁποῖον εἶναι περισσότερον διαμεμελισμένον καὶ τὸ ἀνατολικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι εὐρὺ καὶ ὀγκῶδες καὶ τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τρόπον τινὰ τὴν μετάβασιν ἐκ τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν ἀχανῆ Ἀσίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β') **Εἰς τὴν γεωλογικήν της κατασκευήν.** Μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ποικιλίας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους ἔχει ἡ γεωλογικὴ κατασκευή. Τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ἀντίθεσιν, ἡ ὁποία παρατηρεῖται μεταξὺ τῶν τοπείων τῆς Βορείου

Εὐρώπης καὶ τῆς Νοτίου Εὐρώπης. Ἡ Βόρειος Εὐρώπη εἶναι χώρα μετρίων ὀρέων, ἐκτεταμένων πεδιάδων ἀβαθῶν θαλασσῶν (Βαλτικὴ θάλασσα, Βόρειος Θάλασσα, Μάγχη). Τὰ ὑψηλότερα ὄρη εὑρίσκονται πρὸς Β. (Σκανδιναυϊκαὶ Ἄλπεις 2.550 μ.,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὄρη Σκωτίας) καὶ πρὸς Ν. (ταῦτα ἐκτείνονται ἀπὸ τὰ Κεντρικὰ Γαλλικὰ ὄρη μέχρι τῆς Βοημίας καὶ Πολωνίας). Τὰ ὄρη τῆς Βορείου Εὐρώπης δὲν εἶναι μόνον χαμηλά, ἀλλὰ καὶ ὀγκώδη λόγῳ τῆς μακροχρονίου διαβρώσεως, τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν. Ἡ παρατεταμένη αὕτη διάβρωσις συνετέλεσεν ἐπίσης εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὰς πεδιάδας μεγαλυτέρας καὶ τὰς θαλάσσας ἀβαθεστέρας ἐκ τῆς μεταφορᾶς τῶν ὑλικῶν εἰς τὰς θαλάσσας.

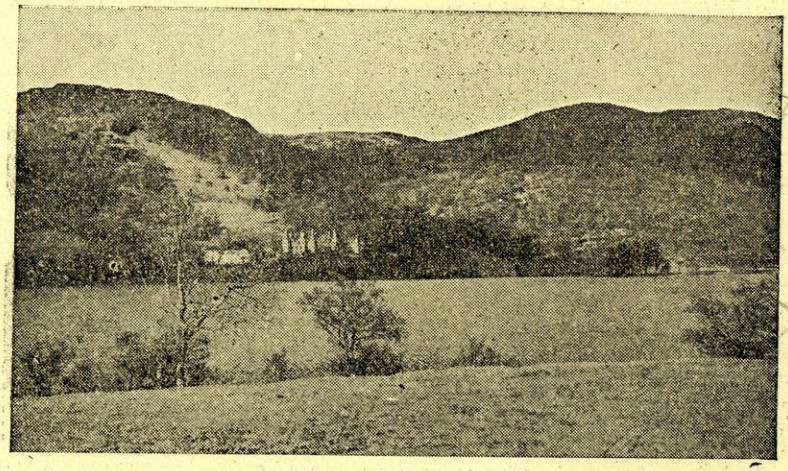
Ἡ Νότιος Εὐρώπη εἶναι ἡ χώρα τῶν ὑψηλῶν καὶ ἀποτόμων ὀρέων (Ἄλπεις 4.807 μ., Πυρηναῖα, Καρπάθια), τῶν μικρῶν πεδιάδων καὶ τῶν βαθειῶν θαλασσῶν (Ἰόνιον Πέλαγος 4.400 μ.).

Ἡ διαφορὰ αὕτη μεταξὺ τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Εὐρώπης ἐξηγεῖται ἐκ τῆς διαφορετικῆς των ἡλικίας. Ἡ Βόρειος Εὐρώπη εἶναι ἡ **Παλαιὰ Εὐρώπη**, ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη εἰς πολὺ παλαιὰν γεωλογικὴν ἐποχήν. Ἡ Νότιος Εὐρώπη εἶναι ἡ **Νέα Εὐρώπη**, ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη εἰς πολὺ **νεωτέραν** γεωλογικὴν ἐποχὴν καὶ συνεπῶς ἡ διάβρωσις δὲν ἔχει τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, ὅπως καταστήσῃ τὰ ὄρη χαμηλότερα, τὰς πεδιάδας της μεγαλυτέρας καὶ τὰς θαλάσσας της ἀβαθεστέρας. Ἡ νεωτέρα ἡλικία τῆς Νοτίου Εὐρώπης ἀποδεικνύεται ἐπίσης ἀπὸ τὰ ἐνεργά της ἡφαίστεια (Βεζούβιος, Αἴτνα, Στρομπόλι, Θήρα) καὶ ἀπὸ τοὺς συχνοὺς καὶ καταστρεπτικοὺς σεισμούς της.

γ') **Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν παγετώνων.** Μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Νοτίου Εὐρώπης τὸ κλῖμα τῆς ἠπείρου μας μετεβλήθη. Ἔγινε πολὺ ὑγρὸν καὶ ψυχρόν. Ἐκ τῆς μεταβολῆς αὐτῆς τοῦ κλίματος ἐσχηματίσθησαν μεγάλοι παγετῶνες, οἱ ὁποῖοι ἐκάλυψαν ἓν μέγα μέρος τῆς Βορείου Εὐρώπης (ὅπως σήμερον καλύπτεται ἡ Γροιλανδία) καὶ τὰς σπουδαιοτέρας ὀροσειρὰς τῆς Νοτίου Εὐρώπης. Οἱ παγετῶνες τῆς Βορείου Εὐρώπης, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν ἓν συνεχὲς στρῶμα, εἶχον ὡς κέντρον τὴν Σκανδιναυϊκὴν Χερσόνησον καὶ ἔφθανον πρὸς Ν. μέχρι τῆς Βοημίας καὶ πρὸς Δ. μέχρι τῶν Βρεττανικῶν νήσων διὰ μέσου τῆς Βορείου Θαλάσσης. Ἡ ἐνέργειά των δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος εἰς ὁλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν, τὴν ὁποίαν ἐκάλυπτον. Ἐπὶ τῶν ὀρέων ἐβάθυναν τὰς κοιλάδας καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτὰς ἓν σχῆμα, ὅπως τὸ γράμμα U. Εἰς τὰς πεδιάδας ἀπέθετον τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα μετέφερον ἀπὸ τὰ ὄρη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὕτως ἓν μέγα μέρος τῆς Βορείου Εὐρώπης καλύπτεται ἀπὸ ἄμμον καὶ σωροὺς λίθων. Τὰ ὑλικὰ ταῦτα εἶναι ἀφθονώτερα εἰς τὰς πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τὴν περιφέρειαν τῶν παγετώνων (πεδιὰς τῆς Βορείου Εὐρώπης). Ἀργότερον, ὅταν τὸ κλῖμα ἔγινε θερμότερον καὶ ξηρότερον, ὁ ἄνεμος μετέφερε τὰ λεπτότερα ὑλικά, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποθέσει οἱ ἐξαφανισθέντες παγετῶνες, εἰς τὰς νοτιωτέρας πεδιάδας, αἱ ὁποῖαι ἐκτείνονται ἀπὸ τὴν Μάγχην μέχρι τῆς Νοτίου Ρωσίας. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ μεγάλη εὐφορία τῶν πεδιάδων τῆς Βορείου Γαλλίας,

Ὄρη τῆς παλαιᾶς Εὐρώπης.

τῆς Κεντρικῆς Γερμανίας, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Νοτίου Πολωνίας καὶ τῆς Νοτίου Ρωσίας καὶ τὸ πτωχὸν ἔδαφος τῆς βορείου Γερμανικῆς πεδιάδος, τῆς δυτικῆς Γιουτλάνδης, τῶν Βαλτικῶν χωρῶν, τῆς Βορείου Πολωνίας καὶ Ρωσίας.

Εἰς τὴν Νότιον Εὐρώπην μεγαλυτέραν ἐπίδρασιν εἶχεν ἡ διάβρωσις τῶν παγετώνων εἰς τὰς Ἄλπεις, καθόσον αὗται εἶναι ἡ ὑψηλοτέρα ὀροσειρὰ τῆς Εὐρώπης. Χάρις εἰς τὴν διάβρωσιν τῶν παγετώνων αἱ Ἄλπεις εἶναι πλούσιαι εἰς αὐχένας, οἱ ὁποῖοι σήμερον διευκολύνουν τὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ Ἰταλίας, Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Εὐρώπης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θάλασσαι καὶ ἀκταί. — Ἡ Εὐρώπη βρέχεται ἀπὸ τρεῖς κυρίως θαλάσσας: Τὸν Βόρειον Παγωμένον Ὠκεανόν, τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν καὶ τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν.

Ὁ Βόρειος Παγωμένος Ὠκεανὸς σχηματίζει τὴν Λευκὴν Θάλασσαν, ἡ ὁποία εἶναι παγωμένη ὀκτὼ περίπου μῆνας τὸ ἔτος. Αἱ ἀκταί του ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον χαμηλαὶ καὶ ἑλώδεις ἢ παγωμέναι, εἶναι ἀφιλόξενοι.

Ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς βρέχει τὴν Β. Δ. Εὐρώπην, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ὁποίας τὸ βάθος του σπανίως ὑπερβαίνει τὰ 500 μ. (ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πέλαγος τὸ περιλαμβανόμενον μεταξὺ Ἰρλανδίας καὶ Πυρηναϊκῆς Χερσονήσου). Εἰς τὸ σχετικῶς μικρὸν βάθος του ὀφείλεται καὶ ἡ ὕπαρξις πολλῶν νήσων (Βρεττανικαὶ νῆσοι), χερσονήσων (Σκανδιναυϊκή, Δανική, Χερσόνησος τῆς Βρεττάνης, Ἰβηρική) καὶ τῶν μικροτέρων θαλασσῶν (Βαλτική, Βόρειος Θάλασσα, Μάγχη). Ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς ἔχει τεραστίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ κλίματος τῆς Εὐρώπης. Πρῶτον διότι διατρέχεται ἀπὸ τοὺς Ν.Δ. ἀνέμους, οἱ ὁποῖοι εἶναι θερμοὶ ἄνεμοι, διότι ἔρχονται ἀπὸ θερμοτέρας χώρας καὶ ὑγροί, διότι ἔρχονται ἀπὸ θάλασσαν. Δεύτερον διότι διασχίζεται ἀπὸ χλιαρὰ ρεύματα, τὸ σπουδαιότερον τῶν ὁποίων εἶναι τὸ λεγόμενον **Ρεῦμα τοῦ Κόλπου,** διότι ἔρχεται ἀπὸ τὸν κόλπον τοῦ Μεξικοῦ. Εἰς τὰς αἰτίας αὐτὰς ὀφείλεται τὸ ἤπιον καὶ ὑγρὸν κλῖμα τῆς Β. Δ. Εὐρώπης μέχρις ἀκόμη τοῦ Πολικοῦ Κύκλου.

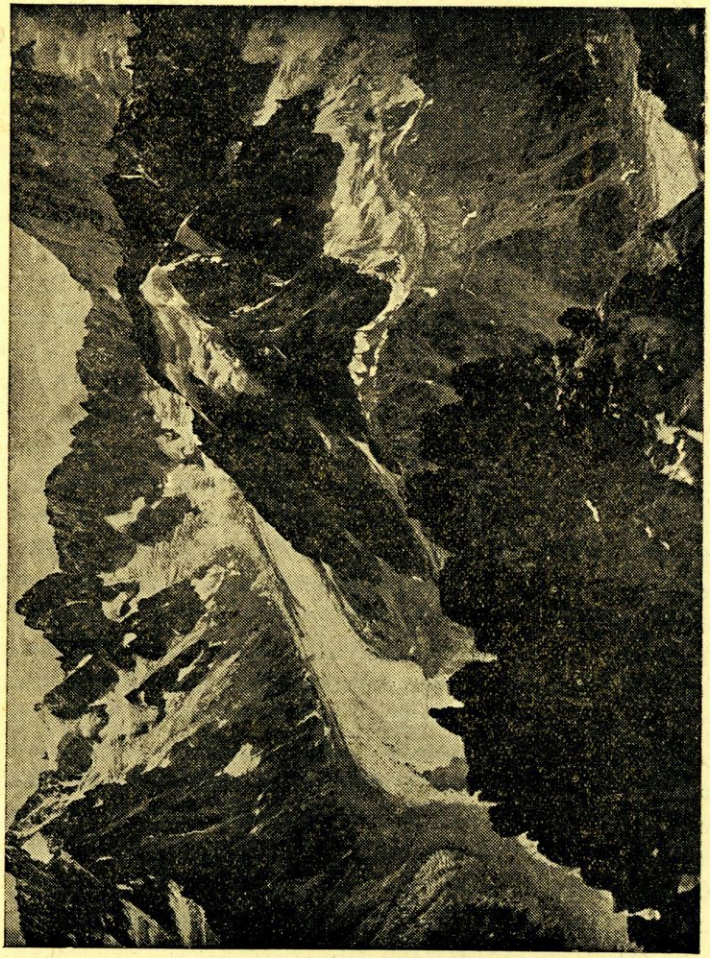
Αἱ ἀκταί του εἰς τὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας καταλήγουν τὰ ὄρη, εἶναι βραχώδεις μὲ πολλὰς ἐξοχὰς (Δυτικὴ Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος, Β. Δ. Μεγάλη Βρεττανία, Χερσόνησος τῆς Βρεττάνης) εἰς τὰς περιοχάς, εἰς τὰς ὁποίας καταλήγουν πεδιάδες, εἶναι χαμηλαὶ καὶ περιβάλλονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἀμμώδεις λόφους (θῖνας).

Αἱ σπουδαιότεραι θάλασσαι τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ εἶναι: ἡ Βαλτικὴ Θάλασσα, ἡ Βόρειος Θάλασσα καὶ ἡ Μάγχη.

α') Ἡ **Βαλτικὴ Θάλασσα** (μέσον βάθος 60 μ.) εἶναι σχεδὸν μία κλειστὴ θάλασσα. Ἐπειδὴ δέχεται πολλοὺς καὶ μεγάλους ποταμοὺς καὶ ἡ ἐξάτμισίς της δὲν εἶναι μεγάλη (λόγῳ τοῦ ψυχροῦ κλίματός της), τὸ ὕδωρ της δὲν εἶναι πολὺ ἁλμυρόν. Λόγῳ τῶν μικρῶν της παλιρροιῶν, αἱ ὁποῖαι παρατηροῦνται εἰς ὅλας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰς μὴ ἀνοικτὰς θαλάσσας, οἱ ποταμοί της καταλήγουν εἰς Δέλτα. Αἱ βορειότεραι περιοχαί της (κόλποι Μποτνίας, Φιλλανδίας) παγώνουν ἐπὶ ἓξ μῆνας τὸ ἔτος.

Ὄρη τῆς Νέας Εὐρώπης (αἱ Γαλλικαὶ Ἄλπεις).

β΄) Ἡ Βόρειος Θάλασσα (μέσον βάθος 100 μ.), ἐπειδὴ εἶναι ἀνοικτὴ θάλασσα, ἔχει μεγάλας παλιρροίας (4—9 μ.) καὶ οἱ ποταμοί της καταλήγουν εἰς χωνοειδεῖς κόλπους, οἱ ὁποῖοι εἶναι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ οἱ ἀσφαλέστεροι λιμένες της. Χάρις εἰς τὸ μικρὸν βάθος της εἶναι πλουσιωτάτη εἰς ἰχθῦς καὶ συνεπῶς σπουδαῖον κέντρον ἁλιείας· χάρις εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν (κεῖται μεταξὺ πλουσίων καὶ πυκνῶς κατῳκημένων χωρῶν) εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον πολυσυχνάστους θαλάσσας τοῦ Κόσμου.

γ') Ἡ **Μάγχη** (μέσον βάθος 150 μ.) εἶναι ἓν εἶδος μικροῦ πορθμοῦ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Τὸ ἐλάχιστον πλάτος της, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται μεταξὺ Καλαὶ καὶ Ντόβερ, ἀνέρχεται εἰς 31 χμ. Ἡ Μάγχη ἔχει μεγαλυτέρας παλιρροίας ἀπὸ τὴν Βόρειον Θάλασσαν (11—13 μ.). Χάρις εἰς τὸ μικρόν της βάθος εἶναι σπουδαῖον κέντρον ἁλιείας, χάρις δὲ εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, ἡ πλέον πολυσύχναστος θάλασσα τοῦ κόσμου.

Ἡ **Μεσόγειος Θάλασσα** (μέγιστον βάθος 4.406 μ. παρὰ τὰς Οἰνούσας νήσους) συγκοινωνεῖ μὲ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν διὰ τοῦ Πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος ἀνέρ-ἀνέρχεται εἰς 15 χμ. καὶ τὸ βάθος εἰς 200 μ., μὲ τὴν Μαύρην Θάλασσαν διὰ τῶν Δαρδανελλίων, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ μὲ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ. Εἶναι σχεδὸν μία κλειστὴ θάλασσα μὲ μικρὰς παλιρροίας. Ὡς ἐκ τούτου οἱ ποταμοί της καταλήγουν εἰς Δέλτα. Τὰ ὕδατά της εἶναι περισσότερον ἁλμυρὰ ἀπὸ τὰ ὕδατα τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, διότι ὑφίστανται μεγαλυτέραν ἐξάτμισιν, τὴν ὁποίαν οἱ ποταμοί της δὲν δύνανται νὰ ἀντικαταστήσουν. Ἡ Μεσόγειος, λόγῳ τῆς μεγάλης ἐξατμίσεως, τὴν ὁποίαν ὑφίσταται (ἀποτέλεσμα τοῦ θερμοῦ κλίματός της), μὲ τὸν καιρὸν θὰ ἐξηφανίζετο, ἐὰν δὲν ἐδέχετο τὰ ὕδατα τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ διὰ τοῦ Πορθμοῦ τοῦ Γιβραλτάρ. Διὰ τῆς Ἰταλικῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Σικελίας ἡ Μεσόγειος διαιρεῖται εἰς δύο λεκάνας: τὴν Δυτικήν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει μεταξὺ Πυρηναϊκῆς καὶ Ἰταλικῆς Χερσονήσου, καὶ τὴν Ἀνατολικὴν μεταξὺ Ἰταλικῆς καὶ Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ μεταξὺ Σικελίας καὶ Τύνιδος πλάτος της, εἰς τὸ σημεῖον δηλ. εἰς τὸ ὁποῖον χωρίζονται αἱ δύο λεκάναι, ἀνέρχεται εἰς 138 χμ.

Ἡ ἀνατολικὴ λεκάνη τῆς Μεσογείου εἶναι περισσότερον διακεκομμένη καὶ πλουσιωτέρα εἰς νήσους ἀπὸ τὴν δυτικήν, διότι εἶναι τὸ νεώτερον τμῆμα τῆς Μεσογείου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κατὰ μῆκος τῆς Μεσογείου Θαλάσσης διακρίνομεν δύο εἴδη ἀκτῶν· τὰς χαμηλὰς καὶ ἑλώδεις, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν καὶ τὰς βραχώδεις καὶ διακεκομμένας, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται εἰς τοὺς πρόποδας τῶν ὀρέων. Αἱ πρῶται εἶναι ἀνθυγιειναί, αἱ δεύτεραι σχηματίζουν πολλοὺς λιμένας.

Ἡ θαλασσινὴ ζωὴ εἶναι πολὺ παλαιὰ εἰς τὴν Μεσόγειον, σήμερον δὲ μετὰ τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ εἶναι μία ἀπὸ τὰς πλέον πολυσυχνάστους θαλάσσας τοῦ Κόσμου. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν καὶ τὰς θαλάσσας του, αἱ ὁποῖαι ἀσκοῦν μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὸ κλῖμα τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας βρέχουν (φέρουν ἀφθόνους βροχάς), ἡ Μεσόγειος Θάλασσα σχεδὸν δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἰς τὸ κλῖμα τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας περιβάλλει. Τὸ κλῖμα τῶν Μεσογειακῶν χωρῶν ἐξαρτᾶται περισσότερον ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶν μεγάλων ἀτμοσφαιρικῶν ρευμάτων καὶ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν γειτνίασιν τῆς θαλάσσης. Διὰ τοῦτο ἔχει καὶ ἰδιαίτερον ὄνομα, κλῖμα μεσογειακόν.

Κλῖμα.— Γενικῶς τὸ κλῖμα τῆς Εὐρώπης εἶναι πολὺ κατάλληλον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι οὔτε πολὺ ψυχρὸν οὔτε πολὺ θερμόν, οὔτε πολὺ ὑγρὸν οὔτε πολὺ ξηρόν. Τοῦτο ὀφείλεται: α') Εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν (κεῖται εἰς τὴν εὔκρατον ζώνην). β') Εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς θαλάσσης, ἡ ὁποία τὴν περιβάλλει ἀπὸ τρεῖς πλευρὰς καὶ εἰσέρχεται βαθέως εἰς τὸ ἐσωτερικόν. γ') Εἰς τὸ Ρεῦμα τοῦ Κόλπου, τὸ ὁποῖον, ἐπειδὴ ἔρχεται ἀπὸ τὰς θερμὰς χώρας τοῦ Ἰσημερινοῦ, καθιστᾷ τοὺς χειμῶνας ἠπίους μέχρι τοῦ Πολικοῦ Κύκλου. δ') Εἰς τὴν μορφὴν τοῦ ἐδάφους της, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν θαλασίων ἀνέμων εἰς τὸ ἐσωτερικόν, χάρις εἰς τοὺς ὁποίους αἱ βροχαὶ εἶναι παντοῦ ἀρκεταὶ καὶ τὰ ψύχη τοῦ χειμῶνος δὲν εἶναι ὑπερβολικά. Δυνάμεθα ὅμως νὰ διακρίνωμεν τρεῖς ζώνας κλίματος εἰς τὴν Εὐρώπην.

α') **Ἡ ζώνη τῆς Μεσογείου Θαλάσσης** ἔχει κλῖμα μεσογειακόν: χειμὼν ἤπιος, θέρος θερμὸν καὶ ξηρόν, ἀτμόσφαιρα διαυγής. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὸ φθινόπωρον, τὸν χειμῶνα καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως καὶ εἶναι ὁρμητικαί. Τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κλῖμα τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου εἶναι τὸ γλυκύτερον καὶ ὑγιεινότερον κλῖμα τῆς γῆς. Ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου τὸ ὡραιότερον κλῖμα εἶναι τὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδος, τῆς πατρίδος μας.

β΄) Ἡ ζώνη τῶν παραλίων τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ ἔχει κλῖμα ὠκεάνειον· βροχαὶ ἄφθονοι καὶ καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους (περισσότεραι κατὰ τὸ φθινόπωρον)· μικραὶ διαφοραὶ τῆς θερμοκρασίας μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους· καιρὸς συνήθως ἀκαθόριστος καὶ οὐρανὸς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συννεφιασμένος. Εἰς τὰς βορειοτέρας χώρας, ἐπειδὴ κεῖνται πλησίον εἰς τὸν Β. Πόλον, δὲν ὑπάρχει θέρος (Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος, Σκωτία, Ἰρλανδία). Εἰς τὰς νεωτέρας τὸ θέρος εἶναι αἰσθητόν, ἀλλ' ὄχι πολὺ θερμόν, ὅπως εἰς τὰς χώρας τῆς Μεσογείου.

γ΄) Ἡ ζώνη τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης ἔχει κλῖμα ἠπειρωτικόν· ὁ χειμὼν εἶναι μεγάλης διαρκείας καὶ δριμύς, τὸ θέρος θερμόν, αἱ ἐνδιάμεσοι ἐποχαὶ (ἄνοιξις καὶ φθινόπωρον) μικρᾶς διαρκείας. Συνεπῶς ἀπὸ τὸν χειμῶνα μεταβαίνομεν ἀμέσως εἰς τὸ θέρος καὶ ἀντιστρόφως. Αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον· ἐλαττοῦνται ἐκ Δ. πρὸς Α., δηλαδὴ ὅσον ἀπομακρυνόμεθα τῆς θαλάσσης.

Βλάστησις. — Ἡ εὐρωπαϊκὴ βλάστησις δὲν παρουσιάζει τὴν ποικιλίαν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν πλέον θερμῶν καὶ ὑγρῶν χωρῶν. Ἡ ἐπιφάνεια ὅμως, ἡ ὁποία δύναται νὰ καλλιεργηθῇ, εἶναι σχετικῶς μεγαλυτέρα παρὰ εἰς τὰς ἄλλας ἠπείρους, διότι δὲν ἔχει ἐρήμους (ἐκτὸς εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Κασπίας Θαλάσσης καὶ εἰς τὰ βορειότερα μέρη). Χάρις εἰς τὸ θερμὸν Ρεῦμα τοῦ Κόλπου, τὸ ὁποῖον βρέχει τὰ Β. Δ. μέρη τῆς Εὐρώπης, αἱ καλλιέργειαι ἐκτείνονται τόσον πρὸς Β. ὅσον εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος τοῦ Κόσμου.

Εἰς τὴν Εὐρώπην διακρίνομεν τρεῖς ζώνας τοῦ κόσμου.

α΄) Ἡ ζώνη τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος, ἐπειδὴ χαρακτηρίζεται κυρίως ἀπὸ τὰ θερμὰ καὶ ξηρὰ θέρη, ἔχει βλάστησιν, ἡ ὁποία ἀντέχει εἰς τὴν ξηρασίαν. Τὰ δένδρα ἔχουν φύλλα μικρά, τὰ ὁποῖα περιβάλλονται ἀπὸ κηρώδη ἐπιδερμίδα, διὰ νὰ ἐμποδίζεται ἡ μεγάλη ἐξάτμισις (ἐλαῖαι, δρύες). Αἱ ρίζαι των εἶναι μεγάλαι, διὰ νὰ δύνανται νὰ ἀναζητοῦν τὴν ὑγρα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σίαν βαθέως ἐντὸς τοῦ ἐδάφους. Τὸ μέγεθός των εἶναι συνήθως μικρόν. Ἡ περιοχὴ αὕτη εἶναι ἡ χώρα τῶν θάμνων. Τὸ κατ' ἐξοχὴν μεσογειακὸν κλῖμα ἔχει ὡς γνώρισμα τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐλαίας. Καλλιεργοῦνται ἐπίσης ἐσπεριδοειδῆ, ἄμπελοι καὶ γενικῶς ὀπωροφόρα δένδρα καὶ δημητριακοὶ καρποί. Τὸ μεσογειακὸν κλῖμα χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν μεγάλην ποικιλίαν τῶν καλλιεργειῶν.

β') Ἡ ζώνη τοῦ ὠκεανείου κλίματος. Εἰς τὰς νοτιωτέρας χώρας, ὅπου τὰ θέρη εἶναι θερμὰ (Γαλλίαν, Κάτω Χώρας, Δυτικὴν Γερμανίαν, Ν.Α. Μεγάλην Βρεττανίαν), ἡ φυσικὴ βλάστησις ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ λιβάδια καὶ ἀπὸ δάση φυλλοβόλων δένδρων (δρύες, ὀξυαί) χάρις εἰς τὰς ἀρκετὰς βροχάς. Τὰ θερμὰ θέρη ἐπιτρέπουν ἐπίσης καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν. Εἰς τὰς βορειοτέρας χώρας, ὅπου τὰ θέρη δὲν εἶναι θερμὰ (Ἰρλανδίαν, Β.Δ. Μεγάλην Βρεττανίαν, ἀκτὰς τῆς Σκανδιναυϊκῆς Χερσονήσου καὶ τῆς Γιουτλάνδης), δὲν ὑπάρχουν δένδρα. Τὸ πολὺ δροσερὸν καὶ ὑγρὸν τῶν κλῖμα δὲν εὐνοεῖ τὰ δένδρα, ἀλλὰ τοὺς μικροὺς θάμνους καὶ τὴν χλόην. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν δημητριακῶν.

γ') Ἡ ζώνη τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος. Εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι δέχονται ἀρκετὰς βροχάς, ἡ φυσικὴ βλάστησις ἀποτελεῖται ἀπὸ φυλλοβόλα δένδρα. Πρὸς τὰ Ν. Α. ἡ ξηρασία αὐξάνει καὶ συνεπῶς ἡ βλάστησις ἀποτελεῖται ἀπὸ στέππας. Αἱ καλλιέργειαι τῶν χωρῶν αὐτῶν λόγῳ τοῦ ἠπειρωτικοῦ των κλίματος δὲν παρουσιάζουν μεγάλην ποικιλίαν. Εὐδοκιμοῦν κυρίως οἱ δημητριακοὶ καρποί. Ἡ Βόρειος Ρωσία, τοῦ μακροῦ καὶ πολὺ ψυχροῦ χειμῶνος της, καλύπτεται ἀπὸ κωνοφόρα δένδρα, τὰ ὁποῖα ἀντέχουν περισσότερον εἰς τὸ ψῦχος ἀπὸ τὰ φυλλοβόλα.

Ποταμοί.— Ἡ Εὐρώπη, χάρις εἰς τὰς ἀρκετὰς βροχάς της ἔχει παντοῦ ρέοντα ὕδατα. Λόγῳ ὅμως τῆς μικρᾶς ἐκτάσεώς της καὶ τοῦ μεγάλου της διαμελισμοῦ οἱ ποταμοί της δὲν εἶναι πολὺ μεγάλοι. Γενικῶς τὸ μῆκος τῶν ποταμῶν εἶναι μεγαλύτερον, ὅσον προχωροῦμεν πρὸς Α., διότι ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη εἶναι περισσότερον ὀγκώδης. Ἐπειδὴ τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος, τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁποῖον μεταφέρεται διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους, ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ κλίματος, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τρεῖς κατηγορίας ποταμῶν εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅσαι δηλαδὴ εἶναι καὶ αἱ κατηγορίαι τοῦ κλίματος.

α') **Ἡ ζώνη τοῦ μεσογειακοῦ κλίματος** ἔχει ποταμοὺς χειμαρρώδεις, διότι αἱ βροχαὶ πίπτουν κυρίως τὴν χειμερινὴν περίοδον. Κατὰ τὸ θέρος, λόγῳ τῆς μεγάλης ξηρασίας, οἱ μικρότεροι ποταμοί της δὲν ἔχουν ὕδωρ. Ἡ μεγάλη αὕτη διαφορά, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ ρεῦμα των μεταξὺ χειμῶνος καὶ θέρους, δὲν εὐνοεῖ τὴν ποταμοπλοΐαν.

β') **Ἡ ζώνη τοῦ ὠκεανείου κλίματος** ἔχει ποταμοὺς μὲ κανονικὸν ρεῦμα καὶ μὲ μικρὰς αὐξομειώσεις χάρις εἰς τὰς ἀφθόνους βροχάς της καὶ εἰς τὴν κανονικὴν διανομήν των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Ἡ μικρὰ διαφορά, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει τὸ ρεῦμά των κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους, εὐνοεῖ τὴν ποταμοπλοΐαν.

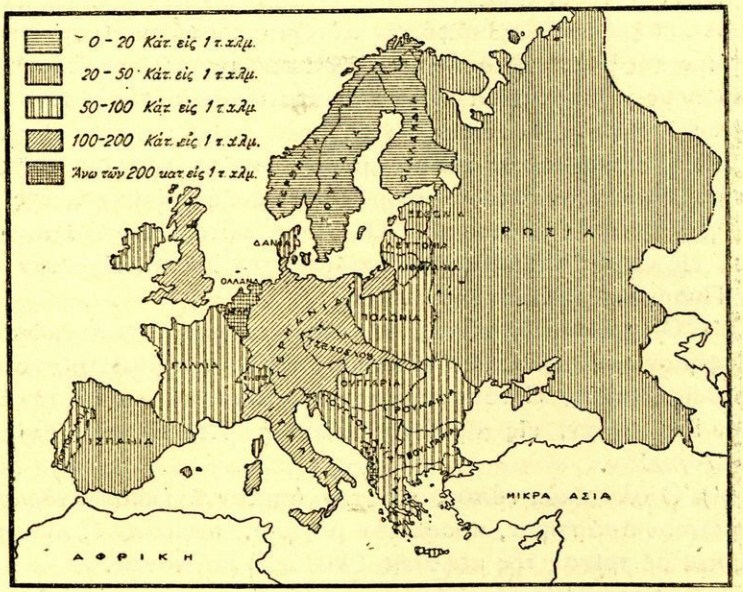
γ') **Ἡ ζώνη τοῦ ἠπειρωτικοῦ κλίματος** ἔχει ποταμοὺς μὲ ρεῦμα ὄχι κανονικόν, ὅπως ἡ ζώνη τοῦ ὠκεανείου κλίματος. Τὸ ὀλιγώτερον ὕδωρ οἱ ποταμοί της μεταφέρουν κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν αἱ βροχαὶ εἶναι ὀλιγώτεραι· ἐκτὸς αὐτοῦ, λόγῳ τοῦ μεγάλου ψύχους οὗται πίπτουν ὑπὸ μορφὴν χιόνος. Τὸ ρεῦμα των εἶναι ἀφθονώτερον κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, ὁπότε αἱ βροχαὶ εἶναι ἀφθονώτεραι καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ἄνοιξιν, ὁπότε λειώνουν αἱ χιόνες.

Πληθυσμός.—Ἡ Εὐρώπη ἔχει 525 ἑκατομμ. κατοίκους, ἤτοι τὸ τέταρτον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς. Εἶναι ἡ πυκνότερον κατῳκημένη ἀπὸ ὅλας τὰς ἠπείρους (Εὐρώπη 46 κάτ. εἰς 1 τ. χμ., Ἀσία 25, Ἀμερικὴ 6, Ἀφρικὴ 5, Ὠκεανία 1). Οἱ κάτοικοί της εἶναι κανονικώτερον διανενεμημένοι ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας χώρας τοῦ Κόσμου, διότι δὲν ὑπάρχουν ἔρημοι ἐκτάσεις. Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τὰς ἄλλας ἠπείρους, εἶναι ὅτι ὁ πληθυσμός της αὐξάνει πολὺ βραδέως. Τοῦτο κυρίως ὀφείλεται εἰς τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν γεννήσεων. Αἱ περισσότερον κατῳκημέναι περιοχαὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι αἱ δυτικαί, ὅπου εἶναι ἀνεπτυγμένη ἡ βιομηχανία, καὶ αἱ ἀραιότερον κατῳκημέναι εἶναι αἱ ἀνατολικαὶ (ξηραὶ στέππαι τῆς Ν. Α. Ρω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σίας, δασώδεις ἐκτάσεις τῆς Βορείου Ρωσίας καὶ ζώνη τῆς τούντρας).

Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης δὲν παρουσιάζουν ὁμοιογένειαν, διότι προέρχονται ἀπὸ διαφόρους λαούς, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς αὐτὴν κατὰ διαφόρους ἐποχάς. Οἱ λαοὶ οὗτοι ἦλθον ἀπὸ τὴν Ἀσίαν καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἀπὸ τὰ σύνορα τῶν Ἰνδιῶν. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τοὺς

Χάρτης τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Εὐρώπης κατὰ Κράτη.

ἱστορικοὺς ὠνομάσθησαν Ἰνδοευρωπαῖοι. Οἱ πρῶτοι ἐκ τῶν λαῶν αὐτῶν ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἰταλίαν. Ἐκ τούτων κατάγονται οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Λατῖνοι. Κατόπιν ἦλθον οἱ Κέλται, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν κυρίως εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὰς Βρεττανικὰς νήσους καὶ εἰς διάφορα μέρη τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Κατόπιν ἦλθον οἱ Γερμανοί, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν κυρίως εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἀνεμείχθησαν μετὰ τῶν Κελτῶν τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ τοὺς Γερμα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νοὺς ἦλθον οἱ Σλαῦοι, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Ρωσσίαν, τὴν Πολωνίαν καὶ εἰς τὴν Κεντρικὴν Εὐρώπην (Τσέχοι, Σλοβάκοι, Σέρβοι, Κροᾶται, Σλοβένοι). Μετὰ τοὺς λαοὺς αὐτούς, ἐκ τῶν ὁποίων κατάγονται οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, ἦλθον καὶ ἄλλοι λαοὶ τῆς Ἀσίας. Οἱ Οὖννοι ἢ Μαγυάροι, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Βαλτικῆς καὶ οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι κατέχουν σήμερον τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν.

Ἀποτέλεσμα τῶν διαφόρων αὐτῶν ἐπιδρομῶν εἶναι, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἀνήκουν εἰς διαφόρους φυλὰς καὶ ὁμιλοῦν διαφόρους γλώσσας. Οἱ ἀντιπροσωπευτικώτεροι τύποι τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Εὐρώπης εἶναι:

α΄) **Ὁ μεσογειακὸς τύπος**, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν ἄνθρωποι μὲ μέτριον ἀνάστημα καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς καὶ τρίχας τῆς κεφαλῆς χρώματος καστανοῦ. Ὁ τύπος οὗτος ἀπαντᾶται κυρίως εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Νότιον Γαλλίαν καὶ τὴν Πυρηναϊκὴν Χερσόνησον.

β΄) **Ὁ γερμανικὸς τύπος,** ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει ἀνθρώπους μὲ ὑψηλὸν ἀνάστημα, μὲ ὀφθαλμοὺς κυανοῦς καὶ μὲ τρίχας τῆς κεφαλῆς ξανθάς. Ὁ τύπος οὗτος ἀπαντᾶται κυρίως εἰς τὴν Βόρειον Γερμανίαν, εἰς τὴν Σκανδιναυϊκὴν Χερσόνησον καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

γ΄) **Ὁ σλαυϊκὸς τύπος,** εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκουν ἄνθρωποι μὲ μέτριον ἀνάστημα, πρόσωπον μεγάλο, παρειὰς ἐξωγκωμένας καὶ μὲ τρίχας τῆς κεφαλῆς ξανθὰς ἢ καστανάς.

Γλῶσσαι.— Εἰς τὴν Εὐρώπην ὁμιλοῦνται πολλαὶ γλῶσσαι, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ σπουδαιότεραι εἶναι: Ἡ Ἑλληνική, αἱ λατινικαί, (εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν ἡ ἰταλική, ἡ γαλλική, ἡ ρουμανική, ἡ ἱσπανικὴ καὶ ἡ πορτογαλλική), αἱ γερμανικαί, (εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν, ἐκτὸς τῆς γερμανικῆς, ἡ ὁλλανδική, ἡ δανική, ἡ σουηδική, ἡ νορβηγική, ἡ ἀγγλικὴ) καὶ αἱ σλαυϊκαί, (εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουν ἡ ρωσική, ἡ πολωνική, ἡ τσεχική, ἡ σερβοκροατικὴ καὶ ἡ βουλγαρική). Οἱ Οὔγγροι διετήρησαν ἓν εἶδος μογγολικῆς γλώσσης, ἡ ὁποία διαφέρει ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, καθὼς καὶ οἱ Φίννοι, οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν τῆς Βαλτικῆς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Διὰ τὴν γραφὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν χρησιμοποιοῦνται τρία ἀλφάβητα: τὸ ἑλληνικόν, τὸ λατινικὸν καὶ τὸ σλαυϊκόν, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ.

Θρησκεία.—Ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης εἶναι κυρίως χριστιανοὶ καὶ διαιροῦνται εἰς **ὀρθοδόξους** (εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀνήκουν κυρίως οἱ Ἕλληνες, οἱ Ρουμᾶνοι, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν Σλαύων), εἰς **καθολικοὺς** (εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀνήκουν οἱ Ἰταλοί, οἱ Ἱσπανοί, οἱ Πορτογάλλοι, οἱ Γάλλοι, οἱ Βέλγοι, οἱ Φιλλανδοί, οἱ Νότιοι Γερμανοί, οἱ Πολωνοί, οἱ Τσέχοι, οἱ Κροᾶται, οἱ Οὔγγροι) καὶ εἰς **διαμαρτυρομένους** (εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν ἀνήκουν οἱ Βόρειοι Γερμανοί, οἱ Δανοί, οἱ Σκανδιναυοὶ καὶ οἱ Ἄγγλοι). Ἐκτὸς αὐτῶν εἶναι καὶ οἱ Ἰσραηλῖται, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν εἰς τὴν ἰουδαϊκὴν θρησκείαν καὶ οἱ Τοῦρκοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι Μωαμεθανοὶ τὸ θρήσκευμα.

Οἰκονομικὴ ζωή.—Ἡ Εὐρώπη, χάρις εἰς τὸν μεγάλον της πληθυσμὸν καὶ εἰς τὴν βιομηχανικήν της ἀνάπτυξιν, εἶναι τὸ σπουδαιότερον οἰκονομικὸν κέντρον τοῦ Κόσμου. Ἡ Εὐρώπη ἀγοράζει ἀπὸ τὰς ἄλλας ἠπείρους εἴδη διατροφῆς, διὰ νὰ θρέψῃ τὸν ἐργατικὸν πληθυσμόν της καὶ πρώτας ὕλας διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἐργοστασίων της. Πωλεῖ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ Κόσμου βιομηχανικὰ προϊόντα, τὰ ὁποῖα παράγονται εἰς τὰ ἐργοστάσιά της. Οὕτως οἱ κάτοικοι τῶν ἄλλων ἠπείρων δὲν θὰ ἠδύναντο σήμερον νὰ ζήσουν χωρὶς τὴν Εὐρώπην, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, χωρὶς τὰς ἄλλας ἠπείρους. Ἡ τεραστία αὕτη ἀνάπτυξις τῆς Εὐρώπης ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἀνεπτυγμένην της συγκοινωνίαν.

Συγκοινωνία. — Τὰ σπουδαιότερα διεθνῆ μέσα συγκοινωνίας εἶναι αἱ σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, οἱ ποταμοὶ καὶ κυρίως ἡ θάλασσα.

α') Σιδηροδρομικαὶ γραμμαί. Ἡ Εὐρώπη ἔχει τὸ πυκνότερον σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἠπείρους. Τὸ ὁλικόν του μῆκος, τὸ ὁποῖον ὑπερβαίνει τὰς 400.000 χμ., ἀντιπροσωπεύει τὰ 31 % τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ὁλοκλήρου τοῦ Κόσμου (ἡ ἔκτασις τῆς Εὐρώπης ἀντιπροσωπεύει

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μόνον τὰ ὀκτὼ ἑκατοστὰ τῆς ὅλης ξηρᾶς). Τὸ ἀραιότερον σιδηροδρομικὸν δίκτυον ἔχουν ἡ Βόρειος καὶ Ν. Α. Εὐρώπη, δηλ. αἱ γεωργικαὶ περιοχαὶ καὶ τὸ πυκνότερον ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη, δηλαδὴ ἡ βιομηχανικὴ Εὐρώπη, διότι ἔχει πυκνότερον πληθυσμὸν καὶ μεγαλυτέραν παραγωγήν. Ἐκ τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἄλλαι μὲν ἐξυπηρετοῦν τὴν συγκοινωνίαν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς χώρας, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν (αἱ γραμμαὶ αὗται εἶναι καὶ αἱ περισσότεραι), ἄλλαι δὲ τὸ διεθνὲς ἐμπόριον.

Μετὰ τῶν σπουδαιοτέρων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἐκ Δ. πρὸς Α., δηλ. ἐκ τῆς βιομηχανικῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν γεωργικήν, ἡ Ἑλλὰς συνδέεται διὰ τῆς γραμμῆς Πειραιῶς — Ἀθηνῶν — Θεσσαλονίκης — Γευγελῆς. Ἡ γραμμὴ αὕτη, διευθυνομένη πρὸς Β., συναντᾷ:

1ον) Εἰς τὴν Νίσαν τῆς Γιουγκοσλαυΐας τὴν γραμμὴν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, ἡ ὁποία ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὰς μεγάλας πόλεις τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ, διέρχεται διὰ τῆς Βιέννης, τῆς Βουδαπέστης, τοῦ Βελιγραδίου, τῆς Σόφιας καὶ καταλήγει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

2ον) Εἰς τὸ Βελιγράδιον, τὴν γραμμὴν τῶν μεσογείων χωρῶν, ἡ ὁποία ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοὺς λιμένας τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ κυρίως ἀπὸ τὸ Μπορντὼ τῆς Γαλλίας, διέρχεται διὰ τῆς Λυών, τοῦ Μιλάνου, τῆς Βενετίας, τῆς Τεργέστης, τοῦ Βελιγραδίου, τοῦ Βουκουρεστίου καὶ καταλήγει εἰς τὴν Ὀδησσὸν τῆς Ρωσίας. Ἡ γραμμὴ αὕτη προεκτείνεται εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τοῦ ὑπερκαυκασίου σιδηροδρόμου.

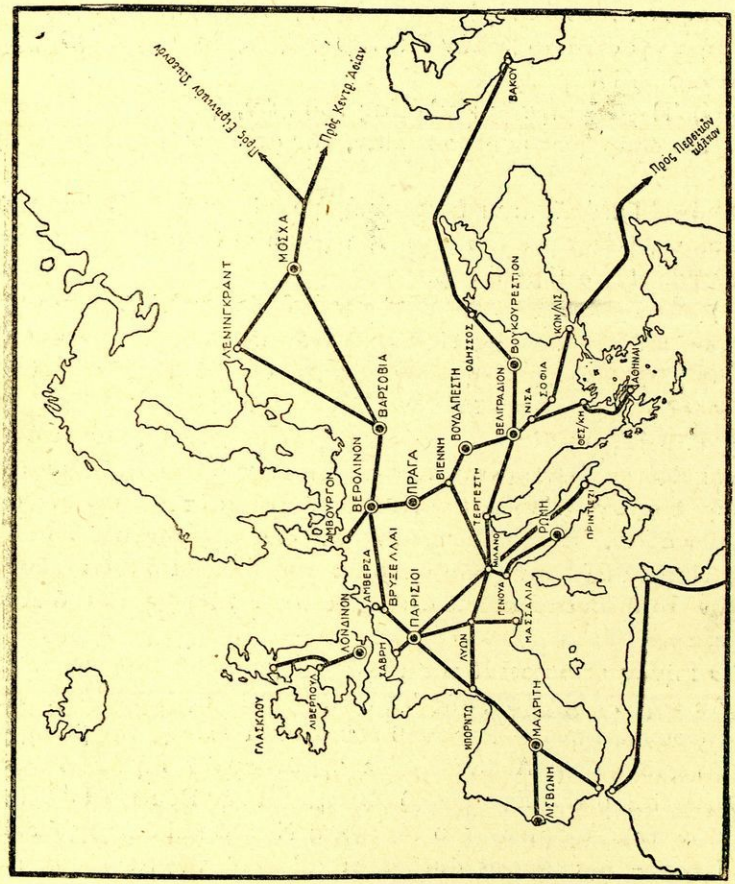
3ον) Εἰς τὸ Βερολῖνον συναντᾷ τὴν γραμμὴν τῆς μεγάλης Εὐρωποασιατικῆς πεδιάδος, ἡ ὁποία ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὰς μεγάλας πόλεις τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ (Λονδῖνον, Χάβρην, Παρισίους, Βρυξέλλας, Ἀμβέρσαν, καὶ διὰ τοῦ Βερολίνου, τῆς Βαρσοβίας καὶ τοῦ Λένινγκραντ καταλήγει εἰς τὴν Μόσχαν Ἡ γραμμὴ αὕτη προεκτείνεται εἰς τὴν Ἀσίαν διὰ τοῦ ὑπερσιβηρικοῦ σιδηροδρόμου καὶ τοῦ ὑπερκασπιακοῦ.

Ἐκτὸς τῶν διεθνῶν αὐτῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι, αἱ ὁποῖαι διευθύνονται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ συνδέουν τὴν Βόρειον καὶ Κεντρικὴν Εὐρώπην μετὰ τῶν λιμένων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Αἱ σπουδαιότεραι ἐξ αὐτῶν εἶναι αἱ ἑξῆς:

1ον) Ἡ γραμμὴ τῶν Βαλκανίων, ἡ ὁποία ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοὺς λιμένας τῆς Βορείου καὶ Βαλτικῆς Θαλάσσης, διέρχεται

Χάρτης τῶν σπουδαιοτέρων διεθνῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν τῆς Εὐρώπης.

διὰ τῆς Βιέννης, τῆς Βουδαπέστης καὶ τοῦ Βελιγραδίου καὶ καταλήγει εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Πειραιᾶ, οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

2ον) Αἱ γραμμαὶ τῶν Ἄλπεων, αἱ ὁποῖαι ἀναχωροῦν ἀπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Β. Δ. καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ καταλήγουν εἰς τοὺς δύο μεγάλους λιμένας τῆς Ἰταλίας, τὴν Γένουαν καὶ τὴν Τεργέστην. Οἱ σπουδαιότεροι αὐχένες, διὰ τῶν ὁποίων διέρχονται αἱ γραμμαὶ τῶν Ἄλπεων, εἶναι αἱ ἑξῆς ἐκ Δ. πρὸς Α.: Μὸν Σενὶς (μῆκος σήραγγος 13 χμ.), Σεμπλὸν (μῆκος σήραγγος 20 χμ.), Σὲν Γκοτὰρ (μῆκος σήραγγος 15 χμ.), Μπρένερ καὶ Ταρβίς.

3ον) Ἡ γραμμὴ τῆς κοιλάδος τοῦ Ρών, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Β. Δ. Εὐρώπην μὲ τὴν Μασσαλίαν, τὸν μεγαλύτερον λιμένα τῆς Μεσογείου.

4ον) Ἡ Γαλλοϊσπανικὴ γραμμή, ἡ ὁποία ἀναχωρεῖ ἀπὸ τοὺς Παρισίους, διέρχεται διὰ τοῦ Μπορντὼ καὶ τῆς Μαδρίτης καὶ καταλήγει εἰς τὸ Γιβραλτάρ.

β΄) Αἱ μεγάλαι πλωταὶ ὁδοὶ τῆς Εὐρώπης. Ἡ Δυτικὴ καὶ ἡ Κεντρικὴ Εὐρώπη, χάρις εἰς τὰς ἀφθόνους βροχάς των καὶ εἰς τὴν μεγάλην βιομηχανικήν των ἀνάπτυξιν, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ τὴν μεταφορὰν βαρέων προϊόντων (ἄνθρακος, μεταλλευμάτων, ξυλείας κ. ἄ.) ἔχει καὶ πλῆρες δίκτυον πλωτῶν ὁδῶν. Αὗται ὀφείλονται εἰς τὴν ἐκβάθυνσιν τῶν ποταμῶν των καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν διωρύγων. Ἕκαστον Κράτος ἔχει καὶ ἰδιαίτερον δίκτυον πλωτῶν ὁδῶν. Ἐκτὸς ὅμως τῶν τοπικῶν πλωτῶν ὁδῶν ὑπάρχουν εἰς τὴν Εὐρώπην δύο μεγάλοι ποταμοί, οἱ ὁποῖοι ἐξυπηρετοῦν τὸ διεθνὲς ἐμπόριον. Οὗτοι εἶναι ὁ Ρῆνος καὶ ὁ Δούναβις.

Ὁ Ρῆνος ἐξυπηρετεῖ τὰς μεγάλας βιομηχανικὰς περιοχὰς τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, τῆς Ἀλσατίας καὶ τῆς Ἑλβετίας. Διὰ τῆς διώρυγος Ρήνου—Ροδανοῦ ἐξυπηρετεῖ ἐπίσης τὴν βιομηχανικὴν περιοχὴν τῆς Λυών, διὰ δὲ τῆς διώρυγος Ρήνου—Μάρνη (παραποτάμου τοῦ Σηκουάνα) ἐξυπηρετεῖ τὴν Βόρειον Γαλλίαν. Διὰ τῶν παραποτάμων του Μάιν καὶ Νέκαρ καὶ διὰ τῆς διώρυγος Νέκαρ—Δουνάβεως συνδέεται καὶ μετὰ τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Τὸ Ρόττερνταμ, τὸ ὁποῖον κεῖται εἰς τὰς ἐκβολάς του καὶ αἱ πόλεις αἱ ὁποῖαι κεῖνται εἰς τὰς σπουδαιοτέρας θέσεις τῆς κοιλάδος του (Ντούϊσμπουργκ, Μάνχαϊμ, Στρασβοῦργον), δύνανται νὰ συγκριθοῦν μὲ τοὺς μεγαλυτέρους λιμένας τῆς Εὐρώπης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Δούναβις συνδέει τὰς βιομηχανικὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης μὲ τὰς γεωργικὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Τὰ ἐμπορεύματα, τὰ ὁποῖα μεταφέρονται διὰ τοῦ Δουνάβεως, εἶναι ὀλιγώτερα ἀπὸ τὰ μεταφερόμενα διὰ τοῦ Ρήνου. Ἡ ποσότης ὅμως αὐτη δύναται νὰ αὐξηθῇ κατὰ πολύ, ὅταν ὅλαι αἱ χῶραι, διὰ τῶν ὁποίων διέρχεται, ἀναπτυχθοῦν οἰκονομικῶς καὶ συνεπῶς αὐξήσουν τὴν παραγωγήν των (ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς χώρας τὰς ὁποίας συνδέει ὁ Ρῆνος).

γ) Θαλασσία συγκοινωνία. Ἀπὸ ὅλα τὰ μέσα συγκοινωνίας τὸ εὐθηνότερον εἶναι ἡ θάλασσα. Διὰ τοῦτο αἱ χῶραι αἱ ὁποῖαι βρέχονται ἀπὸ θαλάσσας, ἐξυπηρετοῦνται καλύτερον καὶ συνεπῶς ἔχουν μεγαλυτέραν ἐμπορικὴν κίνησιν ἀπὸ τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται μακρὰν τῆς θαλάσσης. Ἡ Εὐρώπη, χάρις εἰς τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῶν ἀκτῶν της, ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην τὴν θαλασσίαν συγκοινωνίαν. Εἶναι μεγαλυτέρα ναυτικὴ δύναμις τοῦ Κόσμου. Οἱ σπουδαιότεροι λιμένες της εὑρίσκονται: α') Εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῶν θαλασσῶν του, καθόσον αὗται κεῖνται πλησιέστερον τῶν βιομηχανικῶν περιοχῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπέναντι τῆς Ἀμερικῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἡ δευτέρα οἰκονομικὴ δύναμις τοῦ Κόσμου μετὰ τὴν Εὐρώπην. β') Εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, ἡ ὁποία εἶναι ἡ δευτέρα θάλασσα τῆς Εὐρώπης μετὰ τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανόν.

Ἡ σημασία τῆς Μεσογείου διὰ τὴν παγκόσμιον συγκοινωνίαν.—Ἡ Μεσόγειος εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα γνωστὴ θάλασσα τῆς Εὐρώπης. Τοῦτο ὀφείλεται: α') Εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν, καθόσον κεῖται εἰς τὸ σημεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον συναντῶνται αἱ τρεῖς ἤπειροι τοῦ ἀρχαίου Κόσμου (Εὐρώπη, Ἀσία καὶ Ἀφρική. β') Εἰς τὸ ἐξαιρετικὸν κλῖμά της, τὸ ὁποῖον τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπίνης δράσεως καὶ γενικῶς τοῦ πολιτισμοῦ. γ') Εἰς τὸ ὅτι εἶναι κλειστὴ θάλασσα μὲ πολλὰς νήσους, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο πολὺ εὐνοϊκὸν διὰ τὰ πρωτόγονα ταξίδια καὶ τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγάς. Χάρις εἰς τὰ ἐξαιρετικὰ αὐτὰ προσόντα ὁλόκληρος ἡ ἀρχαία ἱστορία τῆς ἠπείρου ἐξειλίχθη εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Πέραν τῆς Μεσογείου ἦτο τὸ ἄγνωστον, ἡ νύξ. Σήμερον τὰ σπου-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δαιότερα οἰκονομικὰ κέντρα τῆς Εὐρώπης δὲν εὑρίσκονται εἰς τὰ χώρας τῆς Μεσογείου, διότι αὗται στεροῦνται τῶν ἀπαραιτήτων πρώτων ὑλῶν (ἄνθρακος καὶ σιδήρου) διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας των. Ἡ Μεσόγειος ὅμως Θάλασσα χάρις εἰς τὴν θαυμασίαν γεωγραφικήν της θέσιν καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲζ ἐξακολουθεῖ νὰ παίζῃ σπουδαιότατον ρόλον εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῆς Εὐρώπης. Κεῖται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Εὐρώπην μὲ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς πλουσίας γεωργικὰς χώρας τῆς Ἀσίας καὶ Ὠκεανίας (Ἰνδίας, Ἰνδικὰς νήσους, Ἰνδοκίναν, Κίναν, Ἰαπωνίαν, Αὐστραλίαν). Διὰ τῆς Μεσογείου ἐπίσης διέρχονται τὰ περισσότερα προϊόντα τῆς γεωργικῆς Εὐρώπης (σιτηρά, ξυλεία, πετρέλαιον τῶν χωρῶν τῆς Μαύρης Θαλάσσης) πρὸς τὴν βιομηχανικὴν Εὐρώπην καὶ ἀντιστρόφως. Οἱ σπουδαιότεροι εὐρωπαϊκοὶ λιμένες τῆς Δυτικῆς Μεσογείου εἶναι ἡ Μασσαλία καὶ ἡ Γένουα· τῆς Ἀδριατικῆς ἡ Βενετία, ἡ Τεργέστη, τὸ Φιοῦμε καὶ τὸ Πρίντεζι· τοῦ Αἰγαίου Πελάγους ὁ Πειραιεὺς καὶ ἡ Θεσσαλονίκη· τοῦ Βοσπόρου ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ τῆς Μαύρης Θαλάσσης ὁ Πύργος, ἡ Βάρνα, ἡ Κωνστάντζα, ἡ Ὀδησσός. Μεγαλυτέρα ἐμπορικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις τῆς Μεσογείου εἶναι ἡ Μεγάλη Βρεττανία χάρις εἰς τὸν μεγάλον της ἐμπορικὸν καὶ πολεμικὸν στόλον καὶ εἰς τὰς ναυτικὰς βάσεις της (Γιβραλτὰρ, Μάλταν, Κύπρον).

Η ΕΛΛΑΣ ΩΣ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἀρχίζει ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης. Ἡ χώρα μας εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ἔθεσε τὰς βάσεις τοῦ σημερινοῦ μας πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ καὶ θαυμάζει ὁλόκληρος ὁ Κόσμος.

Τὸν ρόλον αὐτὸν τοῦ πρωταγωνιστοῦ ἡ Ἑλλὰς δὲν τὸν ὀφείλει οὔτε εἰς τὴν μεγάλην της ἔκτασιν οὔτε εἰς τὴν μεγάλην της εὐφορίαν· τὸν ὀφείλει εἰς τὴν γεωγραφικήν της θέσιν. Κεῖται πλησιέστερον ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας χώρας τῆς Εὐρώπης πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικήν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τὰ κέντρα τῶν πρώτων πολιτισμῶν. Χάρις εἰς τὴν θέσιν της αὐτὴν καὶ εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της ἡ Ἀρχαία Ἑλλὰς ἀνέπτυξε τὰ γράμματα, τὰς καλὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὅσον οὐδεμία ἄλλη χώρα τοῦ Κόσμου.

Σήμερον ἡ χώρα μας, χάρις εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους, κεῖται ἐπὶ τῆς μεγάλης θαλασσίας ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὰς χώρας τῆς Ἀδριατικῆς, τῆς Δυτικῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ μὲ τὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου, τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ. Δηλαδὴ τὰς πλουσιωτέρας καὶ περισσότερον κατῳκημένας χώρας τοῦ Κόσμου. Ἡ μεγάλη αὕτη θαλασσία ὁδὸς συναντᾷ τὴν κατὰ ξηρὰν ὁδόν, ἡ ὁποία συνδέει τὴν Νότιον μὲ τὴν Βόρειον Ἑλλάδα εἰς τὸν Πειραιᾶ χάρις εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος τῆς Κορίνθου. Συνεπῶς ἡ χώρα μας, ἐπειδὴ κεῖται ἐπὶ τῆς μεγάλης διεθνοῦς ὁδοῦ τῆς Μεσογείου Θαλάσσης, εἶναι κυρίως Κράτος Μεσογειακόν.

Ἡ σπουδαιότης τῆς ὁδοῦ αὐτῆς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πόλεων Πειραιῶς καὶ Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὰ σπουδαιότερα οἰκονομικὰ κέντρα τῆς χώρας μας.

Ἡ Ἑλλάς, χάρις εἰς τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν, δεσπόζει καὶ μιᾶς ἄλλης σπουδαίας διεθνοῦς ὁδοῦ, ἡ ὁποία συνδέει τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης μὲ τὴν μεγάλην ὁδὸν τῆς Μεσογείου Θαλάσσης. Ἡ κατὰ ξηρὰν αὕτη ὁδὸς συναντᾷ τὴν θαλασσίαν ὁδὸν τῆς Μεσογείου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην χάρις εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ἡ χώρα μας χάρις εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εἶναι Κράτος Εὐρωπαϊκόν.

Τελευταίως, μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀεροπορικῆς συγκοινωνίας ἡ σπουδαιότης τῆς Ἑλλάδος γίνεται ἀκόμη μεγαλυτέρα, διότι εἶναι τὸ κέντρον τῶν μεταξὺ Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς ἀεροπορικῶν συγκοινωνιῶν. Ἡ χώρα μας ἐπανευρίσκει διὰ μέσου αὐτοῦ τὸν ρόλον, τὸν ὁποῖον ἔπαιζε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Συνεπῶς τὸ μέλλον τῆς πατρίδος μας εἶναι λαμπρὸν καὶ ἡ πραγματοποίησίς του ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐργατικότητα τῶν κατοίκων της.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς Ἑλλάδος συνετέλεσεν, ὥστε οἱ κάτοικοί της νὰ εἶναι λαὸς κυρίως ἐμπορικὸς καὶ ναυτικός. Διὰ τοῦτο οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε περιωρίσθησαν εἰς τὰ ὅρια τῆς πατρίδος των. Τὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας καὶ τὰς νήσους τῆς Μεσογείου, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάρχουν Ἕλληνες, δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας: α') Εἰς τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ἀνῆκον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ σήμερον διατελοῦν ὑπὸ ξένην διοίκησιν (Βόρειος Ἤπειρος, Ἀνατολικὴ Θρᾴκη, Δωδεκάνησος, ἡ ὁποία τελευταίως προσηρτήθη εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, Κύπρος κ. ἄ.). β') Εἰς τὰς λοιπὰς Εὐρωπαϊκὰς χώρας. Ἐκ τῶν χωρῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν, περισσοτέρους Ἕλληνας ἔχουν: α') Αἱ χῶραι τῆς Μαύρης Θαλάσσης, χάρις εἰς τὰς παλαιὰς ἐμπορικὰς σχέσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος. β') Ἡ Γαλλία, διότι εἶναι χώρα πλουσία καὶ ἀραιῶς κατῳκημένη. Οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι διαμένουν εἰς ξένας χώρας, ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἀρκετοὶ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐφοπλισταὶ καὶ τραπεζῖται.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ

ΕΜΦΑΙΝΩΝ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΝΗΣΟΥΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Κύπρος	270.000	Ἀγγλία	2.700
Ρωσία	215.000	Γερμανία	2.700
Τουρκία	165.000	Ἑλβετία	1.400
(Δωδεκάνησα)	96.000	Βέλγιον	650
Ἀλβανία	90.000	Ὁλλανδία	170
Ρουμανία	43.000	Πολωνία	140
Γαλλία	30.000	Ἱσπανία	80
Βουλγαρία	17.000	Μάλτα	80
Γιουγκοσλαυΐα	15.000	Οὐγγαρία	70
Ἰταλία	3.000		

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΑΥΤΩΝ

ΑΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ

Χῶραι	Πολίτευμα	Πρωτεύουσαι	Σπουδαιότεραι πόλεις
Ἑλλὰς	Βασίλειον	Ἀθῆναι	Πειραιεὺς Θεσσαλονίκη Πάτραι
Ἀλβανία	Δημοκρατία	Τίρανα	Κορυτσᾶ Σκόδρα
Βουλγαρία	»	Σόφια	Φιλιππούπολις Βάρνα Πύργος
Γιουγκοσλαυΐα	»	Βελιγράδιον	Ζάγκρεμπ Σουμπότιτσα Σεράγεβον Σκόπια
Τουρκία (Εὐρ.)	»	Κων)πολις	Ἀδριανούπολις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χῶραι	Πολίτευμα	Πρωτεύουσαι	Σπουδαιότεραι πόλεις
Ἅγ. Μαρῖνος	Δημοκρατία	Ἅγ. Μαρῖνος	—
Ἀνδόρρα	»	Ἀνδόρρα	—
Βέλγιον	Βασίλειον	Βρυξέλλαι	Ἀμβέρσα
Βοημία-Μοραυῖα	Προτεκτοράτον	Πράγα	—
Γαλλία	Δημοκρατία	Παρίσιοι	Μασσαλία Λυὼν Μπορντὼ
Γερμανία	»	Βερολῖνον	Βιέννη Ἀμβοῦργον Μόναχον Λειψία Κολωνία Δρέσδη Ἔσσεν Μπρεσλάου
Δανία	Βασίλειον	Κοπεγχάχη	—
Δάντσιχ	Δημοκρατία	Δάντσιχ	—
Ἑλβετία	»	Βέρνη	Ζυρίχη Γενεύη Βασιλεία
Ἐσθονία	»	Ταλὲν	—
Ἰρλανδία (ἐλεύθερον Κράτος)	»	Δουβλῖνον	—
Ἱσπανία	» (*)	Μαδρίτη	Βαρκελώνη Βαλένθια Σεβίλλη
Ἰταλία	»	Ρώμη	Μιλᾶνον Νεάπολις Γένουα Τουρῖνον Παλέρμον Τεργέστη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χῶραι	Πολίτευμα	Πρωτεύουσαι	Σπουδαιότεραι πόλεις
Λεττονία	Δημοκρατία	Ρίγα	—
Λιθουανία	»	Κάουνας	—
Λίχτεσταΐν	Ἡγεμονία	Φάντουτς	—
Λουξεμβοῦργον	Δουκᾶτον	Λουξεμβοῦργον	—
Μ. Βρεττανία καὶ Ἰρλανδία	Βασίλειον	Λονδῖνον	Λίβερπουλ Μάντζεστερ Μπίρμιγχαμ Γκλάσκοου Λήντς Νιούκαστλ
Μονακὸ	Ἡγεμονία	Μονακὸ	Μόντε Κάρλο
Νορβηγία	Βασίλειον	Ὄσλο	Μπέργκεν
Ὁλλανδία	»	Χάγη	Ἀμστερνταμ Ρόττερνταμ
Οὐγγαρία	Δημοκρατία	Βουδαπέστη	Λὸδς
Πολωνία	»	Βαρσοβία	Κρακοβία
Πορτογαλλία	»	Λισσαβὼν	Κλοὺς
Ρουμανία	»	Βουκουρέστιον	Ἰάσιον Κισνόβιον Κωνστάντζα
Ρωσία (Εὐρωπ.)	»	Μόσχα	Λένιγκραντ Κίεβον Ἀρκαντζέλσκ Ροστὸβ
Σλοβακία	»	Μπρατισλαύα	—
Σουηδία	Βασίλειον	Στοκχόλμη	—
Φιλλανδία	Δημοκρατία	Ἑλσίνκι	—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Αἱ χῶραι τῆς Εὐρώπης

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Αἱ χῶραι τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης

I. Ἡ Βαλκανικὴ Χερσόνησος

Α'. Εὐρ. Τουρκία. Β'. Βουλγαρία. Γ'. Γιουγκοσλαυΐα, Δ'. Ἀλβανία, Γενικὴ ἀνασκόπησις Βαλκαν. Χερσονήσου . . . . . 5—67

II. Ἡ Ἰταλικὴ Χερσόνησος . . . . . 68—83

III. Ἡ Πυρηναϊκὴ Χερσόνησος

Α'. Ἱσπανία, Β'. Πορτογαλλία . . . . . 84—92
Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Μεσογειακῆς Εὐρώπης . . . . . 92—94

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Δυτικὴ Εὐρώπη

Α'. Γαλλία. Β'. Βέλγιον. Γ'. Λουξεμβοῦργον. Δ'. Ὁλλανδία. Ε'. Αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι . . . . . 95—126

1). Ἡ Μεγ. Βρεττανία. 2) Ἰρλανδία . . . . . 126—140
Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης . . . . . 140—141

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Κεντρική Εὐρώπη

Α'. Γερμανία. Β'. Τσεχοσλοβακία. Γ'. Ἑλβετία. Δ'. Οὐγγαρία Ε'. Ρουμανία . . . . . 142—189
Γενικὴ ἀνασκόπησις Κεντρικῆς Εὐρώπης . . . . . 189—190

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ἀνατολικὴ Εὐρώπη

Α'. Πολωνία. Β'. Τὰ Κράτη τῆς Βαλτικῆς Θαλάσσης καὶ ἡ Φιλλανδία. Γ'. Εὐρωπαϊκὴ Ρωσία . . . . . 191—209
Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης . . . . . 209—210

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Βόρειος Εὐρώπη

Ι. Σκανδιναυϊκὴ Χερσόνησος

Α'. Νορβηγία. Β'. Σουηδία . . . . . 211—218

ΙΙ. Δανικὴ Χερσόνησος

Δανία . . . . . 218—221
Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Βορείου Εὐρώπης 221

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Γενικὴ ἀνασκόπησις τῆς Εὐρώπης . . . . 222—240
Ἡ Ἑλλὰς ὡς Μεσογειακὸν καὶ Εὐρωπαϊκὸν Κράτος 240
Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς σήμερον ἐν Εὐρώπῃ 242
Πίναξ τοῦ Ἑλληνισμοῦ Εὐρώπης κλπ. 243
Πίναξ τῶν Χωρῶν τῆς Εὐρώπης 244
Πίναξ περιεχομένων 247

Ἀνάδοχοι ἐκτυπώσεως καὶ βιβλιοδεσίας : Ἀ/φοὶ Γ. ΡΟΔΗ-Κεραμεικοῦ 42

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής